

2011

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**AMERİKA BİRLEŞİK
DEVLETLERİ'NDE BAŞKANIN VE
FEDERAL YARGIÇLARIN
SUÇLANDIRILMASI**

(Yüksek Lisans Tezi)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hazırlayan: Kemal Şahin

107080

KOCAELİ 2001

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**AMERİKA BİRLEŞİK
DEVLETLERİ'NDE BAŞKANIN VE
FEDERAL YARGIÇLARIN
SUÇLANDIRILMASI
(Yüksek Lisans Tezi)**

Hazırlayan: Kemal Şahin

Danışman: Doç. Dr. Mustafa Koçak

KOCAELİ 2001

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BAŞKANIN VE FEDERAL
YARGIÇLARIN SUÇLANDIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan : KEMAL ŞAHİN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No: 21.06.2001, 2001/08

Prof.Dr. Emin Artık

Doç.Dr. Mustafa Koçak

Yrd.Doç.Dr. Sevtap Yokuş

M. Emin Artık

M. Koçak

S. Yokuş

KOCAELİ, 2001

IMPEACHMENT

ABSTRACT

American Constitution creates a structure of government that separates power among three branches. It also divided responsibilities between the federal and state governments. The doctrine of separation of powers is not established by any specific constitutional provision. Rather, it emerges from the framers' establishment of three branches of government with the understanding that each was to function as a check and balance upon the other. The framers' interest in separating the federal government's powers reflected a fear and distrust of centralized authority. Impeachment is one of the means of this checks and balances system by which the Congress check the other branches of government. Impeachment is the means by which federal officials, including president but not congressmen, may be removed from office for misbehavior. Strictly speaking, "impeachment" means "accusation" or "charge". Impeachment, with Americans largely a means for the ouster of corrupt judges and for the check of presidents' acts in criminal sense, was for English the chief institution for the preservation of the government. By means of impeachment Parliament, after a long a bitter struggle, made ministers chosen by the King accountable to it rather than the Crown, replacing absolutist pretensions by parliamentary supremacy. Impeachment began in the late fourteenth century when the Commons undertook to prosecute before the Lords the most powerful offenders and the highest officers of the Crown. According to the American Constitution, The House of Representatives has the sole power of impeachment. That is to say, the power to bring charges of the commission of one or more impeachable offenses. The Senate has, under the Constitution, power to try all impeachments- it determines, on evidence presented by the House, whether the charge in each article of impeachment is true, the acts that are proven constitute an impeachable offense. Such an affirmative finding called a "conviction" on the article of the impeachment being voted upon.

This two-stage procedure was borrowed from the British model (impeachment by the House of Commons and trial and conviction by the House of Lords). It's also analogous, obviously, to the two stages in traditional English and American criminal law (indictment or charge by the grand jury, and trial by another jury). The major constitutional issue is what grounds the House and Senate may use to justify impeachment and conviction. American Constitution specifies that federal officers may be removed for "treason, bribery and other high crimes and misdemeanors". Treason and bribery are well defined; other high crimes and misdemeanors" is a much more obscure phrase, derived from ancient legal English practise. Whether the officer may be removed only for committing an indictable criminal offense, rather than also for serious ethical lapses or abuse of office not amounting to crimes, has never been authoritatively settled. If accepted to the contrary, is the American system in for a period in which impeachment is no longer a fire ax hauled out for extreme emergencies but a weapon of payback by one party against another, tantamount to a parliamentary vote of no confidence? In English parliamentary system, impeachment trial has left its place in some part for ordinary courts, and in the other for vote of no confidence since early nineteenth century when the parliamentary system has been working.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BAŞKANIN VE FEDERAL YARGIÇLARIN SUÇLANDIRILMASI

ÖZET

İktidara güvenmeyen, iktidarla bireyin menfaatlerinin sürekli çatışacağına inanan Amerikalılar, iktidarın yetkilerini kötüye kullanmasını engellemek için önce onu yasama, yürütme ve yargı erkleri olarak bölmüşler sonra da bu erkleri, birbirlerine karşı birer denetim ve sınırlandırma aracı yapmışlardır. İşte bu bölünmüşlük bireyin haklarının en önemli güvencesidir.

Anayasada, erklerin birbirlerini nasıl denetleyecekleri ve dengenin nasıl sağlanacağı konusunda temel enstrümanlar belirtilmiştir. Bu denetim mekanizmaları içerisinde impeachment-siyasal suçlandırma kurumunun çok önemli bir yeri bulunmaktadır.

İngiltere'de ilk önceleri, Kralın siyasal iktidarını sınırlandırmak için bir araç olarak kullanılan impeachment, daha sonraları yasamanın elinde yürütme ve yargının yolsuzluklarına karşı etkin bir denetim mekanizması haline dönüşmüştür. İngiliz impeachment pratiğinde mevcut olan, yasamanın sınırsız denebilecek suçlandırma olanakları ve suçlandırma sonucunda uygulanabilecek ceza türleri, Amerikan Anayasasını hazırlayanlarca benimsenmemiştir. On yedinci yüzyılda impeachment, bu yetki olmadan zayıf ve etkisiz kalabilecek Parlamento tarafından, yetkisini kötüye kullanan veya yolsuzluk yapan yürütmenin ve yargının yüksek düzeyli görevlilerine (Kral hariç) karşı son derece tehditkar bir silah olarak kullanılmıştır.

İngilterede, parlamenter rejimin ve bu rejiminin en önemli unsurlarından biri olan siyasal sorumluluk ilkesinin ortaya çıkmasında, siyasal suçlandırma kurumunun etkisi büyüktür. Gerçekten de on dokuzuncu yüzyıla kadar, bir cezai sorumluluk mekanizması olan impeachment, bu yüzyıldan itibaren yerini siyasal sorumluluk mekanizmasına bırakmıştır.

Amerikan Anayasası tarafından suçlandırma prosedürünün ana hatları çizilmiştir. Buna göre, suçlandırmayı Temsilciler Meclisi yapmakta; yargılama ve görevden uzaklaştırma (ya da beraat) kararını ise Senato vermektedir. İki aşamalı bu sistem İngiliz modelinden alınmıştır. Suçlandırma nedenleri ise Anayasada belirtilmiştir; ancak bu nedenlerden vatana ihanet ve rüşvet dışında kalan "diğer ağır cürüm ve kabahatler" ifadesinin ne anlama geldiği konusunda ne Senato pratiğinde ne de doktrinde bir birliğin bulunduğu söylenemez. Bu anlamda Amerikan impeachment pratiğinin, cezai sorumluluk mekanizmasından bir siyasal sorumluluk mekanizmasına doğru evrildiği konusunda da net bir sonuca varmak mümkün olmayacaktır. Sistemin yalnızca siyasal kimliğe sahip seçilmişler hakkında değil de örneğin federal yargıçlar gibi kamu görevlileri hakkında dahi işletilmesi, bu kurumun niteliğini ortaya koymayı daha da güçleştirmektedir.

Gerek siyasal suçlandırma yargılamasının niteliği gerekse gerekse kurumun siyasal olduğu kadar sosyal ve kültürel etkileşim içinde evrilmiş uzun bir geçmişi olması bizi, onun Anglo-Saxon sistemine özgü bir kurum olduğu sonucuna götürecektir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR CETVELİ.....	IV
GİRİŞ.....	I

BİRİNCİ BÖLÜM

IMPEACHMENT KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE SİYASAL SUÇLANDIRMA PROSEDÜRÜ

I. KAVRAM VE TARİHSEL GELİŞİM.....	6
A. KAVRAM.....	6
B. TARİHSEL GELİŞİM.....	11
1. İngiltere’de Siyasal Suçlandırma(Impeachment) ve Amerikan Kolonileri Tarafından Benimsenmesi.....	14
2. Amerika Birleşik Devletleri’nde Siyasal Suçlandırma.....	27
3. Siyasal Suçlandırma-Impeachment Kurumunun ABD Başkanlık Rejimine Özgü Bir Kurum Olması.....	34
II. AMERİKAN ANAYASASINA GÖRE SİYASAL SUÇLANDIRMA KAPSAMINA GİREN GÖREVLİLER	43
A. BAŞKAN VE BAŞKAN YARDIMCISI	44
B. FEDERAL YARGIÇLAR	46
C. KONGRE ÜYELERİNİN DURUMU VE BU BAĞLAMDA SENATÖR WILLIAM BLOUNT’IN SİYASAL SUÇLANDIRILMASI	47
III. IMPEACHMENT YARGILAMASINDA UYGULANAN YÖNTEMLER.....	51
A. YARGILAMA ÖNCESİ ARAŞTIRMA VE SORUŞTURMA AŞAMASI-BAĞIMSIZ SAVCI ATANMASINA İLİŞKİN YASA (INDEPENDENT COUNSEL ACT)	52
1. Yasanın Getirmiş Olduğu Düzenleme.....	52
2. Yasanın Anayasallığı Konusundaki Tartışmalar ve Yüksek Mahkemenin Tutumu.....	56
B. IMPEACHMENT YARGILAMASINDA TEMSİLCİLER MECLİSİNİN GÖREVİ	59
C. IMPEACHMENT YARGILAMASINDA SON AŞAMA: SENATO YARGILAMASI.....	66

IV. IMPEACHMENT YARGILAMASI ÜZERİNE BAZI ÖZEL DEĞERLENDİRMELER	69
A. KONGRENİN İMPEACHMENT ARAŞTIRMA VE SORGULAMALARINA YARDIMCI OLMASI AMACIYLA FEDERAL MAHKEMELERİ KULLANABİLMESİ.....	69
B. YARGILAMANIN KAMUYA AÇIK OLMASI.....	70
C. İMPEACHMENT YARGILAMASINDA "DEVLET SIRRI-YÜRÜTME AYRICALIĞI"(EXECUTIVE PRIVILEGE) SORUNU	71
D. BU YARGILAMADA HUKUKÇULARIN ROLÜ	75

İKİNCİ BÖLÜM

İMPEACHMENT YARGILAMASININ NİTELİĞİ, SİYASAL SUÇLANDIRMA NEDENİ SAYILAN SUÇLAR VE YARGISAL DENETİM YOLUNUN ARAŞIRILMASI

I. İMPEACHMENT YARGILAMASININ NİTELİĞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER	77
A. İMPEACHMENT YARGILAMASINDA SENATONUN YAPTIĞI İŞLEMİN NİTELİĞİ.....	77
B. İMPEACHMENT YARGILAMASI İLE CEZA YARGILAMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ	85
II. GÖREVDEN ALMAYI GEREKTİREN SUÇLAR	91
A. VATANA İHANET (TREASON).....	95
B. RÜŞVET (BRIBERY)	101
C. DİĞER AĞIR CÜRÜM VE KABAHATLER.....	105
D. İMPEACHMENT NEDENİ SAYILAN SUÇLARLA DİĞER ADI SUÇLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ	111
E. DİĞER AĞIR CÜRÜM VE KABAHATLER İFADESİNİN ANAYASA'NIN RUHUNA UYGUN OLARAK YORUMLANMASI	115
1. <i>Ceza Hukukundaki Kıyas Yasağının Anayasa Hukukunda Geçerli Olmaması</i>	115
2. <i>Başkanın Cezai Sorumluluğunun Siyasal Suçlandırma Yargılaması (impeachment) Bağlamında İncelenmesi</i>	119
F. ANAYASADA ÖZEL OLARAK BELİRTİLMİŞ SUÇLAR DIŞINDA KALAN BAZI SUÇLAR	121
1. <i>Kötüniyetli Siyasal Faaliyetlerde Bulunmak</i>	121
2. <i>Adliye Aleyhinde İşlenen Bazı Suçlar</i>	123
G. EMRİ ALTINDA ÇALIŞAN KİŞİLERİN HAREKETLERİNDEN DOLAYI BAŞKANIN SORUMLULUĞU.....	126
H. BAŞKANIN GÖREVE BAŞLAMADAN ÖNCE İŞLEMİŞ OLDUĞU SUÇLARDAN DOLAYI SORUMLULUĞU.....	127
İ. GÖREVİNİ YERİNE GETİRMESİNİ ENGELLEYECEK FİZİKSEL VEYA RUHSAL NEDENLER YÜZÜNDEN BAŞKANIN GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILMASI	130

III. IMPEACHMENT KARARLARI İÇİN BİR ÜST BAŞVURU YOLUNUN ARAŞTIRILMASI.....	133
A. YÜKSEK MAHKEME'YE BAŞVURU HAKKI.....	134
1. Doktrindeki Görüşler.....	136
2. Yüksek Mahkeme'nin Tutumu.....	143
B. İMPEACHMENT ÜZERİNE VERİLEN KARARIN YÜKSEK MAHKEM'İNİN DIŞINDA BAŞKA BİR YARGI YERİNCE DENETLENEBİLMESİ TARTIŞMASI	155

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FEDERAL YARGIÇLARIN SİYASAL SUÇLANDIRILMASI

I. IMPEACHMENT HÜKMÜNÜN FEDERAL YARGIÇLAR HAKKINDA UYGULANMASI	158
A. ANAYASA'NIN "İYİ HAL" HÜKMÜ İLE İMPEACHMENT HÜKMÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	161
1. Federal yargıçların Cezai Bakımdan Kovuşturulması.....	174
2. Konunun Amerikan Uygulamasındaki Gelişimi.....	177
C. 1790 TARİHLİ RÜŞVET YASASININ-BRIBERY ACT- ANAYASALLIĞI TARTIŞMASI.....	183
D. "ERKLER KENDİ ÜYELERİNİ KENDİLERİ GÖREVDEN ALSIN" GÖRÜŞÜNÜN YÜKSEK MAHKEME'NİN YÜRÜTME GÖREVLİLERİ İLE İLGİLİ OLARAK VERMİŞ OLDUĞU BAZI KARARLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	187
E. FEDERAL YARGIÇLARIN KONGRE TARAFINDAN OLUŞTURULAN YARGI KURULLARI TARAFINDAN DENETLENMESİ VE DISIPLINE EDİLMESİ VE BU BAĞLAMDA 1980 TARİHLİ "YARGI GÖREVLİLERİNİN MALULİYETİ HAKKINDA YASA" NİN ANAYASALLIĞI TARTIŞMASI	194
1. Chandler Davası ve Amerikan uygulamasındaki Önemi.....	196
2. 1980 Tarihli Yargı Görevlilerinin Maluliyeti Hakkında Yasa-The Judicial Disability Act of 1980.....	200
SONUÇ.....	206
KAYNAKÇA.....	212

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AD.	:	Adalet Dergisi
a.g.b.	:	Adı Geçen Bildiri
a.g.e.	:	Adı Geçen Eser
a.g.m.	:	Adı Geçen Makale
AÜHFD.	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	:	Anayasa
AYM	:	Anayasa Mahkemesi
Bl.	:	Bölüm
bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
Chic. L. Rev.	:	Chicago Law Review
Col. L. Rev.	:	Columbia Law Review
Cr. L. J.	:	Criminal Law Journal
DMDT	:	Danışma Meclisi Tutanak Dergisi
Harv L. Rev.	:	Harvard Law Review
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu
HUMK	:	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	:	İstanbul Barosu Dergisi
İÜHFM	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m.	:	madde
pr.	:	paragraf
RG	:	Resmi Gazete
s.	:	sayfa
Sec.	:	Section (bölüm)
ss.	:	sayfalar
Stan.L. Rev	:	Stanford Law Review
v.	:	versus
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve devamı
vs.	:	ve saire
Vol.	:	volume
Yale L.J.	:	Yale Law Journal
Yarg.HD.	:	Yargıtay Hukuk Dairesi
Yarg. HGK	:	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD.	:	Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Çalışmamızın konusu, ABD Başkanlık rejimi¹ içerisinde önemli bir yeri olan impeachment kurumudur. Impeachment, Anglo-Saxon hukuk sistemine özgüdür ve bu anlamda Türk kamu hukukuna yabancı bir kurumdur. Bilindiği gibi zaman zaman Türkiye'de rejim tartışmaları yapılmakta; başkanlık ve yarı başkanlık rejimleri üzerinde durulmaktadır. Parlamenter rejim, başkanlık rejimine göre daha yaygın bir rejimdir. Bugün başkanlık rejimi üzerine yapılan çalışmalarda, büyük ölçüde ABD rejimi üzerinde durulmakta ve bu rejime ait kurumlar incelenmektedir. Zira başkanlık rejimi için verilen klasik örnek, 1787 Anayasası ile yaratılan ABD rejimi olmaktadır.

Yakın geçmişte (1998-1999), ABD Başkanı William Jefferson Clinton'ın Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılması ve Senato'da yargılanması (impeachment) dünya basınında geniş yer almıştı. Yasama organının bir mahkeme gibi yargılama yapması, gerçekten de bizim kamu hukukumuza yabancı bir olgudur.

Impeachment, yüzyıllar boyunca İngiltere'de, bir cezai sorumluluk mekanizması olarak uygulandıktan sonra, on dokuzuncu yüzyılda parlamenter rejimin işlemeye başlamasıyla yerini siyasal sorumluluğa bırakmıştır. Bir cezai sorumluluk mekanizması olan impeachment, parlamenter rejimin işlemeye başlamasıyla birlikte yerini siyasal sorumluluğa bıraktığı içindir ki; bu gün için sistemin ABD başkanlık rejimine özgü olarak kaldığı söylenebilir.

Amerikan Anayasasının hazırlandığı dönemde, İngiltere'de parlamenter rejim henüz bütün kurumlarıyla birlikte işlemeye başlamamıştı. Bu nedenle de impeachment, o dönemde İngiltere'de bir cezai sorumluluk mekanizması olarak işletilmekteydi. Birçok kurumu olduğu gibi impeachment yargılamasını da Amerikan Anayasasını hazırlayanlar İngiltere'den ödünç

¹ Çalışmamızda "başkanlık rejimi", "parlamenter rejim" biçiminde bir kullanımı "parlamenter sistem" vb şeklinde bir kullanıma geçtik. Zira "sistem" kavramı, belirli bir zamanla ve toplumla sınırlı olarak kullanılmamaktadır. Halbuki "rejim" kavramının, belirli bir zamandaki toplumlarla ilgili ve "sistem" kavramına göre daha sınırlı bir anlamının bulunduğu belirtilmektedir. Biz "İngiltere'de parlamenter rejim" ya da "başkanlık rejimi" derken, belirli bir toplumda

aldılar. Çalışmamızda yeri geldikçe değinileceği üzere, Amerikalılar, İngiliz kamu hukukunun kurumlarını ödünç alırlarken, bu kurumların sakıncalı gördükleri yönlerini elemek istemişlerdir.

Başka bir deyişle, parlamenter rejim, İngiliz siyasal hayatının gelişimi içinde, uygulamayla ortaya çıkmış olup, ampirik bir değer taşımasına karşın, Amerikalıların 1787 Anayasası ile yarattıkları ve başkanlık rejimi olarak adlandırılan sistem, temelde insan aklının bir ürünü yani teorik bir model olarak ortaya çıkmıştır. Bu itibarla, parlamenter rejim, İngiltere'de Kral ile Parlamento arasındaki iktidar mücadelesinden doğmuş ve dolayısıyla da on sekizinci yüzyılın ortalarından itibaren Parlamentonun gücünün artması sonucunda yürütmeyi kendi içerisinden çıkararak, kuvvetlerin ılımlı ayrılığına dayalı bir rejime doğru evrilmişti. Parlamenter rejim, gerçekte İngiltere'de uygulandığı biçimiyle parlamentonun üstünlüğüne dayalı bir rejim olmuştur.

1787 Anayasası ile kurulmuş olan ABD başkanlık rejimi ise kuvvetlerin sert ayrılığına dayalı bir temsili rejim olarak nitelendirilmiştir. Anayasayı hazırlayanlar, yasama ve yürütme arasında denge sağlayacak bir arayışın içine girmişlerdir. Böylece kuvvetler arasında eşitlik ilkesinin egemen olduğu, erkler arasında denge ve denetim sistemini öngören bir rejim ortaya çıkmıştır.

Bu rejime egemen olan ilkeler dikkate alındığında, Anayasayı hazırlayanların İngiliz düşünürü John Locke'un ve Fransız düşünürü Montesquieu'nun etkisinde oldukları söylenebilecektir². Böylece Anayasayı hazırlayanlar, İngiltere'de olduğu gibi Parlamentonun üstünlüğüne dayalı bir rejimi de benimsememişlerdir. Öyle ki, Anayasanın hazırlandığı dönemde bazı Kolonilerin anayasalarının, yasamayı diğer erkler karşısında üstün bir konuma getiren bir sistemi benimsemiş olmaları da yasamanın despotizmi olarak tanımlanmıştır. Locke ve Montesquieu'nun ardından, Jefferson da, "Güçleri tek elde toplayan bir rejim, despotik bir yönetimin tanımlanmasından başka bir şey değildir" demiştir³. Kısacası, ABD Anayasasını hazırlayanlar tarafından kuvvetler ayrılığı, siyasal iktidarın sınırlandırılmasının;

uygulanan kurumsallaşmış bir modelden söz ediyoruz. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. AKAD, Mehmet, Genel Kamu Hukuku, Genişletilmiş Üçüncü Baskı, İstanbul 2000, ss., 227-231.

² LIPSON, Leslie, The Great Issues of Politics, second edition, NJ 1960, ss., 299 vd.

³ GRIMES, Pendleton A., American Political Thought, Revised Edition, NY 1960, s. 160.

böylece birey hak ve özgürlüklerinin devlete karşı korunmasının en önemli koşulu ve güvencesi olarak görülmüştür.

Amerika Birleşik Devletleri rejiminin en önemli özelliği, iktidarın bir çok yöntemle ve pek çok yerde sınırlandırılmış olmasıdır. Anayasa, her bir erkin yetki alanını belirlemiş ve erklerin birbirlerini denetlemesini sağlayacak mekanizmalar kurmuştur⁴. Impeachment, bu sınırlandırmalardan yalnızca bir tanesidir ve Anglo-Saxon hukukunun en eski kurumlarından birisidir.

Amerikan Anayasasını hazırlayanlar, başkanın kongreye karşı cezai sorumluluğunun bulunduğunu kabul etmişler; ancak siyasal sorumluluğunun olması gerektiğini kabul etmemişlerdir. Anayasanın hazırlandığı dönemde, İngiltere'de impeachment kurumunun, bir cezai sorumluluk mekanizması olarak uygulanıyor olması, bu duruma bir gerekçe olabilirse de; gerçekte Anayasa hazırlık komisyonundaki tartışmalara baktığımızda, Anayasayı hazırlayanların, başkanın kongre tarafından seçilmesi fikrini, bu yöntemin yürütmeyi yasamaya aşırı derecede bağlı kılacağı gerekçesiyle benimsemediklerini görüyoruz. Bu nedenle de impeachment kurumu, İngiltere'de o dönemde bir siyasal sorumluluk mekanizması olarak uygulanıyor olsaydı bile, Amerikalılar tarafından cezai sorumlulukla sınırlı olarak kabul edilirdi demek yanlış olmasa gerekir.

İngiltere'den miras alınan bu kurum, Kongreye diğer erkler karşısında bir üstünlük sağlamıştır. Başka bir deyişle impeachment, erklerin eşitliğine dayalı ABD rejiminin kurduğu sistemde, kongre lehine bir istisna oluşturmuştur. Kongre'nin, yürütme ve yargı üzerindeki önemli bir denetim aracı olan impeachment, başkanlık rejiminin de önemli bir kurumu durumundadır.

Impeachment, bir cezai sorumluluk mekanizmasıdır; ancak hemen belirtelim ki; bu deyim bizim anayasa hukukumuzda kullandığımız cezai sorumluluk kavramından biraz farklıdır. Bu ayrılıkların neler olduğuna çalışma içerisinde değinilmiştir. Impeachment kurumunun bizdeki en yakın karşılığı, Cumhurbaşkanının Meclise karşı siyasal sorumsuzluğuna karşılık, cezai sorumluluğunun bulunmasıdır. Bu benzerlik, Türkiye'de Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğunu inceleyenler için bir karşılaştırma olanağı

sağlayabilir. Ancak, ABD başkanlık rejimine özgü olduğunu düşündüğümüz impeachment kurumunun parlamenter rejimdeki cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu ile bire bir karşılaştırmasının yapılmasının güç olduğunu düşünmekteyiz. Zira Kongrenin Başkanı suçlandırması ve yargılaması, çalışmamızın içerisinde ayrıntılı olarak değinildiği üzere organik bakımdan bir yasama işlevi olmasına rağmen, maddi açıdan bir yargılama işlemi -sui generis bir işlem- olarak nitelendirilebilir. Impeachment yetkisinin kongreye tanınmış olması, yani kongrenin bir mahkeme gibi yargılama yapması Anglo-Saxon hukukuna, bu gün için ise ABD başkanlık rejimine özgüdür.

Gerek İngiltere'de parlamenter rejimin gelişmesinde, gerekse bugün için ABD başkanlık rejiminin işleyişi bakımından önemli bir yere sahip olan bu kurumun incelenmesinde, kurum üzerinde yapılan tartışmalara mümkün olduğunca ayrıntılı olarak yer vermek istedik. Ayrıca kurumun İngiltere'de doğmuş ve bu ülkede yüzyıllar boyu uygulanmış olduğunu göz önünde bulundurarak, çalışmamızı ABD rejimi üzerinde yoğunlaştırmamıza karşın İngiliz kamu hukuku ile karşılaştırmalar yapmaya çalıştık.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde, kavram, tarihsel gelişim ve siyasal suçlandırma-impeachment prosedürü üzerinde durulmuştur. Impeachment kurumunu incelemeden önce, bu kavramın gerek sözcük anlamı gerekse kurumsal anlamı açıklanmış ve bu kavramı karşılayacak Türkçe uygun bir deyim önerilmiştir. Tarihsel gelişim başlığı altında ise özellikle kurumun İngiltere'deki geçmişi, Amerikan Kolonileri tarafından uygulanışı incelenmiştir. Amerika ile ilgili kısım ise bu bölümde kısa tutulmuştur; zira kurum bugün için ABD'de uygulanmakta olduğu için, çalışma içerisinde konu yayılarak ele alınmıştır. Bu nedenle de Amerika ile ilgili tarihsel gelişim kısmı ana hatlarıyla ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde, impeachment kurumunun ABD başkanlık rejimine özgü kalmasının; dolayısıyla da incelememizi ABD rejiminde bu kurumun işleyişine yoğunlaştırmamızın nedenlerini belirtmeye çalıştık. Impeachment prosedürü ile ilgili bir takım değerlendirmelere de prosedürün hemen ardından yer verilerek birinci bölüm tamamlanmıştır.

İkinci bölümde, impeachment kararının, siyasal ve hukuksal niteliğini ve suçlandırma kapsamına giren suçların yanında, yasamanın görevden uzaklaştırma (mahkumiyet) kararı

⁴ SKIDMORE, Max J., American Political Thought, NY 1978, ss., 51 vd.

üzerine herhangi bir makamın denetim yetkisinin bulunup bulunmadığı tartışılmıştır. Suçlandırma kapsamına giren suçlar, başkanın cezai sorumluluğunun kapsamını belirlemektedir. Bu bölümde konu, başkanın sorumluluğu çerçevesinde ele alınmıştır. Zira ABD'de başkanın impeachment yöntemi dışında görevden uzaklaştırılabilmesi mümkün değildir (Bunun tek ayrıcısı, hastalık, ruhsal bozukluk gibi başkanın görevini yürütmesinin olanaksız hale geldiği durumlardır; bu konu da yine bu bölüm içerisinde ayrı bir başlık altında incelenmiştir). Bu tartışmaları yaparken de Türk Hukukunda Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu ile ABD'de başkanın cezai sorumluluğu arasında kurulabilecek benzerliklere dipnotlarda yer vermek suretiyle bir karşılaştırma yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, federal yargıçların siyasal suçlandırılması(impeachment) incelenmiştir. Amerika'da yapılan impeachment yargılamalarının büyük çoğunluğu federal yargıçlar hakkındadır. Yargıçların da impeachment kapsamı içerisinde düşünülmüş olması, yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı gibi konularla ilgili birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Öte yandan, federal yargıçların impeachment yöntemi dışında görevden uzaklaştırılabileceklerinin tartışmalı olması, Anayasanın yargıçların görevde kalma koşulları konusunda, impeachment hükmünde belirtilen ölçütün dışında başka bir ölçütten daha söz etmiş olması, bu konuyu kompleks bir hale sokmuş ve ayrı bir bölüm başlığı altında incelenmesini zorunlu kılmıştır.

Sonuç bölümünde ise bu kurumun genel bir nitelendirmesini yaptıktan sonra, kurum hakkında vardığımız sonuçlara kısaca yer verdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

IMPEACHMENT KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE SİYASAL SUÇLANDIRMA PROSEDÜRÜ

I. KAVRAM VE TARİHSEL GELİŞİM

A. Kavram

Dar anlamda impeachment, suçlama veya suç isnadı olarak tanımlanabilir. Gerek konuyla ilgili akademik kitaplarda gerekse sözlüklerde “*impeachment*”ın karşılığı olarak “*accusation*” ya da “*charge*” deyimleri verilmiştir.⁵ Bu sözcüğün fiil hali ise “*impeach*” kelimesidir. Sözcüğün İngilizce eşanlamlı karşılığı olarak da “*accuse*”, “*charge*”, “*indict*” gibi sözcükler verilmiştir. Bu sözcüklerin karşılıkları *accuse*:suçlamak, *accused* ise sanık anlamında kullanılmaktadır⁶; dolayısıyla da itham edilen kişi anlamında olup suçlu demek değildir (suçlu anlamında *criminal* veya *guilty* sözcükleri yerine göre kullanılmaktadır), *charge*⁷: suçlamak anlamında kullanılmaktadır.⁸ Örneğin Temsilciler Meclisinde sanık hakkında oylanarak kabul edilen impeachment maddeleri (suçlandırma maddeleri ya da

⁵ BLACK, Charles L., *Impeachment: A Handbook*, Yale University, New Haven 1998, s., 5; Pars Tuğlacının, İngilizce- Türkçe, Ticari, Hukuki Terimler Sözlüğü'nde “*impeach*” sözcüğünün karşılığı olarak, “suçlamak, kusur atfetmek, mesul tutmak, sorumlu addetmek, aleyhine tahkikat açmak;” ve geniş anlamda “*impeach*” sözcüğünün tanımını da şu şekilde belirtmiştir: “Özellikle bir devlet memuru, bilhassa yüksek dereceli bir memur aleyhine görevinde yolsuzluk iddiasıyla takibat açmak...” bkz. TUĞLACI, Pars, , İngilizce- Türkçe, Ticari, Hukuki Terimler Sözlüğü, Dördüncü Bası, İstanbul 1996.

⁶ Bu sözcüklerin Türkçe anlamları için bkz. Resuhi Akdikmen'in İngilizce-Türkçe Langenscheidt Büyük Sözlük, Dördüncü Bası, İstanbul 1993; Alfa sözlükte, “*impeach*” sözcüğünün karşılığı, “suçlamak, itham etmek”; Longman-Metro sözlükte, “A.B.D.'de bir devlet memurunu itham etmek, mahkemeye çıkarmak”; Redhouse sözlükte, “Devlet memurunu mahkemeye sevk etmek, suçlamak itham etmek” olarak verilmiştir. Bkz. Alfa Büyük İngilizce-Türkçe Genel Sözlük, İstanbul 1999, C. II; Longman-Metro Büyük İngilizce-Türkçe Sözlük. İstanbul 1993; Redhouse İngilizce-Türkçe Sözlüğü, 30.Baskı, İstanbul 2000.

⁷ Sözcüğün eşanlamlısı olarak *indict*, *impeach* ve *incriminate*, *accuse* ve *allege* sözcüklerine yer verilmiştir ki teknik anlamda bu sözcük de suçlamak veya suç isnad etmek anlamlarında kullanılmaktadır.

⁸ İngilizce eşanlamlı sözlüğü için bkz. SWANFEDT, Andrew, *Crossword Puzzle Dictionary*, 3th Edition, New York, 1834.

Meclis tarafından hazırlanan iddianamede yer alan suçlamalar) sadece “charges” (charge fiilinin isim hali ve çoğuludur) olarak ifade edilebilmektedir ve bu da hukuk tekniği açısından doğrudur.⁹ Kısacası “impeachment” dar anlamda, mahkumiyeti içermez ve sadece suçlama anlamına gelir¹⁰.

Geniş anlamda “*impeachment*” yani teknik ve kurumsallaşmış anlamıyla bu sözcük, kolay bir tanımla yapılamayacak kadar kapsamlıdır. Aslında “*impeachment*” on dördüncü yüzyıldan beri İngiltere’de ve on yedinci yüzyıldan bu yana da Amerika kıtasında uygulanan bir *cezai sorumluluk*¹¹ sistemin adı olarak hem bir hukuk hem de siyaset bilimi, kısacası kamu hukuku terimidir. Dolayısıyla da bu deyim, uygulandığı dönemlere göre farklı tanımlamaları yapılabilir. Örneğin Pars Tuğlacı, Ticari-Hukuki Terimler Sözlüğü’nde “*impeachment*” için, “Ağır bir siyasi suç yüzünden Avam Kamarası huzurunda açtığı[açılan] ceza davası, bakan aleyhinde ittihâm; bir devlet memurunun bir suç veya görevi kötüye kullanma iddiasıyla[iddiasıyla] görevine son vermek için açılan takibat” tanımını vermiştir. Bu tanımlama, İngiltere’de uygulanan impeachment açısından eksik de olsa doğru kabul edilebilir. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasının kabul ettiği sistem ise bu tanımlamadan farklıdır. Langenscheidt sözlükte ise, “*impeachment*”, “Avam Kamarası’nın -ABD’de Temsilciler

⁹ Bkz. BLACK, s., 5.

¹⁰ Bu anlamda impeachment yetkisinin, suçlama ya da suç isnadı olarak tanımlanması gerektiği, yoksa bir kamu görevlisini görevden uzaklaştırma yetkisini kapsayan bir yetki olarak kabul edilemeyeceği (impeachment yetkisinin yaygın olarak bu şekilde anlaşılmasının yaygın bir yanlış olduğu) ifade edilmektedir. Bkz. PELTASON, J. W., Corvin and Peltason’s Understanding the Constitution, fifth edition, New York 1984, s., 40.

¹¹ Erdoğan Teziç, “impeachment” ın bir cezai sorumluluk mekanizması olduğunu belirtmektedir. Kanaatimizce, impeachment kurumu bir cezai sorumluluk sistemi olsa da, kavram olarak karşılığı değildir. Cezai sorumluluk, genel bir anlam içermekte olup, tarihsel bir anlam yüklenmiş ve kurumsallaşmış impeachment kurumunun kavramsal karşılığı olarak kullanılamaz. Zira birinci Meclisin yapmış olduğu suçlandırma teknik anlamda impeachment olarak nitelendirilmektedir. İkinci meclis bu suçlandırma üzerine yargılamayı yapmakta ve mahkumiyet (conviction) ya da beraat kararı vermektedir. Bu durumda bu sözcüğün birebir karşılığı için *suçlandırma* deyimini daha uygundur. Impeachment’ın, cezai sorumlulukla aynı anlamda kullanıldığı yer için bkz. TEZİÇ, Erdoğan, Anayasa Hukuku, 3. bası, İstanbul 1996, s., 425’teki 135 Nolu dipnot.

Meclisi'in savcı, Lordlar Kamarası'nın -A.B.D'de Senato'nun yargıç olduğu adli dava."¹² Bu tanımlama ise impeachment kurumunun niteliğini daha iyi anlatmaktadır. Ancak, tanımlama da eksiktir; impeachment, adli bir dava da değildir.

Impeachment kurumunun yapısına en uygun tanımlamayı ise Black's Law Dictionary yapmıştır: "Impeachment, yarı siyasal bir mahkeme huzurunda, bir kamu görevlisi aleyhinde yürütülen ceza yargılaması..." olarak tanımlanmıştır. Gerek İngiltere'de gerekse A.B.D.'de impeachment yargılamasının savcısı da yargıcı da siyasal organlardır. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasının çeşitli hükümlerinde "*impeachment*"dan söz edilmiştir. Anayasa m.I/Bl.2-pr.5, "Temsilciler Meclisi, ...ve '*impeachment*' yetkisinin tek sahibidir." Anayasa m.I/Bl.3-pr.6, "Bütün '*impeachment*' davalarında yargılama yetkisi yalnızca Senato'ya aittir." Anayasa m.I/Bl.7, "Impeachment davalarında verilecek karar..." Anayasa m. II/Bl.2-pr.1, "O (başkan), impeachment davaları istisna olmak üzere, Birleşik Devletler'e karşı işlenmiş olan suçlar için cezayı erteleme ve af yetkisine sahiptir." En geniş anlamda impeachment hükmünün düzenlediği madde ise "Başkan, başkan yardımcısı ve Birleşik Devletler'in tüm memurları, vatana ihanet, rüşvet veya diğer ağır cürüm ve kabahatlerden dolayı verilecek impeachment ve mahkumiyet kararıyla görevden uzaklaştırılırlar." Son olarak da Anayasa m. III/Bl.2-pr.3, "Impeachment davaları dışında kalan bütün suçların yargılanması, jüri tarafından yapılır;..."¹³ Bütün bu maddelerde geçen "*impeachment*" deyimini aynı anlamda kullanılmıştır. Zira bu deyim, yüzyıllardan beri gelişerek kurumsallaşmış bir anlam yüklenmiştir.

Bir Anglo-Saxon kurumu olan impeachment, Parlamentonun yüzyıllar boyunca sürdürdüğü özgürlük ve iktidar mücadelesinin ürünüdür. İngiltere'de Kralın iktidarını sınırlandırmak için Kralın bakanlarına ve danışmanlarına karşı kullandığı bir kılıç olmuş, Amerika Birleşik Devletlerinde ise Kongreye karşı siyasal sorumluluğu olmayan başkana karşı bir cezai sorumluluk mekanizması olarak ihdas edilmiştir. Bizim hukukumuzda impeachment kurumunun doğrudan bir karşılığı olmasa da bu kuruma en yakın kurum cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı yasama organı tarafından sorumlu tutulabilmesidir. Parlamenter

¹² Bkz. anılanLangenscheidt sözlük.

¹³ Birleşik Devletler Anayasası için bkz. **LIEBERMAN**, Jethro K., A Practical Companion to The Constitution, University of California Press, Berkeley, Losangeles 1999, ss., 571 vd.

sistemde, cumhurbaşkanının siyasal sorumluluğu bulunmamakta; ancak Meclise karşı cezai sorumluluğu bulunmaktadır. Bizim hem 1924 ve 1961 hem de 1982 anayasalarımız bu sorumluluğun kapsamını vatana ihanetle sınırlı tutmuşlardır. Bu sorumluluk 1961 Anayasasında "Cumhurbaşkanı...kararla suçlandırılır." (AY m.99) şeklinde ifade edilmiş, 1982 Anayasasında ise, "Cumhurbaşkanı...kararla suçlandırılır" biçiminde ifade edilmiştir (AY.m.105/son). Meclis suçlandırmayı, Anayasa Mahkemesi ise yargılamayı yapmaktadır. Yüzeysel bir yaklaşımla bu durumun, İngiltere ve Amerika'daki impeachment yargılamasıyla benzerlik gösterdiği, yalnızca İngiltere'de Lordlar Kamarası'nın, Amerika'da da Senato'nun yerini bizim hukukumuzda Anayasa Mahkemesinin almış olduğu söylenebilir. Yani Anayasa Mahkemesinin fonksiyonu, ikinci meclislerin işleviyle biçimsel anlamda bir benzerliğe sahip bulunmaktadır¹⁴.

Bütün bu benzerlikleri ortaya koymamızın amacı ise Türk öğretisinde "impeachment" için bir kavramın önerilmemiş olmasından dolayı bu kavramı karşılayacak Türkçe bir kavram önermektir. Genellikle yapılan çevirilerde "impeachment" için yerine göre "suçlama"¹⁵, "suçlandırma"¹⁶ ve "itham"¹⁷ deyimleri kullanılmış, çoğu zaman da kavramın olduğu gibi

¹⁴ Belirttiğimiz üzere bu benzerlik yüzeysel bir bakış açısıyla ileri sürülebilirse de; gerçekte, bir siyasal organ olan Meclisin suçlandırma kararının niteliği bir mahkeme kararından farklıdır. Burada Meclisin vermiş olduğu karar, adi bir ceza mahkumiyeti kararıyla ya da bir savcı tarafından hazırlanan iddianameyle özdeşleştirilemez. Bizce Meclisin Cumhurbaşkanı hakkında vermiş olduğu karar, bir görevden uzaklaştırma ve Cumhurbaşkanının yargılanması için Yüce Divana sevk kararıdır. Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla bu yargılamayı yaparken, bir ceza mahkemesi gibi hareket edecek ve Cumhurbaşkanı hakkında beraat ya da mahkumiyet kararı verebilecektir. Ancak Anayasa Mahkemesinin bu davada vereceği kararın, Meclisin vermiş olduğu suçlandırma kararının bir denetimi ve dolayısıyla da suçlandırılan Cumhurbaşkanı hakkında beraat kararı vermesi halinde göreve kendiliğinden iade etkisine sahip bir karar niteliğinde olduğunu kabul etmemekteyiz.

¹⁵ Gürbüz, Amerikan Anayasasının çevirisinde, "impeachment"ın karşılığı olarak "suçlama" deyimini kullanmıştır (sayfa, 24); Ancak Gürbüz, bir başka yerde "itham" sözcüğünü kullanmış; başka bir yerde de sözcüğü orijinali ile "impeachment" olarak kullanmıştır (sayfa 32). Bkz. **GÜRBÜZ**, Anayasalar, İstanbul 1981, ss., 24 ve 32; Ayrıca bkz. **GÖZÜBÜYÜK**, A. Şeref, Anayasa Hukuku, Ankara 1987, s.,215.

¹⁶ Turhan, Mehmet, Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası, Diyarbakır 1989, s., 35; **DEMİR**, Fevzi, Anayasa Hukukuna Giriş, 5. Bası, İzmir 1999, ss., 108-109; Selçuk Özçelik de, "Kongre Başkanı suçlandırıp mahkum edebilir" demektedir. Bkz. **ÖZÇELİK**, Selçuk, Anayasa Hukuku 1-Umumi Esaslar, İstanbul 1984, s., 250.

yazılması yeğlenmiştir¹⁸. Bu kurumu tam olarak anlatabilecek ve aynı zamanda da anayasa hukukumuzda yabancı olmayacak bir kavram önermek en doğrusu olacaktır. “*Impeachment*” deyimine karşılık olarak “*siyasal suçlandırma*” deyimini öneriyoruz. Zira “*suçlandırma*”¹⁹ sözcüğünün anayasamızda geçtiği yer bu kurumla çok yakın bir ilişki halindedir. *Impeachment*, teknik bir terim olup, diğer suçlama ve itham kurumlarından kolayca ayrılan ve tarihsel bir anlam yüklenmiş bir deyimdir. Bu yargılamanın, adi bir mahkemeden farklı olarak Yasama organları tarafından yapıldığını çağrıştırması bakımından, “*siyasal*” sözcüğünü eklemeyi uygun görmekteyiz.

Çalışmamızın bundan sonraki bölümlerinde yerine göre bir ayırım yapmaksızın her iki şekilde de kullanımda bulunacağız. Kamu hukuku literatürümüzde bu deyimın yerleşmesi zaman alacaktır.

¹⁷ ÇAM, Esat, Devlet Sistemleri, İstanbul 1982, s., 11; GÖZE, Ayferi, Siyasal Düşünceler Tarihi, İstanbul 1996, s., 506.

¹⁸ Örneğin Göze, İngiltere’de impeachment kurumunu anlatırken, “bu mücadeleden impeachment usulü doğmuştur. Bu usule göre...” şeklinde bir anlatımı yeğleyerek kavramı orijinal haliyle kullanmıştır. Bkz. GÖZE, s.,454; Turhan da, “Gerçi impeachment yoluyla başkanın görevine son verilebilirse de...” bkz. TURHAN, s., 44; Aynı şekilde Kubalı da, “Amerika’da Kongrenin sahip olduğu ‘impeachment’ yetkisine göre...” diyerek sözcüğün orijinal kullanımını yeğlemiştir. Bkz. KUBALI, H. Nail, Anayasa Hukuku Dersleri-Genel Esaslar ve Siyasi Rejimler, s., 29.

¹⁹ Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğünde, “suçlandırmak” sözcüğünün karşılığı, “suçlu olduğuna karar vermek, suçlu olduğunu ileri sürmek” olarak verilmiştir ki bu da “impeach” sözcüğünün anlamıyla örtüşmektedir. İngilizce’deki “accuse” kelimesinin karşılığı “suçlamak, itham etmek”tir. “Accuse” sözcüğü ise “impeach” sözcüğünün eşanlamlısıdır. “suçlandırma” ise “suçlandırmak” eyleminin ad halidir. Şu halde “impeach” eyleminin isim hali olan “impeachment” “suçlandırma” sözcüğü ile karşılanabilecektir. Bkz., Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 9. Bası, Ankara 1998, C. II; Osmanlıcada “suçlamak” kelimesinin karşılığı, “itham etmek”, “suçlandırmak” sözcüğünün karşılığı ise “tecrim etmek”tir. Tecrim etmek ise “suçlu olduğuna karar vermek” ya da “bir cürüm isnadında bulunmak” anlamına gelmektedir. Bu ayırım ise “impeachment” sözcüğünün karşılığı için, “suçlandırma” sözcüğünün “itham etmek” ya da “suçlamak” sözcüklerine göre daha uygun düştünü göstermektedir. Bkz. Hayat Büyük Türk Sözlüğü, Hayat Yayınları, İstanbul (?).

B. Tarihsel Gelişim

Siyasal suçlandırma-impeachment kurumunun tarihsel gelişimini incelerken işe İngiltere'den başlamanın bir zorunluluktur. İleride, bu kurumun işleyişini ve özelliklerini incelerken göreceğimiz üzere genel olarak ABD hukuk sisteminin olduğu gibi özel olarak da impeachment kurumunun İngiliz kamu hukuku ve siyasi sisteminin etkisinde olduğu belirgin bir gerçektir. ABD anayasasını hazırlayanlar, İngiliz kamu hukukunu çok iyi bilen kişilerdi²⁰. Anayasa hazırlık komisyonundaki tartışmalar, bu etkiyi açıkça ortaya koymaktadır²¹. Amerika'ya göç edenlerin, geldikleri ülkenin kültürüne sahip olmaları ve o kültürü gittikleri yerlerde de yaşatmaya devam etmeleri sosyolojik bir olgudur. Kültür olgusu, asırları aşan bir niteliğe sahip olduğu gibi; toplumsal bellek de kolay silinmemektedir.

Yeni kıtaya göç edenler elbette yalnızca İngilizler olmamıştır. Avrupa'nın çeşitli bölgelerinden birçok insan değişik ideallerle akın akın bu uçsuz bucaksız topraklara göçmüş ve kendi düşünce ve inançlarını paylaşan insanlarla birlikte adeta kendi devletlerini kurmuşlardır²². Gerek dönemin İngiliz siyasetinin etkisi gerekse İngiliz insanının gelenekçi yapısı, yeni kıtada İngiliz kültürünü egemen kılacaktır. İlk yerleşim yerlerinin İngiliz kolonileri tarafından kurulmuş olmasının²³ yanında İngiltere Krallığı'nın izlediği dış siyasetin diğer

²⁰ Bkz. **RODINO**, Peter W., High Crimes And Misdemeanors: Selected Materials On Impeachment, New York 1973.s.,11; **GÖZE**, ss., 489 vd.

²¹ Bu konuda bkz. **GERHARDT**, Michael J., The Federal Impeachment Process: A Constitutional Historical Analysis, ss.,3-12; **BRYCE**, James, The American Commonwealth, New Edition, Vol. I-II, New York 1926 ss., 28-29.

²² İspanyollar ve Portekizler, yeni kıtanın güneyini işgal ederlerken, İngilizler kuzeyi mesken tutmayı yeğlemişlerdir. Bkz. **CROZAT**, Charles, Amme Hukuku Dersleri, İstanbul 1949, s.,42; ayrıca bkz. **GÖZE**, ss., 481-487.

²³ Yeni kıtada kurulan sosyal düzen kendine özgü özellikler de göstermekteydi: Bu kıtada, Eski kıtadan taşınan asalet ünvanlarından ziyade ilk yerleşenlerden olmak, kurulan toplum içerisinde kazanılan sosyal statü bakımından daha bir önemliydi. Bu itibarla toplum içerisinde, eski ailelerden olmak daha yüksek bir sosyal pozisyonun kazanılması bakımından yeni gelenlere göre oldukça avantajlı bir durumdu. Bkz. **GREEN**, Mc Laughlin, Washington: Village and Capitol 1800-1878, Princeton New Jersey 1962, s., 324.

Avrupalı rakiplerine üstünlüğü, bu kıtada resmi dilin İngilizce²⁴ ve siyasal egemenliğin büyük ölçüde İngilizlerin elinde olmasını sağlayan etmenlerin başında sayılabilir. Kolonilerin kurulduğu dönemde İngiltere'de, Parlamentonun krala karşı verdiği özgürlük mücadeleleri ve bireysel özgürlükler alanında elde ettiği somut hak ve güvenceler daha o günlerde özgürlüklerin kuramsal alandan pratiğe; yani bireyin somut yaşamına girmesini sağlamış ve böylece tek tek bireylerin de siyasal boyutta fikir sahibi olmalarını kolaylaştırmıştır. Bu durum bizi, İngiliz kökenli göçmenlerin devlet ve siyasi iktidar düşüncesi konusunda diğerlerine nispeten ileride oldukları sonucuna götürecektir.

Bununla birlikte oldukça farklı kültürlerin birlikte yaşaması, bu insanların göç nedenlerinin arasında derin ayrılıkların bulunması ve yaşamak istedikleri dünyanın ilkeleri konusunda bir uzlaşmanın elde edilmesi zorunluluğu, belki de iklimlerin ve coğrafi yapının insanlar ve toplumlar üzerindeki etkileri, bütün bunların yanında geldikleri yerlerin siyasal ve hukuksal sistemlerinin sıkıntı ve olumsuzluklarını bilen ve bunları yeni kıtada kuracakları sistemde olabildiğince ortadan kaldırmak isteyen deneyimli ve bilge insanların varlığı, yeni kıtaya özgü kültürel, siyasal ve hukuksal bir yapının ortaya çıkmasını sağlamıştır. ABD siyasal sistemini İngiltere'den miras kalmış çeşitli bölümlerden oluşan bir fabrika kompleksine benzetirsek, bu fabrikanın kimi yerde çatısı ve duvarları değişmiş, tezgahlar aynı kalmış; kimi yerde ise çatısı olduğu gibi kalmış, içindeki cihazlar değişmiştir. Bu değişim bazı bölümlerde sadece boyada, bazı bölümlerde ise mekanizmalarda olmuştur. Örneğin Amerikan sisteminin en temel karakteristiği olarak kabul edilen erkler ayrılığı İngiltere'de de vardır. Ancak İngiltere'de Parlamentonun mutlak üstünlüğü belirgindir; haibu ki Amerikalılar siyasal iktidarın erkler arasında eşit olarak paylaştırılmasına adeta özen göstermişlerdir. Hatta bu hassasiyet o kadar ileridir ki, "demokrasi, iktidarın erkler arasında eşit olarak paylaştırılmasıdır"²⁵ diye tanımlanmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, ABD'nin siyasi ve hukuki yapısı İngiltere'dekinin

²⁴ Amerika'da İngilizcenin hakim olmasının Amerika ve İngiltere arasında kurduğu kültür birliğinin Amerikan ulusunun şekillenmesindeki önemi için bkz. **KOBN**, Hans, *American Nationalism-An Interpretative Essay*, N.Y. 1957, ss., 6-7.

²⁵ **FEINBERG**, Barry-**KASRILS**, Ronald, *Bertrand Russels's America 1869-1945*, New York 1973, s.,289.

bir devamı değildir ama; ondan büsbütün ayrı hiç değildir²⁶. İşte bu nedenle biz, incelememizde sadece tarihsel bölümde değil, çalışmanın her yerinde gerektiği ölçüde bu karşılaştırmaları yapacağız.

1635-1805 yılları arasında kalan bir dönemde, Amerikalıların, İngiliz impeachment-siyasal suçlandırma sistemini kabul etmeleri ve uygulamaları Amerikan siyasal ve anayasal sisteminin oluşması ve gelişmesi üzerinde etkili olmuştur. İlk önceleri İngiltere'de Kralın siyasal iktidarını sınırlandırmak için bir araç olarak kullanılan impeachment kurumu, daha sonraları yasamanın elinde, yürütme ve yargının yolsuzluklarına karşı etkin bir denetim mekanizması haline dönüşecektir. İngiliz impeachment hukukunda mevcut olan yasamanın sınırsız denebilecek suçlandırma olanakları ve yargılama sonucunda uygulanabilecek ceza türleri, Amerikan anayasasını hazırlayanlarca benimsenmemiştir. On yedinci yüzyılda, impeachment, bu yetki olmadan zayıf ve etkisiz kalabilecek yasama organları tarafından, yetkisini kötüye kullanan veya yolsuzluk yapan yürütmenin ve yargının yüksek düzeyli görevlilerine (kral hariç) karşı etkin bir cezalandırma silahı olarak kullanılmıştır. On sekizinci yüzyılda Amerika'daki kolonilerde de bu kurum İngilteredeki patronlarında olduğu gibi kullanılmıştır. Koloniler Meclislerinin elinde siyasal suçlandırma, yürütme ve yargının üyelerine karşı hem bir denetim hem de bir cezalandırma aracı olmuştur²⁷. 1787 Anayasasını hazırlayanlar, hem dönemin İngiliz impeachment pratiğini hem de kolonilerin uygulamalarını

²⁶ James Bryce, Amerikan Anayasasının kaynağını değerlendirirken, "Anayasa'da hiç bir kural yoktur ki kaynağını geçmişin derinliklerinden almasın. Anayasada tam anlamıyla yenidir diyebileceğimiz çok az şey vardır. Çoğunlukla, Magna Carta kadar eskidir," diyecektir. Bkz. **BRYCE**, s., 28; Genel olarak Amerikan Anayasası üzerindeki İngiliz etkisinin varlığını belirten Gerhard, konuya diğer açıdan yaklaşmakta ve şöyle demektedir: "Anayasa'yı hazırlayanlar, Başkanın belirli suçlardan dolayı siyasal suçlandırılmasını ve görevden uzaklaştırılmasını benimselerken, İngiliz insanının kafasında, kendi Krallarını suçlandırma düşüncesinin izi yoktu. Bu yönleriyle Amerikan sistemi özgün ve tekti (unique)." Bkz., **GERHARDT**, s., 11; Amerikan Anayasası Hazırlık Komisyonuna Kuzey Carolina'yı temsilen Charles Pickney de yapmış olduğu konuşmasında, Amerikalıların diğer modern ülkelerde yaşayan uluslardan farklı olduğunu ve kurulacak sistemin de Avrupa'daki sistemlerden hiçbirisiyle aynı olamayacağını belirtmiştir. Bkz. **PARKERS**, Bornford, H., *The American Experience*, Second Edition, NY 1955, s., 122.

²⁷ Bkz. *infra.*, ss., 22-27.

çok iyi bildikleri için, bu kurumu kabul ederlerken her iki sistemin de olumsuz yönlerini elemek istemişlerdir. Bu farklılıklara, konu içinde yeri geldikçe değinilecektir.

1. İngiltere'de Siyasal Suçlandırma(Impeachment) ve Amerikan Kolonileri Tarafından Benimsenmesi

İngiltere'de impeachment-siyasal suçlandırma yargılamasının kökü on dördüncü yüzyıla kadar uzanmaktadır. On yedinci yüzyıl, özellikle 1621-1641 yılları arasında kalan dönem, Avam Kamarası'nın, bu kurumu yolsuzluk yapan bakanlara ve kraliyet danışmanlarına karşı en fazla işlettiği dönem olmuştur. Siyasal suçlandırma yetkisini elinde tutarak ülkenin en yüksek mahkemesi sıfatına sahip olması, İngiltere'de Parlamento'yu diğer erkler karşısında ayrıcalıklı bir konuma yükseltmiştir. Avam Kamarası, vatana ihanet (treason), yetki aşımı veya başkasının hakkına tecavüz (trespasses) ve hukuka aykırı bir davranış (yasanın ihlali olabileceği gibi common law veya Kraliyet Yüksek Mahkemesi'nin kurallarının ihlali de olabilir) gibi nedenlerle bu suçlandırmayı yapmakta ve Lordlar Kamarası da sözkonusu suçlama üzerine bir yargılama yaparak mahkumiyet veya beraat kararı vermektedir²⁸.

İngiliz siyasal suçlandırma kurumunun Amerikalıların kabul ettikleri sistemden ayrılan en önemli özelliği ise Parلمانonun yargılama sonunda vereceği kararın yalnızca görevden uzaklaştırma ile sınırlı kalmayıp, adi bir ceza mahkemesi sonunda verilen mahkumiyet kararıyla aynı sonuçları doğurabilmesidir. Gerçekte, İngiliz Parلمانosu, impeachment yargılaması sonunda verdiği görevden alma kararına bir de ceza mahkumiyetini eklemeyi ihmal etmemişlerdir. Ölüm cezası pek az uygulanmış ancak; para, hapis ve toprak ve ünvan kaybettirme cezaları oldukça sık uygulanmıştır. On yedinci yüzyılda yalnızca bir, on sekizinci yüzyılda ise altı dava ölüm cezasıyla sonuçlandırılmıştır²⁹.

²⁸ Bkz. Impeachments: Constitutional Origin and History, Congressional Quarterly, Washington D.C. March 1974, s.,2; BLACK, s., 49-50.

²⁹HOFFER, P.C. & HULL, N.E.H., Impeachment in America 1635-1805, New Haven 1984., s., 3.

İngiliz impeachment pratiğinde yer alıp Amerikan anayasasını hazırlayanlar tarafından benimsenmemiş olan bir başka olgu ise, İngiltere'de bu kurumun, yalnızca kamu görevlilerine karşı değil, aynı zamanda özel kişilere karşı dahi işletilebilmesidir³⁰.

Siyasal suçlandırma, çoğu zaman partizan bir tavrın eseri olmuş ve parlamentonun elinde bir misilleme ve tehdit vasıtası olarak mütemadiyen kullanılmıştır. Avam Kamarası'nın siyasal bir organ olması, bu yargılamanın sanığını kimi zaman siyasal rakiplerinin inisiyatifine bırakmıştır. Impeachment nedenlerinden, en ağır cezayı gerektiren "vatana ihanet" ve en çok başvuru alan "diğer ağır cürüm ve kabahatler" genellikle siyasal saiklerle kullanılmıştır. Aslında kamu güvenini kötüye kullanmanın (abuse of public faith) herhangi bir şekli, III. Edward döneminin 1350 tarih ve 25 sayılı vatana ihanet yasasının ihlali anlamına geliyordu; ancak Avam Kamarası, yasanın bu tarz bir yorumuna çok seyrek başvurmuştur. Daha ziyade Meclis, bu kurumu, kraliyetin bakanlarına ve danışmanlarına karşı yetkin bir silah olarak elinde bulundurmıştır. O dönemde Avam Kamarası ile Lordlar Kamarası arasında bu yargılama ile ilgili olarak yürütülen ilişkiler -Parlamento dışında pek bilinmemekle birlikte- bu ilişkilerin zamanla impeachment hukukunu biçimlendirdiği belirtilmektedir. Avam Kamarası, kovuşturma ve suçlamayı yapmakta, Lordlar Kamarası ise yargılamayı yaparak nihai kararı vermektedir. On dördüncü yüzyıla kadar, mahkumiyet kararının ilan (assent) ve infazını kral yapmaktaydı; ancak on dördüncü yüzyılın sonlarına doğru bu uygulama Lordlar Kamarası tarafından yerine getirilmiştir. On yedinci yüzyıl boyunca ve on sekizinci yüzyılın başlarında iki meclis arasında önemli çekişmeler olmuştur. Avam Kamarası, suçlamaların kapsamını belirleme yetkisinin kendisine ait olduğunu belirtirken, Lordlar Kamarası tam aksini savunarak reddedecektir. Avam Kamarası, bu yetkiyi, kazandıkları ayrıcalıkları korumak için pratik bir vasıta olarak görürlerken, Kraliyet Yargıçları tarafından desteklenen Lordlar Kamarası, Avam

³⁰ Bu durumu biraz da, 1855 yılına gelinceye kadar İngiltere'de düzenli bir *memur rejiminin* bulunmamasına bağlamak mümkündür. Kıta Avrupasındakinin tersine, İngiltere'de mülki idare kuruluşları yoktur. Yerel yönetimler, merkez hizmetlerini de görürler. İngiltere'de merkez-yerel memur rejimi 19. Yüzyıldan sonra gelişmeye başlamıştır. On dokuzuncu yüzyıla gelinceye kadar İngiltere'de, memur seçimine *kayıma usulü-patronage* egemen olacaktır. Bunun anlamı, memurluklar alınıp satılabilir ya da hibe edilebilirdi. Bkz. BALTA, Tahsin B., İdare Hukuku I- Genel Konular, Ankara 1972, ss., 94 vd.

Kamarasının hırsını dizginleme yönünde hareket etmişlerdir. On yedinci yüzyılda, yapılan yirmi siyasal suçlandırma yargılamasından yalnızca bir tanesinde mahkumiyet kararı verilmiştir. Birçok olayda Avam Kamarası, kovuşturmayı sürdürmeye dahi ihtiyaç duymayacak; impeachment kurumunun kullanılması olasılığı bizzat bir tehdit ve uyarı olarak suçlandırılmak istenen kişiyi Avam Kamarasının istediği yönde davranmaya zorlayacaktır. Siyasal suçlandırma yargılaması 1370'li yıllardan itibaren uygulanmaya başlanmakla birlikte, Kral I. Charles zamanında oldukça sık uygulanması dolayısıyla bu dönem bu kurum için bir nevi içtihadî birikim yılları olacaktır³¹.

Avam Kamarası, sanığın savunmasını almak zorunda olmadığı gibi sanığın, yargılamanın bu aşamasında, avukat bulundurma hakkı da yoktu; ancak yaptığı suçlamaları kanıtlaması beklenmekteydi. Bu yüzden Avam Kamarası, impeachment maddelerini (iddianamede yer alan suçlamalar) çok dikkatlice hazırlamak zorundaydı. Dava ile ilgili olarak delilleri toplamak, tanıkları dinlemek ve Lordlar Kamarasında davayı takdim edecek hukukçuları belirlemek bu hazırlıkların başında gelmekteydi³². Lordlar Kamarası'nda yapılan yargılamada ise, kararın meşruiyetini sağlamak için sanığa avukat bulundurma hakkının tanınmasının yanında savunmasının tamamının dinlenmesine olanak veren duruşmaların yapılması ve kendi tanıklarını çağırma hakkının verilmesi bir teamül haline gelmişti. Hatta Lordlar Kamarası, sanığın avukatlarının, kralın af yetkisini kullanmasının kovuşturmayı engelleyeceği meselesini tartışmalarına dahi izin vermiştir; ancak 1700 yılında çıkarılan bir yasayla af yetkisinin siyasal suçlandırma kararlarına karşı kullanılamayacağı açıklığa kavuşturulmuştur³³.

Avam Kamarasının pratik düşüncelerle bile olsa kraliyet ailesi hariç olmak üzere ülkedeki herhangi bir kişiyi suçlandığı görülmüştür. Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası

³¹ Bu suçların kapsamı konusunda bkz. **BISHOP**, Joel P., Commentaries on The Criminal Law, Seventh Edition, Volume II, Boston 1977, ss., 677 vd.; **BOSSIOUNY**, Cherif M., Substantive Criminal Law, Chicago 1978ss., 402 vd.; Tarihsel incelemesi için ayrıca bkz. **HOFFER-HULL**, s., 5; **BERGER**, Raoul, Impeachments: The Constitutional Problems, Massachusetts 1973, ss., 28 vd.

³² **HOFFER-HULL**, s., 4.

³³ **BERGER**, ss., 13vd.; **BOORSTIN**, Daniel J., The Americans-The National Experience, NY 1965, ss., 406-407.

üyelerinin de siyasal suçlandırılması mümkündür. Eğer bir Avam Kamarası üyesi suçlandırılırsa, o kişinin üyelikten istifa etmesi beklenen bir şey; yani teamüdü. Lordlar Kamarası üyelerinden birinin suçlandırılması durumunda, yargılama boyunca lord, sıfatını korumakta; ancak kendi yargılamasına katılma hakkı bulunmamaktaydı. Herhangi bir kamusal faaliyeti yürütmeyen özel kişilerin de suçlandırıldığı vaki olmuştur³⁴.

Lordlar Kamarası, adi suçların yargılamalarının normal mahkemelerde, Kraliyet Mahkemesinin ve özel mahkeme (assize)nin görev alanına giren suçların ise Lordlar Kamarasında yargılanmasını önermiştir. Ancak bu belirlemede esas alınan kriter çoğu zaman hukuki değil, siyasal olmuştur. Avam Kamarası bu görüşe şiddetle karşı çıkmış ve "suçlandırmayı yapma ve Lordlar Kamarası önünde yürütme hakkı, Parlamento'da Avam Kamarasına aittir; Lordların bu hakkı reddetmeleri, adaletin inkarı olduğu gibi aynı zamanda da Parlamento'nun anayasasını ihlal demektir." diyerek Lordlar Kamarasını protesto etmişlerdir³⁵.

Impeachment yargılamasının Avam Kamarası tarafından politik motivasyonlarla işletildiği dönemlerde, Lordlar Kamarası ülkenin en yüksek mahkemesi sıfatıyla, adalet ve hukuk ilkelerine bağlı kalmış ve siyasal yerindelleme yargısal denetim arasında bir yol tutmuştur. Bu yüzden kasten işlenmiş bir davranış ya da yeterli delil bulunmadıkça mahkumiyet kararı vermekten kaçınmıştır. Avam Kamarası, bu gerçeği görmüş ve 1626-1715 yılları arasında Mecliste görüşülen elli yedi impeachment vakasından yalnızca beşini yargılanmak üzere Lordlar Kamarası'na göndermiştir³⁶.

1690- 1700'lü yıllar, İngiltere'de o dönemde iki siyasal parti görünümündeki Whig'lerle Tory'lerin birbirlerinin hükümette görev almasını engellemek için siyasal suçlandırma kurumunu kullandıkları bir dönem olmuştur.³⁷ Hazırlanan impeachment

³⁴ HOFFER-HULL, ss., 4-5.

³⁵ HOFFER-HULL, s., 5.

³⁶ Parlamento ile Kral arasındaki mücadelelerde impeachment 15. Yüzyıldan itibaren Parliamentonun elinde bir silah olarak durmuştur. Bkz. QUARTELY, s., 2; Ayrıca bkz. HOFFER-HULL, s., 6.

³⁷ Tory'ler, XVII nci yüzyılda İrlanda'da İngiliz protestanlarını soyan ve öldüren haydut çetelerine yakıştırılan bir isimdi. Whig'ler ise 1648 yılında Edimburg üzerine yürüyen asi bir gruba verilen isimdi. Zamanla Tory'lerle Whig'ler arasındaki görüş ayrılıkları büyümüş ve Tory'ler Kralcılar olarak anılırken, Whig'ler de özgürlükçü ve

maddeleri, sanığın bulunduğu konuma göre davranışlarının siyasal yerindeliliğine kadar uzanmakta; ancak genellikle bu suçlamalar rüşvet, yolsuzluk, görevi ihmal veya suistimal gibi diğer başka suçlarla desteklenmeye çalışılmaktaydı. On sekizinci yüzyılın başında, whig parti liderlerinden Lordlar, Portland, Somers, Orford ve Halifax, Avam Kamarası tarafından sırasıyla: görevi kötüye kullanmaktan, krala kötü yönde tavsiyelerde bulunmaktan, İrlanda'da kötü yönetimden ve yasal sürecin işlenmesini geciktirmekten dolayı (Tori'ler ağırlıktadır) suçlandırılmışlar; ancak Lordlar Kamarası'nda mahkum edilmemişlerdir³⁸.

Bu suçlandırmalar içerisinde en kötü üne sahip olanı, kuşkusuz halkı hükümete karşı isyana teşvikten Dr. Reverend Henry Sacheverell'in suçlandırılmasıdır. Sacheverell, yüksek düzeyli bir Tory'dir ve yapmış olduğu konuşmasında, 1689 bildirgesinin devrimci bir anlayışla yerleştirilmesini eleştirmiştir. Hükümet, Sacheverell'in kovuşturulmasını istemiş ancak Kraliyet Mahkemesi'nde bu kovuşturmanın başarıya ulaşacağı kuşkulu olduğundan vazgeçmiştir. 12 Aralık 1709 Pazartesi günü Whig'lerin kontrolündeki Avam Kamarası, Sacheverell'in konuşmasını Yüce Devrime (1689) karşı bir aşağılama ve hükümete karşı bir tehlike olarak değerlendirmiş ve hakkında impeachment maddelerini kabul ederek Lordlar Kamarasına göndermiştir. Ne var ki, Sacheverell'in konuşma tarzı ve seçtiği ifadelerden, onun Londra halkını (özellikle Londra'nın avam tabakası kastedilmektedir: mob kelimesi kullanılmıştır.) isyana kışkırtmış olduğunu kanıtlamak pek kolay gözüküyordu. Whig liderleri, sonunda suçlandırma alanını daraltmışlar; tamamen birbirinden ayrılmış partizan bir oylama sonucunda ve aylarca süren rahatsız edici tartışmalar, entrikalar ve yıldırıcı ayak oyunları neticesinde mahkumiyet kararı verilmiştir. Karar, kısa süreli bir mahkumiyetin yanında Sacheverell'in yapmış olduğu konuşma metninin halkın önünde yakılması yaptırımını da içermekteydi. Ayrıca Sacheverell'in, üç yıl boyunca halka vaaz etmesi yasaklanmıştı. Tory'ler, Avam Kamarası'nın dışından sürdürdükleri mücadelelerle özellikle Whig juntası olarak adlandırılan

Parlamentonun haklarını savunan kesim olarak ortaya çıkmışlardır. Tory ve Whig'lerin, İngiltere'de gelişen iki partili parlamenter sistemin çekirdek partilerini oluşturmaları konusunda bkz. GÖZE. ss., 465-469.

³⁸ BOORSTIN, s., 408.

Marlborough ve Godolphin'in,³⁹ Tory'leri tamamen yönetimden uzaklaştırma emellerini dizginlemeyi başarmışlardır⁴⁰.

Kendilerini koruyup kollayan Kraliçe Anne'in ölümünden sonra, Kral George I.'in tahta geçişinin daha ilk yılında Tory liderleri impeachment yargılamasının hedefi haline gelmişlerdir. Kraliçe Anne'in Oxford Kontluğuna atadığı Robert Harley, Kontlar Henry St. John, Viscount Bolingbroke ve Lordlar Ormond ve Strafford; yani Tory'lerin önde gelen isimleri 1715 Haziranında Whig'ler tarafından başlatılan impeachment yargılamalarının sanıkları olmuşlardır. Suçlamalar, yetersiz deliller ve Whigler'in yanlış yönlendirmeleriyle yapıldığı için istenilen sonuç gerçekleşmeyecek, Kont Strafford'un yargılaması daha ilk Mecliste düşecek, diğerlerinin yargılamaları ise Lordlar Kamarasında beraatle sonuçlanacaktır. Bu kişilerin suçlandırılma nedenleri, Kraliçe Anne'e Fransa'yla müstakil bir barış yapılması konusunda vermiş oldukları öğütler ve Pretender'in tahta geçişini güvence altına alması için Kraliçe'yi yönlendirmeleriydi. Avam Kamarası ikinci suçlamayı delil yetersizliğinden dolayı bir kenara bırakmış ve suçlandırmayı, Fransa'yla barış konusu üzerine yoğunlaştırmıştır. Ancak bakanların savunmaları son derece tutarlı ve sağlamdı. Onlar görevlerini gereği gibi ifa etmişler, hiçbir şekilde kamu güvenini kötüye kullanmamışlar ve ettikleri yemine sadık kalmışlardı. Zira Fransa ile yapılan andlaşmayı Parlamento da onaylamıştı. Nasıl oluyordu da parlamentonun bizzat kendisinin onayladığı bir andlaşmayı önerenler bu nedene dayalı olarak daha sonra yine aynı Parlamento tarafından suçlandırılıyorlardı!⁴¹

Bu yargılamaların başarıya ulaşamamasının temelinde, siyasal suçlandırma kurumunun (impeachment) adeta parlamenter rejimin en önemli unsurlarından biri olan siyasal sorumluluk ilkesi çerçevesinde işletilmek istenmiş oluşudur. Impeachment kurumu aslında bir siyasal sorumluluk mekanizması olmayıp, bir cezai sorumluluk sistemidir. Ancak İngiltere'de, bu kurum, zamanla bir güven oylaması mekanizmasına, kabinenin parlametoya karşı siyasal sorumluluğuna olanak veren bir sistemin (parlamenter sistem) kurulup

³⁹ HOFFER-HULL, s., 7; Ayrıca bkz., BERGER, s., 30; Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., TASWELL-LANGMAID, English Constitutional History, 9th Edition, London 1929, ss., 517 vd.

⁴⁰ HOFFER-HULL, s., 8.

⁴¹ HOFFER-HULL, s., 8.

gelişmesine yol açacaktır⁴². Siyasal sorumluluğun işletilmesi Robert Walpole'ün kabinesinin başkanlığını yürüttüğü dönemde gündeme gelecektir.

1717-1746 yılları arasında, oldukça az sayıda görülen impeachment vakasında, siyasal suçlandırma nedeni iki ana gruba ayrılmıştır: Birinci grupta, Stuart hanedanının İskoçyalı liderlerinin vatana ihanetten dolayı soruşturulmaları yer almakta, ikinci grupta ise yüksek düzeyli kamu görevlilerinin görevi kötüye kullanmak ve yolsuzluk yapmaktan dolayı suçlandırılmaları bulunmaktadır. Bu dönemde Lord Chancellor Macclesfield, yolsuzluk yapmaktan dolayı suçlandırılmış ve otuz bin sterlin para cezasını ödeyinceye kadar Londra'daki özel hapishaneye gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bu birkaç davayı istisna tutarsak İngiliz impeachment pratiğinin bu dönemden sonra sona ermiş olduğunu söyleyebiliriz⁴³.

İngiltere'de impeachment yargılamasının en sık uygulandığı dönemler, İngiliz anayasa hukukunu parlamenter rejimin siyasal sorumluluk esasına doğru sürüklerken, Amerikan sisteminin oluşmasında bir başka açıdan, başkanın cezai sorumluluğu açısından etkili olmuştur. ABD'de kolonilerin kuruluşları, İngiltere'de siyasal suçlandırma kurumunun en fazla işletildiği bir döneme rastlamıştır⁴⁴. 1787 Anayasasının hazırlandığı döneme kadar, Koloniler impeachment kurumunu benimseyerek uygulamışlardı. Koloniler meclisleri için impeachment çok özel bir anlam taşıyordu: Avam Kamarası'ndaki şövalye ve şehir temsilcilerinin oylarıyla ülkenin en önde gelen kişilerinin (kraliyet bakanlarının) suçlandırılabilmeleri, Kraliyet iktidarını halk lehine sınırlandıran memnuniyet verici bir hadiseydi. İşte bu (impeachment), Parlamento'nun Krala karşı giriştiği özgürlük

⁴² Londra'da en uzun impeachment yargılaması olarak bilinen yargıç Warren Hastings'in yargılanmasına başlandığında, Philadelphia'da Amerikan Anayasasının hazırlık çalışmaları yürütülmekteydi. Lordlar Kamarası önüne 13 Şubat 1788 de gelen suçlandırma, 23 Nisan 1795 tarihinde Hastings'in beraatiyle sonuçlanmıştır. İngiltere'de son impeachment yargılaması ise 1806 yılında yapılmıştır. Ama aslında, Hastings'in yargılanmasından sonra İngiltere'de impeachment pratiğinin sona ermiş olduğu da söylenmektedir. Bkz. **QUARTERLY**, s., 2; **GORDON**, Strathearn, Our Parliament, Revised and Enlarged Edition, London 1964, s., 33.

Bu suçlandırmanın İngiltere'de Siyasal sorumluluğa dönüşmesi konusunda bkz. **GÖZE**, s., 454.

⁴³ **HOFFER-HULL**, s., 8; **BERGER**, ss, 67 vd.

⁴⁴ **QUARTERLY**, s.,2.

mücadelelerinde elde etmiş olduğu hakların unutulmaması, güvence altında tutulması anlamına geliyordu. Ne var ki bu sevinç, İngiltere'nin kolonilere yaptığı bir uyarıyla kesilecekti: Amerikan (kolaniler) meclislerinin impeachment yetkisi yoktu. Ancak hemen belirtelim ki koloniler meclislerinin bu uyarıyı dikkate almaya pek niyetleri yoktu. Her toplumun olduğu gibi Amerikalıların da kendi halklarının haklarını güvence altına almaya çıkarlarını korumaya hakları vardı. Amerikalılar bir kere impeachment kurumunu kabul etmişlerdi ve bu kurumun yararlarını somut olarak görmüşlerdi. Ayrıca onlar bu kurumu kabul edip uyguladıklarında kendilerine vazgeçmeleri de söylenmemişti⁴⁵.

İlk impeachment uygulamalarında, koloniler bu kurumun kuramsal ve soyut temellendirme ve meşruiyeti üzerinde durmamışlar, Stuart'ların hakimiyetindeki İngiliz Parlamentosu'nun ortaya koyduğu ilkeleri ve kuralları kabul etmekle yetinmişlerdir. On yedinci yüzyılda parlamenterler, bu yargılamanın siyasal ve hukuksal meşruiyetini savunmak için pratik bir takım gerekçeler ileri sürmüşlerdir. Onlar sadece kendi dönemlerinin Parlamentosunun yetkilerinin meşruiyetini değil, geçmiş dönemlerde parlamentonun yapmış olduğu işlemlerin meşruiyetini de savunmuşlardır. Bu dönemde, çok önemli flozofların yetişmiş olmasına rağmen impeachment yetkisi konusunda ne yazılan makalelerde ne de kitaplarda bu konu üzerine kuramsal bir tartışmanın bulunduğu söyleyemeyiz⁴⁶.

İşin teknik yönlerine ait yazılıp çizilen pek az şey vardı. Bir davranışın siyasal suçlandırma nedeni olup olmadığının belirlenmesi bu teknik konulardan birisiydi. Avam Kamarası, bir soruşturma başlatacağı zaman hemen bir komisyon belirleyerek Parlamento'nun geçmiş uygulamalarını ve vermiş olduğu kararları incelemesini istiyordu. Lordlar Kamarası da Avam Kamarasından farklı davranmıyordu. Bir impeachment yargılamasında belirlenen her türlü kural yasal ve meşru idi; zira kamu hukukunun ve yasaların kaynağı Parlamento idi.

Siyasal suçlandırma yetkisi üzerinde doktrinel bir tartışmanın bulunmayışı, bu konuda belirlenen tüm kuralların İngiliz Parlamentosunun pratiğinden ibaret olması, Amerikan

⁴⁵ Bu konular üzerinde Türkçe bir tez çalışması için bkz. **BATUR**, Işık F., "Amerikan Devriminde İnsan Haklarının Anayasal Gelişimi", (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 1993, ss., 3 vd.; Ayrıca bkz. **GÖZE**, ss.,491-492.

⁴⁶ **HOFFER-HULL**, s., 9.

Meclislerinin, yetkilerini suistimal edip etmedikleri konusunda teorik bir tartışmayı neredeyse olanaksız kılıyordu. Her dava kendi döneminde tartışılmıştı. Davaların daha sonra makalelerde tartışılması adetten değildi. İlk kez Stuart davaları, John Rushworth tarafından bir araya getirilerek yayınlanmıştır (1659). Aynı durum, Amerikan koloniler dönemi için de geçerlidir. Koloniler meclisleri, impeachment yetkisini hiç kuşkusuz İngiliz Parlamentosunun jurisprudence'sinden (içtihadî birikiminden) almışlardır⁴⁷.

On sekizinci yüzyıl Amerikan Kolonilerinin yasa koyucuları (lawmakers), siyasal suçlandırma yetkisi hakkında öncekilere göre daha iyi bilgilenmiş bir konumdaydılar. Bu konuda başvurdukları bütün kaynaklar, impeachment (suçlandırma) yetkisinin Avam Kamarasına ait olduğunu gösteriyordu. Bu durumda onlar kendi meclislerinin bu yetkiyi kullanmasının meşruiyetini nasıl savunacaklardı? Öyle ya onlar bu yetkiyi on altıncı yüzyılda ödünç alıp uygulamışlardı. Dedelerinin kullandığı bu yetki İngiltere tarafından o zaman inkar edilmemişti, şimdi ediliyordu. İngiltere'de Kraliyet Yüksek Konseyinin (Privy Council) hukukçuları Koloniler Meclislerinin impeachment yetkisinin bulunmadığını açıkça bildirmişti. (Vetch davasında ilk defa 1706 yılında bildirilmiştir.) Kolonilerde, impeachment yargılaması konusunda çıkarılan ilk yasalardan birisi Massachusetts Kolonisi tarafından 1684 yılına kadar uygulanmış, diğeri de Pennsylvania Charter'ında⁴⁸ uygulanan 1682 tarihli yasadır. Bu yasalar Kraliyet makamlarının engeline takılmadan on sekizinci yüzyıla kadar uygulanmıştır. 1711 Mart'ında Kuzey Carolina Kolonisi Meclisi, eski vali Thomas Cary'yi ve yerine atanan vali Edward Hyde'in atanmasını protesto eden bir grup taraftarını aleyhinde suçlandırma kararı almıştı. Meclis, bu kararı verdiğinde, Cary Virginia'da bulunuyordu, taraftarları ise ülkenin dört bir yanına dağılmıştı. Cary, vatana ihanetten suçlanmış, fakat yargılamadan kaçmıştı. Virginia valisi Alexander Spotswood, Cary'i Kuzey Carolina'ya göndermiş, ama hakkında takibat

⁴⁷ HOFFER-HULL, s., 10.

⁴⁸ Bu bölge, kral tarafından William Penn adlı bir İngiliz Lorduna İngiltere'ye yapmış olduğu büyük hizmetlerinden dolayı bağışlanmış olduğu için buraya Kolaoniler döneminde Pennsylvania Charter'ı denilmiştir. Charter'ın sözlük anlamı için bkz. İngilizce-Türkçe Resimli Ansiklopedik Sözlük, Güneş Yayınları, 1985, C. I, s., 281.

yapılmamıştır⁴⁹. Bu durum, o dönemde Kolonilerin siyasal suçlandırma yargılamasını uygulamadaki kararsızlıklarını göstermektedir.

Kolonilere tanınmış özel bir impeachment yetkisinin yokluğu dışında, Kraliyet danışmanları, Kolonilerin bu yetkiye sahip olmadıklarını, kuramsal birtakım gerekçelere dayandırmaya çalışmışlardır. Kraliyet danışmanlarına göre, koloni charter'larının durumu İngiliz Borough'larının⁵⁰ statülerinden farklı değildir. Borough meclislerinin Kraliyet memurlarını suçlandırma yetkisi bulunmadığı gibi Kolonilerin de böyle bir yetkisi olamazdı. Yine Kraliyet Konseyi'ne göre, Amerika'da impeachment yerine uygulanacak doğru metod, bu görevlilerin denetim ve soruşturmalarının İngiltere'de yapılmasını sağlamak olmalıydı. Bunun sağlanması için krala dilekçe verilebileceği gibi "address" kurumunun işletilmesi de olanaklı idi. Bunun tipik bir örneği, 1683 yılında Doğu Jersey'de meclisin Koloni Valisine yapmış olduğu başvurudur⁵¹.

Kamu görevlilerinin davranışlarından mağdur olan bireyler, davalarını sürekli olarak Meclise götürebilmişler ve eğer meclis bu mağduriyetin varlığına ikna olmuşsa (buna oylamayla karar vermektedir) davayı valiye götürmüş; duruma göre sözkonusu memurun görevden uzaklaştırılmasını talep etmiştir.

Valilerin, kralın verdiği yetki ile kolonilerin memurlarını görevden uzaklaştırma yetkisi vardı. Valinin, address sistemiyle kendisine gelen bir davayı sonuçlandırmaması veya Meclisini talebinin aksi yönde sonuçlandırması durumunda Koloni meclisleri, krala dilekçe verme hakkına sahiptiler. Kolonilerin statüleri ne olursa olsun (charter veya proprietary ya da Royal) orada yaşayan halk Kralın tebası idi ve başlarındaki memurların cezalandırılmalarını ya da görevden uzaklaştırılmalarını talep edebilirlerdi. 1768 yılında Massachusetts Mahkemesi Başyargıcı Thomas Hutchinson, bir büyük jüriye karşı şöyle demiştir: "Kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı soruşturulmaları halinde biz davayı İngiltere'ye

⁴⁹ HOFFER-HULL, s., 11.

⁵⁰ İngiltere'de bazı şehirlere kraliyet fermanı ile birtakım yönetsel ayrıcalıklar tanınmıştı. Bu ayrıcalıklı şehirlere "borough" denilmektedir. bkz. Oxford dictionary, 14. Edition, Oxford University Press, London 1977.

⁵¹ Bu olayda Meclisin valiye yaptığı başvuru "address", Capt'n Balcer'in görevden uzaklaştırılmasını ve bir daha da hiçbir kamu görevine atanmamasını isteyen bir mektuptur.

havale etmeliyiz. Eğer valimiz hukuka aykırı bir davranışta bulunursa, iyi bir kralımız var ve onun (valinin) görevden uzaklaştırılmasını sağlayabiliriz. Westminster'e⁵² yapacağımız bir şikayete, valinin yargılanıp cezalandırılmasını temin edebiliriz." Diğer valiler de bu kuralı aynı biçimde uygulamayı sürdürmüşlerdir (reiterated: tekid etmişlerdir)⁵³.

Kolonilerin Hutchinson'ın argümanına yanıtları zımni olarak herbir impeachment vakasında, açıkça da 1773 Oliver davasında gelmiştir. Kolonilere göre, nasıl ki İngiliz yurttaşlarının temsilcilerinden oluşan Avam ve Lordlar Kamarasının siyasal suçlandırma yetkisi vardır; aynı biçimde Koloni Meclislerinin de yetkili olması gerekir. John Adams'ın belirttiği gibi, Nasıl ki Avam Kamarasının ulusal soruşturma yapma yetkisi (impeachment) vardır; aynı şekilde Massachusetts Meclisi de Province (Massachusetts kolonisinin idari ve kazai yetki alanını oluşturan bölge) içerisinde yetkilidir. İngiliz Parlamentosunun kendi seçmenlerinin haklarını koruması gerektiği gibi Koloni meclislerinin de kendi seçmenlerinin haklarını koruması zorunlu bir sonuçtur. Koloni Meclisleri kendilerini İngiliz Parlamentosunun geleneklerinin (tradition) mirasçıları olarak görüyorlardı. Koloni Meclislerine bu haklar, İngiltere tarafından değil; kendilerini seçerek oraya gönderen halk tarafından verilmişti. Temsili bir halk rejimine dayanan yönetimin gereği de bundan başka olamazdı⁵⁴.

Impeachment, Kraliyet Konseyine meydan okumalarına yol açacak derecede Kolonilere neden çekici gelmişti? İlk olarak, siyasal suçlandırma yetkisi olmadan Koloni Meclislerinin denetleyemeyeceği bir takım unsurlar vardı. İmpeachment, siyasal olarak etkili ve de memurların hareketlerinin denetlenmesi açısından son derece yararlı ve işlevsel bir kurumdu. İkinci olarak impeachment, temsili bir yönetimin en yüksek görevini simgeliyordu. Yolsuzluklara karşı en etkin bir mücadele aracıydı ve kamunun haklarını koruyordu. Aslında

⁵² Yargıcın kullandığı "Westminster", Avam Kamarasının bulunduğu yer olduğundan, Avam Kamarasına yapılacak bir şikayete ve başlatılabilecek bir impeachment yargılamasına işaret etmektedir.

⁵³ İngiltere'de olduğu gibi Kolonilerde de Kral taraftarlarına "Tory", bağımsız bir federal devlet ve halk yönetimi taraftarlarına "Whig" (ki bunlar daha sonra federalistler olarak anılacaklardır) denilmekteydi. Bkz. GÜRBÜZ, Yaşar, Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler, İstanbul 1987, s., 82.

⁵⁴ HOFFER-HULL, s., 12; Kolonilerle İngiltere arasındaki görüş ayrılıkları için ayrıca bkz. GÖZE, s. 491; Arsel de Kolonilerin kendine özgü bir cumhuriyet idaresi niteliklerinin bulunduğunu belirtmektedir. Bkz. ARSEL, İlhan, Anayasa Hukukunun Umumi Esasları, Ankara 1955, s., 200.

ikinci meclislerin ve valilerin impeachment yargılamalarına onayları sözkonusu olmasaydı, impeachment kurumunun işleyebileceğini söylemek pek de mümkün değildir. İngiltere'de olduğu gibi Amerika'da da suçlandırma ve yapılan yargılamalar (impeachment) tam bir hukuki prosedür içerisinde gerçekleşmiştir. Her iki ülkede de hukuka olan saygı çok büyüktür. Suçlamaların temelini, geçmiş içtihat, yasa ve uygulamalar oluşturmuştur. Yargılamalar keyfi olmamış, hukuksal kurallar içerisinde yapılmıştır⁵⁵.

Amerika'da kolonilerin hukuka saygıları ve özerk olma istekleri, impeachment davalarını biçimlendirmiş ve kolonilerin impeachment hukuku yüz otuz sekiz yıllık bir süreçte değişim geçirmiştir⁵⁶. Bu değişim üç döneme ayrılarak incelenebilir: Crimininal impechments-cezai sonuçları olan suçlandırma, provincial impeachments- siyasal suçlandırma kurumunun yürütme ve yargı organları üzerinde bir denetim sistemi olarak işletildiği dönem, ve revolutionary impeachments-İngiliz yönetimine karşı devrimci bir tavırla gerçekleştirilen suçlandırma ve yargılamalar.

1635-1699 yılları arasında impeachment, koloniler meclislerinin yaptıkları suçlandırmalar, tam anlamıyla cezai bir nitelik arzemiş ve adi ceza mahkemelerinin bir alternatifi olarak uygulanmıştır. Bu yargılamalar, ayrıca ilk Amerikan impeachment pratiği olarak nitelendirilmektedir. İngiliz impeachment pratiğinin en temel unsurları bu yargılamalarda

⁵⁵ HOFFER-HULL, s., 13.

⁵⁶ Bu değişim, bazı yönleriyle pratik olguların zorlamasıyla gerçekleşmiş bazı açılardan da yeni kıtanın yeni toplumunun karakteristiği olarak, yani tümüyle sosyolojik olarak gerçekleşmiştir. Siyasal kurumların, İngiltere'den iktibas edilmiş olmaları toplumun geçmişe bağlılığını ortaya koyduğu gibi; bir diğer açıdan bu kurumların yapısında bir çok değişiklikler yapmaları ve yeni bir sistem yaratmaları itibarıyla de değişime açık bir toplum olduklarını göstermektedir. Yirminci yüzyılın başlarında, Henry Adams, "Değişim, Amerikan'ın geçmişinde değişmez bir tema idi" demektedir. Bir başka Amerikalı da, "Biz değişim istiyoruz, ilerleme istiyoruz ve biz bunu amaç haline getirdik" demektedir. Amerikan toplumunun karakteristiğindeki bu değişim geçmişten kopuk bir değişim de değildir. "Şimdikinden vazgeçip, hiç tüketilemeyen bir geçmişten yeniden yapılanmayı özlemektir". Ya da John Brooks'un deyimiyle, "Yitirilen bir düşün üzüntüsü, Amerikanın eski alışkanlığı olduğu gibi; bir dahaki sefere onu yakalama azmi de aynı alışkanlıktır". Bkz. MANCHESTER, William, The Glory and the Dream-A Narrative History of America, Second Printing, Boston-Toronto 1973, ss, 1296-1297.

mevcuttur: Kamu güvenini ihlal etme (violation of public trust)⁵⁷, görevi kötüye kullanma (misuse of official power) ya da kamu görevlilerinin işledikleri cürümlerden dolayı suçlandırılmaları, kolonilerin bu dönemde gerçekleştirdikleri siyasal suçlandırma yargılamasının kapsamını özetlemektedir. Ancak Amerikalıların suçlandırmaları, İngiliz impeachment pratiğinden bir yönüyle ayrılmıştır: Amerikalılar, siyasal suçlandırma kurumunu, yalnızca kamu görevlilerine karşı işletmişler ve çoğunlukla da görevden uzaklaştırma kararına bir de cezai mahkumiyet yaptırımını eklememişlerdir. Bu farklılaşma tamamen pratik düşüncelerden kaynaklanmış; yoksa özellikle İngiliz impeachment jurisprudence'sinin değiştirilmesi ya da yeni bir uyarlamasının gerekliliği düşünülmemiştir.

1701-1755 yılları arasında, koloniler impeachment kurumunu, yürütme ve yargı erklerine karşı bir checks and balances (denetim ve dengeleme) aracı olarak kullanmışlardır. Öyle ki, impeachment dışında kalan bir yöntemle denetlenebilmeleri olanaklı olmayan yüksek düzeyli kamu görevlilerinin denetimlerini sağlayabilmek ve bu kişilerin kamu güvenini kötüye kullanmaları durumunda yurttaşların haklarının korunabilmesi için bu yargılama yöntemine başvurulmuştur⁵⁸.

Nihayet bu yargılama, bağımsızlık savaşından hemen önceki yıllarda, İngiltere'nin ileri sürdüğü soyut bir egemenlik anlayışına değil; egemenliğin Amerika'da yaşayan Kolonilerin halkına ait olduğunu ve dolayısıyla da bu egemenliği kullanacak makamın Avam Kamarası değil, Kolonilerin kendi meclisleri olduğunu benimseyen bir anlayışa dayalı olarak, Kolonilerdeki İngiliz otoritelerine karşı kullanılmıştır. Amerikan devriminin bu seyri, Amerikalı düşünürlerin kafalarında, impeachment ile cumhuriyet arasında bir bağlantının kurulmasını sağlayacaktır⁵⁹. 1760 lardan itibaren Koloniler İngiltere'ye karşı açık bir mücadele vermeye başlamışlar ve hızla kendi hükümetlerini kurma yoluna girmişlerdi. İngiltere'nin baskılarına karşı kendi meclislerinin meşruiyetini kanıtlamaya çalışıyorlardı⁶⁰.

⁵⁷ Kamu güvenini kötüye kullanma, görevi kötüye kullanmadan daha farklı bir kavramdır. Bu kavram, adi bir ceza yargılamasının ötesinde, siyasal sorumluluğu da içeren bir kapsama sahiptir.

⁵⁸ HOFFER-HULL, s., 14.

⁵⁹ HOFFER-HULL, s., 14.

⁶⁰ BOORSTIN, s., 407.

2. Amerika Birleşik Devletleri'nde Siyasal Suçlandırma

Yukarıda açıkladığımız gibi, Amerikan Kolonileri ve ilk federe devlet anayasaları, İngiliz impeachment pratiğini tamamen pratik düşüncelerden kaynaklanan çok küçük farklılıklarla benimseyip uygulamışlardır. Federe Devletlerde, Avam Kamarası ve Lordlar Kamarasının yerinde kendi alt ve üst meclisleri (lower house ve upper house)⁶¹ görev yapmaktaydı.

Amerikan anayasasını hazırlayanlar, kuracakları devlet sistemi için, İngiliz düşünürü John Locke'un ve Fransız düşünürü Montesquieu'nun savundukları güçler ayrılığı modelini benimsemişlerdi. Bu sistem İngiltere'de uygulandığı biçimiyle tam olarak olgunlaşmamıştı. Orada kral vardı, Amerikalılar kral istemiyorlardı. İngiliz demokrasisi elitist bir çerçevede gelişirken, Amerikan demokrasisi daha eşitlikçi ve daha rekabetçi bir yapıya sahip olmalıydı⁶². Orada Parlamento, sınırsız yetkilere sahip olduğunu ileri sürüyordu, Amerikalılar Montesquieu'nun belirttiği gibi, sınırlandırılmamış bir yetkinin-hangi organa verilirse verilisin-

⁶¹ 1787 yılına gelindiğinde, Pennsylvania ve Vermont federe devletleri dışında, her federe devlet iki meclisli (bicameral) bir sisteme sahipti. Üst meclis (upper house) yerine "senate" isminin kullanıldığı federe devletler ise, Maryland, Massachusetts, New York, Kuzey ve Güney Carolina federe devletleri, New Hampshire ve Virginia federe devletleri olmuşlardır. Birinci meclis (lower house) yerine House of Representative (Temsilciler Meclisi) adı ise Massachusetts, New Hampshire, Güney Carolina, Pennsylvania ve Vermont federe devletlerinde kullanılmaktaydı. 1787 Anayasasının kabul etmiş olduğu, iki meclisli sistem ve bu meclislerin seçim yöntemleri özellikle Senato'nun seçiminde benimsenen yöntem, 1699 dan itibaren Connecticut'ta uygulanan yöntemle aynıdır. Connecticut senatosu, federe devletteki kasaba temsilcilerinden oluşuyordu. Impeachment hükmünün hazırlık komisyonunda tartışılan ayrıntılarını, Delaware, Massachusetts, New Hampshire, New York, Pennsylvania, Güney Carolina, Vermont ve Virginia federe devletlerinin anayasalarında bulmak mümkündür. Bkz. **BRYCE**, ss., 684-686.

⁶² Kamu hukukçusu Lipset, Tocqueville'ye de gönderme yaparak Amerikan demokrasisi ile İngiliz demokrasisinin karşılaştırmasını yapmaktadır. Bkz. **LIPSET**, Seymour M., *The First New Nation-The United States in Historical and Comperative Perspective*, New York 1963, ss., 213 vd; İngiliz demokrasisinin elitist bir yapıda geliştiğinin somut kanıtları, başta kralın bulunması ve lordlar kamarasının oluşum biçimidir. Bu yönüyle İngiliz rejimi için, monarşi, aristokrasi ve demokrasiyi birleştirmiş karma bir rejim olduğu biçiminde bir nitelendirme de yapılmıştır. Bkz. **WESTON**, Corinne C., *English Constitutional Theory and the House of Lords*, New York 1965, s., 2 vd.

özgürlükleri ortadan kaldıracağına inanıyorlardı⁶³. Bu yüzden de Amerikalılar için, siyasal iktidarın, özellikle de merkezi iktidarın sınırlandırılması⁶⁴ çok büyük önem taşımaktaydı. Sistem, denetim ve dengelemeler manzumesi üzerinde oturmalıydı. Denetim ve dengeleme-checks and balances- ilkeleri üzerinde kurulu Anayasanın hazırlandığı sırada diplomatik bir görev için İngiltere'de bulunan ve daha sonra da ABD Başkanlığı görevini yürütecek olan

⁶³ Zabunoğlu. devlet kudretinin sınırlandırılması konusunda, ABD ile İngiltere arasında bazı temel ayrılıkların bulunduğunu belirtmektedir. İngiltere'de Kral'la Parlamento arasındaki uzun süren mücadeleler sonucunda Parlatentonun başarısı, ister istemez Parlatentonun üstünlüğüne dayalı bir sistemin ortaya çıkışını sağlayacaktır. Ancak ABD'de ise durum böyle olmamıştır: "Amerika Birleşik Devletleri'nde siyasal kuruluştta ya da özellikle idarede, bir erk ya da organın üstünlüğü prensibi yerine, bütün erklerin uygun bir denge halinde bulunması amacı benimsenmiştir." Bkz. **ZABUNOĞLU**, Yahya, Devlet Kudretinin Sınırlanması (Doktora Tezi), Ankara 1963, ss., 21-23.

⁶⁴ İktidarı sınırlandıran faktörler çok çeşitlidir. Devlet kudretinin sınırlanması konusunda Orta Çağda da birçok fikirler ileri sürülmüşse de bu fikirler gerçekte, ilahi hukuk kaynaklı kuramlara ait olup, kurumsallaşmış sınırlandırmalar değillerdir. On yedinci yüzyıldan sonra ise bu sınırlandırma doğal hukuk görüşlerine dayalı olarak savunulacak ancak doğal hukuk da kurumsal bir nitelik taşımadığı için eleştirilecektir. On dokuzuncu yüzyılda Alman hukukçuları (ilk önce Jhering tarafından ortaya atılmış, daha sonra Jellinek tarafından geliştirilmiştir.) tarafından savunulan, hukukun kaynağının devlet olduğu ve devletin kendi yarattığı bu hukuka uymasının menfaati icabı olduğu (auto-limitation), bu yüzden de iktidarın hukukla sınırlandırılacağı ileri sürülmüştür. Bu görüşler ünlü Fransız kamu hukukçusu Leon Duguit tarafından ağır şekilde eleştirilmiş, ve Duguit, realist doktrin adıyla anılan kendi görüşünü ortaya atmıştır. Devlet toplumun üst bilincinde yer alan normatif olguların dışında bir sosyal bilinçle sınırlandırılmalıdır, Duguit'e göre. Devlet kudretinin sınırlandırılması konusunda, Montequieu'nun "İktidarın iktidarla sınırlandırılması" görüşü de egemenliği kullanacak organların birbirlerinden ayrılması, yani klasik deyimle kuvvetler ayrılığı rejimiyle mümkündür. Kuvvet ayrılığının yanında federal yapı ve ulusal üstü kurum ve kuruluşlarca yapılan sınırlandırma gibi birçok görüşler ileri sürülmüştür. Burada ise biz, iktidarı sınırlandıran "kamu oyu" gibi moral faktörleri dikkate almıyoruz. Konuyla ilgili bakımından devlet iktidarının kendi içinde sınırlandırmasını, başka bir deyişle hukuksal sınırlandırmaları dikkate almaktayız. Devlet kudretinin sınırlandırılması konusunda bkz. **KAPANİ**. Münci, Kamu Hürriyetleri, 7. Bası, Ankara 1993, ss, 249-298; **AKBAY**, Muvaffak. Umumi Amme Hukuku Dersleri, Ankara 1948, ss., 420-427; Kaboğlu, makalesinde Devlet kudretinin sınırlandırılması konusunda özet bilgi vermektedir. Bkz., **KABOĞLU**, İbrahim Ö., "Türkiye'de Hukuk Devletinin Gelişimi", Hukuk Devleti-Bilim Dizisi, HFSA Arkivi Yayınları 4, İstanbul 1998, s., 92, 13 numaralı dipnot; bu konuda ayrıntılı bir çalışma için ise bkz. **ZABUNOĞLU** age.

John Adams⁶⁵, kabul edilen Anayasadan memnundu. Adams, Anayasanın kurmuş olduğu denetim ve denge sistemini şu şekilde özetleyecektir: Merkezi hükümet karşısında federe devletler (federal sistem), Senato'ya karşı Temsilciler Meclisi (çift meclis sistemi), Kongre'ye karşı başkan (yürütme gücünün başkana ait olmasının yanında başkanın veto yetkisi), Atamalarda ve andlaşmaların onaylanmasında Başkana karşı Senato (Senato'nun onayı olmadan bu işlemlerin geçerlik kazanamaması), Temsilcilerine karşı halkın denetimi (seçimler yoluyla), Senato'ya karşı federe devletlerin ikinci seçmenleri (electrol college⁶⁶), delegelerin (ikinci seçmenlerin) halka karşı dengeleme görevi görmesi⁶⁷ ve son olarak da Kongre'ye ve Başkana karşı yargı.⁶⁸ Biz burada denetleme ve dengeleme sisteminin, John Adams tarafından saptanan ilkelerine önemli bir madde daha eklemek istiyoruz: Başkana ("Başkan"la

⁶⁵ Adams, Harvard Hukuk fakültesinden 1755 yılında mezun olmuştur. Amerikan bağımsızlık savaşı boyunca. mücadelenin ön safalarında yer alan Adams, doğal hukuk doktrininin etkisindeki Massachusetts Anayasasının hazırlanmasında başrolde. Yine Adams, Washington'dan sonra Birleşik Devletler'in ikinci başkanı olarak hizmet verecektir. Bkz. **WALSH**, Richard, *The Mind and Sprit of Early America-Sources in American History*, New York 1969, s.,387; **GROB**, Gersald N.-**BACK**, Robert N., *American Ideas-Sources Readings in The Intellectual History of The United States*, Vol. I-II, London 1969, s., 196.

⁶⁶ Amerikan anayasası, Temsilciler Meclisi üyelerinin seçimleri dışında başka bir makam için, doğrudan seçim usulünü benimsememiştir. Örneğin Başkanın seçiminde, Anayasaya göre (m.II/1-2,4) her federe devlet Senato ve Temsilciler Meclisindeki temsilci sayıları kadar delege (ikinci seçmen)leri belirlerler ve bu kişiler de başkan seçerler. Anayasada böyle bir deyim yer almamakla birlikte bu delegelerin oluşturduğu kombinasyona "electrol college" denilmektedir. Bkz. **LIEBERMAN**, s., 162; Ayrıca başkanın seçilmesi konusunda şu türkçe kaynaklara bkz.: **ALDIKAÇTI**, s., 170; **ÖZER**, Atilla, *Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de Hükümet*, Ankara 1981, s., 127; **KUBALI**, Hüseyin N., *Anayasa Hukuku Dersleri*, İstanbul 197, s., 451; **ÇAM**, Esat, *Devlet Sistemleri*, İstanbul 1982, s., 104.

⁶⁷ Bu son grubun nasıl bir dengeleme sağlayacağı belirsizdir. Ayrıca delegelerle asıl seçmenler arasında emredici vekalet ilişkisi bulunduğunu Yüksek Mahkeme de kabul etmiştir. Bu durumda delegeler seçildiğinde başkan da seçilmiş olarak kabul edilmektedir. 1952 yılında Yüksek Mahkemenin emredici vekaletle oy vermeyi anayasaya aykırı bulmaması konusunda bkz. **TEZİÇ**, s., 427.

⁶⁸ Bütün bu özetlemeler ve aktarımlar konusunda bkz. **BLAKE**, Nelson M., *A History of American Life and Thought*, N:Y. 1963, s.,102; Mehmet Turhan'ın "Denetim ve Dengeleme" sisteminin ortaya çıkışı konusunda, John Dickenson'ın bir makalesinden (*Encyclopaedia of Social Science*'den) yaptığı alıntı için bkz. **TURHAN**, Mehmet, *Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası*, Diyarbakır 1989, s., 35, 32 Nolu dipnot.

yürütme erkini kastediyoruz) ve yargıya karşı kongre, yani Kongre'nin başkana ve yargıçlara karşı kullanabileceği bir kılıç: siyasal suçlandırma-impeachment.

Siyasal suçlandırma kurumunun benimsenmesi, başkana karşı Kongrenin (ya da başka bir deyişle yürütmeye karşı yasamanın) daha güçlü bir konuma getirilmesi demektir. İşte bu durum, Anayasa hazırlık komisyonunda güçlü bir yürütme isteyenler ile 1776 devriminin getirmiş olduğu ilkeleri savunanlar arasında çekişmelere neden olmuştu. Örneğin Hamilton, güçlü ve otoriter bir yönetime taraftardı: Başkan, mutlak veto yetkisine sahip olmalıydı ve yaşam boyu görevde kalmak üzere seçilmeliydi. Hamilton'ın Senato için söyledikleri de bundan farklı değildi. Senatörler, iyi hal üzere buldukları sürece (during good behavior)⁶⁹ görevi sürdürebileceklerdi. Hamilton, federe devletlerin valilerinin de federal hükümet tarafından atanması gerektiğini savunmuştur. Bu yönetim biçiminin, otoriter bir seçimli monarşi olacağına ise kuşku yoktur. Bununla birlikte, bu tarz bir yönetimin komisyondan çıkmayacağını Hamilton'ın da kabul ettiği söylenmektedir⁷⁰.

Komisyon üyeleri nasıl bir yönetim biçimi arzuluyorlardı? Komisyonun etkili üyelerinden biri olan James Madison, Philadelphia toplantılarının başlamasından hemen önce yayınlamış olduğu makalede bu yönetim biçimi hakkında önemli ipuçları vermektedir. Madison, makalede şu görüşlere yer vermiştir: "Bir yönetimde olması gereken (arzu edilen) en önemli şey, egemenliği (sovereignty: iktidar) öyle bir tanzim edeceksiniz ki; bu sistem, farklı çıkarlar ve hizipler arasında yeterli bir uzlaştırma sağlayabilecek, toplumun bir kesiminin, diğerlerinin haklarına tecavüz etmesini önleyecek ve aynı zamanda bu iktidar, tüm toplumun çıkarlarına karşı bir menfaat elde etmesini engelleyecek şekilde kendi kendisini denetleyecek bir nitelikte olacaktır."⁷¹Yeni kıtada kurulacak Amerika Birleşik Devletleri'nin anayasal çatısını

⁶⁹ Son derece teknik bir terim olan "during good behavior" common law'da İngiliz yargıçlarının görevde kalma koşullarını belirtmek için kullanılıyordu. Buradaki anlamıyla "during good behavior", senatörlerin, senatörlük sıfatı ile bağdaşmayan bir davranışta bulunmadıkları sürece görevden kalacaklarına işaret etmektedir. Bu deyim anlamı ve kapsamı, federal yargıçların suçlandırılmaları konusu incelenirken tartışılmıştır. Bkz. III. Bölüm.

⁷⁰ **BLAKE**, s., 102.

⁷¹ **BLAKE**, aynı yer; Madison'ın "Factions, Union and Consent in a Republic-Hizipler, Bir Cumhuriyet [Rejiminde] Birlik ve Onay" isimli makalesi için ayrıca bkz. **HANDLIN**, Oscar, American Principles and Issues: The National Purpose. New York 1961, ss., 370-375.

bu makalede Madison, özetlemiştir. Burada hem iktidarın bölünmesi gerektiği hem de erkler arasındaki checks and balances-denetim ve dengeleme ilkelerinin⁷² özü saklıdır.

Antifederalistlerle federalistler arasındaki çatışma Anayasanın kabulünü güçleştiriyordu⁷³. Güçlü bir yürütme (leadership) anlayışının⁷⁴ "merkezi bir despotizm tehlikesini hortlatacağını" ileri sürüyorlardı. "Bir insan toplumundaki duygusallık (heyacanlılık: ardent) ve fevriyelik despotik bir yönetimin kurulması için elverişli vasıtalarlardır. İşte insanoğlu, bunu hesaplayıp düşünerek, kuracağı yönetimi özgürlüğü güvence altına alacak ilkeler üzerinde teşekkül ettirmelidir."⁷⁵ Massachusetts'den bir delegenin şu sözleri de, antifederalistlerin federal anayasaya bakışlarını ifade etmektedir: "Biz İngiltere'ye karşı savaş verdik; birileri çıkıp üç kuruşluk çay vergisi⁷⁶ yüzündendi diyecek, hayır bu yüzden değildi;

⁷² Lively de daha eserin başında, güçler ayrılığı sisteminin-Anayasa bir hüküm olarak açıkça düzenlenmemiş olsa bile, bunun varlığının, Anayasanın kurmuş olduğu sistemde açıkça görüleceğinden, Anayasayı hazırlayanların, yetkilerin merkezi bir otoritede toplanmasından korkmuş olduklarından söz etmektedir. Bkz. **LIVELY**, Donald E., Landmark Supreme Court Cases: A Reference Guide, USA 1999, ss., 1 vd.

⁷³ Anti-Federalistlerin aksine, Cumhuriyetçiler (ya da o günün federalistleri), Amerikan ulusunun şekillenmesi için güçlü bir federal yapının zorunlu olduğuna inanıyorlardı. Daha sonra yaşanan iç savaşın da sadece semantik bir sorundan kaynaklanmadığı Georgia ve Virginia gibi güney federe devletlerini kendilerini bir Amerikalıdan çok Virginia'lı ya da Georgia'lı olarak görmelerinden kaynaklandığı belirtilmektedir. bkz. **CONOT**, Robert, „American Odyssey, New York 1974; Federalist Hamilton ile Anti-Federalist Madison'ın görüşlerinin özlü bir karşılaştırması için bkz. **DRUKMAN**, Mason, Community and Purpose in America-An Analysis of American Political Theory, NY 1971, ss.. 105 vd.

⁷⁴ Gerçekten de güçlü bir yürütme anlayışı, Başkanlık sistemi açısından güçlü bir liderlik anlayışıyla aynı kapıya çıkacaktır. Montesquieu'nun da belirtmiş olduğu gibi, "bir toplum doğarken Cumhuriyetin kurumlarını yaratan liderler olacaktır; ancak bundan sonra da liderleri yaratan, kurumlar olur." Güçlü lider, güçlü yürütme anlayışının demokratik bir toplumdaki yeri bakımından iyi bir analiz için bkz. **SCHLESINGER**, Artur M., The Politics of Hope, Second Printing, Boston 1962 (Montesquieu'nun alıntıldığı yer s.. 22).

⁷⁵ **MASON**, Alpheus T., Free Government in the Making: Readings in American Political Thought. New York 1949, s., 259.

⁷⁶ On sekizinci yüzyılın ikinci yarısından sonra, İngiltere'nin, Amerikan Kolonilerinden vergi almak için çıkarmış olduğu yasalar (Sugar Act, Stamp Act gibi) Kolonileri İngiltere'ye karşı mücadeleye itmiştir. Koloniler İngiliz Parlamentosu'nun Koloniler üzerinde vergi koyma yetkisinin bulunmadığını, zira Parlamentosu temsil edilmediklerini savunacaklar; buna karşılık İngilizler ise, Bir kimsenin parlamentosu temsil edilmiş sayılması için

onların (İngilizlerin) bizi istedikleri gibi vergilendirme ve istedikleri şekilde yükümlü tutma hakları olduklarını iddia etmeleri yüzündendi. Peki ya bu anayasa da aynı şeyi yapmayacak mı?" Bir başkası da şöyle diyordu: "Durum öyle gösteriyor ki, Kongre, bizim üzerimizde İngiltere'nin olduğundan çok daha fazla yetkili (iktidar) olacak; herhangi bir sınıf insana güvenmek için bu çok fazla, hatta bu insanlar, şimdiye kadar görülmüş en yüksek yetenek ve erdemle mücehhez olsalar da-Washington gibi yüksek seciyeli, yumuşak karakterli kişilerden müteşekkil olsalar da."⁷⁷

Bütün bu düşünceler, Anayasayı hazırlayanların, kuracakları sistemde despotizme giden yolları tıkamak için çareler aramalarına neden olmuştur. İşte siyasal suçlandırma kurumu-impeachment, iktidar üzerinde, denetim ve dizginleme mekanizmalarından birisidir. Başkanlık sistemiyle bir yandan güçlü yürütme ve liderlik ihtiyacı giderilmiş oluyordu, diğer yandan da sistem içerisinde oluşturulan impeachment gibi denetim mekanizmalarıyla yürütmenin despotizminin önüne geçilmiş oluyordu.

Anavatan İngiltere'nin, Kolonilerin ve Federe devletlerin impeachment yargılaması konusundaki önemli birikimine rağmen, Anayasa hazırlık komisyonunda ciddi tartışmalar olmadan impeachment hükümleri kabul edilmemiştir.

Yönetimde, güçlü bir yürütmenin zorunluluğunu savunanlar, başkanın yasamaya ya da başka bir erke karşı sorumlu tutulmasını kabul etmezlerken, başkanın sorumsuzluğunu (cezai) kabul etmeyenler arasında da, bu sorumluluğun hangi organa karşı- yasamaya mı, yoksa yargıya mı- olması gerektiği konusunda görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştı⁷⁸. Nihayet bu

kendisi ile aynı sosyal sınıfa mensup kişilerin Parlamentoda temsil edilmiş olmasının yeterli olduğunu ileri süreceklerdir. Burada belirtilen çay olayı ile, İngilizlerin 1773 yılında çıkarmış olduğu bir yasa ile Kolonilerde tüketilen çaydan vergi almak istemeleri ve bu yasanın uygulamaya konulmasıyla birlikte İngiltere'ye karşı eylemsel bir mücadelenin başlatılması (Boston'da bir İngiliz şirketine ait çay yüklü gemilerin yakılması olayı "Boston Tea Party" olarak tarihe geçecektir.) ve arkasından gelen bağımsızlık savaşı anlatılmak istenmiştir. Bkz. GÖZE, ss.,490-494;

⁷⁷ WIRT, William, The Life of Patrick Henry, New York 1835, ss., 253-254.

⁷⁸ Özellikle Elbridge Gerry, başkanın ne siyasal olarak ne de cezai olarak sorumlu tutulmasına karşı çıkmıştı. Gerry'ye göre, başkan hesabını yalnızca seçmene vermeliydi. Diğer yandan, Pinckney ve Madison ise impeachment yargılamasını yapmaya en uygun kurumun yargı olması gerektiğini, aksi halde başkanın Senato

tartışmalar sonucunda Hamilton'ın görüşü ağır basmış ve bu gün de uygulanmakta olan yöntem 1787 Anayasasında benimsenmiştir⁷⁹.

Amerikan impeachment pratiğinde ilk örnek, 1796 yılında yargıç George Turner'ın suçlandırılması girişimidir. Turner Northwest yüksek mahkemesi yargıcı olarak görev yapmaktadır. Bölgede yaşayan bir grup vatandaş, Temsilciler Meclisi'ne bir dilekçe göndererek Turner'ın görevini suistimal ettiğini bildirmişlerdir. Meclis Adalet Komisyonu dilekçeyi inceleyerek bir nüsha da Attorney General'a (Adalet Bakanına) göndermiştir. 25 Nisan'da soruşturma başlatılmış, ancak Adalet Bakanı Charles Lee'nin Turner hakkında kovuşturmanın yerel hükümet tarafından yapılacağını Meclise bildirmesi üzerine Meclis 9 Mayıs'ta suçlandırmayı düşürmüştür⁸⁰. Burada Meclisin suçlandırmayı düşürmesinin nedeni, yargıcın yerel mahkemede takibatına başlandığından dolayı suçlandırma yetkisinin ortadan kalkmasından değildir. Northwest Territorial'ın özel statüsünden kaynaklanmaktadır⁸¹.

Anayasanın kabulünden günümüze kadar (1999 yılına kadar), altmışın üzerinde impeachment soruşturması yapılmış (Bunlardan üçü Başkan hakkındadır), Temsilciler Meclisi tarafından yalnızca on altı Birleşik Devletler görevlisi hakkında suçlandırma kararı verilmiştir. (Bunlardan ikisi başkan hakkındadır.) Temsilciler Meclisinin suçlandırma kararı verdiği görevlilerden yalnızca yedi kişi Senato tarafından mahkum edilerek görevden uzaklaştırılmıştır. Birleşik Devletler tarihinde, hiçbir başkan görevden uzaklaştırılmamıştır⁸².

karşısında zayıf bir konuma düşeceğini ileri sürüyorlardı. Hamilton'a göre ise "Bu yargılama için, Senato'dan daha liyakatli ve bağımsız başka hangi organ olabilirdi?" bkz., **QUARTERLY**, s., 2.

⁷⁹ Impeachment prosedürü ve anayasa hazırlık komisyonundaki tartışmalar ilgili bölümlerde incelenmiştir.

⁸⁰ **QUARTERLY**, s., 2.

⁸¹ Anayasanın kabulünden önce Konfederasyon bir takım yerleri "Territorial" olarak belirlemiş ve bu bölgeler için özerk bir statü öngörmüştü. Bu bölgelerin Kongre'ye temsilci gönderme hakkı bulunmamakta ancak diğer bir çok yönden bölge halkı Birleşik Devletler vatandaşı gibi işlem görmektedir. Bugün, Puerto Rico'nun statüsü de böyledir. Bkz. **LIEBERMAN**, s., 508.

⁸² Başkan Andrew Johnson, Senato'daki yargılamada yalnızca bir oy farkıyla aklanmıştır. Başkan Richard Nixon ise Temsilciler Meclisi tarafından hakkındaki suçlandırma maddelerinin onaylanması sırasında görevden istifa etmiş, bunun üzerine hakkındaki dava düşmüştür. Başkan Clinton ise Senatoda, mahkumiyet için gerekli üçte iki çoğunluk sağlanamadığı için mahkumiyetten kurtulmuştur. Amerikan impeachment pratiği konusunda tarihsel bir bilgi edinmek için bkz. **TASSEL**, Emily F.- **FINKELMAN P.**, Congressional Investigations, Washington D.C. 1999;

Görüldüğü üzere Impeachment, Birleşik Devletler'de sık başvurulan bir yöntem olmamıştır. Bu yargılamanın siyasi bir motivasyonla kullanılması ise gerçekten pek nadirdir ve onlar da başarıya ulaşmamıştır. Konu içerisinde yeri geldikçe bu olaylardan somut olarak sözedileceği için, burada olayları ayrı ayrı incelemeyi gereksiz buluyoruz.

3. Siyasal Suçlandırma-Impeachment Kurumunun ABD Başkanlık Rejimine Özgü Bir Kurum Olması

İngiltere'de ortaya çıkan ve Amerikalılar tarafından benimsenerek bugün dünyanın en eski yazılı anayasası konumundaki 1787 tarihli Birleşik Devletler Anayasasında yer alan impeachment-siyasal suçlandırma kurumunun herhangi bir sisteme ait olup olmadığı; başka bir deyişle Amerika'da uygulanan bu sistemin bir yönetim çeşidine ya da bir toplum yapısına özgü olduğu savunulabilir mi? Bu sorunun yanıtını araştırmak için Birleşik Devletlere ait ve konuyla ilgisi kurulabilecek bir takım anayasal kurumları incelemek gerekir.

Burada sözkonusu anayasal kurumları incelemek bu çalışmanın boyutlarını çok aşar. Ancak biz burada bu temel kurumların impeachment kurumu açısından bir özellik taşıyıp

Andrew Johnson'ın neden impeachment yargılamasıyla karşı karşıya kaldığı konusu üzerine ayrıntılı bir inceleme yapan David Donald, Johnson'ın iç savaş sonrası Kuzey eyaletlerinin psikolojisini dikkate almadığını (Donald, buna örnek olarak da Johnson'ın güneyli iç savaş suçluları için af yetkisini kullanmış olmasını göstermektedir) bu yüzden de kendi uzlaşmaz ve inatçı tavrı ve davranışları yüzünden bu yargılamaya maruz kaldığını belirtmektedir. Bu olayı bir başka açıdan değerlendirdiğimizde Johnson'ın yargılanmasının siyasi nedenlere bağlı olduğu sonucuna varabiliriz. David Donald'ın makalesi ("Why They Impeached Andrew Johnson") için bkz. OATES, Stephen B., Portrait of America, Volume I, Houghton, Mifflin Company, USA 1973, ss. 518-525: Andrew Johnson'ın yargılandığı dönemde Amerika'ya sık giden ünlü Fransız hukukçu Georges Clemenceau'nun bu yargılamadan çok etkilendiği ve yargılama sonunda verilen beraat kararından memnun olduğu belirtilmektedir. Clemenceau, Andrew Johnson'ın yargılama sırasındaki durumunu şöyle betimlemektedir: "Hastalığı çok hızlı gelişmişti. fakat enerjisi daha da hızlı çoğalmıştı... Gözlerinden ateş saçan delici bakışları olmasaydı, bir kimse, içinde Robespierres'in aksiliği kaynayıp duran o hareketsiz bedenini yaşamın çoktan terketmiş olduğunu düşünebilecekti. Mübaşir kollarını yukarıya kaldırarak, Andrew Johnson'ın ismini-yanında Birleşik Devletler Başkanı- üç kez çağırdı ve hakkında yapılan suçlamaları yanıtlamasını istedi". Clemenceau'nun izlenimleri konusunda bkz. PACHTER, Marc, Abroad in America-Visitors to the Nation 1776-1914, Washington D.C. 1976, ss., 167 vd.

taşımadığına değinmekle yetineceğiz. Öncelikle Birleşik Devletlere ait bu temel kurumlar neler olabilir? Biz bu karşılaştırmaları şu sıraya göre yapmayı uygun buluyoruz: Çok Parti Sistemi/İki Parti Sistemi, Federal Devlet/Üniter Devlet, Jüri Yargılamasının Bulunduğu Sistem, Çift Meclisli/Tek Meclisli Sistemler, Başkanlık Sistemi/Parlamentar Sistem Açısından.

Bu sıralamayı vermemizin nedeni, sistemin olumlu işleyişi bakımından en az etkin olanından en çok etkin olanına doğru bir sıralama yapmak içindir.

İlk olarak, impeachment yargılaması, siyasal bir organ olan Kongre tarafından gerçekleştirilmektedir. ABD'de Başkan halk tarafından (iki türlü bir seçimle de olsa) seçilmekte ve bir siyasal partinin adayı olarak seçimlere katılmaktadır. Fiili olarak Kongrede iki partinin bulunduğu ABD'de, partilerden birisi Başkanın partisi, diğeri de Başkanın karşısındaki partidir. Çok yakın bir geçmişte, Başkan Clinton'ın yargılanmasında olduğu gibi vekiller birbirlerinden ayrılarak partizan bir tavırla oy kullanabilmektedirler.

Bununla birlikte partiler arasında önemli bir ideolojik ayırımın bulunmaması⁸³, partilerin disiplinli partiler olmamaları⁸⁴, partilerden birinin ağırlıklı bir çoğunluğa sahip olduğu bir dönemde dahi bu yetkinin kötüye kullanılmasını engelleyebilmiştir.

ABD'de olduğunun tersine, partiler arasında büyük fikir ayrılıklarının bulunduğu, parti disiplinin mevcut olduğu ve fiili olarak iki parti sisteminin olduğu bir ülkede, bu partilerden birinin impeachment kararı için gerekli çoğunluğu Kongrede sağlayabilecek bir temsil yetisine sahip bulunduğu düşünüldüğünde bu yetkinin kötüye kullanılabilmesi olasılığının pek de düşük olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır.

Bu bakımdan, iki parti sisteminin, impeachment kurumunun işleyişi açısından pek de olumlu bir etkiye sahip olduğunu söyleyemeyeceğiz. Çok parti sisteminde, bu çoğunluğun

⁸³ ÖZBUDUN. Ergun. Siyasal Partiler, Ankara 1973, s., 28; ABD'de, siyasal partilerin kökleri olan, federalistlerle antifederalistler arasındaki bölünmenin doktrinel bir düşünce ayırımından değil; liberal düşüncenin iki farklı biçimdeki anlayışından kaynaklandığı belirtilmektedir. bkz. KOÇAK, Mustafa, 1982 Anayasasına Göre Siyasal Partilerin Hukuki Statüsü (Basılmamış doktora tezi), İstanbul 1993, s., 11; ABD'de partilerin ideolojik olarak birbirlerine yakın oldukları ve birçok meselede ortak hareket ettikleri konusunda Fransız yazarın görüşleri için bkz. SIEGFRIED, Andre, America Comes to Age, A French Analysis,(translated by H. H. Hemming and Doris Hemming), NY 1962, ss.,239-255.

oluşması ve partilerin ittifak etmesi daha zordur. Şu halde, ABD'de iki parti sistemine rağmen bu yetkinin kötüye kullanılmamasının temelinde, partiler arasında ideoloji farkının bulunmamasının yanında bu partilerin disiplinsiz partiler olmasının da etkili olduğunu; dolayısıyla da bu kurumun ABD'ye özgü yönlerinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu açıdan, iki parti sisteminin çok parti sistemine göre -bu partilerin ABD'ye özgü sözünü ettiğimiz özellikleri taşımaması durumunda- bu kurumun işleyişi bakımında olumsuz bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir. Kısaca belirtmek gerekirse iki parti sisteminin olumsuz yanını partilerin disiplinsiz partiler olması tolera etmektedir. Daha da önemlisi partiler arasında ideoloji farkının bulunmaması, belki de bu kurumun amacının ötesinde, sistemi bütünüyle tehlikeye atacak bir şekilde uygulanmasını engelleyebilmektedir.

İkinci bir nokta olarak ABD'de, federal bir yönetim sisteminin bulunmasının bu kurumun işleyişi bakımından bir etkiye sahip olup olmadığı tartışılabilir. Federal devlet yapılanmasının bir özelliği olarak, ABD'de federe devletlerin kendilerine özgü yetkileri vardır ve bu yetkiler merkezi devletin müdahalesi olmaksızın doğrudan doğruya federe devletler tarafından kullanılırlar. Örneğin federe devletlerin kendi yasama, yargı ve yürütme organları vardır. Federal Anayasanın federal devlete bırakmadığı yetkiler sırasıyla federe devletlere ve Birleşik Devletler vatandaşlarına ait olacaktır. Ancak federe devletler tam bir bağımsızlığa sahip değildirler, Federal Anayasaya aykırı bir düzenleme yapamazlar⁸⁵.

Bununla birlikte, siyasal kurumlar bakımından federalizmin belirleyici bir rol oynadığı da söylenemez. Hatta, "federal ve federe yönetimlerin farklı hükümet biçimlerini benimsemeleri, yasama organlarının tek veya çift meclisten oluşması, temsili veya doğrudan demokrasi kurumlarına yer vermeleri gibi farklılıklar federalizm ile bağdaşmaz özellikler değildir⁸⁶." Bu kurum federal devlet düzeyinde uygulanabildiği gibi federe devlet düzeyinde de uygulanabilmektedir. ABD'de federe devletler tarafından da bu kurumun uygulandığı dikkate

⁸⁴ TEZİÇ. s., 329; ÜNSAL, Artun, Siyaset ve Anayasa Mahkemesi, Ankara 1980, ss., 354 vd.

⁸⁵ Federal Devlet sistemi üzerine ayrıntılı ve kapsamlı bir çalışma için bkz. UYGUN. Oktay, Federal Devlet-Temel İlkeler, Kurumlar ve Uygulama, İstanbul 1996; Üniter devlet konusunda monografik bir çalışma için bkz. NALBANT, Atilla, Üniter Devlet-Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye, İstanbul 1997.

⁸⁶ UYGUN, ss., 308-309.

alınırsa yönetimin, federal ya da üniter olmasının impeachment kurumunun işleyişi bakımından bir özellik arzetmediğini söylemek yanlış olmaz.

Impeachment kurumunun bir Anglo-Saxon kurumu olduğu düşünülürse bu kuruma özgü bir sistemden burada söz etmek yerinde olacaktır. Gerek İngiltere'de gerekse ABD'de jüri sistemi uygulanmaktadır. Jüri sisteminin, devletin asli ve sürekli işlerini yapan memurlarının keyfi muamelelerine karşı bir savunma ve güvence mekanizması olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir⁸⁷. Bu yüzden de ABD'de bu hak en temel ve vazgeçilmez anayasal haklardan birisidir. ABD Anayasasının m. III/Bl.2'de "bütün suçların yargılmasının jüri tarafından yapılacağı" ve yine Anayasanın 6.değişikliğinde de. "herkesin tarafsız bir jüri önünde yargılanma hakkının bulunduğu" belirtilmiştir.

Jüri yargılmasının impeachment kurumuyla hukuksal değil ama sosyolojik bir ilişkisinin bulunduğu kanaatindeyiz. Zira jüri üyeleri yargıçlar ya da en azından hukukçular değildir. Bu nedenle de Tocqueville'nin de belirttiği gibi, jüri hukuksal bir kurum olmanın ötesinde politik bir kurumdur da⁸⁸. Yargılama yetkisine halkı ortak etmek, bir anlamda yargının yetkilerini halkla paylaşırma ve böylece jüri sistemiyle yargının yetkisinin de sınırlandırılmasıdır⁸⁹.

Jüri üyeleri, toplumda asgari bazı standartlara sahip sıradan kişilerdir. Bir suçun hukuksal nitelendirmesi üzerine karar vermezler; sadece maddi vakıaların var olup olmadığına karar vermektedirler. Benzeri şekilde impeachment yargılaması da Kongre tarafından yapılmakta, birinci meclis savcı görevini ikinci meclis ise mahkeme görevini yerine getirmektedir. Kongrenin vermiş olduğu karar hernekadar cezai bir mahkumiyet kararı niteliğinde değilse de bu karar sonuçta bir yargılamada ulaşılan sonuçla-mahkumiyet ya da beraat- büyük bir benzerlik göstermektedir. Impeachment yargılamasında birinci meclisin

⁸⁷ **CORRY**. J. A.-**ABRAHAM**, Henry J., Elements of Democratic Government, Third Edition, NY 1958, s., 91.

⁸⁸ **TOCQUEVILLE**, Alexis, Amerika'da Demokrasi, (çev. İhsan Sezal-Fatoş Dilber), Ankara 1994, s. 110.

⁸⁹ 18. Yüzyılda Amerikan Kolonilerinde, jüri sisteminin benimsenmesinde, jürinin İngiliz hükümetinin güdümündeki yargıçlara karşı bir sınırlandırma aracı olarak kullanılmasının yattığı; Amerikan Devriminden sonra ise, aynı şeyi anti-federalistlerin, federal hükümetin yargıçlarına karşı düşündükleri belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **FRANK**, Jeromy, Courts on Trial- Myth and Reality in American Justice, New York 1963, ss., 108 vd.

yapmış olduğu işlemin büyük jürininkiyle, ikinci meclisin yapmış olduğu işlemin ise mahkemedeki jüri ile özdeşleştirilmesi bu psikolojik ve sosyolojik ilişkiyi göstermektedir. Usulüne uygun olarak verilmiş bir jüri kararının mahkemelerce denetlenebilmesi mümkün değildir⁹⁰. Impeachment kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olduğuna dair Anayasada açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, gerek doktrinde ağırlıklı görüş gerekse Yüksek Mahkeme'nin görüşü bu yargılamanın mahkemelerce denetlenemeyeceği noktasındadır⁹¹.

Impeachment kurumunun işleyişi bakımından incelenmesi gereken bir başka nokta ise çift meclis/tek meclis sistemleridir. Gerek İngiltere'de gerekse Birleşik Devletlerde bu kurumun işleyişi bakımından çift meclis sisteminin büyük önemi vardır⁹². Suçlandırma kararı birinci meclis tarafından alınmakta ve yargılama da ikinci meclis tarafından yapılmaktadır. Meclislerin, yargılamadaki siyasal suçlandırma sürecindeki) yerleri önceden bellidir. Herhangi bir davada bu rolleri değiştirmeleri sözkonusu olamaz. Yukarıda belirttiğimiz gibi birinci meclis savcılık görevini üstlenirken ikinci meclis de yargılama makamı olmaktadır. Siyasal suçlandırma yargılamasında çift meclis sisteminin bulunması, impeachment yetkisinin kötüye kullanılmasının önündeki en büyük engellerden biridir. Bir başka önemli nokta da Meclislerin oluşma biçimiyle ilgilidir. Her iki meclis de aynı biçimde oluşmamakta, seçim usulleri de farklı olmaktadır. Dahası, bu yetkinin paylaşımında, her iki meclisteki karar yeter sayıları farklı olarak belirlenmiştir. Birinci mecliste suçlandırma salt çoğunlukla mümkünken, ikinci mecliste mahkumiyet kararı verilebilmesi için aranan çoğunluk üçte iki olarak belirlenmiştir. Bu farklılık, yetkinin suistimal edilmesini engellemektedir. Tek meclisli bir sistemde ise hem suçlandıran hem de yargılayan makam aynı olacaktır. Bu meclisin vereceği suçlandırma ve mahkumiyet kararı için yüksek bir çoğunluk öngörülerek bu yetkinin kötüye kullanılmasının önüne geçilebilir ama yine de çift meclis sisteminde ikinci meclisin oluşum biçimi de dikkate alınır

⁹⁰ Jüri sistemi hakkında bkz. **TOMKOVÍCZ**, James, Criminal Procedure, ss., 369 vd.; Jüri sistemi üzerine ağır eleştiriler yapılmış olsa da, Birleşik Devletler Halkının bu kuruma olan inancının çok köklü olduğunu söyleyebiliriz.

⁹¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. aşağıda II. Bölüm, "Impeachment Kararları İçin Bir Üst Başvuru Yolunun Araştırılması" başlığı.

⁹² Çift Meclis sistemi hakkında bkz. **TEZİÇ**, ss., 361-367.

bu sistemin daha elverişli olduğunu söylemek gerekir. Bu açıdan, çift meclisli bir sistemin bu kurumun işleyişi bakımından önemli olduğu sonucuna varılabilir.

Bu konudaki incelememizde tartışacağımız son bir nokta ise bu sistemin Başkanlık rejimine özgü olup olmadığıdır. İngiliz parlamenter rejimi ile ABD başkanlık rejimi arasında önemli ayrılıkların bulunması bu kurumun yerleşmesinde ve evrilmesinde önemli her iki rejim bakımından önemli farklılıklar yaratmıştır.

İngiliz parlamenter rejimi, gerçek anlamda (üç kuvvetin de birbirinden bağımsız teşekkül etmesi noktasında) kuvvetler ayrılığı ilkesine dayalı bir rejim değildir. Parlamantonun üstünlüğüne dayalı⁹³ bu rejimde yürütme ve yasama arasında kuvvetler ayrılığı ilişkisi bulunmamakta; daha çok fonksiyonel bir ayırım mevcut olmaktadır⁹⁴. Bu itibarla da İngiliz rejiminin John Locke'un etkisi altında geliştiği, ya da en azından bu düşünürün belirlediği çizgiyle uyum içinde geliştiği söylenebilir. Kuvvetler ayrılığı kuramının babası sayılan Montesquieu'nun da Locke'dan etkilenmiş olduğu belirtilmekle birlikte; gerek siyasi iktidarın kaynağı gerekse kuvvetler ayrılığına attığı rol bakımından Montesquieu'nun Locke'dan kesin çizgilerle ayrıldığı ifade edilmektedir⁹⁵. Bu nedenle, Amerikan Anayasasını hazırlayanların

⁹³ Bkz. ÖZBUDUN. s.. 23; Gerçekte Amerikan Anayasasının hazırlandığı dönemde İngiltere'de kuvvetler ayrılığından söz etmek çok zordur. İngiliz Parlamentosu, ülkenin en yüksek mahkemesi sıfatıyla yargı yetkisine de sahiptir. İngiliz Parlamentosunun yetki alanı ile ilgili bir yazarın (De Lolme) şu sözü, konuyu pek güzel özetlemektedir: "Parlamento, bir erkeği kadın, bir kadını da erkek yapmanın dışında herşeyi yapabilir." bkz. GORDON. s., 33.

⁹⁴ Türk kamu hukuku öğretisinde, parlamenter rejim için de kuvvetler ayrılığına dayalı rejim tanımlanması yapılmaktadır. Ancak bu ayırım, ılımlı kuvvetler ayrılığı ya da kuvvetlerin işbirliği olarak belirtilmektedir. bkz. TEZİÇ. s. 399; Bununla birlikte, kuvvetler ayrılığının çağdaş anlamının yasama ve yürütme arasındaki ayrılıktan çok, yargı organının bu iki siyasal nitelikli organdan bağımsız olmasını ifade ettiği belirtilmektedir. bkz. ÖZBUDUN, s., 21.

⁹⁵ Bu konuda ayrıntılı bir inceleme için bkz. NEUMANN, Franz, The Democratic and the Authoritarian State, Illinois 1957, ss., 131-143.

liberal düşünceyi benimsemeleri bakımından Locke'un, kuvvetler ayrılığına atfettikleri önem bakımından da Montesquieu'nun etkisinde kaldıklarını söylemek gerekir⁹⁶.

Amerikan Anayasasında kuvvetler ayrılığından açıkça sözedilmiş değildir⁹⁷. Bununla birlikte, Anayasanın kurduğu sistemden bu sonuca ulaşılmaktadır. Kuvvetler ayrılığından sözedilirken, üç işlevin ayrı organlar tarafından yerine getirilmesi akla gelmektedir. Bunlar, yasama, yürütme ve yargı işlevleridir. On dokuzuncu yüzyılın başlarında, kuvvetler ayrılığına verilen önem, yirminci yüzyılın başlarında etkisini büyük ölçüde kaybetmişse de; özellikle yargının diğer erkler karşısındaki bağımsız olması gerektiği önemini korumuştur. İngiltere'de gelişen parlamenter rejim, yasama ve yürütme arasındaki ayrımı Montesquieu tarafından savunulan kuvvetler ayrılığı kuramından sapmıştır. Bu rejimde, yasama ve yürütme arasındaki fonksiyonel ayırım devam etmekle birlikte, bu iki kuvvetin aynı elde birleştiği belirtilmektedir. Bu durumun ise, özgürlükleri ortadan kaldırdığı söylenememiştir⁹⁸. Şu halde kuvvetler ayrılığı kuramı, ABD rejimi için varlığını her sözü edilen üç işlev bakımından korumaktadır. Zira bu sistemde, her bir erk, kendi personelini Anayasanın belirlediği biçimde oluşturmaktadır. Anayasa yasama organlarının üyelerine, diğer organlar içerisinde görev yapmayı yasaklamıştır. Yargının yürütmeden bağımsızlığı ise, İngiltere'de 1700 yılından itibaren kesin olarak sağlanmış ve Amerikalılar tarafından da tartışmasız olarak kabul edilmiştir⁹⁹. Bu nedenle de, yargının denetiminin yürütmeye bırakılması Amerikalıların sıcak bakmadıkları bir konu olmuştur. Yürütmeye alternatif ise yasamadır. Elbette ki bu alternatifin

⁹⁶ Nitekim Erdoğan da, Lock ve Montesquieu için "Amerikan Anayasasının banileri" demektedir. Bkz. ERDOĞAN, Mustafa, Anayasal Demokrasi, Ankara 1999, s., 14; İngiliz ve Fransız siyasi düşüncesinin, Amerikan Anayasası üzerinde önemli bir rol oynadığını belirten başka bir eser için bkz. CORRY-ABRAHAM, 85 vd.

⁹⁷ Massachusetts Anayasası, kuvvetler ayrılığının varlığından açıkça sözetmiştir. Anayasanın giriş bölümünde (m.30), "Bu commonwealth ülkesinde, yasama organı, hiçbir şekilde yürütmenin ve yargının görevlerini veya bunlardan birinin görevini icra edemez; yürütme organı, hiçbir şekilde yasamanın ve yargının veya bunlardan birinin görevini icra edemez; yargı organları hiçbir şekilde, yasamanın ve yürütmenin veya bunlardan birinin görevini icra edemez; ki yönetim, hukuka dayalı bir yönetim olabilsin, insanlara değil." Bkz. LIPSON, s.,300.

⁹⁸ LEACOCK, Stephen, Elements of Political Science, New and Enlarged Edition, Boston 1921, ss., 141 vd.

⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. LIPSON, s.,300 vd.

benimsenmesinde, yüzyıllardır uygulanmakta olan impeachment kurumunun tarihsel kökleri inkar edilemez.

İngiliz rejiminde, kral ve parlamento arasındaki iktidar mücadeleleri, parlamenter rejimin birçok kurumuna olduğu gibi impeachment kurumuna da kendi rengini vermiştir. Ancak 1787 Anayasası ile yaratılan başkanlık rejimi ise kuvvetler ayrılığı ilkeleriyle bağdaşacak bir biçimde impeachment kurumunun kabul edilmesine yol açacaktır.

Sistemin, parlamenter rejimin beşiği olan İngiltere'de ortaya çıkmış olması bu sistemin parlamenter rejime özgü olduğunu göstermemektedir. Tam aksine, parlamenter sistemin işlemeğe başladığı on dokuzuncu yüzyıldan sonra bu kurum İngiltere'de uygulanmamıştır. Zira sistem zamanla bir cezai sorumluluk mekanizmasından siyasal sorumluluk mekanizmasına dönüşmüştür. Hükümetin bir güven oylaması sonucunda düşürülebilmesi, bu sistemin uygulanmasını bir ihtiyaç olmaktan çıkartmıştır.

Parlamenter sistem önceden planlanmış bir düşüncenin ürünü olmadığı için¹⁰⁰, başka bir deyişle bu rejime ait kurumların yerleşmesi zaman içerisinde olmuş ve pratik ihtiyaçlar bu kurumların oluşmasını sağlamıştır. Dolayısıyla da Parlamentonun kralın bakanlarını görevden uzaklaştırmak ve cezalandırmak için -böylece Krala karşı da isteklerini kabul ettirmek için- kullandığı bir kılıç olan impeachment, zaman içerisinde Kralın, yetkilerini kullanma konusundaki isteksizliğinin bir sonucu olarak¹⁰¹ ve parlamentonun içinden çıkan kabinenin parlamento tarafından işten el çektirebilme mekanizmalarının uygulanmaya başlamasıyla yerini siyasal sorumluluğa; bir diğer yönden (cezai yönden) de yargı makamlarına terk etmiştir.

¹⁰⁰ Halbu ki Başkanlık rejimi, Parlamenter rejim gibi tarihsel bir gelişimin ürünü olmayıp, 1787 Mayısında Philadelphia'da toplanan kurucu meclisin uzun müzakereleri sonucu meydana gelen, insan beyninden doğmuş bir rejimdir. Bkz. **ALDIKAÇTI**, Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Devlet Başkanlığı, İstanbul 1960, s. 142.

¹⁰¹ 1714 yılında Kraliçe Anne vahiht bırakmadan ölünce tahta Hannover Hanedanı geçmiştir. Yeni hanedanın kralları İngilizce bilmedikleri ve İngiltere'nin siyasal kültürüne yabancı oldukları için, Kabine toplantılarına başkanlık etmekten vazgeçerler. Parlamentonun impeachment mekanizmasını kralın şahsına karşı işletemediği için, bakanları aleyhine kullanma ihtiyacı da yavaş yavaş ortadan kalkacaktır. Hannover hanedanının tahta geçişi konusunda bkz. **GÖZE**, s., 455.

Parlamentar sistem İngiltere'de ortaya çıkmış olmakla birlikte, dünyanın bir çok ülkesi tarafından benimsenmiştir. İngiltere'de Kralın ne cezai ne de siyasal hiçbir sorumluluğunun bulunmaması bu sistemin İngiltere'de devam etmesini engellemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise Başkanın, Kongre'ye karşı siyasal sorumluluğu bulunmamaktadır, ancak cezai sorumluluğu vardır ve parlamenter sistemlerde Cumhurbaşkanı için kabul edilenden çok daha geniştir. Bu sorumluluk, cumhuriyetlerde, çoğu yerde vatana ihanetler sınırlı ve Birleşik Devletlerde ise, "vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatler" le oldukça geniş olarak düzenlenmiştir.

ABD Anayasasını hazırlayanlar impeachment kurumunu, yargı ve yürütmenin görevlerini kötüye kullanma olasılığına karşı ek bir güvence sistemi olarak düşünmüşlerdir. Zira ABD Başkanlık rejiminde, ne yürütmenin yasamayı fesih yetkisi ne de yasamanın yürütmeyi bir güvensizlik oylaması sonucunda görevden uzaklaştırma yetkisi söz konusudur.

Yaşam boyu görevde kalmak üzere atanan federal yargıçlara karşı ise -boşalan yerlere başkan tarafından yapılacak atamalar dışında- ne yasama ne de yürütme tarafından hiçbir şekilde (impeachment yöntemi dışında) müdahale edilemez. Şu halde impeachment istisnai bir yöntem olmaktadır¹⁰². Bu yetkinin diğer erkler aleyhine neden Kongre'ye tanınmış olduğunun yanıtını da yine Anayasa Hazırlık Komisyonu üyeleri kendileri vermişlerdir. Kongre üyeleri halkın temsilcileridir ve her seçim döneminde halka hesap vermek zorundadırlar. Yargıçların ise böyle bir sorumlulukları bulunmamaktadır. Seçimle iş başına gelen Başkan ise yürütmenin başında halka hesap veren tek kişidir. Çift Meclisten oluşan Kongre'ye göre Başkanın tek kişi olarak yetkisini kötüye kullanma olasılığı çok daha yüksektir. Bütün bu düşünceler Anayasayı hazırlayanları, impeachment kurumunu bir güvence mekanizması olarak benimsemeye itmiştir.

¹⁰² Bir anlamda bu yetki denetim ve denge ilkelerinin bir sonucu olarak görülebilir. Nitekim yasamanın da yetkileri -İngiliz rejiminde olduğunun aksine- önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Örneğin Anayasanın çift meclisli bir sistemi benimsemiş olması bu sınırlandırmalardan ilkidir. Başkanın yasaları veto yetkisi ve bu yasaların yargısal denetime tabi tutulması da diğer sınırlandırmalar olarak söylenebilir. Bkz. **WHALKE**, John C.- **DRAGNICH**, Alex N., Government and Politics- An Introduction to Political Science, Second Edition, NY 1971.

İngiltere'den esinlenilerek kabul edilen kurum (impeachment), ABD Anayasasındaki biçimiyle ve iki yüz yılı aşkın bir süre içerisindeki uygulamasıyla İngiltere'den farklı bir nitelikte ve sui generis-nevi şahsına münhasır bir yapıya sahiptir. Bu itibarla da biz incelememizi, ABD Başkanlık rejiminde impeachment kurumunun işleyişi üzerine yoğunlaştıracamız.

II. AMERİKAN ANAYASASINA GÖRE SİYASAL SUÇLANDIRMA KAPSAMINA GİREN GÖREVLİLER

ABD Anayasasını hazırlayanlar, impeachment hukukunu Anavatan İngiltere'den ödünç almışlardır. İngiltere'de Parlamento'nun impeachment hukukunu belirleme konusundaki geniş tasarruf yetkisine, kuvvetler ayrılığı modelini benimseyen Amerikalıların sıcak bakmadıklarını belirtmek gerekir. Bu nedenle de Amerikan Anayasası, Kongre'nin impeachment konusundaki yetkilerinde bir sınırlandırma yapmıştır. Bu sınırlandırma ilk olarak, impeachment kapsamına girecek kişiler bakımından yapılmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi İngiltere'de Parlamento, hiçbir kamu görevi yürütmeyen kişileri dahi suçlandırabiliyordu. Halbuki aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi, ABD Anayasası, Kongre'nin özel kişileri suçlandırmasına ve mahkum etmesine izin vermemiştir. Ayrıca Anayasa, Birleşik Devletler'in kamu görevlilerini suçlandırma yetkisini Kongre'ye tanımıştır.

ABD Anayasasının II/4 maddesinde "all civil Officers of the United States-Birleşik Devletler'in bütün memurları" ifadesi geçmektedir; buradan anlaşılacağı gibi, impeachment yöntemiyle görevden uzaklaştırılacak olanlar yalnızca federal hükümetin görevli memurlarıdır, yoksa görevi ne olursa olsun herhangi bir federe devletin memurunun bu yöntemle (Federal Devletin organları tarafından) görevden alınması Anayasaya göre olanaklı değildir¹⁰³.

¹⁰³ EMANUEL, Steven L., Constitutional Law, 17th Edition, Larchmont, New York 1999, s. 680; GERHARDT, s. 75: Bu görevlilerin, Birleşik Devletlerin hangi bölümünde çalıştığının ise bir önemi bulunmamaktadır. bkz. ANDREWS, James, American Law: A Commentary On The Jurisprudence Constitution of The USA. Second Edition, Chicago 1908. s.,242; Federe devlet Anayasaları da impeachment yöntemini benimsemişlerdir. Bütün kamu görevlilerini impeachment yöntemiyle görevden alınabileceğini belirten federe devlet anayasaları ve ilgili hükümleri için bkz. STIMSON, Frederic J., American Statute Law, Boston 1886, s., 63.

Burada Kullanılan "civil Officer"ın federal kamu görevlileri¹⁰⁴ olması gerekir; ancak hangi federal görevlilerin bu kapsama dahil oldukları konusunda Anayasa bir açıklık getirmiş değildir. Uygulamaya baktığımızda, impeachment kararlarının büyük çoğunluğunun, iyi hal koşuluna bağlı olarak yaşam boyu atanmış olan federal yargıçlar aleyhine verilmiş olduğunu görüyoruz. On iki impeachment olayından dokuz tanesi federal yargıçların aleyhine uygulanmıştır¹⁰⁵. Uygulamanın bu yönde ortaya çıkmış olması Temsilciler Meclisi'nin ve Senato'nun bu yetkiyi elden bırakmış olduklarını göstermez. Zira Anayasa bir ayırım yapmadığına göre her iki meclisin de bütün federal görevliler bakımından bu yetkiye sahip olduklarını söylemek Anayasanın en azından lafzına uygun bir yorum olacaktır¹⁰⁶.

A. Başkan ve Başkan Yardımcısı

Anayasa başkan ve başkan yardımcısının impeachment yöntemiyle görevden alınacağından açıkça söz etmektedir. Biz burada daha çok başkan üzerinde duracağız.

Başkanlık, Amerikan ulusunun en önemli sembolüdür. Başkan ve başkan yardımcısının seçimi, Amerikan ulusunun birlikte hareket ettiği¹⁰⁷ yegane siyasal olaydır.

¹⁰⁴ Maddede geçen kamu görevlisi ya da memur kavramı oldukça geniş anlamlıdır. Başkan danışmanları ya da sekreterler (bakanlar) da bu kavrama dahildirler ancak ileride inceleyeceğimiz üzere Kongre üyelerinin bu kavrama dahil olup olmadıkları dahi tartışılmıştır.

¹⁰⁵ CONGRESSIONAL Quarterly, Impeachment and The United States Congress, Washington DC 1974, s. 2.

¹⁰⁶ 2 Mart 1876 tarihinde. Savaş Sekreterliğini (Secretary of War: Başkanlık rejiminde yardımcılar –sekreterler bakan niteliğinde değildir. onların görevi sadece başkan tarafından belirlenen politikayı yürütmektir. Bkz. TEZİÇ, s. 440.) yürüten William Belknap'ın impeachment olayı Senato'nun bu yetkisinden vazgeçmediğinin güzel bir örneğidir. Impeachment maddelerinin temsilciler Meclisi'nde oylanarak Senato'ya gönderilmesinin hemen ardından Belknap istifa etmişti, bu durumda Senato'nun yargılama yetkisinin devam edip etmediği tartışılmış, sonunda Senato yargılamaya devam etmek suretiyle bu yetkisinden vazgeçmediğini göstermiştir. Verilen kararın impeachment aleyhinde olması bunun bir göstergesidir. Konuya ileride yeri geldiği zaman değinilecektir. Konuyla ilgili olarak bkz. GERHARDT, , ss. 53-54; Tüm federal kamu görevlilerinin impeachment kapsamında olduğu: ancak Kongre üyelerini bu kapsama dahil olmadıkları konusunda bkz. PELTASON, s., 83.

¹⁰⁷ Federal bir yapılanmanın olduğu birleşik Devletlerde, Başkanlık seçimleri dışında Amerikan Halkının birlikte hareket ettiği başka bir siyasal olay yoktur. Kongre üyelerinin (Temsilciler Meclisi) seçiminde, dar bölge (small district) sistemi uygulanmaktadır. Senatörlerin seçimi ise federe devlet düzeyinde yapılmaktadır. Bu yüzden de

Gerçekten başkanlık seçimi, Amerikan ulusunun öylesine önem verdiği ve yakından ilgilendiği bir siyasal olgudur ki; başkanın görevden alınmasının gündeme getirilmesi Amerikalıyı ürpertir¹⁰⁸. Birleşik Devletler'de, Başkanın ve federal hükümetin rolü 1960'lı yıllardan itibaren değişiklik geçirmiştir. Bu yıllardan sonra Başkanlık makamı daha da güçlenmiş ve önemi bir kat daha artmıştır¹⁰⁹.

Çeşitli bakanlık görevlerini yürütmüş olan Elliot Richardson, tanık olarak çağrıldığı, Clinton davasını soruşturmakla görevli Temsilciler Meclisi adalet komisyonunda yaptığı konuşmada Başkanlık makamının önemini şu sözlerle vurgulamıştır: "Kanaatimce bütün bir ülkeyi yönetme iktidarını Amerikan Halkının oylarından almış olan bir Başkanın görevden alınması söz konusu olduğunda, bu kişinin işlediği suç ya da kabahatin, burada tartışılardan daha ciddi olması gerekir"¹¹⁰.

Anayasa, bu olası durumu çok açık bir biçimde düzenlemiştir. Anayasa, başkanın hangi hukuksal ve siyasal yöntemlerle görevden alınabileceğini, yani impeachment prosedürünü bize göstermektedir. Bu süreçte ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde ise Anayasayı hazırlayanların amaçları bize yol gösterecektir. Yeri geldiğinde bu sorunlara işaret edilecek, sorunun nasıl çözümlenmesi gerektiği konusunda Amerikan doktrini ve uygulamasından alıntılar yapacağız.

Amerikan Ulusunun birlikte hareket ettiği tek siyasal olgu olarak başkanlık seçimleri gösterilmektedir. Bkz. **ROCH**, John P.-**STEDMAN**, Murray S., The Dynamics of Democratic Government, NY 1954, ss., 326-327.

¹⁰⁸ **BLACK**, s. 1; Başkan Clinton'nın impeachment olayını değerlendiren bir yazar (Lee Hamilton), "Başkan Clinton'nın dönemi hakkında insanların bugünden itibaren (impeachment olayından sonra) anımsayacakları ilk şey (en önemli şey), onun suçlandırılması (impeachment) olayı olacaktır. Bu skandal, onun başkanlığı için kara bir damga olacaktır; zira Amerikalılar, başkanlarına hala ahlaki bir lider olarak ve saygıyla bakmaktadırlar." Bu sözlerin aktarıldığı yer için bkz. **CANNON**, Carl M., "Judging Clinton", National Journal, Washington Jan 1, 2000, Vol. 32. Issue 1.

¹⁰⁹ Özellikle 1960 yılında John Kennedy'nin Başkan seçilmesiyle birlikte-yeni Başkanın kişiliğinin de etkisiyle-merkezi yönetimin gücü artacaktır. Kuşkusuz bunda dünyadaki dış gelişmelerin, iki bloklu bir dünyanın oluşmasının ve bu dönemde Amerikanın üstlendiği rolün de etkisi büyük olmuştur. 1960'lı yılların Amerikan siyaseti konusunda ayrıntılı bir eser için bkz. **WEBER**, Ronald, America in Change. London 1972, ss., 50 vd.

¹¹⁰ **BESCHLOSS**, Michael, R., The Impeachment and Trial of President Clinton, Random House, New York 1999, s. 56.

Ortaya çıkan bir başka belki de en önemli sorun anayasanın doğru -özüne sadık- ve makul olarak yorumlanmasıdır. Anayasanın yorumlanması sadece anayasayı yapanların irade ve niyetlerinin araştırılması anlamına gelmez; çünkü onların niyetleri sadece bir anayasa yapmaktır. Anayasadaki ifadelerin soyut ve deneyimsiz olabileceği gerçeği göz önüne alınarak, zaman içerisinde bir çok uygulamalar ve yargıçlar tarafından zenginleştirilmiş bir anayasa hukukunun göz önüne alınması gerekir¹¹¹.

B. Federal Yargıçlar

Birleşik Devletler Anayasasının m.II/4 de "Başkan, Başkan Yardımcısı ve Birleşik Devletlerin tüm memurları vatana ihanet,...nedeniyle verilecek impeachment ve mahkumiyet kararıyla görevden uzaklaştırılırlar" ifadesine yer verilmiştir. Maddede, Başkan ve Başkan Yardımcısından açıkça söz edildikten sonra "Birleşik Devletlerin tüm memurları-civil officers" biçiminde genel bir ifadeye yer verilmiştir. Bu bağlamda federal yargıçlar "civil officer" kapsamına dahil midir? Bu sorunun yanıtını evet olarak vermekte fazla bir tereddüt geçirmemek gerekir. Zira anayasanın hazırlandığı dönemde Anayasayı hazırlayanların büyük ölçüde esinlendikleri İngiliz Impeachment pratiğine baktığımızda, yargıçların bu yargılamanın kapsamı dışında tutulduğu bir dönem yoktur. Anayasa hazırlık komisyonu çalışmalarında da yargıçların bu yargılamadan ayrık tutulduklarını gösteren hiçbir belirti bulunmamaktadır. Ayrıca federalist makalelerde de farklı yönde bir görüş ortaya konmamıştır. Anayasanın hazırlandığı ve onaylandığı günden bugüne kadar Birleşik Devletler impeachment uygulamasında bir çok federal yargıcın bu yöntemle görevden uzaklaştırıldığını görmekteyiz. Sonuç olarak federal yargıçların impeachment kapsamına dahil oldukları noktasında bir tartışmanın bulunduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

Burada son bir nokta olarak belirtelim ki; federal yargıçların impeachment yöntemi ile suçlandırılarak görevden uzaklaştırılmaları konusu, yargı bağımsızlığı ve erkler arası denge ve denetim ilkesi gibi hassas konularla çok yakın ve karmaşık bir ilişki içerisinde. Anayasanın yargıya ilişkin hükümlerini düzenleyen III.maddesinde impeachment yargılamasıyla bağlantılı olarak yargıçların görevde kalma koşulları konusunda farklı bir ölçüte

¹¹¹ BLACK age, s. 4.

yer verilmesi (impeachment ile ilgili hükmün getirmiş olduğu standarttan farklı olarak) bu ilişkiyi daha bir karmaşık hale getirmektedir. Bu maddeye göre yargıçlar iyi hal üzere buldukları sürece görevde yaşam boyu kalabileceklerdir. Başka bir deyişle yargıç sıfatıyla bağdaşmayan bir davranıştan dolayı yargıç görevden uzaklaştırılabilecektir. Bu karmaşık sorunların çözülmesi ve bu iki hükmün bağdaştırılması bu konunun ayrı bir bölüm başlığı halinde incelenmesini zorunlu kılmıştır¹¹².

C. Kongre Üyelerinin Durumu ve Bu Bağlamda Senatör William Blount'ın Siyasal Suçlandırılması

Senatörlerin ve Temsilciler Meclisi üyelerinin, Anayasa'da belirtilen "civil officer" kapsamına dahil olup olmadığı Senatör Blount'ın görevden alınması amacıyla başlatılan soruşturma ile birlikte gündeme gelmişti.

Senato'nun, Kongre üyelerinin impeachment yargılamasından bağışık olduğunu gösteren kararı, 1797 yılında Senator William Blount hakkında verdiği karardır. Senatör Blount, Birleşik Devletler'in tarafsızlığını ilan ettiği, İngiltere ile İspanya¹¹³ arasındaki savaşta Florida ve Louisiana'nın İspanyadan alınarak İngilterenin hakimiyetine bırakılması için İngiltere ile gizlice işbirliği yapmakla suçlanmıştı¹¹⁴.

1797 yılında Beşinci Kongre'nin ilk toplantısından altı hafta sonra Başkan Adams, Güneybatı topraklarının eski valisi, Tennessee Federe devletinden seçilen çiçeği burnunda senatör William Blount tarafından yazıldığı iddia edilen bir mektubu her iki Meclise de taktim eder. Mektup, gizli ve üstü kapalı yazılmıştı ancak Blount'ın, Güneybatıdaki İngiliz güçleriyle yerliler arasındaki bir casusluk ve komplo faaliyetinin içinde olduğunu ima etmekteydi¹¹⁵.

¹¹² Konu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. *infra*. Bölüm III.

¹¹³ Yargılama tutanağında, İngiltere yerine Büyük Britanya Krallığı (King of Great Britain), İspanya yerine ise Katolik Majesty ifadesi kullanılmıştı. Blount, Bir Birleşik Devletler ajanı olan James Carry'i kullanarak yerli Creek ve Cherokee kabilelerini İspanya'ya karşı isyana kışkırtmaktan suçlanmıştı. Bkz **SIMPSON**, Alex, A Treatise on Federal Impeachments, Reprint Edition, Philadelphia 1973, s. 191.

¹¹⁴ **BERGER**, s. 214.

¹¹⁵ **CURRIE**, David P., The Constitution in Congress: The Federalist Period 1789-1801, Cicago 1997, s. 275; **TASSEL**, -**FENKELMAN**, s.,87.

İki meslektaşının mektubu inceleyip yazının Blount'a ait olduğunu doğrulamasının(verify ifadesinin tam karşılığı istiktab'dır.) ardından Senato komisyonu, Blount'u anayasanın ifadesiyle "high misdemeanors" yani ağır kabahatten suçlu bularak yalnızca bir muhalefet oyu¹¹⁶na karşı yirmi beş oyla üyelikten çıkarılmasına kararı verdi¹¹⁷.

Temsilciler Meclisin'deki kısa bir görüşme sonunda Blount hakkındaki impeachment maddeleri onaylanarak yargılanmak üzere Senato'ya gönderildi. Görüşme sırasında yalnızca iki Cumhuriyetçi üye, senatörlerin "civil officer"(kamu görevlisi ya da memur) olup olmadıkları sorusunu yöneltmişlerdir. Bunun dışında fazlaca bir tartışma olmadan maddeler onaylanmıştır¹¹⁸.

Senatör Blount, hazırladığı savunmasında, kendisi hakkında impeachment kararı verilemeyeceğini üç gerekçeye dayanarak ileri sürmüştü. Bunlardan birincisi, senatörlerin anayasanın belirttiği anlamda "civil officer" olmadıkları; ikinci olarak da söz konusu suçtan dolayı görevdeyken suçlanmamıştı ve iddia edilen suç senatör olmadan öncesine aitti. Son gerekçesi ise jüri önünde yargılanma hakkı olduğuydu.

Bu gerekçelerden ikincisi ileride incelenecektir. Diğer yaptığı diğer iki itiraz için Senato'da kendisine verilen yanıtları aktaracağız.

Blount'ın impeachment oylamasında Senato komisyonunda karşı oy kullanan senatör Tazewell'in, "impeachment davalarında da jüri yargılaması yapılması gerekir" biçimindeki usule ilişkin itirazı yalnızca üç oy alabildi. Temsilciler Meclisi hukuk komisyonu başkanı James Bayard bu iddiayı, Anayasa m. 1/3 ün Senato'yu tüm impeachment yargılamaları için tek yetkili merci kıldığını ve bu kararın üçte iki gibi bir çoğunlukla alınacağını; ayrıca m. III ün ceza yargılamalarının jüri tarafından yapılacağını ancak impeachment yargılamalarının bunun bir ayırcasını oluşturduğunu açıkça ifade etmiş olmasının söz konusu iddiayı çürüttüğünü ileri

¹¹⁶Komisyonunda muhalefet oyu veren Senatör Tazewell'in karşı oy kullanma nedeninin ise usuli bir gerekçeye dayandığı belirtilmektedir. CURRIE, s. 276.

¹¹⁷ BERGER, s. 214; CURRIE, s. 276.

¹¹⁸ CURRIE, s. 277; TASSEL-FENKELMAN, Paul, ss., 88-89.

sürerek yanıtlamıştır¹¹⁹. Bayerd, ayrıca impeachment'ın bir ceza yargılaması olmadığını ve dolayısıyla da verilen kararın bir ceza mahkumiyeti olmayacağından, bu yargılamanın jüri önünde yapılması söz konusu değildir demiştir. Bunun üzerine Senato yetkisizlik nedeniyle suçlamanın düşmesine karar vermiştir¹²⁰.

Anayasa m. II/3, Birleşik Devletler'in tüm memurlarının(officer) başkan tarafından göreve atanacaklarından söz etmektedir. Kongre üyelerinin ise bu şekilde atanmaları söz konusu değildir. Ayrıca m. I/6 Kongre üyelerinin üyelik görevlerinin yanında başka bir kamu görevini memur olarak yürütmelerini yasaklamıştır. Son olarak Anayasa m. II/Bl.2-pr.2 iki tip memuriyet (officer) öngörmüştür ki, bunların hiçbirisi Kongre üyelerini kapsamamaktadır. Maddede, "Başkan...büyükelçileri, bakanları, Yüksek Mahkeme yargıçlarını ve Birleşik Devletlerin diğer memurlarını..." denilmek suretiyle yüksek düzeyli kamu görevlilerinden sözedilirken, maddenin devamında, "...Kongre, uygun gördüğü alt düzeyli memur atamaları... için, bir yasayla başkanı yetkili kılabilir" denilerek de alt düzeyli memurlardan sözedilmiştir. Bu görevliler arasında Kongre üyelerinin bulunduğu kabul edilmemektedir¹²¹.

Maddenin işaret ettiği birinci grup memurlar, Kongre tarafından yaratılan görevlere başkan tarafından atanan görevlilerdir; bunların atanmalarında Senatonun onayı gerekmektedir. İkinci gruba ise Kongre'nin çıkarmış olduğu bir yasa ile atama yetkisini doğrudan Başkana bırakmış olduğu alt derecedeki görevliler girmektedir. Kongre üyelerinin bu görevlilerden hiçbirisine dahil olmadığı ise açıktır¹²².

Raoul Berger'in, "Anayasa'yı hazırlayanlar İngiliz hukukunun etkisinde oldukları için büyük bir olasılıkla, Temsilcler meclisi üyelerini değil; yalnızca Senatörleri impeachment maddesi kapsamında düşünmüşlerdir; çünkü İngiltere'de Lordlar Kamarası üyeleri bu

¹¹⁹ Öte yandan, 24 ocak 1798 tarihinde Thomas Jefforson, James Madison'a yazmış olduğu mektupta, Blount'ın Anayasanın III.maddesiyle Altıncı Değişikliği arasında bir çelişki olduğunu ileri sürerek,Juri yargılaması talebinin haklı olmadığına dikkat çekmişti. CURRIE, s. 277, 332 nolu dipnot.

¹²⁰ BERGER, ss. 214-215; CURRIE, s. 277; TASSEL-FENKELMAN, s. 89.

¹²¹ Anayasa metni için bkz. LIEBERMAN, ss., 575-576.

¹²² GERHARDT, s., 77

yöntemle Avam Kamarası tarafından görevden alınabiliyordu"¹²³, biçimindeki savı Amerikan uygulaması ve doktrininde pek kabul görmemiştir. Zira Amerika'da Senato üyeleriyle Temsilciler Meclisi üyeleri arasında İngiltere'deki iki meclis arasındaki gibi bir ayrılık yoktur. Orada her iki meclis arsında tarihsel bir mücadele vardır. Lordlar Kamarası üyeleri Senatörler gibi seçimle gelmemekte; Kral tarafından atanmaktadır. Amerikan Anayasası'nın da bu yoruma elverişli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Bu açıdan Anayasayı hazırlayanların Senatörleri impeachment maddesi kapsamında düşünmüş olduklarını söylemek çok zorlayıcı bir yorum olacaktır¹²⁴.

Bu görüşü destekleyecek başka bir hüküm ise Anayasanın m. 1/5'te düzenlenmiştir. Madde, seçimleri, seçim sonuçlarını ve üyelerinin yeterlik koşulları ile ilgili konuları, uygunsuz davranışların cezalandırılması konusunu, ve üçte iki çoğunluğu sağlamak koşuluyla üyelikten çıkarma kararını her meclisin kendi içinde karara bağlayacağından söz etmektedir. Anayasayı hazırlayanların, kendi üyelerini cezalandırma ya da görevden uzaklaştırma konusunda Kongre'ye iki ayrı tarzda uygulanacak bir yetki verdiğini düşünmek pek mantıklı görünmemektedir. Yasama üyelerini cezalandırmak ya da görevden uzaklaştırmak için alternatifli bir düzenleme yapmak, ancak bu mekanizmalardan bir tanesinin tek başına yeterli olmadığı durumlarda makul görülebilir. Halbuki Anayasanın, m. 1/5 ile Kongre'ye vermiş olduğu yetki hem üyelerin disiplin açısından cezalandırılmalarını hem de gerektiğinde üyeliğe son verilebilmesini sağlamaktadır¹²⁵.

¹²³ BERGER, ss. 216-217

¹²⁴ GERHARDT, s., 76.

¹²⁵ GERHARDT, s, 77.

III. IMPEACHMENT YARGILAMASINDA UYGULANAN YÖNTEMLER

Temsilciler Meclisin'de ve Senato'da takip edilen yöntemler bir hayli tekniktir. Ancak buradaki tekniklik işin esasına yönelik olmayıp, bu yargılama boyunca uygulanacak yöntemlere ilişkindir.

Anayasa suçlandırma yetkisini öncelikle Temsilciler Meclisine tanımıştır. Bu yüzden temsilciler Meclisi bu yargılamada savcı olarak nitelendirilmektedir¹²⁶. Temsilciler Meclisi tek bir maddeye göre bu suçlamayı yapabileceği gibi birden fazla maddeye göre de yapabilir. Bu maddeler impeachment maddeleri olarak adlandırılır. Meclis suçlandırma kararını salt çoğunlukla alır¹²⁷.

Senatonun görevi ise meclisin oylayarak gönderdiği bu maddelerin gerçekten suçlandırmaya elverişli olup olmadığına karar vermektir. Senato burada bir mahkeme görevi görmektedir. Senato bu maddeleri ya da en azından birisini suçlandırma için yeterli bulursa Senato'nun aldığı bu karar niteliği ne olursa olsun mahkumiyet (conviction) olarak adlandırılır. Senato bu kararı üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla verebilir¹²⁸.

Amerikalılar bu iki aşamalı yöntemi İngiliz modelinden ödünç almışlardır. Yöntem İngiltere'dekinin aynısıdır. Orada da impeachment maddeleri önce avam kamarası tarafından kararlaştırılıp Lordlar kamarasına gönderilmektedir.

Aynı benzerlik açık bir şekilde amerikan ve ingiliz ceza usul hukuku sistemindeki iki aşamalı jüri yargılamasında da ortaya çıkmaktadır. Büyük jüri¹²⁹ tarafından yapılan suçlama (iddianame) başka bir jürinin yargılamasına sunulmaktadır¹³⁰.

¹²⁶ CONGRESSIONAL Quarterly, Impeachment, s. 2.

¹²⁷ BARBRI Bar Review, First Year Review, Harcourt Brace Legal and Professional Publications, USA 1998, s. 11.(Constitutional Law bölümü)

¹²⁸ CONGRESSIONAL Quarterly, Impeachment, s. 2; Ayrıca bkz. BLACK, s. 5.

¹²⁹ Büyük Jüri olarak çevirdiğimiz Grand Jury, bir sheriff (Anayasa'ya göre, Eyalet içerisinde, belirli bir bölgede-county- seçimle iş başına gelen ve o bölgeyi idare eden en yüksek idare amiri.) tarafından seçilir. Bir iddianamenin sanık hakkında ceza davası açılabilmesi için yeterli olup olmadığına (probable cause: makul neden'nin varlığını araştırır.) karar verir. Anayasa'nın beşinci değişikliği ile. askeri ve sıkıyönetim mahkemeleri dışında ciddi suçlar için yapılan tüm kovuşturmalarda Grand Jury'nin kullanılması zorunluluğu getirilmiştir. Bu juriye büyük jüri denmesinin nedeni bu jürinin normal bir jüride bulunması gereken kişi sayısından fazla kişiden

Impeachment maddeleri büyük jüri tarafından hazırlanan iddianameye, her bir maddeyi Senato'nun ayrı ayrı oylaması ise diğer bir jüri tarafından yapılan yargılamada yer alan, iddianamedeki her bir madde üzerine verilen hükme karşılık gelmektedir¹³¹.

Gerek impeachment prosedüründe gerekse ceza usul hukuku sistemindeki jüri yargılamasında kararı birden fazla kişinin vermesine özen gösterilmiş ve aynı zamanda iki aşamalı bir yargılama süreci kabul edilmek suretiyle sanığın haklarının daha iyi korunduğu düşünülmüştür.

Ayrıca birinci aşamada yani impeachment maddelerinin temsilciler meclisinde görüşülmesi sürecinde meclis ileri sürülen suçlamanın yetersiz olduğuna karar verirse dava orada kapanır. Davanın burada kapanmasının hem suçlandırılmak istenen kişi bakımından hem de sorunun halkın nazarındaki önemi dikkate alındığında halk açısından daha sağlıklı olacağına inanılmıştır. Bu aşamada aranan çoğunluğun salt çoğunluk olduğu göz önüne alınarak anayasanın bu hükmünün yerinde olduğu söylenmektedir.

Bu sürecin nasıl işletildiğini şu şekilde inceleyebiliriz:

A. Yargılama Öncesi Araştırma ve Soruşturma Aşaması-Bağımsız Savcı Atanmasına İlişkin Yasa (Independent Counsel Act)

1.Yasanın Getirmiş Olduğu Düzenleme

1973 yılında, Archibald Cox, Watergate skandalının patlak vermesinin ardından skandal ile ilgili yolsuzlukları araştırmak üzere, Attorney General (Adalet Bakanı) tarafından özel olarak yetkilendirilmiş bir savcı olarak atanmıştı.

Adalet Bakanı, Cox'ın olağan dışı uygunsuz bir davranışı olmadıkça görevden alınmayacağını belirtmişti. Ertesi yıl Başkan Nixon, Cox'ı görevden uzaklaştıracak ve yerine

oluşmasıdır. Common Law'da Grand Jury on ikiden az, yirmi üçten fazla kişiden oluşamazdı. Bzk. **LIEBERMAN**, s. 217; **BLACK**, Campbell H., Black's Law Dictionary , sixth edition, St. Paul, Minn. 1991, s. 885.

¹³⁰ **BLACK**, s. 6; **POSNER**, A. Richard, An Affair of State, Harvard University Press, USA 1999, s., 96.

¹³¹ **BLACK**, s. 6.

Leon Javorsky'i atayacaktır. U.S. v. Nixon davasında¹³² başkanın avukatları, Javorsky'nin gerekli belgeleri elde etmek için Başkanı dava edemeyeceğini; çünkü Javorsky'nin bir yürütme görevlisi olduğunu iddia etmişlerdi. Avukatlar, konunun erk içi bir sorun (intrabranç) olduğunu; dolayısıyla da başka bir erkin organı önünde, yani mahkemenin önünde tartışılmayacağını ileri sürdüler¹³³.

Nixon davasında Yüksek Mahkeme, bunun "mahkemelerin geleneksel olarak çözmeleri gereken uyuşmazlıklardan birisi olduğu" gerekçesiyle davayı kabul etmiş ve Başkanın, özel savcının yetkisinin kaynağı olan düzenlemeyi her zaman değiştirebileceğini ya da tamamen ortadan kaldırmayabileceğini belirttiikten sonra, Başkanın bunu yapmamış olduğunu dolayısıyla da savcının yapmış olduğu soruşturma ile Başkanın da bağılı olduğuna karar vermiştir¹³⁴.

Bütün bu gelişmeler Kongre'yi yüksek düzeyli yürütme görevlilerinin yaptıkları yolsuzlukları açığa çıkartabilmek ve kovuşturabilmek için bağımsız bir kurum oluşturmaya tahrik etmiştir¹³⁵. Bu amaçla 1978 yılında Kongre Ethics in Government Act'ı kabul etmiştir. Yasaya göre üst düzey yürütme görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı kovuşturulmalarını sağlamak amacıyla bağımsız bir savcı atanacaktır. Bağımsız savcı "Special Division U.S. Court of Appeals for the District of Columbia Circuit"¹³⁶ tarafından atanacaktır.

¹³² Bu davanın öncesinde ve sonrasındaki gelişmeler hakkında kronolojik bir özet için bkz. **O'BRAIN**, David M., Constitutional Law-Civil Liberties, Second Edition, Vol. II, New York 1995, s., 402-403; Dava ilgili ayrıntılı bir inceleme için bkz. aynı eser, s., 407- 415.

¹³³ **LIEBERMAN**, s.,246; **CUSHMAN**, Robert F.- **CONIAK**, Suzan P., Cases in Civil Liberties, Fifth Edition, New Jersey 1989, s., 317.

¹³⁴ **LIEBERMAN**, s.,246.

¹³⁵ **FARBER**, Daniel A. - **SHERRY**, Suzanna, A History of the American Constitution, ST. Paul Minn. 1990, s., 107; Watergate skandalının ardından ortaya çıkan atmosferde, halkın, yolsuz kokusu çıkan her olay için bağımsız savcı atanma beklentisi içine girdiği belirtilmektedir. Bkz. **BESCHLOS**, s., XIII.

¹³⁶ The Special Division, Columbia bölgesi district mahkemeleri temyiz mahkemesinin bu yasayla yaratılmış özel bir dairesidir. Bu dairenin üyeleri Başyargıç tarafından iki yıllığına atanmakta ve eğer herhangi bir nedenle bir boşalma olursa yerine, boşaltan üyenin kalan süresini tamamlaması için yeni bir üye atanmaktadır. Bu yargıçlardan birisi mutlaka Columbia bölgesi district mahkemeleri temyiz mahkemesinden olmak zorundadır;

1982 yılında yasanın ismi Kongre tarafından değiştirilmiş ve "Independent Counsel Act" olarak belirlenmiştir. Yasa bağımsız savcının görev ve yetkileri hakkında ayrıntılı hükümler içermektedir. Bu hükümleri özetlemek, yasanın öngördüğü sistem hakkında bize bir fikir verecektir. Yasanın VI. bölümü bağımsız savcıyla ilgili hükümleri içermektedir.

Üst düzey yürütme görevlileri hakkındaki yolsuzluk ihbarlarını araştırmak ve gerekli gördüğünde bu kişiler hakkında cezai kovuşturmayı yürütmek üzere özel daire(special division) tarafından bir bağımsız savcı atanacaktır¹³⁷. Bu sürecin nasıl işleyeceğini ise yasa şu şekilde düzenlemektedir¹³⁸:

-Attorney General, yasa kapsamındaki bir üst düzey görevli hakkında kovuşturmaya değer her hangi bir duyum aldığı anda gerekli araştırmaları yapar. Attorney General, bu araştırmayı tamamladığında yahut bu duyumun üzerinden 90 gün geçtiği takdirde soruşturmayı yürütmek üzere bir bağımsız savcı ataması için konu hakkında özel daireye rapor verir. Eğer Attorney General duyumun kovuşturmaya değer olmadığına kanaat getirirse yine bu durumdan da özel daireyi haberdar eder. Bu durumda özel dairenin bağımsız savcı atama yetkisi yoktur.

- Attorney General'ın mahkemeye verdiği rapor dairenin uygun kişiyi bu göreve ataması ve bağımsız savcının yetki sınırlarını belirleyebilmesini temin edebilecek bir surette yeterli bilgileri içermesi gerekmektedir. Böylece başvuruyu alan daire göreve uygun kişiyi, yetki sınırlarını da belirleyerek atar. Bağımsız savcıyı ve yetki sınırlarını belirleme konusunda özel daire tam yetkilidir. Bu durumda bağımsız savcı, soruşturma ile ilgili olarak Adalet Bakanlığı'nda görev yapan herhangi bir savcının; hatta bizzat Adalet Bakanı'nın yetkilerine sahip olabilecektir.

diğer iki üye ise herhangi bir circuit mahkemesinden atanabilmektedir. Bağımsız savcı ise bu daire tarafından atanmaktadır.bkz. **CUSHMAN-CONIAK**, s., 319; **POSNER**, s., 26, 17 numaralı dipnot.

¹³⁷ Bağımsız savcının en önemli özelliği adalet bakanlığından bağımsız olarak hareket edebilmesi ve açık bütçeye sahip olmasıdır. Örneğin İran-Contra skandalının araştırılması tam dört yıl sürmüş ve bu dönemde bağımsız savcının kontrolünde harcanan para 48 milyon doları bulmuştur. Bkz. **BESCHLOS**, s., xiii.

¹³⁸**CUSHMAN-CONIAK**, ss., 319 vd.; Ayrıca bkz. **CROVITZ**, Gordon - **REBKIN**, Jeremy A., The Federal Presidency: Legal Constraints on the Executive Branch, Washington D.C. 1989, s., 233; Yasanın VI nolu başlığının yeni versiyonu (1994 tarihinde yapılan değişiklik) için bkz. **POSNER**, s., 220.

-Bağımsız savcı, Birleşik Devletleri temsilen soruşturmanın büyük jüri aşaması da dahil olmak üzere bütün aşamalarında davaya müdahil olabilmekte, tam yetkili olarak iddianame hazırlayabilmekte ve Birleşik Devletler'in taraf olduğu bütün hukuk ve ceza davalarında temyiz ve diğer usuli işlemlerde tam yetkili olarak görev yapabilmektedir. Bağımsız savcı gerekli gördüğünde yardımcı personel istihdam edebilmekte ve Adalet Bakanından davayla ilgili yardım talep edebilmektedir.

Bağımsız savcı bazı özel durumlar istisna olmak üzere Adalet Bakanlığının ceza yasalarının uygulanmasıyla ilgili olarak yazılı ya da yazılı olmayan diğer politikalarına uygun hareket etmelidir. Yasaya göre, "her ne zaman bir konu soruşturulmak üzere bağımsız savcıya tevdi edilmişse bu konu hakkındaki Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen tüm soruşturma ve kovuşturmalar askıya alınır. Bağımsız savcı, yetki sınırları içindeki bir konunun soruşturmaya değer olmadığına belirlenmesinde veya kovuşturma aşamasındaki herhangi bir süreçte takipsizlik kararı vermeye tam yetkilidir"¹³⁹.

Yasa bağımsız savcının görev süresini belirleyen iki hüküm vazedmiştir. Birinci hüküm bağımsız savcının görevden alınmasını şöyle düzenlemiştir. Buna göre "bu yasayla atanmış olan bağımsız savcı, impeachment yargılaması sonucunda verilecek mahkumiyet kararıyla görevden alınabilmesinin dışında, geçerli bir nedenle (good causa), fiziksel ya da zihinsel yetersizlik yüzünden ya da bağımsız savcının görevini yerine getirmesini önemli biçimde aksatacak herhangi bir diğer nedenle Attorney General tarafından görevden alınır. Adalet Bakanı söz konusu bu nedenler yüzünden bağımsız savcıyı görevden alırsa bunun gerekçesini açık bir biçimde ortaya koyan bir raporu özel daireye ve Temsilciler Meclisi ve Senato Adalet Komisyonları'na sunar".

İkinci hüküm ise bağımsız savcının görevinin sona ermesiyle ilgilidir. Buna göre "Bağımsız savcı, kendisine verilen görevi tamamladığını Adalet Bakanına bildirirse görevi sona erer. Buna ek olarak, Özel Daire ya kendi kanaati üzerine veya Adalet Bakanının önerisi üzerine, soruşturmanın bütünüyle veya büyük ölçüde tamamlanmış olduğuna ve artık bundan sonraki aşamada Adalet Bakanlığının kovuşturmaya devam edebileceğine kanaat getirirse Bağımsız savcının görevini sona erdirir".

Son olarak yasa Kongre'ye bağımsız savcının yürüttüğü işlemleri gözetleme ve denetleme konusunda oldukça geniş yetkiler vermektedir. Yasaya göre bağımsız savcı yapmış olduğu faaliyetler konusunda zaman zaman Kongre'ye raporlar vermekle yükümlüdür. Bağımsız Savcı, Kongre'nin ilgili komisyonları ile işbirliği halinde çalışmak zorundadır. Bağımsız savcı yürüttüğü soruşturmaya ilgili olarak impeachment nedeni sayılabilecek önemli bir bilgiye ulaştığında, bundan Temsilciler Meclisini haberdar edecektir. Yasa ayrıca, belirli Meclis komisyonu üyelerine, bir konu üzerine bağımsız savcı atanmak üzere başvuru yapması için Attorney General'a (Adalet Bakanına) yazılı olarak başvurma hakkını tanımıştır. Adalet Bakanı, bu başvuruya belirli bir süre içinde yanıt vermek zorundadır; ancak bakanın bu başvuruyu yerine getirme zorunluluğu da bulunmamaktadır.

2.Yasanın Anayasallığı Konusundaki Tartışmalar ve Yüksek Mahkemenin Tutumu

1978 yılında yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, yasanın hem lehinde hem de karşısında ciddi görüşler ileri sürülmüştür. Yasanın lehinde konuşanlar, Watergate skandalını örnek vererek iddialarını siyasal bir temele dayandırmaktadırlar. Yasanın bağımsız savcı ile ilgili olarak başkanın görevden alma yetkisini ortadan kaldırmış olmasının ve adalet bakanının da görevden alma yetkisini sınırlandırmasının oldukça olumlu bir gelişme olduğunu belirten hukukçular, iddialarına dayanak olarak şu soruyu sormaktadırlar: "Başkanın ve adalet bakanının, emri altında çalıştırdıkları yürütme görevlileri hakkında yolsuzluk yaptıkları iddiası ile soruşturma açılmasını ve bu kimselerin kovuşturmaya tabi tutulmasını içtenlikle istemeleri nasıl beklenebilir ki?" Bu hukukçular, böyle bir görevin bağımsız bir savcı tarafından yerine getirilmesinin ise daha isabetli olacağını vurgulamaktadırlar.

Öte yandan yasanın anayasaya aykırı olup olmadığı tartışmaları gündeme gelecektir. Ancak bu tartışmalar, 1980 tarihli Yargı Görevlilerinin Yetersizliği Hakkında Yasa'ya yönelik olarak yapılan eleştirilerden¹⁴⁰ farklı bir boyutta ortaya çıkmıştır. Yasanın, Anayasanın Kongreye vermiş olduğu impeachment yetkisini olumsuz etkileyeceği konusunda bir eleştiri

¹³⁹ CUSHMAN-CONIAK, aynı yer.

¹⁴⁰ The Judicial Disability Act of 1980 yasası hakkında yapılan eleştiriler III. bölümde ele alınmıştır bkz.

getirilmemiştir. Bütün eleştiriler, bir yürütme görevlisi olan bağımsız savcının başkan tarafından görevden alınamayacağına ilişkin yasanın getirdiği hüküm üzerine yoğunlaşmıştır.

Yasayı bu bakımdan eleştirenler, Anayasanın kurmuş olduğu güçler ayrılığı sisteminde yürütme görevinin başkana bırakılmış olduğunu, savcılık görevinin ise tamamen bir yürütme işlevi¹⁴¹ olduğunu dolayısıyla da yasanın getirdiği sistemde hem bağımsız savcının atanması usulunun hem de görevden alınmasında başkanın yetkisinin sınırlandırılmasının¹⁴² yürütme yetkisini düzenleyen Anayasanın II.maddesine açıkça aykırı olduğunu ileri sürmektedirler. Yasa güçler ayrılığı sistemi içerisinde, başkanlık makamının ayrıcalığını ortadan kaldırmış ve yürütmeyi diğer erkler karşısında zayıflatmıştır. Öte yandan federal ceza yasalarını uygulamak yürütme erkinin en temel işlevlerinden birisidir. Bu görev savcılar eliyle kullanılmaktadır. Ne var ki yasa, özel savcı atama ve atanmış bu savcının yargısal yetki alanını belirleme yetkisini bir mahkemeye vermiştir. Böylece mahkemeler, davanın hem savcısı hem de hakimi konumuna getirilmiştir. Dahası bu yasaya göre, bağımsız savcının, soruşturma ve kovuşturma görevini yürütürken kendisine sınırsız bir bütçe tahsis edilecektir. Öyle ki, yürütmenin, söz konusu bütçenin kullanılmasında bir usulsüzlük olduğundan kuşkulanması durumunda eli kolu bağlıdır, yapabileceği hiç bir şey yoktur. Kısacası, yasa anayasal görevinin özünü oluşturan yasaları uygulama görevini başkanın elinden almıştır¹⁴³.

¹⁴¹ Birleşik Devletler'de savcılık görevi tamamen bir yürütme işlevidir. Bizdekine benzer biçimde bir Hakimler ve Savcılar Kurulu bulunmamakta; sadece yargıçlardan oluşan Yargı Kurulları (Judicial Councils) bulunmaktadır. Bu konularla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm III.

¹⁴² Bu yasanın çıkarılmasından çok önce bu konu üzerinde yapılan tartışmalar ile Yüksek Mahkeme'nin konuya yaklaşımı ve tarih içerisindeki evrimi için bkz. III.bölüm.

¹⁴³ **CROVITZ-REBKin**, s., 233; Bazı yazarlar ise, yasanın, yolsuzlukla mücadelede çok siyasal amaçlarla kullanıldığı üzerinde durmaktadırlar. Cumhuriyetçi bir iktidar (başkanlık) döneminde bu yasanın demokratlarca eleştirilmediği: hatta bu yasaya göre atanmış bağımsız savcılarının desteklediği belirtilmekte; aynı tutumun demokratların iktidar olduğu zamanlarda da cumhuriyetçiler tarafından sözkonusu olduğu, Kenneth Starr'ın, Clinton'ın soruşturmasıyla ilgili olarak cumhuriyetçiler tarafından nasıl hararetle savunulduğu da örneklerdir. ifade edilmektedir. bkz. **CAMBOR**, Kate, "Having Your Cake", The American Prospect, Princeton Jul/Aug 1999, Issue 45.

1988 yılında Morrison v. Olson davasıyla konu Yüksek Mahkeme'nin önüne gelecektir.¹⁴⁴ Ancak belirttiğimiz gibi Yüksek Mahkeme de yasanın impeachment yetkisini sınırlandırmış olup olmadığı ya da olumsuz etkileyip etkilemediği konusunda her hangi bir tartışmaya girmemiştir.

Bu davada Yüksek Mahkeme bağımsız savcı atanmasına ve görevden alınmasına ilişkin hükümler üzerinde durmuş ve bağımsız savcının inferior officer (alt düzey görevli) olduğuna, ayrıca bağımsız savcının yapmış olduğu görevin yürütme işlevinin tam çekirdeğinde olmadığına dolayısıyla da bağımsız savcıyı başkan dışında başka bir makamın atamasının ve yine yasanın bağımsız savcının görevden alınmasını belirli nedenlerle sınırlandırmış olmasının anayasaya aykırılık oluşturmadığına bire karşı yedi oyla karar vermiştir¹⁴⁵.

Burada bizim, konuyla ilgili olarak üzerinde duracağımız asıl nokta yasanın, anayasanın öngörmüş olduğu impeachment prosedüründe bir değişiklik yapmış olup olmadığıdır. Yasanın hükümlerinden de anlaşılacağı gibi prosedürün uygulanması bakımından yasa pek çok değişikliği de beraberinde getirmiştir. Bu değişiklik uygulamada özellikle Başkan Clinton'ın yargılanması sırasında kendini göstermiştir¹⁴⁶.

Gerçekte bu değişikliklerden hiçbirisi impeachment yargılamasının özüne ilişkin değişiklikler değildir. Yasa sadece impeachment yargılaması açısından Kongre'ye yardımcı bir organ yaratmıştır. Kongre'nin impeachment yetkisinde hiçbir sınırlandırma öngörmemektedir. Bağımsız Savcılık kurumu, hiçbir biçimde Kongre'yi bağlamayan bir ön araştırma ve hazırlık amaçlı rapor mekanizması oluşturmuştur.

¹⁴⁴ Aslında yasanın anayasaya aykırılığı konusunda 29 Haziran 1988 tarihinde Yüksek Mahkemece bir karar verilmeden (Morrison v. Olson kararı) önce, Columbia Bölgesi Circuit Mahkemesi tarafında 22 Ocak 1988'de bir karar verilmiş ve yasa anayasaya aykırı bulunmuştur. Bkz. CROVITZ-REBKIN, s., 233.

¹⁴⁵ Bu kararla ilgili olarak bkz.III.bölüm.

¹⁴⁶ Özellikle Clinton'ın impeachment yargılanması sırasında, olayları yazılı ve görsel basından izleyen bir kişi bu davadaki bağımsız savcı Kennet Star'ın, her hangi bir ceza yargılamasındaki savcı gibi, Senato'da davayı götüren kişi olduğunu düşünebilir. Ancak konunun ilerleyen aşamalarında da görüleceği gibi Kennet Starr, bu yargılama boyunca bilgisine başvurulmuş bir kamu görevlisinden daha farklı bir konumda değildi.

Yasa hakkında son bir söz olarak, bağımsız savcının hiçbir hazırlık ve soruşturma işlemi olmaksızın ya da bağımsız savcının bir federal görevli hakkında kesin olarak kovuşturmayaya yer olmadığına yönelik bir kararına rağmen Kongre, söz konusu federal görevli hakkında impeachment kovuşturmasına başlayabilir ve impeachment kararı verebilir diyebiliriz.

B. Impeachment Yargılamasında Temsilciler Meclisinin Görevi

Yirminci yüzyılın başlarında, Lord James Bryce impeachment yargılamasını, Prof. Warran Grimes ise bu yargılamada Temsilciler Meclisinin işlevini, şu güzel benzetmeyle açıklayacaklardır: Bryce, "Impeachment, atış konumuna getirilmek için karmaşık bir düzenek, onu ateşlemek için müthiş bir enerji ve hedefe yöneltmek için de büyük bir dikkat gerektiren yüz ton ağırlığında bir silah gibidir" diyecek, Grimes, "Temsilciler Meclisi ise anayasa tarafından bu silahı ateşlemek üzere yetkilendirilmiş fünyedir" diyecektir¹⁴⁷.

Temsilciler Meclisinin impeachment yargılamasını başlatma yetkisi Anayasanın m.1/2'ye dayanmaktadır. Anayasa m.1 ise Temsilciler Meclisine bu yargılamadaki prosedürü belirleme yetkisini vermiştir. Bu prosedür, şu şekilde işletilmektedir:

Anayasa'da öngörülmemiş olmasına rağmen uygulamada Meclis, gerekli tüm araştırma ve soruşturmaları yapması ve olay hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlaması için Meclis Adalet Komisyonunu görevlendirmektedir¹⁴⁸.

Meclis, kararını, komisyonun hazırladığı rapor doğrultusunda vermektedir. Bu anayasal bir zorunluluk olmamakla birlikte Birleşik Devletler tarihinde yalnızca bir tek olay, komisyonun olumsuz görüşüne rağmen Temsilciler Meclisinden geçirilerek Senatoya gönderilmiştir¹⁴⁹.

Kendisine bu görev verilen komisyon, delilleri kabul etmeli ve eğer tanık söz konusu ise bu tanıkları dinlemelidir. Hemen belirtmek gerekir ki; impeachment yargılamasının ne bu

¹⁴⁷GERHARDT, s.,25. Impeachment yargılamasının, Kongrenin elindeki silahlardan biri olduğu konusunda ayrıca bkz. GRIFFITH, Ernest S.-VALEO, F.R., Congress: Its Contemporary Role, New York 1975, s., 57.

¹⁴⁸CONGRESSIONAL, s.2; BLACK, s.,6; GERHARDT, s.,25.

¹⁴⁹BLACK, s.,7.

aşamasında hatta ne de Senato'daki yargılama aşamasında ceza usul hukuku sistemindeki delillerin değerlendirilmesine ilişkin kuralların uygulanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Komisyon delilleri kendi personelinin araştırmalarıyla, büyük jürinin sağladığı olanaklarla veya diğer herhangi bir kaynağa ulaşmak suretiyle elde edebilir¹⁵⁰.

1978 tarihli Ethics in Government Act'ın kabulünden sonra bağımsız savcı bu yargılamanın bir parçası olmuş ve bağımsız savcının yaptığı araştırmalar gerek Temsilciler Meclisinde ve ilgili komisyonlarında gerekse Senatoda dikkate alınmıştır. Ayrıca 1980 tarihli Judicial Disability Act'ın kabulüyle federal yargıçlar hakkındaki impeachment yargılamalarında Yargı Kurullarının ve Judicial Conference'ın (Yüksek Yargı Kurulunun) bu konudaki önerileri dikkate alınmıştır¹⁵¹.

Komisyon önünde kişileri tanıklığa zorlamak için tanığa, tıpkı herhangi bir mahkemede olduğu gibi uyulmadığında hukuksal yaptırım(contempt) gücü olan celp gönderilebilir.¹⁵² Yüksek Mahkeme, vermiş olduğu bir kararında, özellikle yürütme içerisindeki yolsuzlukları araştırmak için Temsilciler Meclisinin sahip bulunduğu yetkilerle Senatonun sahip olduğu yetkiler arasında bir fark olmadığını belirtmiştir¹⁵³.

Delillerin toplanmasının yanında komisyon ayrıca, elde edilen bu delilleri değerlendirmek suretiyle hakkında impeachment tehdidiyle soruşturma açılan kişinin yapmış

¹⁵⁰ CONGRESSIONAL, s.2; BLACK, s.,7.

¹⁵¹ Yargıçlar hakkındaki geniş çaplı incelememiz bu çalışmanın III.bölümünde yer alacaktır. Ancak burada 1980 tarihli Judicial Disability Act'a göre üç yargıç hakkında impeachment kararı verilmiş olduğunu belirtelim. Judicial Conference'ın Kongre'ye verdiği raporlar doğrultusunda federal yargıçlar, Harry Claiborn, Alcee Hastings Walter Nixon hakkında impeachment yargılaması yapılmış ve yargılamanın sonucunda bu yargıçlar görevden azledilmişlerdir.bkz. GERHARDT, s., 25.

¹⁵² Başkanın yargılandığı bir davada bu türden usulü işlemler Başyargıç tarafından yürütülmektedir. Senato'ya başkanlık eden kişi, delillere ilişkin sorunları da çözmektedir. Ancak böyle bir sorun ortaya çıktığında, her hangi bir senatör, konuyu Senato gündemine getirerek oylanmasını da sağlayabilmektedir. Bkz. CONGRESSIONAL, s., 14.

¹⁵³ Bu karar, McGrain v. Daugherty (273 U.S. 135) kararıdır. Bu konuda bkz. EBERLING, Earnest J., Congressional Investigations, New York 1873, s., 278-279.

olduğu hareketlerin Anayasada belirtilen suçlardan birini ya da bir kaçını oluşturmaya elverişli olup olmadığı konusundaki görüşünü, hazırladığı ayrıntılı raporla birlikte Meclise sunar¹⁵⁴.

1980'li yılların impeachment soruşturmaları, Meclisteki mevcut üç adalet komisyonun alt komisyonları tarafından yürütülmüştür. Bu durum anayasal bir zorunluluk olmayıp, Meclis içtüzüğü ya da Meclis *resolution-karar*'larına göre uygulanmaktadır¹⁵⁵.

Bu aşamada impeachment tehdidiyle soruşturulan kişinin avukatlarının yapabileceği tek şey, komisyonun raporunu hazırlarken sahip olduğu takdir yetkisine güvenmekten öte bir şey değildir¹⁵⁶. Burada hemen ekleyelim ki, normal bir ceza davasında sanığın sahip olduğu haklar bu yargılamada ortadan kaldırılamaz. Örneğin anayasanın beşinci değişikliği ile garanti altına alınan "Bir ceza yargılamasında, hiç kimse kendi aleyhinde tanıklık yapmaya zorlanamaz." ilkesinden impeachment yargılamasına maruz kalan kişi de yararlanacaktır¹⁵⁷.

Komisyon. raporunda elde ettiği maddi delilleri göstereceği gibi aynı zamanda bu delillerin neticesinde vardığı görüşü açık bir şekilde Meclis Genel Kuruluna sunar. Eğer görüşü, impeachment'dan yana ise impeachment maddelerinin neler olduğunu bu raporda belirtir¹⁵⁸.

Rapor Meclise sunulduğunda, Meclisin rapor üzerinde makul gerekçelerle değişiklik yapması mümkündür. Fakat bunun siyasi bir amaç doğrultusunda olmaması gerektiği Amerikan doktrininde sıkça dile getirilmektedir. Meclis, impeachment maddelerinden bir ya da bir kaçının düşürülmesine karar verebileceği gibi tamamının reddine de karar verebilir; ancak bu maddelere bir yenisini eklemesi mümkün görülmemektedir. Zira bütün somut delilleri

¹⁵⁴ BLACK, s..7.

¹⁵⁵ Bu yıllarda Meclisin yapmış olduğu üç yargıç hakkındaki impeachment soruşturmasının, uygulanan yöntemler bakımından birbirinden farklı yönleri bulunmaktadır. Bunlardan birisinde yargıç hakkında impeachment öncesi yapılan cezai kovuşturmanın sonucu beklenerek yargılamayı yapan mahkemenin vermiş olduğu karara göre impeachment kararı verilmiş; bir diğer olayda ise yargıç hakkında jurinin berat kararı vermesine rağmen On birinci Bölge Yargı Kurulunun yargıç hakkında Meclise vermiş olduğu rapor doğrultusunda impeachment kararı verilmiştir.bkz. GERHARDT, s., 26

¹⁵⁶ BLACK, s..7.

¹⁵⁷ EBERLING, s., 252.

¹⁵⁸ BLACK, s..7.

araştırmış ve tanıkları bizzat dinlemiş olan komisyonun görüşüne ters olarak Meclisin yeni bir impeachment maddesi eklemesinin gerek Senato'da gerekse halk nazarında kuşkuyla karşılanacağı vurgulanmaktadır. Meclis, şimdiye kadarki uygulamaları da dikkate alındığında, birlikte ya da ayrı ayrı oylama dışında yeni deliller araştırma ya da tanık dinleme gibi bir faaliyete girişmemektedir. Bu prosedüre özgü bir özellik olarak, komisyonun genellikle impeachment yönünde görüş bildirdiğini söyleyebiliriz. Meclis eğer bu görüş doğrultusunda karar alırsa konu, tasarı haline getirmesi için tekrar komisyona havale edilir. Bu tasarının Senato'ya gönderilebilmesi için daha sonra Meclis Genel Kurulu tarafından bir kez daha oylanarak teyit edilmesi zorunludur¹⁵⁹.

Meclis, oyladığı impeachment tasarısını¹⁶⁰ yaptığı yargılamanın sonucunda suçlu ya da suçsuz hükmünü nihai olarak vermeye yetkili merci olan Senato'ya gönderir¹⁶¹.

Impeachment tasarısının Meclis'te oylanabilmesi için toplantı yeter sayısı 435 üyenin 218'i yani Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğudur¹⁶². Karar yeter sayısı ise hazır bulunanların salt çoğunluğudur. Bu durumda impeachment maddelerinin Meclis üye

¹⁵⁹GERHARDT, s. 26; BLACK, s.,7.

¹⁶⁰ "Bill of Impeachment", yani impeachment tasarısı denilmesinin nedeni; çift meclis sisteminde bir tasarının yasalaşabilmesi için her iki meclisce de oylanmış olması gerekir; dolayısıyla Meclisin ya da Senato'nun hazırlamış olduğu bu tasarılar diğeri tarafından onayladıktan sonra yasa haline gelmektedir.

¹⁶¹ Aynı şekilde, büyük jüri tarafından kabul edilen idianame suçlu ya da suçsuz hükmünü nihai olarak veren makama, mahkeme ve jüriye sevk edilir. Impeachment yargılamasında da kabul edilen sistem buradakinin aynısıdır.bkz. BLACK, s.,8.

¹⁶² Temsilciler Meclisi üyelerinin seçimi federe devletlerin nüfus oranına göre belirlenmektedir. Bununla birlikte her federe devlet, nüfusu ne olursa olsun bir üye seçme hakkına sahiptir. Ancak 1929 yılında çıkarılan bir yasayla toplam 435 üyenin matematiksel bir oranla Birleşik Devletler düzeyinde dağıtılacağı belirtilmiştir. Bkz. HART, Henry M.-SACKS, Albert M., The Legal Process-Basic Problems in The Making and Application of Law, NY 1994. s., 673; Ancak Temsilciler Meclisinin üye sayısı yasa ile sınırlandırılmış ve bu sayı 435 olarak belirlenmiştir. Oluşturulacak seçim bölgeleri de bu sayı dikkate alınarak belirlenecektir. Anayasa maddelerinin yorumları ve açıklamaları için Bkz. PELTASON, s., 38-39; Kongre üyelerinin, seçime girebilmeleri için seçime girdiği bölgede ikamet etme koşulunun getirilmiş olmasının son derece yanlış olduğu, bu durumun bölgesel bir bencillikten başka bir şey olmadığı ve Kongre üyelerinin kalitesinde çok önemli bir düşüşe neden olduğu da savunulmaktadır. Bkz. STEARNS, Herald E., Civilization in the United States, USA (Alıntı kısmı yazar H. L. Menchen) ss., 21-26.

tamsayısının bir fazlasının dörtte biri ile oylanabileceğini teorik olarak söylemek mümkündür. Başkan (başkanlık makamının öneminden dolayı, burada başkan diyoruz) hakkındaki impeachment maddelerinin görüşüldüğü bir oturumda, pek muhtemel olmamakla birlikte olası böyle bir katılım azlığını seçmene açıklamak herhalde bir hayli güç olacaktır¹⁶³.

Böyle bir partizan tavrın sonucu bizi, Meclis'te fiili olarak iki partinin -Cumhuriyetçi ve Demokrat olmak üzere- temsil edildiği bir sistemde azınlıkta olan partinin hiçbir zaman çoğunluk partisinden seçilmiş bir başkana karşı impeachment yönünde karar çıkaramayacağı sonucuna götürür. Amerika Birleşik Devletleri impeachment pratiğinde, 1998 yılına gelinceye kadar açıkça böyle bir tavrın varlığından söz edilememektedir. Ancak Başkan Clinton'ın impeachment yargılamasında partizan bir tavrın varlığını görmek mümkündür¹⁶⁴.

Bu oylamada göz önüne alınması gereken en yaşamsal nokta oyların partizan bir tavırdan uzak olarak kullanılmış olmasıdır¹⁶⁵. Cumhuriyetçi ve Demokrat vekillerin

¹⁶³ BLACK, s..8.

¹⁶⁴ ABD'de impeachment yargılamalarını incelediğimizde, partizan bir tavrın varlığı konusunda bizi kuşkuya sevkeden iki yargılama vardır. Bunlardan birisi yargıç Samuel Chase'in yargılanması, diğeri de yakın geçmişte yaşanan Başkan Clinton'ın yargılanmasıdır. Yargıç Chase'in yargılanmasında, dehşetli bir Federalist (Jefferson ve yandaşları) partizanlığın bulunduğu belirtilmektedir. Ancak bu yargılama, mahkumiyetle sonuçlanmamış ve böylece impeachment'in Yüksek Mahkeme yargıçları için kolay kullanılabilir bir tehdit konumundan çıkarılmıştır. bkz. CORTNER - LYTLE, s., 28-29; Başkan Clinton'ın yargılanması ise Temsilciler Meclisindeki oylamada partizan bir tavrın varlığını bize göstermektedir. Oylama sonuçlarını incelediğimizde, Demokrat Partililerden (Clinton'ın partisi) yalnızca iki milletvekilinin oylamaya katılmadığını, katılanların ise dördü dışındakilerin. Clinton hakkındaki impeachment maddelerinin neredeyse tümüne hayır oyu verdiklerini, Cumhuriyetçi vekillerin ise yalnızca ikisinin hayır; geriye kalanların evet oyu verdiğini görmekteyiz. Bu sonuçlar bizi Temsilciler Meclisinde en azından Clinton yargılaması için partizan bir tavrın varlığına götürür. Maddeler hakkındaki oy dağılımı için bkz. BESCHLOS, s., 207; Başkan Clinton'ın yargılanmasıyla ilgili olarak Temsilciler Meclisinin yargılamayı uzatma konusundaki tutumu, özellikle Clinton yandaşları tarafından partizan bir tavır olarak değerlendirilmiştir. Cumhuriyetçilere yakınlığı ile bilinen Posner da bu düşüncenin haklı olduğundan söz etmektedir.bkz. POSNER, s., 94; Partizan tavrın varlığını destekleyen bir makale için bkz. VICTOR, Kirk, "Longing for The Days of Impeachment", National Journal, Nov. 13, 1999, Vol. 31, Issue 46, bu makalede, yazar Senato'da yapılan tartışmaların aşırı derecede kişisel ve sıcak olduğunu belirterek bu tutumu eleştirmektedir.

¹⁶⁵ Burada ülkemiz açısından bir değerlendirme yapmak yerinde olabilir. 1982 Anayasamıza göre Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı suçlandırılması Meclisin dörtte üç çoğunluğunun kararıyla

birbirlerinden tamamen ayrılarak oylayıp Senato'ya gönderdikleri bir impeachment tasarısı, gerek Senato'da gerekse halkın nazarında şüpheyile karşılanacaktır¹⁶⁶.

mümkündür(AY.m.105/3). Anayasa, cumhurbaşkanının meclis tarafından seçileceğini öngörmüştür. Cumhurbaşkanı, milletvekillerinden biri olabileceği gibi dışarıdan da olabilmektedir. Mecliste çoğunlukta olan bir partinin başkanın cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda, bu kişiye yönelik bir suçlandırmada oyların dağılımında partizan bir tavrın bulunmayacağını söylemek pek de kolay olmayacaktır. Bu durum hem cumhurbaşkanının içinden çıktığı parti bakımından hem de rakip parti bakımından etkili olacaktır. Nitekim dokuzuncu cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın cumhurbaşkanı seçilmesi ve ardından daha önce muhalefette olan partinin iktidara gelmesiyle, Cumhurbaşkanı'na karşı bir muhalefet başlamış ve cumhurbaşkanını o gün kullanılan ifadelerle "Çankaya'dan indirme"(o gün başbakan olan Süleyman Demirel, Turgut Özal için "Çankaya'daki şişman" ifadesini kullanmıştı) tehditleri gündeme gelmişti. Nitekim bu gün de kamuoyunda, partizan oylarla "bakan ya da parti başkanı aklama" tartışmaları sürmektedir (Tansu Çiller'in ve Mesut Yılmaz'ın Yüce Divana gönderilmesine ilişkin yapılan oylamalar). Ayrıca böyle bir Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığı da sürekli kuşku olacaktır. Kanaatimizce 1982 Anayasasının cumhurbaşkanı adaylarını belirlemesine ilişkin hükmü yerinde değildir. Mecliste çoğunluğa sahip olan bir partinin başkanın cumhurbaşkanı olması şansı oldukça yüksektir. Bunun ise sakıncalarını belirttik. Bu durumda bizim önerimiz, anayasada bir değişiklik yapılarak, siyasi parti başkanlarının cumhurbaşkanlığına aday olmasının yasaklanmasıdır. Bu yasak sınırsız olmayabilir. Örneğin muhtemel adayın, parti başkanlığından ayrılmasından sonra belirli bir sürenin geçmiş olması koşulu aranabilir. Böyle bir değişiklik, hükümet-cumhurbaşkanı ilişkileri açısından olumlu sonuçlar doğurabilecektir. Siyasi partiler arasındaki ideoloji farkının neredeyse yok denecek kadar az olduğu ABD'de bile böyle bir partizan tavrın ortaya çıkması, bu görüşümüzü desteklemektedir. Ülkemizde parlamenter sistem uygulanmaktadır; dolayısıyla cumhurbaşkanı yürütmenin değil devletin başıdır ve bütün siyasi partilere eşit uzaklıkta olmak zorundadır. Şu halde cumhurbaşkanının tarafsızlığına gölge düşmesi sistemin işleyişini zora sokacaktır. Bir siyasi partinin başkanının cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda bu yansızlığın "olması gereken" açısından gerçekleşeceğini söylemek kanaatimizce ancak kuramsal olarak mümkün olup, yaşamın gerçekleriyle örtüşmez.

Bugünkü cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer'in Meclis dışından seçilmiş olmasının olumlu sonuçlarından söz etmek gerekir. Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığı konusunda kamuoyunda bir inanç oluştuğunu söyleyebiliriz. Sezer'in seçilmesinde, Meclisteki siyasi partiler arasındaki uzlaşmanın bulunmasının da Cumhurbaşkanı'nın bu görevi yürütürken yansız olmasını kolaylaştıracaktır. Bugün yapılan kamuoyu yoklamalarında, Cumhurbaşkanı'na duyulan güvenin oluşmasında siyasal kimliğinin bulunmayışının ve böylece yansız davrandığı inancının halkta oluşmasının etkili olduğunu söylemek herhalde yanlış olmasa gerekir.

¹⁶⁶ ABD'de, Başkan Clinton'ın yargılanmasının ardından anayasanın impeachment'la ilgili hükmünün revizyona gereksinimi olduğu konusunda görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerin ortaya atılmasında, bu yargılamada ortaya çıkan partizan tavrın etkisi büyük olmuştur. 1998-1999 Clinton'ın impeachment yargılaması yeni bir dönemin

Temsilciler Meclisi'nin bu yargılamadaki son görevi, "manager" olarak adlandırılan ve görevleri iddia makamı olarak Temsilciler Meclisi'ni Senato'da temsil etmek olan kişileri atamaktır. Milletvekilleri arasından seçilecek olan bu kişiler, ya Meclisin tüm üyelerinin yer aldığı listeden genel oyla veya Meclisin çıkaracağı bir "resolution"da (Meclis Kararı) bu kişilerin isimlerini belirlemek suretiyle veyahut da Meclisin, Başkanlık Divanı'na bu kişileri seçme yetkisini vermesiyle, Başkanlık Divanı (Speaker of the House) tarafından seçilirler. Bu seçimle ilgili olarak Anayasa özel bir koşul öngörmüştür: impeachment kararını desteklememiş olan bir vekil, "manager" olarak seçilemez¹⁶⁷.

başlangıcı olduğunu belirten Prof. Tushnet, parti başkanlarının, kongre üyeleri üzerinde giderek ağırlığının arttığını, bunda da adayların PAC (political action committee)'ler aracılığıyla parasal açıdan desteklenmeye başlanmasının etkili olduğunu ileri sürmektedir.

Bir çok yazar, Clinton'ın impeachment yargılamasında partizan bir tavrın bulunmasının impeachment kurumunu temelinden sarsmış olduğunu belirtmektedirler. Bu yazarların bir kısmı, Demokrat'ların Clinton'a sadece parti politikası gereği destek vermesini eleştirirken, diğerleri de Cumhuriyetçilerin sırf siyasal amaçlı olarak bu kurumu Clinton aleyhine işletmiş olduklarını iddia etmektedirler. Ancak bu yazarlar, bu kurumun siyasal bir amaçla işletilmesinin tehlikesi konusunda ortak görüştedirler. İşaret edilen tehlikelerden birisi, bu kurumun devlette istikrarsızlığa ve başkanlık makamına karşı kamuoyunda güven kaybına yol açacağıdır. Bir diğeri ise, bundan sonra başkan olacak kişilerin bu kurumu önemsememeleri kaygısıdır; zira impeachment yargılamasıyla karşı karşıya kalan bir başkanın, partisine güvenerek, "Temsilciler Meclisinden impeachment kararı çıksa bile nasıl olsa Senato'da üçte iki çoğunluk sağlanamayacağı için suçlama reddedilir" düşüncesine sahip olması tehlikesidir. Bu konuda geniş çaplı bir inceleme için bkz. **TUSHNET**, Mark, "The New Constitutional Order and The Chastening of Constitutional Aspirations", 113 Harvard L. Review 29, November 1999; ayrıca bkz. şu makaleler: **CALMES**, Jackie, "Why Congress Hews to The Party Lines on Impeachment", Wall St. J., Dec. 16, 1998; Temsilciler Meclisi üyelerinin bu yargılamada vicdanlarına göre hareket etmiş olduklarını iddia eden yazarları ince bir şekilde eleştiren **Rozel ve Wilcox**, "%95 oranında impeachment yönünde oy veren Cumhuriyetçilerle. %95 oranında impeachment karşısında oy veren Demokratların vicdaniarı rastlantıya bakın ki mükemmel biçimde birbirlerinden ayrılmış" demektirler. Bkz. **ROZELL**, Mark J.-**WILCOX**, Clyde. "The Clinton Scandal in Retrospect". Political Science&Politics, Issue 3, Volume 32, Washington September 1999.

¹⁶⁷ **GERHARDT**, s.,26; **BLACK**, s., 9; Clinton'nın yargılanması sırasında, Meclis "manager"leri kendilerine internette bir de web sitesi yaratıp, kamuoyunun desteğini almak istemişlerdir. "Manager"ler Web sitesinde şu ifadelere yer vermişlerdir: "Temsilciler Meclisi managerleri PAC (Political Action Committee)'nin tüm kaynakları, hukuk kurallarını ve önem verdikleri değerleri korumak isteyenleri korumak ve bu değerlere karşı Beyaz

Burada üzerinde durulması gereken bir başka konu ise Temsilciler Meclisinin gerçekleştirdiği impeachment soruşturmalarının giderek azalan bir grafik çizmesidir. 1936'dan bu yana Meclis tarafından başlatılan impeachment soruşturması sadece altıdır. Bu da daha önceki sayının neredeyse yarısı kadardır. Halbuki federal yargının o günden bu güne kırk kat büyüdüğü belirtilmektedir. Bunun çeşitli nedenlerinin olduğu belirtilmekte; örneğin kongre üyelerinin diğer önemli işlerden dolayı yargıçlar hakkında bir soruşturmanın ikinci planda kaldığı söylenmektedir¹⁶⁸.

Bir diğer neden olarak da, impeachment dışında başka disiplin mekanizmalarının¹⁶⁹ kullanılma olanağının bulunmasından ve dahi bu yöntemlerin çok daha kolay işlemesinden dolayı Kongre üyelerinin bu yolu kullanmaya girişmedikleri söylenmektedir. Atamalar konusunda kamuoyunun bilgisinin artmasının federal görevlilerin atanmalarında kaliteyi yükseltmiş olduğu, ayrıca giderek yoğunlaşan medya inceleme ve araştırmalarının her hangi bir yolsuzluğun alenileşmesini sağladığını ve bu durumdaki bir federal görevlinin istifayı yeğlediğini; bütün bu nedenlerle de Kongrenin impeachment yükünde bir azalmanın olduğu belirtilmektedir¹⁷⁰.

C.Impeachment Yargılamasında Son Aşama: Senato Yargılaması

Impeachment yargılamasını başlatmaya tek yetkili organ Temsilciler Meclisidir ancak bu yargılamayı yapmaya tek yetkili makam da Senato¹⁷¹ olmaktadır¹⁷². Temsilciler Meclisi gibi

Saray'dan ve müttefiklerinden gelen saldırılara karşı koymak için kullanılacaktır". bkz. www.housemanagers2000.org.

¹⁶⁸ GERHARDT. s..27.

¹⁶⁹ Bu disiplin mekanizmalarının neler olduğuna ve bunların anayasallığı tartışmalarına III. Bölümde değinilecektir.

¹⁷⁰ GERHARDT. s., 28.

¹⁷¹ Birleşik Devletler Senatosu'nda her federe devlet iki Senatör ile temsil edilmektedir. Anayasanın hazırlandığı dönemde, bağımsız federe devletlerin kurulacak federasyona katılmasını sağlamak amacıyla böyle bir yöntem kabul edilmiştir. Bu gün Birleşik Devletler, elli federe devletten oluştuğuna göre Senato'da toplam yüz kişi bulunmaktadır. 1994 yılı istatistiklerine göre, 104 000 seçmeni olan Nevada federe devleti ile 5 800 000 seçmeni olan Illinois federe devleti Senato'da eşit üyeyle temsil edilmektedir. Bu durumun ise demokratik ve özgür bir devlet düzeni ile ne kadar bağdaştığı doktrinde kimi yazarlarca sorgulanmaktadır. Bkz. HART-SACKS, s., 672;

Senato da bu yargılamadaki prosedürü belirlemeye yetkili olmaktadır. Bu yargılamadaki kuralların, Başkan Andrew Johnson'ın yargılanmasından (1866)¹⁷³ bu yana çok az değişmiş olduğu belirtilmektedir¹⁷⁴.

Temsilciler Meclisi tarafından oylanarak kabul edilen impeachment tasarısının Senato'ya gelmesiyle birlikte Senato, bu yargılamayı yapabilmek amacıyla kendisine bir mahkeme statüsü vermektedir¹⁷⁵. Burada Senato'nun bir mahkeme olarak görev yapması, yapılan faaliyetin niteliği bakımından Anayasada açıkça belirtilmiş özel bir durumdur¹⁷⁶. Biçimsel anlamda, Yasama-Yürütme-Yargı anlayışı içerisinde Senato bir yasama organı olup, bu çok özel durum dışında hiç bir zaman bir mahkemenin görevini yapması söz konusu değildir¹⁷⁷.

Tüm impeachment yargılamalarında senatörler "Anaysaya ve hukuka uygun olarak adil bir yargılama yapacaklarına" dair özel bir yemin¹⁷⁸ ederler. Senato'nun buradaki işlevini

Birleşik Devletler Kongresi hakkında bilgi almak için, Türkçe olarak şu kaynaklara bakılabilir: **VERNON**, Manfred C., Devlet Sistemleri (çev. Mümtaz Soysal), Ankara 1961, s., 133 vd.; **ÇAM**, Esat, Devlet Sistemleri, İstanbul 1982. s.. 117 vd.

¹⁷² **KIMBROUGH**. Robert T., Summary of American Law, California 1974, s.,44.

¹⁷³ Andrew Johnson'ın Senato'da yargılanmasına 30 Mart 1866'da başlanmıştır. Yargılama. Temsilciler Meclisi "manager"lerinden birinin, impeachment maddelerini Senato'da tartışmaya açmasıyla başlamıştır. Bkz. **Congressional Quarterly**, s., 5.

¹⁷⁴ **GERHARDT**, s., 33; **O'BRAIN**, s.,405.

¹⁷⁵ **COMMAGER**. Henry S., Baedeker's United States, NY 1971, s.,1x; **GERHARDT**, s., 33.

¹⁷⁶ Johnson'ın yargılanması sırasında, ilk oylamanın ardından Senato, yargılamayı 26 Mayıs'a ertelemiştir. Bkz. **Congressional Quarterly**, s., 5; Başkan Clinton'ın yargılanması sırasında da Senato benzeri biçimde davranmış, tıpkı bir mahkeme gibi duruşmalar yapıp gerektiğinde yargılamayı ertelemiştir. bkz.**BESCHLOS**, s., XIII-XIX; Bryce'in Senato'yu bu yargılamadaki görevi bakımından bir yüksek mahkemeye benzetmesi konusunda bkz. **BRYCE**. s.,111.

¹⁷⁷ **BLACK**, s. 9

¹⁷⁸ Anayasa'da hem yemin anlamına gelen "oath" kelimesine hem de teyitli yemin olarak çevirebileceğimiz ve yine bir tür yemin olan "affirmation" ifadesine yer verilmiştir. Bu çeşit bir yeminin anayasaya eklenmesinin amacı Protestanlığın bir kolu olan (Dostlar Derneği) ve Quaker olarak adlandırılan bir mezhebe bağlı olanların yemin etmekten dinsel inançları gereği kaçınmalarıdır. Onlar da bunun yerine anayasaya sadık kalacaklarına dair söz

ister “yargısal” isterse “yargısal olmayan” diye niteleyelim normal bir yasama işleminden oldukça farklı olduğu açıktır¹⁷⁹.

Eğer suçlandırılan kişi birleşik Devletlerin Başkanı ise, Başyargıç (Chief Justice of The United States) yargılama boyunca Senatoya başkanlık eder (AY.m.l Bölüm 3/6). Bu durum bir istisna olarak kabul edilmiştir; ayrıca, Senato'nun impeachment yargılamalarında tek yetkili organ olmasının bir istisnası sayılmıştır; çünkü bu halde Senato'nun dışından bir kişi bu yargılamaya katılmakta ve Senato'ya başkanlık etmektedir¹⁸⁰.

Bu yargılama için Temsilciler Meclisi üyelerinden ve Senatörlerden ne beklenmektedir? Birer savcı ya da yargıç (veya juri) gibi mi hareket etmelidirler? Bu soruları, impeachment yargılamasının niteliğini tartışırken ilgili bölümlerde yanıtlamaya çalışacağız.

Ancak burada şu kadarını belirtelim ki; bu yargılamada, mahkemeler tarafından yürütülen ve yargı işlevi açısından geçerli olan ilkelerin doğrudan uygulanması söz konusu değildir. Impeachment yargılaması yapısal olarak tamamen sui generis bir görünüm arzeder. Ayrıca ileride de ayrıntılı olarak inceleneceği üzere bu yargılamada verilen kararın, başka bir merci tarafından (yargı makamları) denetlenmesi de sözkonusu değildir.

Birleşik Devletlerde hukuksal bir olgunun anayasal olup olmadığına yalnızca mahkemeler karar verebilir şeklindeki yaygın yanlış anlayışın tersine; olması gerekenin Kongre'nin de bu tartışmayı yapabileceği ve sonuçlandırabileceği doktrinde ifade edilmektedir¹⁸¹. Kongreye düşen bir başka ve önemli görev ise, anayasanın gerek biçimsel gerekse esas yönünden özellikle yargısal denetim yetkisinin bulunmadığı alanlarda tutarlı olarak anlaşılmasını sağlayacak düzenlemeleri yapmasıdır. Burada vurgulanmak istenen en önemli nokta, kongrenin, bu işlevi yerine getirirken anayasanın özüne sadık kalması ve böylelikle anayasayı korumasıdır. Kuşkusuz bu yargılamada işin en önemli kısmı Senatonun üzerindedir.

vermektedirler. Bkz. **LIEBERMAN**, s., 326; “affirmation” sözcüğünün anlamı için ayrıca bkz. Black's Law Dictionary, s.,59.

¹⁷⁹ **TIMOTY**, s.,92; **BLACK**, s., 10

¹⁸⁰ **ANDREWS**, James D., s., 242; **COMMAGER**, s., 1x.

¹⁸¹ **BLACK**, s., 23

IV. IMPEACHMENT YARGILAMASI ÜZERİNE BAZI ÖZEL DEĞERLENDİRMELER

A. Kongrenin İmpeachment Araştırma ve Sorgulamalarına Yardımcı Olması Amacıyla Federal Mahkemeleri Kullanabilmesi

Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu veya soruşturmayı yürütmekle görevli herhangi bir diğer komisyon, yargılama boyunca tanıklık ve belge sağlama konularında yargısal yardıma gereksinim duyabilirler. Örneğin komisyonun başvurusu üzerine mahkeme, konuşmak istemeyen bir tanığı tanıklığa zorlamak amacıyla konuşuncaya kadar hapsedebilir; ki buna mahkemelerin *contempt* gücü denilmektedir.¹⁸² Burada sözkonusu olabilecek yargısal yardımlar oldukça geniş bir liste oluşturabilir. Kongre'nin ya da Senato'nun böyle bir yardım talebinde bulunmasına Anayasaca bir engel yoktur¹⁸³.

Mahkemelerden yardım talebinde bulunulması durumunda ortaya bazı problemlerin çıkması olasıdır. Örneğin tanıklık yapmayı kabul etmeyen bir kimseyi tanıklığa zorlamak için mahkemeden yardım istenildiğinde, Kongre, mahkemeye bu konuda nasıl karar vereceği konusunda bir imada dahi bulunamaz.. Mahkeme, tanığın tanıklıktan kaçınma hakkının bulunduğuna karar vererek onu serbest bırakabilir. Böylece Kongre, mahkemeleri bu işin içine sokmakla kendi işinde kontrolü kaybedebilecektir¹⁸⁴.

İkinci olarak yargılama süreci belirli süre aralıklarıyla işler. Bu işleyişte de bir çok yerde mahkeme yargıcının takdir yetkisi egemendir. Yargıç, davayı uygun gördüğü bir tarihe erteleyebilmektedir. Bu da, işini mahkemeye götüren kişinin kendi planladığı sürelerden vazgeçmesi anlamına gelmektedir¹⁸⁵.

¹⁸² Mahkemenin ya da bu yargılamada Kongrenin vermiş olduğu bir emri yerine getirmeyen kişileri emri yerine getirmeye zorlamak için bu kurumlara verilmiş bir cezalandırma yetkisidir. İki çeşidi bulunmaktadır: Cezai contempt'te verilen ceza sanığın söz konusu emre daha sonra itaat etmesiyle de ortadan kalmamaktadır. Bu normal bir ceza olduğu için sanığın juri önünde yargılanma hakkı vardır. Cezai olmayan contempt'te ise (örneğin tanıklıktan kaçınan bir kişiyi tanıklığa zorlamak için) sanığın emri yerine getirmeye razı olması durumunda bu ceza ortadan kalmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. LIEBERMAN, s., 123-124.

¹⁸³ BLACK, s., 63

¹⁸⁴ BLACK, s., 63

¹⁸⁵ BLACK, s., 64

Bu düşünceler, büyük bir olasılıkla her iki meclisin de mahkemelere yardım için fazlaca bir başvuru yapmalarına engel olacaktır. Gerçekte her iki meclis de mahkemelerden herhangi bir yardım istemeksizin, bir kimseyi tanıklığa zorlayacak yetkiye sahiptir¹⁸⁶; konuşmaktan kaçınan bir kişiyi, aynen mahkemenin yapabileceği gibi konuşuncaya kadar hapsedebilirler¹⁸⁷.

B. Yargılamanın Kamuya Açık Olması

Bağımsız Savcı Atanmasına İlişkin Yasa'nın kabul edilmesine kadar yargılamanın Temsilciler Meclisi'ndeki ilk aşamalarında halka açık olmasının çeşitli sakıncaları bulunduğu savunulmaktaydı. Zira delillerin henüz olgunlaştırılmadığı; dava ile ilgili olup olmadıklarına karar verilmediği ve daha araştırma aşamasında olduğu bir devrede bu bilgileri kamuya duyurmanın sakıncalı ve yersiz olduğu belirtilmekte ve davanın bu aşamasında gizliliğin korunmasının daha yararlı ve gerekli olduğu vurgulanmaktaydı. Ancak Bağımsız Savcı Atanmasına İlişkin Yasa'nın kabul edilmesinden sonra bu gizlilik bağımsız savcının araştırmaları arasında kalmıştır. İşin gerçeğini söylemek gerekirse Clinton'ın yargılanmasında, Temsilciler Meclisi yargılamanın her aşamasında kamuyu yazılı ve görsel medya aracılığıyla bilgilendirmişlerdir.¹⁸⁸

Senato yargılaması aşamasında ise, yargılamanın herhangi bir mahkemede olduğu gibi kamuya açık olması gerekir. Gazetecilerin özellikle hazır bulunması ve halka tarafsız bilgiler aktarmasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Öyle ki impeachment yargılaması kamusal bir iştir ve belki de halkın bilgilendirilme hakkının en güçlü olduğu konuların başında gelmektedir.

Bazı yazarlar bu yargılamada radyo televizyon ve kameraların yeri olmadığını şiddetle savunmaktadırlar. Bu yazarlar yargılamanın sürekli olarak bugünün modern iletişim araçlarıyla halka aktarılmasının halkın bilgisine sağlıklı bir katkı sağlamayacağını tam tersine senatörler

¹⁸⁶ LIEBERMAN, s., 124.

¹⁸⁷ BLACK, s., 64

¹⁸⁸ Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonunun cumhuriyetçi partilerin kontrolünde olduğu dikkate alınırsa (16 demokrat, 20 Cumhuriyetçi ve ayrıca cumhuriyetçi başkan) bu yargılamanın partizan amaçlarla fazlaca şayii bir hale getirildiği konusundaki demokratların savları önem kazanmaktadır. Bkz. BESCHLOSS, s., 439.

üzerinde halk baskısını arttıracaklarını ileri sürmektedirler. C.L.Black, "senatörlerin bu türden baskıları dikkate almamaları gerekir denilse de geçmişte başka yargılamalarda bu türden baskıların etkilerini yaşadık" demektedir. Halkın kanaati tüm gerçekler ortaya çıktıktan ve uyanık uzun ve mantıklı bir düşünce süzgecinden geçirildikten sonra oluşmalıdır. Bu açıdan "suçlu ya da suçsuz" diye yapılan kamuoyu yoklamaları da son derece yanlış ve yargılamanın selameti açısından tehlikeli bulunmaktadır¹⁸⁹.

Başkan Clinton'ın yargılanmasıyla görsel basının Senato'daki yargılamayı kamuya olduğu gibi yansıtmalarının bir başka sakıncası daha ortaya çıkmıştır; o da bu yargılamanın başkanlık makamını halkın nazarında küçük düşürmesi bu makama olan saygıyı azaltmasıdır. Birleşik Devletler'de Başkan sadece Anayasanın ve yasaların kendisine verdiği görevleri yürüten bir kişi olarak değil; aynı zamanda örnek alınacak birisi olarak değerlendirilmektedir¹⁹⁰. Bu bakımdan yargılamanın görsel medya vasıtasıyla halka iletilmesi özellikle çocuklar üzerinde çok olumsuz bir etki yaratmıştır.¹⁹¹

C. Impeachment Yargılamasında "Devlet Sırrı-Yürütme Ayrıcalığı"(executive privilege) Sorunu

Başkanın ya da federal hükümetin bir görevlisinin yargılandığı bir davada, yargılama ile ilgili olarak bazı bilgi ve belgelerin yürütmeden istenmesi söz konusu olabilir. Yargı tarafından istenilen bu belge ve bilgilerin açıklanmasında ulusal güvenlik ya da diplomatik strateji bakımından sakınca varsa yürütmenin bu belge ve bilgileri yargıya vermeme hakkının varlığından söz edilmektedir. Birleşik Devletler hukukunda bu hak "executive privilege" (biz buna yürütme ayrıcalığı diyebiliriz) olarak ifade edilmektedir. Anayasada açıkça tanımlanmamış olmasına rağmen bu hakkın varlığı "güçler ayrılığı" ilkesinin doğal bir sonucu

¹⁸⁹ BLACK, s., 20

¹⁹⁰ BESCHLOSS, s., xi.

¹⁹¹ Posner doğrudan doğruya görsel medyanın bu yargılamada bulunmaması gerektiği konusunda bir tartışmaya girmemiştir; ancak belki de Clinton yargılamasına özgü olarak yargılamanın Amerikan ulusu üzerinde çok olumsuz bir etki yaratmış olduğundan söz etmektedir.bkz. POSNER, s., 262-266: Posner'in yaklaşımını destekleyen ve aynı zamanda da Posner'in kitabına eleştirel bir değerlendirme için bkz. WHITTINGTON, Keith E., "Not-so grand inquest", Reason Magazine, Jan 2000, Vol. 31, Issue 8.

olarak görülmektedir; ancak aşağıda da açıklamaya çalışacağımız gibi bu hakkın kullanılması ve sınırları bakımından yargı ile yürütme arasındaki tartışmalar Yüksek Mahkemenin U.S. v. Nixon kararıyla da çözümlenmiş değildir¹⁹². Burada biz konuyu daha çok başkanın yargılanması bakımından inceleyeceğiz.

Başkan impeachment yargılamasında dava ile ilgili olarak kendisinden açıklanması istenen bir konuda bu konunun açıklanmaması gereken bir nitelik arzettiğini ileri sürerse sorun nasıl çözümlenecektir? Konu üzerinde Amerikan doktrin ve uygulamasında çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Amerikada normal adli mahkemelerde bu imtiyazlı alan kabul edilmekle birlikte oldukça daraltılmış ve hangi konunun sır sayılacağına takdiri mahkemeye bırakılmıştır. Bununla birlikte Nixon davasına kadar konu üzerine yürütme ile yargı arasında ciddi bir tartışma yaşanmamış ve genellikle mahkemeler yürütmenin bu hakkına (executive privilege) riayet etmişlerdir¹⁹³.

Başkan tarafından açıklanacak bazı belgelerin ortaya çıkaracağı büyük sakıncalarla ilgili olarak mahiyeti itibariyle gizli kalması gereken bu belgeleri açıklamama imtiyazı tanınan başkanın bu hakkından vazgeçebileceği şeklindeki görüşler de diğer bazı hukukçular tarafından eleştirilmektedir. Açıklamamanın bir haktan da öte görev olduğu düşüncesinden hareket eden hukukçular, böyle bir vazgeçme hakkının başkana tanınması durumunda, gerçekte bu bilgilerin ifşasının doğru olmayacağını bilen ve bu nedenle açıklamak istemeyen başkanın üzerindeki baskılardan kurtulmak için bunları açıklayabileceğini bunun ise ülke çıkarları bakımından son derece sakıncalı olduğu görüşünü savunmaktadırlar¹⁹⁴.

¹⁹² EMANUEL, s. 130; MASSEY, Calvin M., Constitutional Law- Law Course Outlines, U.S.A. 1999, s., 225.

¹⁹³ Bir uçak kazasından dolayı siviller tarafından Birleşik Devletler Hava Kuvvetleri aleyhine açılan bir davada hava Kuvvetlerinden istenilen bilgileri, hükümet, bu bilgilerin önemli askeri sırları içerdiği gerekçesiyle vermekten kaçınmış ve mahkeme de hükümetin bu kararını kabul etmiştir. bkz LIEBERMAN, s., 178.

¹⁹⁴ Açıklanması istenilen bilgilerin gerçekten gizli kalması gereken bilgiler olup olmadığı sorunun hukuksal bir sorun olmaktan çok siyasi bir mesele olduğunu belirten bazı yazarlar, bu bilgilerin Kongre tarafından bazen siyasi kazanç elde etmek amacıyla istenilebileceğinin altını çizmektedirler. Özellikle Kongre'deki komisyonlar tarafından bu yetkinin kötüye kullanılmasının olası olduğunu; zira bu komisyonlarda görev yapan az sayıda Kongre üyesinin bunu yapması olasılığının yüksek olduğunu belirtmektedirler. Ancak bu yazarlar Senatoda genel kurulda, görüşülerek böyle bir bilginin istenmesi durumunu ayrı mütalaa etmektedirler. Ayrıca söz konusu bilginin

Gerçekten de hangi konunun bu ayrıcalık kapsamında sayılacağı son derece karmaşık bir durumdur. Ayrıca söz konusu bilginin ya da belgenin ayrıcalık kapsamında sayılıp sayılmayacağına kimin karar vereceği de ayrı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi konu U.S. v. Nixon davasıyla Yüksek Mahkemenin önüne gelmiştir¹⁹⁵. Yüksek Mahkeme, Başkan Nixon'ın "executive privilege" (yürütsel ayrıcalık ya da devlet sırrı) iddiasını değerlendirmiş ve güçler ayrılığı ilkesi bağlamında yürütmenin bu hakka sahip olduğuna ancak Nixon'ın iddia ettiği gibi bu hakkın "mutlak" bir hak olmadığına karar vermiştir. Oy birliği ile verilen bu kararda Mahkeme, "Başkan ve yardımcıları, alternatif politikalar üretme ve karar verme sürecinde serbest davranabilmelidirler; özel ve gizli kalacağından emin olmadan düşüncelerini açıklamak istemeyen bir çok kişi vardır" diyecek ve bu hakkın varlığının işin doğasından kaynaklandığını kabul edecektir. Mahkemeye göre sözkonusu ayrıcalık Nixon'ın iddia ettiği gibi mahkemeler tarafından denetlenemez değildir. Zira Başyargıç Marshall'ın tarihe geçen "hukukun ne olduğuna Yüksek Mahkeme karar verir" sözü bu iddiaya yanıt olarak verilecek ve bu hak genel ve mutlak bir nitelikte kabul edilmeyecektir. Böylece mahkeme tarafından istenildiğinde yürütme tarafından bu ayrıcalık kapsamında görülen bilgi ve belgenin neden gizli kalması gerektiği özel olarak belirtilecek ve bu konuda son kararı mahkeme verecektir. Bu karar üzerine Nixon, Oval Office'te yapılan gizli konuşma kayıtlarını mahkemeye göndermiştir¹⁹⁶.

Yüksek Mahkeme, bu bilgi ve belgelerin ceza adaleti sistemi için gereklilik derecesi ile başkanın ileri sürdüğü gizlilik iddiasının değeri arasında bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirmede mahkemelerin bu bilgi ve belgelere ulaşmasının daha önemli olduğuna karar vermiştir. Zira mahkeme, bu olayda olduğu gibi Başkanın da taraf olduğu bir ceza yargılamasıyla karşılaşılma olasılığının yüksek olacağına inanmamaktadır. Ayrıca söz konusu

açıklanıp açıklanmayacağını takdirinin yargıya bırakılmasının da konuyu sadece hukuksal olarak ele almak olacağını. meselenin en önemli boyutunun yani siyasal boyutunun göz ardı edilmiş olacağını belirtmektedirler.bkz.**WINTER**, s., 58-59.

¹⁹⁵ Dava ile ilgili tüm gelişmeler için bkz. **O'BRAIN**, s., 407-415.

¹⁹⁶ **FARBER-SHERRY**, s.,106-107; **LIEBERMAN**, s.,178; **MASSEY**, s.,226; Ancak, mahkemeye gönderilen bu kayıtların mahkeme tarafından gizli (kamuya kapalı) olarak incelenmesi istenmiştir. Mahkeme bu kayıtları incelemiş ve davayla doğrudan ilişkili gördüğü bilgileri alarak diğerlerini iade etmiştir.bkz. **EMANUEL**, s., 131.

gizlilik kapsamına alınmak istenen bilgiler "nitelikli"; yani askeri, diplomatik veya ulusal güvenlik için hassas bilgiler olmayıp; gizli kalması konusunda somut bir gerekçe gösterilmeyen "genel"(general) bilgilerdir mahkemeye göre¹⁹⁷. Öyleyse mahkeme burada bir ayırım yapmış ve "nitelikli" (qualified) olduğu somut gerekçelerle ortaya konulan bilgi ve belgelerin gizli kalacağına, diğerlerinin ise istenildiğinde mahkemelere verileceğine karar vermiştir.

Yargılamanın daha ilk safhalarında bu ayrıcalık iddiası daha fazla dikkate alınmak zorundadır. Çünkü hangi bilgilerin davayla ilgili olduğu daha tam netleşmemiştir. Ayrıca meclisin yargılamaya değer bulup bulmayacağı daha belii değildir. Ancak yargılamanın Senato aşamasında durum çok daha açıktır. Yargılamayla ilgili bilgi ve belgeler toplanmıştır. Bundan sonra daha hangi bilgilere ulaşılması gerektiğine Senato karar verecektir.

Burada Başkanın özerklik alanı (executive privilege-yürütsel ayrıcalık alanı) konusunun altında yatan iki farklı neden arasında bir ayırım yapılması gerektiği belirtilmektedir. Birinci olarak doğrudan doğruya ulusal güvenlik açısından hayati önem taşıyan bir bilgi ya da belgenin bu özerklik alanı içerisinde sayılması gerektiği ve dolayısıyla açıklanamayacağıdır. İkinci olarak Beyaz Saray'da yapılan bu görüşmelerin içeriğinin niteliği üzerinde durulmaksızın başka bir nedenle görüşmeleri yapan kişilerin bu görüşmelerin bir gün halka ifşa edilebileceği korkusuyla bu görüşmelere katılmalarının bu görüşmeleri olumsuz etkileyeceği ve beklenen verimi almayı önleyeceği gerekçesiyle bu bilgilerin ayrıcalıklı tutulması gerektiği savunulmaktadır¹⁹⁸.

Söz konusu ikinci nedenin, böyle bir davada yargılama açısından önem taşıyan bir bilgiyi Senato'nun istemesi halinde bu isteği geri çevirmek için yeterli sayılamayacağı amerikan uygulamasında hakim görüştür. Doktrinde de bu görüş büyük çoğunluk tarafından

¹⁹⁷ EMANUEL. s. 131; Kararla ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. GUNTER, Gerald-SULLIVAN, Kathleen, Constitutional Law. Thirteenth Edition, New York 1997, s., 404 413.

¹⁹⁸ BLACK. s. 20; EMANUEL, s., 131; Bu bilgilerin Senato tarafından değil de bir ceza mahkemesi tarafından istenmesi durumunda doktrinde, istenilen bilgilerin yargılamayla ilgili olmasının yeterli olmayacağı; aynı zaman da bu bilgilerin yargılamayı yürütmek için gerekli ve önemli olması gerektiği, yüksek mahkemenin kararının da bu şekilde yorumlanmasının daha yerinde olacağı belirtilmektedir. bu görüş için bkz. TRIBE, Henry, American Constitutional Law, Second Edition, USA 1998, s., 281.

savunulmaktadır. Fakat birinci durum; yani istenilen bilgi ya da belgenin ulusal güvenlik açısından yaşamsal öneme sahip olması ve açıklanmasının Amerikan Ulusunun güvenliğini açıkça tehdit ediyor olması ayrıcalık iddiasını haklı kılan tek nedendir¹⁹⁹. Sözelimi başkan, uluslararası gerginliğin olduğu bir dönemde Birleşik Devletler'in savunmasında tehlikeli bir gedik açtığı için impeachment yargılamasına maruz kalmış olsun. Askeri yapılanmayla ilgili örneğin nükleer denizaltıların kapasitesi ve konuşlandırıldıkları yerler gibi bazı gizli bilgiler açıklanmadan mahkumiyet kararı kolayca verilemeyecektir. Bu durumda Başkanın bu bilgileri açıklamayı her şeye rağmen reddetmesi gerektiği vurgulanmaktadır²⁰⁰.

Başkanın özerklik alanı konusunda meselenin teoriden çok pratik bir mesele olduğu; bununla birlikte kongrenin meseleyi geçmişte ele alış dikkate alındığında bu konuda başkana bu yargılamayla ilgili olarak pek de geniş bir özerklik alanı tanımadığının söylenebileceği, ayrıca iyi niyetli olarak başkanın böyle bir özerklik iddiasında bulunabileceği; eğer bulunursa yine de konuyla ilgili bazı soruların sorulmasına bir engel bulunmadığı, bu sorulara yanıt verirken başkanın söz konusu bilgilerin ülke güvenliğini ciddi olarak tehdit edecek nitelikte olmamasına dikkat etmesi gerektiği doktrinde ifade edilmektedir²⁰¹.

D. Bu Yargılamada Hukukçuların Rolü

Impeachment bir yargılamadır; dolayısıyla organik bakımdan bir yasama işlemi sayılacak bu yargılama aslında işlevsel açıdan muhakeme işlemi, yani yargısal işlemdir. Bu itibarla, bir ameliyat odasında nasıl ki doktorların olması su götürmez bir gerçekse impeachment sürecinde de hukukçuların (lawyers) bulunması gerektiği kabul edilecektir. Kongre, bu yargılamada üyeleri haricinden de bir çok hukukçuyu maaşlarını vermek suretiyle istihdam edebilir. Bu iş Beyaz Saray'ın hukuk danışmanları tarafından da yapılabilir.²⁰² Bazıları büyük bir ihtimalle işlemiş olduğu bir suçtan dolayı görevden alınma istemiyle yargılanan bir başkan için devlet kesesinden avukat tutmanın doğru olmadığını düşünseler bile

¹⁹⁹ MASSEY, s..226.

²⁰⁰ BLACK s.. 23.

²⁰¹ BLACK, s.. 23.

²⁰² Nihayet Başkan Clinton'ın yargılanmasında, beş kişi kadar Beyaz Saray hukuk danışmanının yanında özel bir hukuk bürosundan da altı avukat başkanı temsil edip savunmuşlardır.bkz. BESCHLOSS, s., 441.

büyük çoğunluk sağduyulu bir şekilde, bu yargılama sonucunda ortaya çıkacak kararın başkanın iyi savunulmamasından etkilenmesinin ya da en azından böyle bir düşünceye açık kapı bırakılmasının kamu vicdanını nasıl yaralayabileceği sorusunu sorarak, başkanın da her türlü hukuksal yardımı alabilecek konumda olması gerektiğini vurgulamaktadırlar²⁰³.

Karşıtıcı sistem (çapraz sorgu: adversary system of justice) diye adlandırılan Amerikan hukuk sistemi içerisinde iddia makamının yanında savunmanın da eş değerde bir öneme sahip olduğunu unutmamak gerekir. İddia makamının çok güçlü olduğu bir yerde bu sistem içerisinde gerçeğe ulaşmak için savunmanın da aynı şekilde güçlü olması gerekir. Aksi halde savunmanın zaafiyetinden yararlanılarak sadece iddia makamının getirdiği delillerle tekemmül etmiş bir davada verilecek hüküm, gerçeği temsil etmekten uzak ve şaibeli bir sonuç olacaktır. Hiç kimse, buna başkan da dahil olmak üzere, mahkemede usulüne uygun olarak temsil edilmeden yargılanamaz. Saniği temsil görevlerinden dolayı avukatlara karşı halk tarafından yapılan saldırılar aslında bu karşıtıcı-adversary sisteme karşı yapılan saldırılardır²⁰⁴.

Zira sistemin işleyişi avukatlara başka bir çıkar yol bırakmaz. Avukatların görevi, gerek jüri karşısında gerekse impeachment yargılamasında Senato karşısında savunma makamının getirdiği delilleri çürütmek için çalışmak ve müvekkilini en iyi şekilde temsil etmektir. Avukatlar kuşkusuz bu görevlerini yerine getirirken iddia makamı için geçerli olan yasak delil yöntemini kullanmaktan kaçınacaklardır²⁰⁵. Bunun yanında, normal bir adli yargılamada olduğu gibi her iki taraf da tanıklarını çağırıp dinletebileceklerdir²⁰⁶.

²⁰³ BLACK, s. 23.

²⁰⁴ Karşıtıcı sistemde davanın tarafları, juriyi kendi haklılıklarına inandırmak zorundadırlar. Bir avukatın belirttiği gibi "Karşıtıcı sistem çok küçük bir hatayı dahi affetmez. Zira hasmınız, yapacağınız bu küçük hatayı yakalamak için pusuya yatmıştır ve saldıracağı anı bekliyordur". Ya da başka bir avukatın deyimiyle "karşıtıcı sistem. öyle bir yerdir ki. orada birbirinize karşı korkunç ve alabildiğine kaba olmak durumunda kalırsınız". Birleşik Devletler'de karşıtıcı sistem (adversary system) üzerine avukatların görüşlerini içeren bir derleme için bkz. ARRON, Deborah L., Running From The Law, California 1991, s., 11 ve 43.

²⁰⁵ BLACK, s. 24

²⁰⁶ CONGRESSIONAL, s., 14.

İKİNCİ BÖLÜM
IMPEACHMENT YARGILAMASININ NİTELİĞİ, SİYASAL SUÇLANDIRMA
NEDENİ SAYILAN SUÇLAR ve YARGISAL DENETİM YOLUNUN ARAŞTIRILMASI

I. IMPEACHMENT YARGILAMASININ NİTELİĞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

A.İmpeachment Yargılamasında Senatonun Yaptığı İşlemin Niteliği

Senato bir yasama organı olması itibariyle, yaptığı tüm işlemler organik açıdan birer yasama işlemidir. Senato bir mahkeme olarak nitelendirilemez. Fakat impeachment prosedüründe Senato'nun yaptığı işlem, maddi bakımdan hiç kuşkusuz bir yargılama işlemidir²⁰⁷.

1787 ABD Anayasa'sının kabul edildiği son haline kadarki hazırlanmış olan tüm tasarılar da İmpeachment Yargılamalarının da Yüksek Mahkeme tarafından yapılacağına yer verilmişti. Anayasa'nın kabulünden önce tasarıda bir değişiklik yapılarak bu yargılamada yetkili makamın Senato olduğu ifade edilmiştir²⁰⁸. Ancak, "Yargıya İlişkin Hükümler" başlığını

²⁰⁷ Senatonun, impeachment yargılaması dışında yerine getirdiği iki önemli görev daha vardır ki bu işlemler de birer yasama işlemi değildir. Amerikan hukukunda Senatonun anlaşmaları ve başkan tarafından yapılan atamaları onaylaması işlemleri birer yasama işlemi olarak kabul edilmemektedir. Bu işlemler yasamanın diğer erkler üzerine birer denetim mekanizması olarak görülebilir. Rahatlıkla diyebiliriz ki Anayasa'yı hazırlayanlar, Senatoya Birleşik Devletler Anayasasının teminatı olarak bakmışlardır. Bkz. WALKER, Timoty, Walker's American Law. Second Edition, Boston 1905, s.,93.

²⁰⁸ Anayasa hazırlık komisyonundaki tartışmalara baktığımızda, Anayasanın kabulünden 20 gün önce yani 27 Ağustos 1787 tarihinde komisyon üyesi Gouverneur Morris'in impeachment yargılamaları için yetkili makamın Yüksek Mahkeme olması gerektiği fikrinin komisyonda ağır bastığını görmekteyiz. Ancak Morris'ten önce (6 Ağustos 1787) önerilen görüşün şu an bizim Anayasa'mızdaki düzenlemeye çok yakın olduğunu söyleyebiliriz. Bu görüşe göre impeachment yetkisi Temsilciler Meclisi ve Yüksek Mahkeme arasında paylaşılmalıydı. Örneğin başkanın görevden alınmasına temsilciler Meclisi karar verecekti, yargılama makamı ise Yüksek Mahkeme olacaktı. Madison ise impeachment yargılamasının Senato tarafından yapılmasına karşıydı. Ona göre "bu durum başkanı Senato'ya aşırı biçimde bağlı kılacaktı." Tartışmalarda Hamilton'ın görüşü ağır basacak ve bu yargılamada tek yetkili makam olarak Senato kabul edilecektir. Hamilton, Senatonun bu yetkiyi kötüye

taşıyan III. maddede “Yüksek Mahkeme” ifadesinin yerini “Senato” almış ve başkaca hiçbir değişiklik yapılmadan madde olduğu gibi bırakılmıştır. Anayasa’daki ifade şöyledir: “İmpeachment davaları dışında kalan tüm suçların yargılanması juri tarafından yapılır.” Maddedeki yargılama ifadesi İmpeachment’ı da kapsayacak biçimde kullanılmıştır.”²⁰⁹

Buradaki yargılama, diğer bütün suçlara ilişkin olarak yapılan yargılamalarla maddi bakımdan aynı olmakla birlikte biçimsel anlamda farklıdır. Çünkü buradaki yargılama juri tarafından değil; Senato tarafından yapılmaktadır. Amerikan Halkının bu yargılama sürecinde Senato’dan beklentisi, tıpkı bir yargı merci gibi hareket ederek; gerek delillerin değerlendirilmesinde (“fact”lere ilişkin değerlendirme) gerekse hukukun davaya uygulanmasında her türlü siyasi, partizan önyargıdan arınmış olarak bu yargılamayı gerçekleştirmesidir²¹⁰. Amerikalılar için Senatodaki yargılamanın nasıl nitelendirileceğinin bir önemi yoktur; onlar için önemli olan nokta Senatörlerin bu yargılama boyunca adalete inanmış bir hakim, dürüst ve sağlıklı bir juri gibi hareket etmeleridir²¹¹.

Senatörlerin bu şekilde ön yargıdan uzak davranabilmesindeki güçlükle ilgili olarak ortaya çıkabilecek sorunu dile getiren tanınmış Anayasa hukukçusu Charles L. Black şöyle demektedir:

“İşte burada ancak yüce ve tam olgunlaşmış bir ruh ve anlayışın (Senatörlerde olması gereken) çözebileceği ciddi bir sorun ortaya çıkmaktadır. Neredeyse varlığı reddedilemez bir gerçektir ki; Senatörler kendilerini ya Başkanın yanında veya karşısında görürler. Adi bir yargılamada böyle bir pozisyondaki kişi ister yargıç olsun isterse juri üyesi, niteliksiz bulunarak

kullanabileceği yönündeki eleştirilere karşı, impeachment yetkisinin Temsilciler meclisi ve Senato arasında paylaştırılmış olduğunu ayrıca yargılamada mahkumiyet için aranan üçte iki çoğunluğun yetkinin kötüye kullanılmasının önündeki en büyük engel olduğunu söyleyecektir. Komisyonadaki tartışmalar için bkz. **GERHARDT**, ss. 7-11; **SIMPSON**, ss. 16 vd.

²⁰⁹Maddede geçen “trial” ifadesinin karşılığı yargılamadır ve bu iş tam anlamıyla yargısal bir iştir: doğrudan doğruya yargıya ilişkindir. Bu da göstermektedir ki impeachment fonksiyonel açıdan tam bir yargılama işlemidir. “trial” yani yargılama ifadesi için bkz. Black’s Law Dictionary, s., 1504; ayrıca bkz. **CRUMP**, **David-GRESSMAN**, **Eugene-DAY**, David S., ss., 45-46.

²¹⁰**ANDREWS**, s., 242; **BLACK**, s., 11

²¹¹**POSNER**, s., 95.

(bizdeki hakimin reddi) yargılama dışı bırakılır. Anayasa, böyle bir kuralın uygulamasına olanak bırakmamıştır. Zaten bu kuralın Senatörler hakkında uygulanması da mantıksız olurdu. Zira Senato'nun büyük çoğunluğu reddedilmeyle yüz yüze kalacak ve yargılama geriye kalan çok küçük bir azınlıkla gerçekleştirilecekti. Çare, bu yargılamanın ciddiyetini kavramış olması kendisinden beklenen ve yargılama boyunca kendisini her türlü önyargıdan soyutlamış olması gereken her Senatör'ün vicdanında yatmaktadır. Bu tatminkar neticenin gerçekleşmemesi için hiç bir neden görmüyorum.

Temsilciler Meclisi üyelerinin de aynı şekilde Büyük Jüri (Grand Jury) gibi hareket etmesi, yani tam bir tarafsızlık içerisinde oylamayı yapması gerekir. Senato üzerinde durmamın nedeni ise yargılamada nihai kararın verildiği yer olması itibarıyla çok kritik ve önemli bir aşama olmasındandır."²¹²

Görüldüğü gibi bu noktada mesele hukuksal çerçevenin dışına taşıp ahlaki ve vicdani bir boyutta ele alınmaktadır.

Senatörlerin Anayasada belirtilen yemini etmelerinin ardından, Başyargıç'ın başkanlık ettiği Senato, bir mahkeme gibi delilleri ve iddiaları değerlendirmeye girişir. Bu, herhangi bir ceza mahkemesindeki yargılamadan farklı değildir. Her bir impeachment maddesi üzerinde ayrı görüşme yapılır. İddianame, Temsilciler Meclisi'ni temsil eden "manager"ler tarafından Senato'ya sunulur. Başkan, avukatları tarafından temsil olunabileceği gibi, kendisini savunmak üzere Senato'ya da çağrılabilir. Ancak Başkanın isteği üzerine Senato, Başkanın bizzat dinlenmesinden sarfı nazar edebilir²¹³.

²¹² Aynı biçimde bir değerlendirme için bkz. **WALKER**, s., 92.

²¹³ **BLACK**, s., 11; Burada üzerinde durmadan geçemeyeceğimiz bir nokta vardır: Impeachment'ın fonksiyonel açıdan bir yargılama işlemi olduğunu söyledik. Ancak biz biliyoruz ki adi bir yargılamada hakimin tarafsızlığından kuşkuya düşülecek bir konu söz konusu olduğunda hakimin reddi gündeme gelmektedir. Yargıcın, vermiş olduğu kararlarında belirtmiş olduğu görüşlerine dayalı olarak reddedilmesi mümkün değilse de; Yüksek Mahkemenin 1994 yılında *Litky v. US* davasında vermiş olduğu kararında da belirttiği üzere yargıcın yargısal faaliyet alanı dışında açıklamış olduğu görüşlerinden dolayı reddedilmesi mümkündür. (Bu karar da beşe karşı dört oyla verilmiştir. Karşı oy yazan yargıçlar, yargıcın reddine neden olacak kaynağın yargısal faaliyet alanı içerisinde olup olmamasının bir önemi olmadığını, önemli olan bu nedenin yargıcının tarafsızlığına gölge düşürebilecek bir neden olması olduğunu belirtmişlerdir.) Bu durum bize göstermektedir ki; biz impeachment yargılamasını adi bir

Her iki taraf da tanıklarını çağırabilir, impeachment maddeleriyle ilgili olmak koşuluyla varsa diğer delillerini Senato'ya sunabilirler²¹⁴.

Usule ilişkin her türlü sorun; örneğin delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir sorun Başyargıç tarafından çözülür. Ancak Başyargıç'ın bu kararı Senato'da hazır bulunanların salt çoğunluğunun kararı ile bozulabilir. Bütün deliller tartışmaya açık olacaktır²¹⁵.

Senatonun bu yargılamayı bir mahkeme gibi yürütmesi onun adi bir yargılamadaki usul kurallarıyla bağlı olduğunu göstermez. Hatta senatonun bu yargılama işlevini yerini yerine getirirken bu kurallarla bağlı kalmaması gerektiği ve bu yargılamaya özgü kuralları kendisinin belirlemesi gerektiği doktrinde vurgulanmaktadır²¹⁶. Bu konuya ilerde delillerin değerlendirilmesi konusunda değinilecektir.

İç tüzük niteliğindeki "Senato'nun Çalışma Usulleri Hakkındaki Kanun" İmpeachment yargılamalarında, delilleri dinlemek ve Senato'ya bir rapor sunmak üzere "On İkiler Komisyonu" diye bir komisyonun görevlendirilebileceğinden söz etmektedir. Bu komisyonun On İkiler diye adlandırılması, juri sisteminin taklidi olarak on iki üyeden oluşmasıdır. Bu hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu savunulmaktadır. Zira Anyasanın ifadesi "delilleri Senato'nun dinleyeceği" veya tüm İmpeachment yargılamalarında bizzat "Senato'nun yetkili olduğu" biçimindedir. Anayasa'da hiçbir şekilde Senato'nun bir bölümünün yetkisinden söz edilmemiştir. Özellikle Başkanın yargılandığı bir davada On İkiler Komisyonu'nun görevlendirilmesinin kararın meşruiyetini ortadan kaldıracağı da savunulmaktadır²¹⁷.

yargılama olarak kabul edersek Black'in de belirttiği gibi senatörlerin belki de çok büyük bir çoğunluğu yargılama dışı kalacaktır. Bunun ise tehlikesi daha büyüktür. Şu halde bu yargılama sui generis bir yargılamadır. Bu yargılamada, adi bir ceza yargılamasına hakim olan prensipler yerine göre dikkate alınmayabilecektir. Hakimnin reddi kurumu ve Yüksek Mahkemenin kararı ile ilgili olarak bkz. **JOST**, Kenneth, Supreme Court Yesar Book 1993-1994, Washington D.C. 1994, s.,70.

²¹⁴ **ANDREWS**, ss.. 242-243; **Congressional Quarterly**, s.,6.

²¹⁵ **BLACK**. s., 12; **Congressional Quarterly**, s., 6.

²¹⁶ Bu görüşle ilgili olarak bkz. **EBERLING**, s., 278 vd.

²¹⁷ Özellikle, Nixon v.US. davasında yargıç Nixon'ın itiraz gerekçelerinden birisi, Senatonun bu yargılama boyunca "Yargılama Komisyonları" kullanmış olmasıydı. Nixon'a göre bu durum anayasaya açıkça aykırıydı; çünkü anayasa delilleri ve tanıkları Senatonun dinleyeceğini belirtmişti. Komisyonlar ise Senato demek değildi.

Bütün delillerin dinlenmesi ve tartışmaların tamamlanmasından sonra Senato, oylamaya geçmelidir. Oylama, her bir impeachment maddesi üzerine ayrı ayrı yapılır. Üçte-iki çoğunluk sağlanmadıkça hiç bir madde geçirilemez. Üçte-iki çoğunluğu sağlayamamış her madde, davalı hakkında beraat olarak ilan ve kaydedilir. Başkan'ın yargılandığı bir davada, bir ya da daha fazla impeachment maddesi, en az üçte iki oy çokluğuyla kabul edilirse, mahkumiyet ve görevden azil hükmü Başyargıç tarafından ilan edilir²¹⁸.

Anayasada yer alan "Vatana ihanet, rüşvet ya da diğer ağır cürüm ve kabahatler nedeniyle Başkan... görevden uzaklaştırılabilir." ifadesi impeachment nedenlerini mutlak olarak sınırlandırmış mıdır? Burada tartışılacak konu, Anayasada belirtilen impeachment nedenlerine Senato'nun bir yenisini ekleyebilip ekleyemeyeceğidir. Anayasada özel olarak belirtilen suçlardan mahkum olan bir başkanın görevde kalamayacağı açıktır. Ancak sorun

Aslında bu itiraz Yüksek Mahkeme tarafından derinlemesine tetkik edilmemiştir. Zira bu davada ilerde de ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi Yüksek Mahkeme yetki sorunu üzerinde durmuş ve Anayasanın bu yargılama için Senatoyu tek yetkili makam olarak belirtmiş olduğunu ve dolayısıyla da bu yargılamanın bir temyizinin olmadığına karar vermiştir. Bkz. **CRUMP-GRESSMAN-DAY**, ss.,45 vd.; Doktrinde, Impeachment yargılamasında Senatonun bu komisyonun kullanmasının anayasaya aykırı olduğunu belirtenler olduğu gibi tam aksini de savunanlar vardır. Ancak, anaysanın ifadesinden net bir sonuç çıkarmanın mümkün olmadığını belirten bazı hukukçular, bu belirsizliğin Senatoya bu konuda kendi kurallarını belirleyebilmesi için açık kapı bırakmış olduğunu belirtmektedirler. Zira Anayasanın 1/5 hükmü her iki Meclisin de kendi çalışma kurallarını (içtüzüğünü) belirleyeceğinden söz etmektedir. Şu halde burada önemli olan mahkumiyet için yapılan oylamanın komisyonlarca değil Senatonun tamamı tarafından yapılmış olmasıdır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **GERHARDT**, ss..116-117; ayrıca bkz. **BLACK**,s.,12.

²¹⁸**COMMAGER**. s. 1x: Hükmün başyargıç tarafından ilan edilmesi aslında anayasal bir zorunluluk değildir, başkanın yargılandığı bir davada Senatoya başyargıcın başkanlık etmesi anayasal bir zorunluluktur. Bunun sonucu olarak da mahkumiyet hükmü Bu yargılamada Senatoya başkanlık eden Başyargıç tarafından ilan edilecektir. **BLACK**. s. 12; 14 Ocak 1999'da Başkan Clinton'ın Senatodaki yargılanmasına başlanmıştır. Yargılama başlarken Başyargıç William Rehnquist bir konuşma yaparak Clinton hakkındaki suçlamayı özetlemiş ve Senatorlere görevlerini hatırlatmıştır. Daha sonra manager'lerin dinlenmesine geçerek yargılama başlamıştır. Bu yargılama boyunca tanıklar bizzat Senato tarafından dinlenmiş ve Yargılama Komisyonları kullanılmamıştır. Yargılanan kişinin başkan olması Senatorleri buna zorlamıştır. Bu yargılama hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.**BESCHLOSS**, s.,211 vd.

cezai anlamda suç sayılmayan bir hareketinden dolayı Başkanın görevden alınıp alınmayacağıyla ilgilidir.

Konu hakkında Raoul Berger'in yorumu şöyledir: Bazı hukukçular²¹⁹ Anayasanın buradaki ifadesinin sınırlayıcı olmadığını, ve böylece Senato'nun Anayasada belirtilmemiş olan başka bir nedene dayalı olarak impeachment ve mahkumiyet (conviction:mahkumiyet; görevden azil) kararı verebileceğini savunsalar bile aslında Anayasanın ifadesinin en azından lafzi olarak böyle bir yoruma elverişli olduğunu söylemek güç görünmektedir. Zira Anayasa, "vatana ihanet, rüşvet ya da diğer ağır cürüm ve kabahatler" ifadesine yer vermek suretiyle cezai anlamda teknik; dolayısıyla da sınırlayıcı bir ifade kullanmıştır. Ayrıca hükümde "...gibi nedenlerle" veya "...benzeri nedenlerle" biçiminde Senato'ya takdir yetkisi veren bir ifadeye de yer verilmiş değildir²²⁰. Bununla birlikte ileride de ayrıntılı olarak üzerinde durulacağı gibi, Anayasanın görevden alma nedenlerini sınırlamış olmasının yerinde olmadığı; bu hükmün geniş yorumlanması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir. Bu konu ileride siyasal suçlandırma kapsamındaki suçlar incelenirken ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Yine bu hukukçular, burada Senato'nun yaptığı söz konusu ekstra nedene dayalı suçlandırmanın, adi bir ceza yargılamasına konu olabilecek nitelikte yeni bir suç oluşturmadığını, bunun yalnızca bir görevden alma nedeni olduğunu; aksinin kabulü halinde Senato'nun impeachment yargılamasının sonucunda yeni bir suç yarattığının kabulünün gerekeceğini bunun ise Birleşik Devletler Anayasası çerçevesinde mümkün olmadığını belirtmektedirler²²¹.

²¹⁹ GERHARDT, s..103; BLACK, s., 13; Burada biz Berger'in hangi hukukçuları bu kapsamda düşünmüş olduğu üzerinde durmadık, biz yalnızca eserlerini incelediğimiz hukukçular arasında, Black ve Gerhardt'ın açık bir biçimde bu şekilde düşündüklerini gördüğümüz için dipnotta bu yazarların isimlerine yer verdik.

²²⁰ İngiliz impeachment pratiğinde, görevden almayı gerektiren suçların siyasal nitelikte olduğu belirten Berger. burada bir sınırlandırmanın olmadığını, bu konuda parlamentonun geniş bir takdir yetkisi olduğunu belirtmektedir. Amerikan Anayasası ise bu nedenleri sınırlı olarak belirtmiştir. Bu gün common law suçları da artık mevcut olmadığına göre ceza yasalarında belirtilen suçlara bakılacaktır. Anayasanın lafzından varılacak sonuç impeachment nedenlerinin bu yasalarda yazılı suçlarla sınırlı olduğudur.bkz. BERGER, s.,53 vd.

²²¹ Türk Hukukunda da konunun çok net olmadığını söylemek gerekir. Gerek Meclisin verdiği suçlandırma kararının niteliği ve etkisi bakımından gerekse Anayasa Mahkemesi'nin sözkonusu suçlandırma üzerine yapacağı

Eğer impeachment nedeni, cezai müeyyidesi olan bir suç ise, görevden alınan Başkan ya da federal görevli adı bir ceza yargılamasına muhatap olabilecektir. Bu yargılamada görevli mahkemenin yüksek mahkeme olmadığını, ceza yargılaması kuralları içerisinde herhangi bir ceza mahkemesinin görevli olduğunu burada belirtmekle yetinelim.²²²

Her bir impeachment maddesi oylanırken, her Senator kendisini hem jurinin hem de yargıcın yerine koyarak kararını verecektir²²³. Bunun anlamı, Senatörlerin iki soruya birden cevap vermesi gerektiğidir: Başkan maddede (Temsilciler Meclisi tarafından oylanıp kabul edilen ve iddianame biçiminde Senato'ya gönderilen İmpeachment maddelerinde) iddia edilen suç işledi mi? Eğer işlemişse; bu suç Anayasa'da belirtilen anlamda başkanın görevden alınmasını gerektirecek nitelikte bir suç mu? Bu iki sorunun yanıtını verecek olan makam Senato olmaktadır.

Meclis tarafından kabul edilmiş olan impeachment maddeleri üzerine Senato bir yenisini ekleyebilir mi? Yani Temsilciler Meclisinin göndermiş olduğu maddeler dışında herhangi bir maddeye dayanarak Senato'nun impeachment kararı vermesi mümkün müdür? Konu

yargılamanın ve yargılama sonunda vereceği kararın niteliği ve etkisi açısından önemli Türk doktrininde tartışmaların bulunduğunu burada belirtmekle yetinelim.

²²² POSNER, s., 94; BLACK, s., 13; EMANUEL, s.128; Watergate skandalının patlak vermesinin ardından, impeachment yargılamasıyla karşı karşıya kalan dönemin başkanı Nixon yargılamanın Senato aşamasında istifa etmiş ancak hakkında açılan cezai soruşturmalar, yerine başkan olan G.R. Ford tarafından affedilinceye kadar devam etmiştir. Ancak başkanın görevi ile ilgili olarak vermiş olduğu kararlardan dolayı ne görevdeyken ne de görevden ayrıldıktan sonra hukuk (özellikle tazminat) davalarına muhatap olamayacağına Columbia Bölgesi Yüksek mahkemesi karar verecektir. Bkz. O'BRAIN, s., 404.

²²³ Amerikan hukukunda jüri sistemi vardır. Bu sistemde fact'lere (maddi vakıalar) ilişkin kararı jüri vermektedir. Yani dava konusu olayın gerçekten var olup olmadığını, var olan bu olayla davalının hareketi arasında nedensellik bağının bulunup bulunmadığına ilişkin kararı jüri vermektedir. Hakimin, davanın esasına ilişkin en önemli rolü ise jurinin verdiği olumlu karar-örneğin ceza yargılamasında jurinin sanığın suçlu olduğu konusundaki kararı-üzerine olayın hukuksal boyutu hakkında karar vermektir. Bkz. LIEBERMAN, ss., 270-271 ve 517; Amerikan hukukuna jüri kurumu, İngiliz hukukundan geçmiştir. Aslında jurinin uygulandığı ilk zamanlarda (bu mahkemeler "Grand Assize" olarak adlandırılmaktaydı, bu mahkeme 13. yüzyıldan sonra kalkmıştır), jüri hem maddi vakıalar hem de davanın hukuksal boyutları hakkında karar vermekteydi. Doktrinde, eğer bu sistem

Anayasa'da açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte, bu yargılamanın gerek niteliği gerekse yargılamayı yapan organların işleyişi dikkate alınarak soruna yaklaşıldığında bu sorulara olumsuz yanıt verilecektir. Şöyle ki; Nasıl ki jurinin, iddianamede yer almayan bir suçtan sanığı mahkum etmesi mümkün değilse, aynı biçimde Senato'nun da, Meclisin oylayıp gönderdiği İmpeachment maddelerinde (iddianamede) belirtilmeyen bir suçtan Başkanı suçlandırması hukuken meşru ve mümkün görülmemektedir²²⁴.

Buradan varılacak mantıklı sonuç, Senato'nun Başkan hakkında verdiği beraat kararının yargısal anlamda ne bir aklama ne de yine bu anlamda başkanın hareketinin hukuksal olduğunu onaylama sayılabileceğidir. Temsilciler Meclisi tarafından Senato'ya gönderilen impeachment maddelerinin Senato'dan geçmemiş olmasının anlamı senatörlerin Başkanın suçluluğu konusunda yeterince ikna edilememiş olmasıdır.

Maddelerin Senatoda görüşülmesi sırasında bu maddelerin kapsamı dışında kalan, fakat impeachment nedeni sayılabilecek yeni deliller yeni belgeler ortaya çıkarsa yargılama prosedüründe ne gibi bir değişiklik olacaktır? Senato bu belge ve delilleri yeni bir impeachment nedeni olarak dikkate alabilir mi?

Böyle bir durumda senatonun bu yeni gelişmeleri dikkate alarak Temsilciler Meclisi tarafından oylanıp gönderilmiş olan impeachment maddelerine bir yenisini eklemesi hukuksal olarak mümkün değildir. Ancak bu delillerin temsilciler meclisinde yeniden ele alınıp oylanarak senatoya gönderilmesi mümkündür. Hemen belirtelim ki bu tamamen ötekenden ayrı ve yeni bir impeachment prosedürüdür.

İngiltere'de devam etseydi, "common law" (yargıçlar tarafından geliştirilmiş olan "ortak hukuk") diye bir hukukun olmayacağı belirtilmektedir. bkz. **JENKS**, Edward, *The State and The Nation*, London 1928, s., 10.

²²⁴ Anayasa'nın konuya ilişkin hükümlerinin bir bütün olarak yorumlanması halinde: "...on impeachment for, and conviction of..." ifadesinden Anayasa'nın Impeachment ve mahkumiyet nedenini ayrı mütalaa ettiği sonucunu çıkarmak yanlış olur. Anayasanın "impeachment for" ifadesi Temsilciler Meclisi tarafından yapılan suçlandırmaya, "conviction of..." ifadesi ise Senato tarafından verilen mahkumiyet kararına gönderme yapıyor olsa gerekir. Bkz. **BLACK**, s., 13;

B. Impeachment Yargılaması İle Ceza Yargılaması Arasındaki İlişki

Başkan "vatana ihanet rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatler nedeniyle görevden uzaklaştırılabilir." Vatana ihanet ve rüşvet²²⁵ birer cürümdür. Bunlar aynı zamanda ağır suçlardır. Anayasa bu suçları ayrı ayrı belirttikten sonra bunlar dışında kalan ağır suçların (high crimes) da birer impeachment nedeni sayılacağından söz etmektedir. Peki anayasada ayrıca "misdemeanor"²²⁶ ifadesine yer verilerek ne amaçlanmış olabilir?

Doktrinde buradaki ifadenin klasik ceza yasaları bağlamında değerlendirilmemesi gerektiği belirtilmektedir. İngiliz impeachment pratiğine baktığımızda bu suçların siyasi suçlar olduğunu görmekteyiz²²⁷. Bu suçlar, nitelik itibarıyla ya devlete karşı işlenen suçlardır veya kamu güveninin kötüye kullanıldığı suçlardır. Görevin bu şekilde kötüye kullanıldığı suçları kastetmek amacıyla anayasa hazırlık komisyonunda "önemli suçlar" (great offenses) ifadesi önerilmişti. Ancak anayasanın bu günkü ifadesinden de görevin ağır şekilde kötüye kullanıldığı siyasi suçları anlamak gerektiği ileri sürülmektedir²²⁸.

Senato yargılaması, bir ceza yargılaması olmadığı gibi bir hukuk (civil) yargılaması da değildir. C. L. Black e göre impeachment prosedürünü bir ceza yargılaması olarak kabul edip etmemenin bir önemi yoktur. Nasıl ki yukarıda yapılan tartışmada bu süreci yargısal ya da yargısal olmayan olarak nitelendirmenin bir önemi yoksa aynı biçimde bu sürecin bir ceza

²²⁵Bu suç (bribery- extortion : rüşvet) aynı zamanda irtikap suçunu da içerir. Konu ileride, "rüşvet" başlığı altında incelenecektir. Bkz. infra. ss., 101 vd.

²²⁶ Bu konuyla ilgili ilerde geniş bilgi verilecektir. Konu, "diğer ağır cürüm ve kabahatler" başlığı altında incelenecektir. Ancak burada şu kadarını belirtelim ki; bu deyim ceza hukukundaki teknik anlamı dışında başka bir anlamı olduğu, Anayasayı hazırlayanların da bu deyim ikinci anlamıyla kullanmış olabilecekleri görüşü hakimdir. Burada kastedilen şeyin cürümler olduğu belirtilmektedir. bkz. **BLACK**, s.,14; **BERGER**, s., 61.

²²⁷ **RODINO**. s.,4. Birleşik Devletlerden farklı olarak İngiltere'de Parlamento'nun bir ceza mahkemesi gibi cezalandırma yetkisi vardı (Bill of Attainder). Bu yetki ölüm cezasına kadar ulaşmaktaydı. **BERGER**, s., 67.

²²⁸ **BERGER**, s., 79; Her ikisi de yüksek mahkeme yargıçlığı görevini yürütmüş olan ve döneminin önde gelen hukukçularından Yargıç James Wilson ve Joseph Story anayasada kullanılan ifadenin bu çeşit bir yorumu zorunlu kıldığını zira anayasanın "high crimes and misdemeanors" ifadesindeki "high" sözcüğüyle kastedilenin siyasi nitelikli suçlar olduğunu belirtmektedirler. Bkz. **GERHARDT**, s.,105;

yargılması süreci olup olmadığı konusundaki tartışmalar da faydasızdır.²²⁹ Kaldı ki Anyasa, bu yargılama sonunda verilen hükmü görevden uzaklaştırma ile sınırlı tutmuş olduğuna göre ve dolayısıyla da klasik anlamda bir cezai mahkumiyet hükmü kurulamayacağına göre bu yargılamayı adi bir ceza yargılaması olarak kabul etmeye olanak yoktur²³⁰.

Burada üzerinde durulması gereken nokta, impeachment yargılamasında hangi durumlarda ceza yargılamasındaki ilkelerin aynen uygulanması gerektiği hangi durumlarda bu prensiplerin uygulanmayacağı sorunudur. İlk sorun maddi gerçekliklerin (ya da kısaca vakıaların-facts) değerlendirilmesiyle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci sorun ise ispat külfetiyle ilgilidir.

Maddi olayların değerlendirilmesine ilişkin somut bir örnek verelim;(fact'lere ilişkin) "başkan sözü edilen gün ve saatte x mi dedi yoksa y mi?"

Şimdi cezai olmayan bir yargılamada örneğin bir otomobil kazası ile ilgili bir davada olay hakkında "x" biçimindeki bir tanıklıkta bulduklarını diğer bazı tanıkların ise "y" biçiminde tanıklık yaptıklarını varsayalım davada jüri ya da yargıç bu tanıklardan hangilerine inanıp hangilerine inanmayacakları konusunda bir seçim yapma hakkına sahiptirler. Başka bir deyişle cezai olmayan bir yargılamada vakıaların belirlenmesinde delillerin üstünlüğü ilkesi hakimdir. Çelişik durumlarda hangi delillerin üstün sayılacağına jüri ve yargıç karar vermektedir. Ceza yargılamasında ise sanığın mahkum edilebilmesi için mahkumiyet kararının, sanığın suçsuz olabileceğine dair makul bir şüpheyi taşımaması gerekir (beyond a reasonable doubt).

²²⁹ BLACK, s..15.

²³⁰ GERHARDT, s..112; Bu yargılamayı bir ceza yargılaması olarak kabul edersek aslında teorik de olsa ortaya ciddi bir sorun çıkacaktır. Impeachment yargılaması sonunda örneğin rüşvet iddiasıyla görevden alınan bir kişi daha sonra adi bir ceza yargılamasına muhatap olabilecektir. Bu durumda ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan "bir suçtan dolayı iki kez yargılanmama hakkı" ortadan kalkacaktır. Bu ilke Birleşik Devletler Anayasası tarafından da açıkça kabul edilmiş olduğuna göre impeachment yargılamasını bir ceza yargılaması olarak kabul etmek mümkün değildir. bkz. BERGER, s., 80; Aynı biçimde impeachment yargılamasını bir ceza yargılaması olarak kabul etmeyen Currie de bu yargılamanın tam anlamıyla siyasi nitelikli (political nature) bir yargılama olduğunu belirtmektedir. Bkz. CURRIE, s., 277.

Yukarıda verilen örnekte olduğu gibi tanıklar, yeterince ikna edici bir açıklıkla tanıklık yapmamışlarsa ya da tanıkların ifadeleri çelişkili ise veyahut birbirine ters yönde ifade veren tanıkların ifadelerinden birini tercih etmek için açık bir neden yoksa bu durumda sanığın suçluluğu konusunda makul bir şüphenin varlığı kabul edilir.

Başka bir örnekle konuyu açıklamaya çalışırsak, başkanın yaptığı bir icraat seçim kampanyası sırasında partiye yapılan bir bağış karşılığında mı yapılmıştır, yoksa bu tamamen bir rastlantı mıdır? Böyle bir olayda ileri sürülen iddialar ve bunları destekleyen deliller başkanın görevi suistimal ettiğini, yolsuzluk yapmış olduğunu ya da suçsuzluğunu açıkça ortaya koyacak güçte olmayabilir. Bu durumda mahkeme delillerin niteliğini dikkate alarak (standart of proof) bir karar vermek zorundadır.

Peki suçsuzluğuna yönelik ortaya konulan delillerin aksi yönde ortaya konulan delillere göre biraz daha kuvvetli olduğu bir davada, başkanın yolsuzluktan mahkum edilmesi mi gerekir, yoksa böyle bir mahkumeyet kararının verilebilmesi için bir ceza yargılamasında olduğu gibi suçluluk kararının makul bir şüphenin ötesinde mi (beyond a reasonable doubt) olması gerekir? Kabul edilecek yöntem kararın sonucunda çok büyük değişiklik yapabilecektir.

Amerikan doktrininde bu iki yargılama yöntemi arasında ortalama bir yol tutulabileceği fikri kabul edilmektedir²³¹. Özel hukuk yargılamalarında bazen açık ve ikna edici delilden anlaşılması gereken şeyin bu delillerin aksi yöndeki delillere nazaran yüzde elli birlik üstünlüğü sahip olmasıdır; bu ise, hükmün her türlü makul şüpheden uzak olması ilkesi dikkate alınır. Cezai bir hükme göre daha az bir kesinlikte ve daha az ikna edici olduğu anlamına gelir. Bu durumda impeachment yargılamasında suçlamaya esas alınacak deliller hangi yöntemle belirlenip değerlendirilecektir? Bu soruya net cevap vermenin güçlüğü ortadadır. Gerçekten aritmetik bir ortalama alır gibi bu iki yöntem arasında ortalama bir yol bulmak kolay değildir.

Halkın, çok önem verdiği bir siyasal olayla, başkanlık seçimiyle göreve getirdiği bir kişiyi yüzde elli bir gibi bir olasılıkla suçlu bulunduğu kanaatiyle görevden uzaklaştırmak akla

²³¹ Doktrinde Black tarafından savunulan bu görüş oldukça etkin bir görüştür. Black'tan sonra, impeachment üzerine ayrıntılı bir inceleme yapan Gerhardt da bu konuda Black'in görüşüne açık atıfta bulunmaktadır. bkz. BLACK, s.,16; GERHARDT, s., 113.

ne kadar yatmıyorsa, bütün senatörlerin suçluluğuna inandığı bir başkanın suçluluğunun sırf “her türlü şüpheden uzak”(beyond a reasonable doubt) olarak kanıtlanamamış olmasından ötürü görevde kalması da makul görünmemektedir.

Bu ara yol üzerine matematiksel bir belirleme yapmak mümkün olmadığına göre Başkanın suçluluğuna yönelik bir kararın ölçütünün her senatörün vicdanı olacağı belirtilmektedir. İnsan doğasının bir sonucu olarak onaylamadığı bir kişi hakkında karar verirken duygularını ve önyargılarını bu kararın alınmasında bir kenara bırakamazsa, ortaya çıkacak kararın sağlıklı olduğundan söz edilemeyecektir. Böyle bir yargılamada en tehlikeli olan da budur.

Bu yargılamada vakıalar değerlendirilirken önerilen standart, kararın oluşmasını sağlayacak kanaatin medeni yargılamalarda mümkün olan % 51 gibi bir delil üstünlüğüne veya ikna ediciliğe yakın olması değil; ceza yargılamasındaki temel ilkenin “suçluluk kararının her türlü makul şüpheden arınmış olması gerekir” ilkesinin- biraz daha zayıf olabileceği kabul edilerek - yakınında olması gerektiğidir. Bu yargılamada uygulanacak yöntem diğer yargılama usullerinden farklı ve tamamen kendine özgü özel bir yargılama yöntemi olacaktır.

Siyasal suçlandırma-impeachment yargılamasında esas alınacak delil standardının ne olması gerektiği konusunda Black'in görüşüne katılan Posner, isabetli olarak bir ayırım yapmanın zorunluluğuna değinmektedir. Bu ayırım başkanın işlediği suça göre yapılacaktır. Eğer Başkana izafe edilen suç *virtute officii* (görev ve yetkisi dahilinde işlenmiş), ya da en azından *colore officii* (görev ve yetkisi dahilinde olmamakla birlikte; görevlilerin, yapmış olduğu eylemin taşımış olduğu kamu görevlisi sıfatıyla bir ilişkisinin bulunması durumunda işlenmiş²³²) bir suç ise bu durumda Black'in önerdiği standardın uygulanması yerinde olacaktır. Ancak başkana atfedilen suç tamamen özel nitelikte yani kamu görevi ile ilgisi olmayan veya kamu güveninin kötüye kullanılmış olduğundan söz edemeyeceğimiz bir suç ise bu durumda kullanılacak delil standardının adi bir ceza yargılamasında kabul edilenden (beyond a reasonable doubt) farklı olması için hiç bir neden yoktur. Zira Başkana atfedilen suçun niteliği bakımından bir ayırım yapmak, yetkisini kötüye kullanmış ve kamu güvenini sarsmış bir kişinin

²³² Örneğin bir kamu görevlisinin, görevli ve yetkili olmadığı bir yerde, sırf kamu görevlisi olmasının suça konu olan eylemin gerçekleştirilişine bir etkisinin bulunması bu kapsamda düşünülebilecektir.

başkan olarak ülkeyi yönetme tehlikesine işaret eden görüşle, ülkeyi yönetme iktidarını halktan alan bir Başkanın haksız olarak görevden uzaklaştırılabileceği tehlikesini ön plana çıkaran görüş arasında uzlaştırıcı ve ara bir yol bulunmasını sağlayacaktır²³³.

Bir başka sorun, kullanılacak delillerin geçerliliğine ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Sunulacak delillerin kabulüne ilişkin hangi kurallar uygulanacaktır? Örneğin olayın tanığı olan kişinin olayı naklettiği başka bir kişinin tanıklığı, olayın asıl tanığının tanıklığının bulunmadığı bir durumda kabul edilebilecek midir? ("hearsay: ikinci dereceden") Normal bir yargılamada böyle bir tanıklık kabul edilmemektedir. Yine bir kimsenin karakteri delil olarak dikkate alınamaz; ancak bu kimsenin bizzat kendisinin iyi bir karaktere sahip olduğunu ortaya koyması bunun istisnasıdır. Delillere ilişkin kurallar olarak (rules of evidence) adlandırabileceğimiz bu türden kurallar tam bir teknik görünüm arzederler. Bu kurallar jüriyi çok dar kalıpların içinde tutmaktadır. Bütün bu kuralların impeachment yargılamasında yerinin olmadığı belirtilmektedir. Her iki Meclisin de bütün bu teknik kuralları bir kenara bırakarak, davayla ilişkisi olan tüm delilleri dikkate alması gerekmektedir. Senatörler sürekli olarak "ikinci dereceden /hearsay" delillere muhatap olmaktadır. Jüride olduğu gibi senatörlerin de basından uzak tutulmaları beklenemez. Onlardan güvenilmez buldukları delilleri elemeleri beklenmektedir²³⁴.

Bu dava çok önemli siyasal boyutuyla ele alınmakta ve senatörlere tam bir güvenle bakılması gerektiği vurgulanmaktadır. Herhangi bir mahkemede uygulanan, hakimi ve jüriyi belirli bir yargılama çerçevesi içine koyarak deliller üzerine takdir hakkını kısıtlayan "delillere ilişkin kurallar"(rules of evidence) gibi kuralların bu yargılamada uygulanmasının doğru olmayacağı belirtilmektedir.

Bir çok batı eyaleti ceza yargılama sisteminde "bir kimsenin cezalandırılabilmesi için yaptığı hareketin cezai bir yaptırımı olduğunu bilmesi veya bildiğinin varsayılması gerekir" biçiminde ifade edilen temel bir ilke vardır. Anayasa'nın ifadesi bu ilkenin uygulanabilip uygulanamayacağı konusunda açık değildir. Zira şimdiye kadar açıklandığı gibi bu

²³³ Hukuk profesörü ve aynı zamanda da 7. Bölge Federal Temyiz Mahkemesi Başkanı Richard A. Posner'ın Başkan Clinton'ın yargılaması üzerine yapmış olduğu ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. **POSNER**, s., 123 vd.

²³⁴ **GERHARDT**, s., 115. **BLACK**, s., 18.

yargılamanın ne tür bir yargılama olacağına ilişkin Anayasa hiçbir şey söylememiştir. Bu durumda, yargılanan kişinin yaptığı hareketin yanlış olduğunu bildiği ya da bilmesi gerektiğinin takdirini senatörlerin yapacağı ifade edilmektedir.²³⁵

Sonuç olarak, impeachment, bir ceza yargılaması süreci değildir. Son yıllarda konuyla ilgili olarak biri olumlu diğeri olumsuz verilmiş; ancak her ikisi de bu görüşü destekleyen iki karardan söz edilebilir. 1989 yılında Senato kararıyla (impeachment yargılaması sonucunda) görevden uzaklaştırılan federal yargıç Alcee Hastings, ceza yargılamasında beraat etmesine rağmen aynı suçtan dolayı hakkında verilen impeachment ve mahkumiyet kararı ile görevden uzaklaştırıldığı için Birleşik Devletler impeachment pratiğinde ilk örnek olmuştur. Burada Kongre, yargıcın sözkonusu davranışından dolayı ceza mahkemesinden beraat etmiş olmasını dikkate almamış ve yargıç hakkında impeachment ve mahkumiyet kararını vermiştir²³⁶.

²³⁵ BLACK. s.. 19

²³⁶ Yargıç Hastings'in ilginç bir öyküsü vardır. Hastings, 1979 yılında Florida Bölgesi District Mahkemesi yargıçlığına atanmış ve federal yargıç olarak atanan ilk siyah (african-american) kökenli Amerikalı olmuştur. Ancak Hastings, bu görevde daha iki yılını doldurmadan kendi mahkemesinde yargılanmakta olan bir FBI ajanından rüşvet aldığı iddiası ile kovuşturmaya maruz kalır. Bu olayda Hastings'e, mahkemesinde yargılanan ajana daha hafif bir ceza vermesi için 150 000 dolar rüşvet teklif ettiği iddiası ile yargılanan Ulusal Baro Birliği (National Bar Association) başkanı avukat William A. Borders 1982 yılında mahkum olur. Ancak yargıç Hastings şanslıdır: bu kovuşturmadan 1983 Şubat'ında beraat eder. Hastings'in şanslı günleri çok uzun sürmez, Birleşik Devletler On Birinci Bölge Temyiz Mahkemesi (Court of Appeals for the Eleventh Circuit) tarafından beraatine yol açan delilleri uydurduğu iddiası ile hakkında soruşturma başlatılır. Soruşturma 1987 Mart'ında tamamlanır, sonuç: Hastings suçludur, dosya Judicial Conference of the U.S. (Birleşik Devletler Yüksek Yargı Kurulu)'a gönderilir ve Yargı Kurulu, Hastings hakkında impeachment yargılaması başlatılması için dosyayı Temsilciler Meclisi'ne gönderir. Temsilciler Meclisi, 3 Ağustos 1983 tarihinde Hastings hakkındaki on yedi maddeden oluşan impeachment maddelerini 413'e 3 oyla onaylayarak Senatoya gönderir. 20 Ocak 1989 tarihinde Senatoda yapılan oylama sonucunda Hastings görevden uzaklaştırılır ve bu şekilde görevden uzaklaştırılan ilk federal yargıç olarak bir ilke daha imzasını atar. Hastings, bu karara karşı yargı yoiuna başvuracaktır. Burada konumuzla ilgili olarak Hastings'in savunmalarından sadece bir tanesi ve bu savunmasına karşı mahkemenin (Birleşik Devletler Columbia Bölgesi District Mahkemesi, Hastings v. U.S. Senate, 716 F. Supp. 38 [1989]) vermiş olduğu yanıt bizi ilgilendirmektedir. Hastings savunmasında, hakkında verilen impeachment kararının daha önce beraat ettiği bir fiilden dolayı verilmiş olduğunu; dolayısıyla da bir suçtan dolayı iki defa yargılanmama hakkının ihlal

Bu konuda verilebilecek diğerk bir örnek de Başkan Clinton'ın yargılanması olayıdır²³⁷. Başkan Clinton, mahkemede yalancı tanıklıkta bulunduğu için adaleti engellemekten dolayı suçlanmıştır. Bu suçı sabit olmasına rağmen Senato'da yapılan yargılamanın sonunda Başkan hakkında görevden uzaklaştırma kararı verilmemiştir.

Yakın tarihli bu iki yargılama pratiği bize göstermektedir ki, impeachment yargılaması bir ceza yargılaması olmayıp, kendine özgü- sui generis bir yargılamadır. Burada verilen birinci örnek, delillerin değerklendirilmesine ilişkin ceza usul hukukuna egemen olan ilkelerin bu yargılanmada uygulanmadığının (zira yargıç Hastings ceza mahkemesinde beraat ettiği aynı fiilden Senato'da mahkum olmuştur), ikinci örnek ise maddi ceza hukukunda suç sayılan bir hareketin bu yargılamada mahkumiyet için yeterli bulunmamasından dolayı cezai sorumluluk ilkesinin bu yargılamada uygulanmadığının açık bir kanıtı olmaktadır.

II.GÖREVDEN ALMAYI GEREKTİREN SUÇLAR

Bu başlık altında incelenecek olan konu, ABD'de başkanın cezai sorumluluğunun kapsamıdır. Başkanın Kongre'ye karşı siyasal sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle de Kongre'nin başkanın izlediği siyaseti beğenmediği için başkanı görevden uzaklaştırması sözkonusu olamaz. Başkanın siyasal sorumluluğu, seçimlerde halka karşıdır. Bununla birlikte suç işleyen ve işlediği suç da başkanlık görevine devam etmesi kendisinden beklenemeyecek kadar ağır olan bir başkanın istifa etmeyerek göreve devam etmesi de mümkündür. Böyle bir durumda, uygulanabilecek tek bir yöntem vardır: impeachment. Bu yöntemle, suç işleyen bir başkanı, kongre görevden uzaklaştırabilmektedir. Görevden uzaklaştırılan başkanın, ceza hukuku bakımından yargılanması ise işlenen suçta görevle ve yetkili normal ceza mahkemeleri tarafından yapılmaktadır.

edildiğini ileri sürmüştür. Mahkeme bu iddiaya karşı, impeachment yargılamasının bir ceza yargılaması olmadığını dolayısıyla da böyle bir ihlalin bulunmadığını kararında belirterek yanıt vermiştir. Yargıç Hastings, Senatunun delilleri değerklendirme biçimini şiddetle eleştirecek, masum olduğunu ve ırkçılığa kurban gittiği ileri sürecektir. Bkz. **WEST'S ENCYCLOPEDIA OF AMERICAN LAW**, C. 6, s.,106.

²³⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **BESCHLOSS**, The Impeachment and Trial of President Clinton.

Hangi suçlar görevden almayı gerektirecek niteliktedir? Pek uzak olmayan bir tarihte bir Kongre üyesinin söylediği gibi²³⁸ “Temsilciler Meclisi'nin salt çoğunluk kararıyla, ve Senato'nun üçte ikisinin bu karara katılmasıyla belirtmiş oldukları bütün suçlar siyasal suçlandırma nedeni (impeachable) sayılır” mı? Anayasayı hazırlayanların amacı Kongre'ye bu kadar geniş bir tasarruf alanı bırakmak mıydı? Ya da başka bir açıdan, Anayasayı hazırlayanlar bu yargılamada Kongreyi ceza yasalarında tanımlanan suçlarla sınırlandırmak mı istemişlerdi? Bu yargılama ister tam anlamıyla cezai bir süreç olarak isterse sui generis bir yapıda ele alınsın, Anayasada geçen “diğer ağır cürüm ve kabahatler” deyiminin sınırları çizilebilir mi? Bu başlık altında bütün bu soruların yanıtları bulunmaya çalışılacaktır.

Anayasaya göre bu suçlar, vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatlerdir (high crimes and misdemeanors). Aşağıda da inceleneceği üzere, Anayasada özel olarak belirtilmiş olan iki suç dışında “diğer ağır cürüm ve kabahatler” in kapsamını belirlemek pek de kolay değildir. Birleşik Devletler impeachment pratiğine baktığımızda, impeachment yargılamasıyla karşı karşıya kalmış olan kişilerin kendilerine atfedilen suçlar için bu suçların görevden almayı gerektirecek önem ve derecede suçlar olmadığı savunmasını yaptıklarını görmekteyiz. On altı impeachment vakasının çoğunda Temsilciler Meclisindeki ve Senatodaki ilk tartışmaların, hangi tür davranışların görevden almayı gerektirecek derecede bir suç oluşturduğu noktasında yoğunlaştığı söylenebilecektir²³⁹.

Biz burada anayasada belirtilen sıralamayı dikkate alarak, bu suçları ayrı ayrı inceleyeceğiz. Bu suçlardan ilki ve en önemlisi “vatana ihanet”(treason) tir. Bizim Anayasamızda, Cumhurbaşkanı'nın görevden uzaklaştırılabilmesinin tek nedeninin vatana ihanet olacağı belirtilmiş ancak Birleşik Devletler Anayasasında olduğu gibi vatana ihanetin bir tanımı. anayasamız tarafından yapılmış değildir. Aslında ne Birleşik Devletler'de ne de bizim ülkemizde bunun bir uygulaması mevcuttur. Böyle olunca da bu konuda söyleyebileceklerimiz

²³⁸ Bu sözler, 1970 yılında, Yüksek Mahkeme yargıcı William O. Douglas'ın suçlandırılması için Temsilciler Meclisine önerge veren Gerald R. Ford'a aittir. bkz. **BERGER**, s.,53

²³⁹ **TASSEL-FINKELMAN**, s.,5.

doktrinde yapılan tartışmalarla sınırlı kalacaktır²⁴⁰. Amerikan Anayasasında özel olarak belirtilen bir diğer suç ise "rüşvet"(bribery) tir²⁴¹. Birleşik Devletler hukuku çerçevesinde rüşvet suçu da incelendikten sonra bu konunun en karmaşık ve tartışmalı yeri olan "diğer ağır cürüm ve kabahatler"(other high crimes and misdemeanors) deyimini irdelenecektir. Bizim anayasal sistemimiz içerisinde cumhurbaşkanının sorumluluğunu belirleyen ve anayasada tanımlanmamış olan "vatana ihanet" in Birleşik Devletler Anayasasında başkanın sorumluluğunu belirleyen impeachment hükmünün kapsamıyla bir karşılaştırma olanağı verebilir. Ancak bu karşılaştırmanın daha önce de açıklamaya çalıştığımız gibi bire bir yapılması bize güç görünmektedir²⁴².

²⁴⁰ Birleşik Devletler tarihinde hiçbir başkan vatana ihanet suçlamasıyla karşılaşmamıştır. İşin gerçeği, diğer vatandaşlar bakımından da sayının fazla olduğunu söyleyemeyiz. Yüksek Mahkemenin konuya ilişkin olarak bakmış olduğu dava sayısı da yalnızca bir adettir. Burada da konu doğrudan vatana ihanetle ilgili olmayıp bir mahkumun "kişi güvenliği" ilkeleri doğrultusunda saliverilmesi üzerineydi; ancak yargıç Marshall, kararda vatana ihanet üzerine düşüncelerini açıklamıştır. Doğrudan doğruya yargılamanın esasıyla ilgili olmayan ancak ilintili bir konu üzerine yargıcın kişisel görüşlerini içeren bu veriler 'dicta' olarak adlandırılmaktadır. Kararda belirtilen bu verilerin kararın esası ile ilgili kısımlarından ayrılan noktası ise bu görüşlerin daha sonraki kararlar ve mahkemeler için bağlayıcı bir özelliğe sahip olmamasıdır. Böylece vatana ihanet suçuyla ilgili olarak doğrudan Yüksek Mahkemeye atfedebileceğimiz herhangi bir görüş de mevcut olmamaktadır. Bkz. **BISHOP**, s.,665.

²⁴¹ Anayasa hazırlık komisyonunda, Gouverner Morris, Fransa Kralı XIV. Louis'in II. Charles'a rüşvet vermesi olayını örnek göstermiştir. Bkz. **BLACK**, s., 26.

²⁴² ABD'de başkanın konumu ile bizim ülkemizde cumhurbaşkanının konumu aynı değildir. Bu nedenle de parlamenter bir sistemdeki cumhurbaşkanının sorumluluğu başkanlık sistemindeki başkanın sorumluluğu bire bir örtüşmez. Kamu hukukunda sorumluluk olmadan yetki olmaz kuralından sahip olunan yetki kadar sorumluluk sonucuna varmak mümkündür. Başkanlık sistemindeki başkanın yaptığı görev, yürütmenin başı olarak, parlamenter sistemdeki başbakan ve cumhurbaşkanının yaptığı görevlere karşılık gelmektedir. ABD'de başkanın Kongre'ye karşı siyasal sorumluluğu bulunmamakla birlikte halka karşı bu sorumluluk vardır. Zira başkan halk tarafından doğrudan (iki türlü bir seçimle de olsa) seçilmektedir ve bir siyasal partinin adayı olabilmektedir. Bir diğer açıdan da, monarşik demokrasilerde kralın konumu ile cumhuriyet demokrasilerindeki cumhurbaşkanının konumu benzerlik taşımaktadır. Ancak bunların hiçbirisi birbirleriyle örtüşecek kadar aynı kurumlar değildir. Ne cezai ne de siyasal hiçbir sorumluluğu bulunmayan krallar günümüz demokrasilerinde sembolik kalmışlardır. İngiltere'de bu durum, yazılı olmayan geleneksel bir hukukla belirlenmişken, örneğin Japonya'da İmparatorun devlet işlerine yönelik hiçbir yetkisinin bulunmadığı 1947 Anayasasında açık bir hükümlerle belirtilmiştir. Bununla

birlikte cumhuriyet demokrasilerinde, cumhurbaşkanlarının sorumsuzluğu mutlak olarak kabul edilmemiştir. Bizim hukukumuzda ise bu sorumluluk vatana ihanetle sınırlı olarak kabul edilmiştir.

Türk Hukukunda, vatana ihanet kavramı üzerinde bir görüş birliğinin sağlanmış olduğunu söyleyemeyiz. Zira Türk Hukuk mevzuatında, vatana ihanet kavramını tanımlayan eksiksiz bir metin bulunmamaktadır. Bu gün için vatana ihanet suçu olarak düzenlenmiş bir mevzuatın bulunmadığı da belirtilmektedir. bkz. **İÇEL**, Kayhan-**DONAY**, Süheyl, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku-Genel Kısım, I. Kitap, 3. Bası, İstanbul 1999, ss.,133; **ARTUK**, Emin, "Ceza Hukuku Kurallarının Kişi Bakımından Uygulama Alanı", in: Ceza Hukuku El Kitabı, 1.bası, İstanbul 1989, ss., 152-153; **GÖZLER**, Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Bursa 2000, ss., 258-359.

Vatana ihanet kavramı ilk olarak, 29 Nisan 1336 (1920) tarihli Hıyanet-i Vataniye Kanununun 1.maddesinde tanımlanmıştır. Bu yasayla, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin meşruluğuna yönelik yayın ve eylemsel davranışlar vatan hainliği olarak nitelendirilmiştir. Bu yasa, 12.4.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'yla yürürlükten kaldırılmıştır. Akbulut, terörle mücadele yasasının, Hıyanet-i Vataniye Kanununa göre daha geniş ve derinlemesine bir düzenleme getirmiş olduğunu; ancak Terörle Mücadele Kanununda yer alan tüm hükümlerin vatana ihanet sayılmasının mümkün olmadığı gibi, yine bazı suçların vatana ihanet olarak kabul edilebileceği halde bu yasa içerisinde düzenlenmemiş olduğunu belirtmektedir. Demek oluyor ki 3713 sayılı yasa da kapsam ve tahiyet olarak vatana ihanet suçlarını belirlemeye elverişli değildir. bkz. **AKBULUT**, İhanet, Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması, İstanbul 1993, s., 177.

Hıyanet-i Vataniye Yasası yürürlükteyken, 27 Mayıs Devriminden sonra Milli Birlik Komitesinin çıkarmış olduğu 6.7.1960 tarih ve 15 sayılı Geçici Kanun ile TCK'nın Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler başlığı altında yer alan 125 ile 133, 141,142, 146, 149, 150 ve 163.maddelerinde yazılı suçlar vatana ihanet olarak belirlenmiştir. Bu yasa, vatana ihanet suçunu tanımlamamış; yalnızca TCK'nda yazılı hangi suçların vatana ihanet suçları sayılacağını belirtmiştir. Bkz. **ARTUK**, s., 153; 15 Sayılı Kanunda vatana ihanet olarak tanımlanmış olan cürümler üzerine bir inceleme için bkz. **EREM-TOROSLU**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara 1994, ss., 55-75; "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler" üzerine bir inceleme için bkz. **TEZCAN**, Durmuş, "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler", in: Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989, ss.,261-270.

Hıyanet-i Vataniye Kanununun, tutuklamayı zorunlu kılan 5. Maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmuş, Mahkeme öncelikle bu yasanın TCK'na eklenen maddelerle yürürlükten kaldırılmış olup olmadığını tartışmış ve çoğunluk kararıyla, yasanın suç saydığı fiilleri sonradan cezalandıran yeni yasa metinlerinde düzenlenen suçlarla manevi unsur ve maddi unsurlar bakımından ayrılıklar bulunduğu gerekçesiyle yasanın zımni olarak ilga edilmiş olamayacağına karar vermiştir. Özek'e göre maddi ve manevi unsurlar yönünden ayrılıkların olması zımni ilgaya engel değildir. Önemli olan yasanın düzenleme alanıdır. Özek'in son derece yerinde olarak belirttiği gibi, yeni yasanın, eski yasayla aynı hükümleri taşımasının bir anlamı olamaz, o zaman neden yeni bir yasaya gereksinim duyulsun ki. Bkz. **ÖZEK**, Çetin, Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler, İstanbul 1967.

A. Vatana İhanet (Treason)

Birleşik Devletler Anayasası 3. Madde (m.3,kısım 3,1.paragraf) başlığı altında vatana ihaneti şöyle tanımlamıştır: "Birleşik Devletler'e karşı ihanet, ancak onlara savaş açmak ya da onların düşmanlarına yardım ve yataklık etmek suretiyle düşmanlarının tarafında yer almaktır. Aynı açık olay üzerine iki kişinin tanıklığı veya mahkeme huzurunda yapılan bir itiraf

Türk hukukunda vatana ihanetten söz eden bir başka metin de Askeri Ceza Kanunudur. Askeri Ceza Kanununun üçüncü babının birinci faslı "hıyanet" başlığını taşımaktadır. Yasanın birinci faslı "hıyanet" başlığını taşımakla birlikte, madde metninde ihanetten söz edilmemiştir. Bu fasıl 54-60 maddelerini kapsamakta, maddelerde ise vatana ihanet deyimini yer almamaktadır. Bu hükümler, askerler tarafından işlenebilecek bir takım suçların vatana ihanet olarak nitelendirilmesinden ibarettir. Vatana ihanetin dar ve sınırlandırıcı bir yorumudur; ayrıca vatana ihanet halinin bu yasayla sınırlandırılmış olduğunu belirten bir yoruma da elverişli değildir. Şu halde, Askeri Ceza Kanununun, vatana ihanet oluşturabilecek eylem ve davranışlar için belirleyici bir rol oynayabileceği söylenemez. Bkz. **ARTUK**, 153.

Belirteyim ki, bir fiilin "vatana ihanet" niteliğinde sayılması, yalnızca cumhurbaşkanının sorumluluğu açısından önem taşımaktadır. Suç işleyen herhangi bir kimsenin, işlediği suçun vatana ihanet olarak nitelendirilmesinin bir önemi yoktur. Zira işlenen suçun vatana ihanet olarak nitelendirilmesi, bu kişiler için ceza yasalarının uygulanmasında bir farklılık yaratmaz. Ancak cumhurbaşkanının cezai sorumluluğunun sınırlarının tayin edilebilmesi bakımından da bazı objektif kriterlerin ortaya konulması gerektiği doktrinde ifade edilmiştir. Başka bir deyişle Meclisin suçlandırma yetkisi, cumhurbaşkanının sadakat görevinden doğan objektif bir kıstas ile sınırlandırılmıştır. Cumhurbaşkanının en önemli sadakat borcunun ise, "Devletin ülkesi ile bölünmezliği ve siyasal iktidarın demokratik temsili sistemine riayet" in oluşturduğu belirtilmektedir. Cumhurbaşkanının suç oluşturan ancak bu nitelikte olmayan göreve ilişkin eylemleri ise sorumluluğuna yol açmazlar. Bkz. **ARTUK**, ss., 154-155.

Bu durum karşısında denilebilir ki, hukukumuzda cumhurbaşkanının vatana ihanetinin ne olduğunu belirleme yetkisi TBMM'ne aittir. Zira mevzuatımızda, Anayasanın 105/son hükmünde belirtilmiş olan "vatana ihanet" deyimini, tam olarak tanımlamış bir düzenleme bulunmamaktadır. Meclis, bu belirlemeyi yaparken suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi doğrultusunda hareket edecek ve cumhurbaşkanının fiilinin, yukarıda belirli bir çerçevede de olsa tanımlanmış olan vatana ihanet durumlarında olduğu gibi, ülke bütünlüğünü ve demokratik rejimi tehdit edecek bir nitelikte olup olmadığına dikkat edecektir. Bkz. **DÖNMEZER**, Sulhi-**ERMAN**, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku-Genel Kısım, 11.Bası, İstanbul 1994, C. I, ss, 257-264; **ÖZBUDUN**, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, 4. Baskı, Ankara 1995, s., 290; **İÇEL-DONAY**, ss.,133-134; **ÖZEK**, s., 79; Bkz. **GÖREN**, Anayasa ve Sorumluluk, ss., 60-61; **GÖZLER**, ss., 258-359; **ESEN**, Bülent N., Anayasa Hukuku, 2. Baskı, Ankara 152, s.,179.

olmaksızın hiç kimse vatana ihanet suçundan mahkum edilemez.”²⁴³ Vatana ihanet, devlet aleyhine işlenen cürümler (offenses against Public Authority) başlığı altında incelenmektedir.²⁴⁴ Bu konu İngiliz hukukunda oldukça işlenmiştir. Amerikalılar ise Anayasada

²⁴³ Gürbüzün çevirisi şöyledir: “Birleşik Devletlere karşı açılan bir savaşa neden olmak, düşmanlarının tarafını tutmak, düşmana yardım etmek ve rahatlığını sağlamak vatana ihanettir. Açık bir mahkemede bir itiraf veya açık bir fiil hakkında iki kişinin şahitliği olmadıkça hiç kimse vatana ihanetle suçlanamaz.” Maddenin orijinal metni ise şöyledir: “Treason against the United States shall consist only in levying war against them, or in adhering to their enemies, giving them aid and comfort. No person shall be convicted of treason unless on the testimony of two witnesses to the same overt act, or on confession in open court.” Biz bu çevirinin, maddenin orijinalini tam olarak yansıtmadığı düşüncesindeyiz. Esasen Amerikan ceza hukukundaki kavramların ve suç tiplerinin hukukumuzda tam karşılığını bulmak da pek kolay değildir. Zira federe devletlerin ceza yasalarında öngördükleri suçlar arasında bile bazen önemli ayrıtlıklar olabilmektedir. Gürbüzün çevirisinden ayrıldığımız noktaları ve nedenlerini kısaca belirtelim: Birinci farklılık olarak “savaş açmak”la “savaşa neden olmak” aynı şey değildir. Maddenin orijinal metninde geçen “levying war against” ifadesi “savaşa neden olmak” değil “savaş açmak”tır. İkinci olarak olarak sırf düşmanın tarafını tutuyor olmak vatana ihanet suçunun oluşması için yeterli değildir. Maddenin orijinalinde geçen “...adhering to their enemies, giving them aid and comfort” ifadesi aynı zamanda düşman tarafında yer almanın objektif koşulunu da belirtmiştir; o da düşmana yardım ve yataklık(düşmanın işini kolaylaştıracak fiiller bu gruba girer: comfort) etmektir. Son olarak, “...suçlanamaz” ifadesi yerine biz “mahkum edilemez” ifadesini tercih ettik ki doğrusu da budur. Zira maddede geçen “convicted” ifadesi mahkumiyet olarak çevrilebilir, mahkumiyet ise salt bir suçlamadan (accusation) farklıdır. Gürbüzün çevirisi için bkz. **GÜRBÜZ**, s.,33; “levy war against” ifadesinin sözlüklerde karşılığı, “declare, make war” olarak geçmektedir bkz. Oxford İngilizce sözlük madde ‘levy. s., 486: “levying war” ifadesi için ayrıca bkz. Black’s Law dictionary, aynı madde, s., 907; Bu sözlüklerde bu ifadenin karşılığı olarak, bir grup insanın bir devlete karşı harekete geçmek için silahlı olarak organizasyonu ya da bu amaçla toplanması biçiminde bir tanımlama mevcuttur.

²⁴⁴ **DIX**, George E.-**SHARLOT**, Michael M., Criminal Law Cases and Materials, forth editions, St. Paul Minn. 1996, s.6: Amerikan hukukunda suçların tasnifi hukukumuzla benzerlik göstermektedir. Genellikle kabul edilen tasnife göre suçlar üç ana başlık altında toplanmaktadır: a. Şahıslara karşı işlenen suçlar; örneğin gasp (bu suçu mal aleyhinde suçlar grubunda değerlendirenler de vardır bkz. **BARBRI**, s.,31) , adam kaçıрма, müessir fiil gibi suçlar bu kapsamdadır. b. Mal aleyhinde işlenen suçlar; hırsızlık, emniyeti suistimal, dolandırıcılık, kundaklama, eşyayı cürmüyeyi satın alma, nası ızrar gibi suçlar bu kapsama dahildir. c. Devletin Şahsiyetine karşı suçlar ve toplum aleyhinde işlenen suçlar; Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar bellidir. Toplum aleyhine işlenen suçlar ise bizim hukukumuzdaki Devlet idaresi aleyhindeki cürümler vb olmaktadır. Rüşvet, kumar, fahişelik, ensest ilişki, uyuşturucu madde bulundurmak, birden fazla eşle evlenmek ve sarhoşken araç kullanmak gibi.(Burada bizim cürümler yerine suçlar dememizin nedeni ise Birleşik Devletler’deki cürüm ve kabahat ayırımının bizdekinden

çok kısa bir tanımlama yapmakla yetinmişlerdir. İngiliz kamu hukukunda bu suçun kapsamı ve gelişimi daha farklı olmuştur.

Eski dönemlerde İngiltere'de vatana ihanetin, ağır ve hafif olmak üzere iki çeşidi olduğunu görmekteyiz. Ancak Amerikan Anayasasında tanımlanan suç hiç kuşkusuz İngiliz hukuku kapsamında vatana ihanetin ağır şekli olmaktadır. Kral Edward III zamanına kadar vatana ihanet kapsamına giren ve genellikle kralın şahsına, yakın akrabalarına veya dini iktidara karşı işlenen suçlar listesi görmekteyiz²⁴⁵.

Kral Edward III döneminde ise bir yasa çıkarılarak vatana ihanetin tanımı yapılmıştır. Bu tanımla bu gün Birleşik Devletler Anayasasında bulunan tanım arasında yakın bir benzerlik bulunmaktadır. Gerek kullanılan sözcüklerden gerekse suçun tanımlanmasından 1787 Anayasasını hazırlayanların, bu hükümden yararlandıklarını çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır²⁴⁶. Birleşik Devletler Anayasası çerçevesinde vatana ihanet suçunun unsurları ve kapsamı²⁴⁷ ise şu şekilde incelenebilir: Anayasaya göre vatana ihanet suçunun iki temel ayırımı vardır. Her iki ayırımdaki koşullar birbirinden bağımsızdır. Birleşik Devletler'de, İngiltere'de olduğu gibi vatana ihanetin iki çeşidi bulunmamaktadır; Anayasa vatana ihanet suçunun iki şekilde gerçekleşebileceğini belirtmekle birlikte, gerçekleşen suç tektir.

Bunlardan birincisi, Birleşik Devletler'e karşı savaş açmaktır. İkincisi ise Birleşik Devletler'in düşmanlarına yardım ve yataklık etmektir. Bu ayırımlardan herhangi birisinde belirtilen fiil, vatana ihanet suçunun oluşması için yeterlidir. Birleşik Devletler'e savaş açmak

farklı oluşudur. Burada sayılan suçların bir kısmı kabahatler içerisinde yer almaktadır.)bkz. **ORLOSKI**, Richard J., *Criminal Law-An Indictment*, Chicago :1977, s.,44-45.

²⁴⁵ Örneğin. Kralın babasını, erkek kardeşini ve hatta onun elçisini öldürmek vatana ihanet olduğu gibi papanın aforozuna maruz kalan kimsenin. bu aforozun geçersiz olduğunu ileri sürmesi de aynı suç kapsamındaydı.bkz. **BISHOP**. s.,677.

²⁴⁶ Söz konusu yasaya göre, "Eğer bir kimse bu ülkenin krallığı olan lordumuza karşı savaş açarsa veya ülkesinde ya da başka bir yerde kralın düşmanlarına yardım ve yataklık ederek onun düşmanlarının yanında yer alırsa..." bu ifadelerle Birleşik Devletler Anayasasındaki ifade arasındaki benzerlik açıktır. Bkz. **BISHOP**, s.,677.

²⁴⁷ Kongrenin zaman içerisinde bu suçun kapsamını somut olarak belirlemek için yasalar çıkarmıştır. Özellikle Birleşik Devletler aleyhinde yapılan casusluk faaliyetleri ve onlara yönelik sabotaj eylemleri tanımlanmış ve bu suçlara ilişkin yetkili yargı mercileri belirlenmeye çalışılmıştır.bkz. **CLARK**, s.,74; **BISHOP**, s.,680 vd.

ne demektir? Bu konuda, az sayıda da olsa yerel mahkemelerce verilmiş bazı kararlar da dikkate alınmak suretiyle doktrinde bazı ölçütler belirlenmiştir. Buna göre, bir fiili ya da davranışı bu kapsamda değerlendirebilmek için söz konusu fiil ya da davranışın şu özellikleri taşıması gerekmektedir:

İlk olarak, söz konusu hareketin açık ve somut olarak var olması gerekir; sadece cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak yeterli değildir²⁴⁸. Zira Amerikan hukukunda teşekkül oluşturmak ve bu amaçla işlenen suçlar ayrı suçlardır ve gerçek içtima kuralları uygulanmaktadır²⁴⁹. İkinci olarak söz konusu hareketler, bir topluluk²⁵⁰ tarafından, topluluk

²⁴⁸ Vatana ihanet suçu bakımından "açık hareket" in varlığının açıkça belirtilmesinin nedeni cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak suçunun oluşması için az sayıda da olsa bazı eyaletlerdeki düzenlemelerde söz konusu hareketin varlığı ayrıca aranmamaktadır. (Aynen bizim ceza yasamızdaki düzenlemeye olduğu gibi; nitekim bu durum 3.2.1986, 509/42 Ceza Genel Kurulu kararında da ifade edilmiştir.) Burada söz konusu olan açık hareket ise, suç işlemeye yönelik kastı ortaya koyan hareketlerdir. bkz. **BOSSIOUNI**, s., 402; Cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak suçu hakkında ayrıntılı bilgi almak isteyenler şu kaynaklara bakabilirler: **BUSCEMI**, Peter, "Conspiracy: Statutory Reform Since the Model Penal Code", 75 Columbia Law Rev. 1112, 1975; Aynı yazarın bir başka makalesi için bkz. "Developments in the Law-Criminal Conspiracy" 72 Harv. Law. Rev.920, 1959; **GOLDSTEIN**, Abraham S., "Conspiracy to Defraud the United States", 68 Yale Law Journey, 159; **JOHNSON**, Philip E., "The Unnecassary Crime of Conspiracy", 68 Cal. Law Rev. 1137, 1973, yazar makalesinde, böyle bir suçun ihdas edilmesinin gereksizliği üzerinde durmaktadır.

²⁴⁹ Amerikan ceza hukukunda düzenlenmiş olan cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak suçu ile bizim ceza yasamızın 313.maddesinde yazılı suç arasında önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Bu suç ülkemizde olduğu gibi Amerika'da da tehlike suçu olarak kabul edilmektedir. Bu suçun oluşması için cürüm işlemek amacıyla iki ya da daha fazla kimsenin bir araya gelmesi yeterlidir. Ancak Amerikada söz konusu cürümü işlemek amacıyla yönelik olarak açık bir hareketin (overt act) varlığı gerekmektedir. Söz konusu cürümü işlemeye yönelik hazırlık hareketleri bu suçun oluşması için gerekli "açık hareket" in varlığının kabulü için yeterli sayılmaktadır. Bu suç bakımından Türk Ceza Kanunumuzdaki düzenlemeyle Birleşik Devletlerde'ki düzenlemeler arasındaki bir diğer farklılık da, "teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemleri halinde" Türk Ceza Kanunumuzun bir çeşit yasal içtima halini kabul etmesine karşın, Birleşik Devletler'de bu suçların ayrı suçlar olarak kabul edilip gerçek içtima kurallarının uygulanmasıdır. Amerikan hukukunda bu suçla ilgili olarak bkz. **BARBRI**, s.,10(criminal law bölümü); daha ayrıntılı bilgi için bkz. **DRESSLER**, Joshua, Understanding Criminal Law, Second Edition. Reprint. New York 1999, s.,393 vd.; **EMANUEL**, Criminal Law, NY 1998, s.,167 vd.; 1915 yılında verilen United States v. Robinowich, 238 U.S. 78,88 kararda da bu suçu işleyebilmek için iki ya da daha fazla kişinin suç işlemek amacıyla biraraya gelmesinin 'conspiracy' (cürüm işlemek için teşekkül kurmak suçu) na

adına veya toplulukla birlikte gerçekleştirilmelidir. Üçüncü olarak bu hareketler, zor (force), şiddet veya şiddet vasıtaları kullanılmak suretiyle icra edilmelidir. Son olarak bu hareketler, Birliği bozmak, dağıtmak, Anayasanın tamamını veya onun kurmuş olduğu sistemin bir bölümünü ortadan kaldırmak ya da Birleşik Devletler Anayasasının kurmuş olduğu anayasal düzeni yıkmak amacı ve kastıyla icra edilmiş olmalıdır²⁵¹. Dolayısıyla da bu suç, ancak özel kastla işlenebilir. Bu koşullardan yalnızca birinin eksikliği vatana ihanet suçunun oluşmasına engeldir.

İkinci ayırıma gelince, Birleşik Devletlerin düşmanlarına yardım ve yataklık etmek, onlara destek vermek vatana ihanettir. Her türlü düşman güç, ulus ya da Birleşik Devletler vatandaşlarından oluşmayan topluluk Anayasada tanımlanan düşman kavramı içerisine girer. Düşmanın işine yarayacak, işini kolaylaştıracak her türlü yardım, Anayasada tanımlanan yardım kavramına dahildir. Bu yardım herhangi bir bilginin düşmana aktarılması şeklinde olabileceği gibi insanları, düşman safında yer almaları ya da düşmana yardım etmeleri için teşvik etmek veya Birleşik Devletlere karşı kışkırtmak, düşmana moral destek sağlamak biçimlerinde de olabilir. Yine buradaki vaç geçilmez unsur, kast unsurudur. Yapılan yardım ve verilen desteğin doğrudan doğruya Birleşik Devletlere karşı kullanılacağı kastıyla verilmesi

sebebiyet vereceği belirtilmiştir. Bkz. **WEINREB**. Lloyd L. Criminal Law-Cases, Comment, Questions, fifth edition, New York 1993. s., 756.

²⁵⁰ Amerikan hukukunda topluluk (assembly) kavramı, üç ya da daha ziyade kimsenin bir araya gelmesiyle meydana gelen teşekkülü ifade etmektedir. Örneğin Birleşik Devletler hapisanelerindeki tüm hükümlüleri güç kullanmak suretiyle (by force ifadesi daha çok silahlı olarak gerçekleştirilen zorlamalar için kullanılmaktadır: ordunun çeşitli kuvvetlerini ifade etmek için de bu ifade kullanılır. Örneğin Air Force, hava kuvvetleri anlamına gelir.) serbest bırakmak amacıyla bir teşekkül kurmak vatana ihanet olarak nitelendirilmektedir. bkz. **MAY**, J. Wilder. Law of Crimes, Colorado 1985, s., 214-215; Bu ayırıma göre vatana ihanet suçunun oluşması için kaç kişinin bir araya gelmesi gerekir sorusunun yanıtını tereddütsüz olarak ne uygulamada ne de doktrinde bulabilmek mümkün değildir. Bir tek kişinin Birleşik Devletler'e "savaş açması-levying war" pek mümkün görülmemektedir. Ancak şunu da belirtelim ki suçu işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin bu amaçlarına ulaşabilmelerinin çok uzak olduğunun açıkça belli olması suçun oluşmasını engellemez. Hakim görüş bu suçu işleyebilmek için iki kişinin bir araya gelmesinin yeterli olacağıdır. bkz. **BISHOP**, s., 685.

²⁵¹ **BOSSIOUNI**, s., 402.

gerekir²⁵². Başka bir deyişle bu suç ihmal yoluyla işlenemez. Bu suçu işleyen kişinin vatana ihanet kastının olması, vatana olan sadakat yükümünü tanımaması, reddetmesi gerekmektedir.

Mahkumiyet için, Anayasa bir başka koşulun varlığını daha öngörmüştür. O da suçun ispatıyla ilgilidir. Suçun varlığının kanıtlanabilmesi için ya sanığın mahkemede yargıç önünde itiraf etmesi ya da aynı vakıa üzerine en az iki kişinin tanıklık etmesi gerekir. Vatana ihanet, federal devlete karşı işlenebileceği gibi federe devletlerden birisine karşı da işlenebilir²⁵³.

Vatana ihanet, tarih boyunca suçların en ağır, en korkuncu olarak görülmüş ve genellikle de yaptırımı ya ölüm ya da ömür boyu hapis olmuştur²⁵⁴. Bu suç doğrudan doğruya bir ulusun bütünlüğüne, varlığına, barış ve huzuruna karşı işlendiği için sadece iki durumda sanık mazur görülmektedir. Birleşik Devletlere karşı savaş açma halinde, suçu işleyen kişinin doğrudan yaşamına yönelik bir tehdidin bulunması durumunda hukuka uygunluk nedeninin varlığı kabul edilmektedir. Yine düşmana yardım eden kişi, bu fiili vücut bütünlüğüne yönelen ciddi bir tehdit altında yapmışsa hukuka uygunluk nedeninin varlığı kabul edilmektedir. Hafif bir yaralanma tehdidi bu kapsama dahil değildir. Ayrıca bu tehdidin makul olması da gerekmektedir. Yersiz bir panikle böyle bir fiili işleyen kişinin öznel olarak bu tehdidi hissettiğini söylemesi hukuka uygunluk nedeni olarak görülmemektedir²⁵⁵.

Vatana ihanet suçu üzerine buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Amerikan hukukunda bu suçun kapsamı dar tutulmuştur ve Anayasada, bir ceza yasasında tanımlanacak biçimde ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Kanaatimizce anayasayı hazırlayanlar, vatana ihanet cürümünün dar bir tanımını anayasada yapmak suretiyle, daha önce

²⁵² BISHOP, s. 687; BOSSIUNI, s. 402.

²⁵³ DIX.-SHARLOT, s. 6.

²⁵⁴ Vatana ihanet suçunun cezasını Kongre belirleme yetkisine sahiptir; ancak Kongre, feodal dönemde olduğu gibi failin kandaşlarını kapsayacak ya da cezayı geçmişe yürütecek nitelikte bir ceza yasası çıkaramaz. Bir çok davada mahkemeler, Kongre tarafından çıkarılan ceza yasalarını, parlamento tarafından uygulanan ceza niteliğinde (Bill of Attainder kapsamında) gördükleri için uygulamamışlardır. Bkz. SWINDLER, Yearbook 92-93, s. 155.

²⁵⁵ BOSSIUNI, s. 403.

İngiltere'de olduğu gibi iktidarın, bu suçun kapsamını genişleterek halk üzerinde baskı kurmasını engellemek istemişlerdir²⁵⁶.

Vatana ihaneti ispat edilmiş bir başkanın görevde kalamayacağı açıktır. Daha önce de belirtildiği gibi, Amerikan uygulamasında bunun örneği yoktur.

B.Rüşvet (Bribery)

Anayasanın impeachment hükmünde vatana ihanetin yanında özel olarak belirtilen diğer suç ise rüşvet²⁵⁷ (bribery) suçudur. Amerikan hukukunda rüşvetin tanımı, hukukumuzdan farklı değildir. Rüşvet almakta vermekte aynı suçtur. Rüşvet, anayasal düzeni yozlaştırmaya ve yıpratmaya yönelik bir saldırı olarak nitelendirilmekte ve devlet idaresi aleyhinde suçlar arasında yer almaktadır²⁵⁸.

Birleşik Devletlerde bu gün rüşvet suçu altında düzenlenmiş olan suçun "common law'da iki çeşidi vardı. Bunlardan birisi "extortion"(Bizim hukukumuza göre ,nitelsiz rüşvet suçuyla (TCK m. 212/1) birlikte irtikap suçunu da kapsayan bir suçtu; özellikle irtikap suçunu düzenleyen TCK.m.209/son bu suç tipi içerisinde yer almaktaydı.) ve diğeri de "bribery" (rüşvet)'dir. Extortion bir kabahat suçuydu. Bir kamu görevlisinin, görevi dahilinde ücretsiz olarak yapmak zorunda olduğu bir işi yapmak için her hangi bir menfaat temin etmesi ya da yasal olarak alması gereken miktardan fazla bir ücreti alması veyahut da yasal olarak hakettiği bir ücreti zamanından önce alması hallerinde bu suç meydana gelmektedir. Bu

²⁵⁶ Nitekim, 1961 tarihli Scales davasında, karara karşı oy yazan yargıç Douglas, vatana ihanet suçunun Anayasada, dar çerçeveli olarak tanımlanmasının nedenini, benzeri biçimde ifade etmiştir. Karar için bkz. Scales v. United States, 367 U.S. 203 (1961); kararın internet adresi için bkz. <http://laws.findlaw.com/us/367/203.html>, s..33.

²⁵⁷ Gürbüzün çevirisinden farklı olarak "bribery" sözcüğünü biz "rüşvet" olarak çevirmeyi yeğledik. Prof. Gürbüz'ün çevirisinde ise "zimet" olarak geçmektedir. Bu başlık altında yaptığımız açıklamalar sanıyoruz ki "bribery" suçunun bizdeki en uygun karşılığının "rüşvet" olduğunu gösterecektir. Gürbüz'ün çevirisi için bkz. GÜRBÜZ, s., 32: Özçelik ise, "bribery" nin karşılığı olarak "rüşvet almak" ifadesini kullanmıştır. Kanaatimizce burada kullanılan ifade yalnızca "rüşvet almak" suçunu değil aynı zamanda "rüşvet vermek" suçunu da kapsadığı için yalnızca "rüşvet" demek daha doğru olur. Bkz. ÖZÇELİK, s., 250; Kubalı ise "bribery" sözcüğünün karşılığını "irtikap" olarak vermiştir.bkz. KUBALI, s., 29.

suçun faili ancak bir memur olabilirdi; dolayısıyla bu bir memur suçuydu. Bu durumda memura rüşvet veren kimse ise suç işlemiş olmuyordu; yani rüşvet verme suçu oluşmuyordu. Common Law'da extortion'ın yanında bribery (rüşvet) suçu da mevcuttu. Bu suçun tanımına baktığımızda ceza hukukumuzdaki nitelikli rüşvet (TCK m.212/2) suçunun karşılığı olduğunu görmekteyiz. Yapılması gereken işin yapılmaması veya yapılmaması gereken işin yapılması için bu suçun işlenmesi durumunda oluşan suç extortion değil bribery olmaktadır.²⁵⁹ Burada kamusal görevin saptırılarak olumsuz olarak etkilenmesi söz konusudur. Kamu görevlilerinin²⁶⁰ seçiminde seçmene rüşvet verilmesi de kabahat nevinden rüşvet suçunu oluşturuyordu. Rüşvet suçunun konusu ise herhangi bir maddi değer ya da kamu görevi yürüten kişiye sağlanacak menfaat olabilmektedir²⁶¹.

Bu gün gerek "Ömek Ceza Yasa Tasarısı"(Model Penal Code)'nda gerekse federe devletlerin ceza yasalarında²⁶² düzenlenmiş olan rüşvet suçu (bribery) bizim hukukumuzdaki mevcut düzenlemeyle büyük bir benzerlik göstermektedir. Kamu görevlisinin yapması ya da

²⁵⁸ **WELLS**, Kenneth M.-**WESTON**, Paul B., Criminal Law, 1978 California, s., 174.

²⁵⁹ **JONES**, David A., Crime and Criminal Responsibility, 1978 Chicago, s., 278; **BOSSIOUNI**, s., 407.

²⁶⁰ Common Law'da rüşvet verilebilecek kişilerin dar kapsamlı olduğunu, bütün kamu görevlilerinin değil yalnızca adalet mekanizması içerisinde görev yapan yargı görevlilerinin bu kapsama dahil olduğunu belirten yazarlar (Berger, bu kabildendir. bkz. **BERGER**, s.65) varsa da çoğunluk görüş yürütme işlevi yapan görevlilerin; hatta yasama görevlilerinin bu kapsama dahil olduğunu belirtmektedirler. Bosiouni, yalnızca adli personelin bu kapsama dahil olduğundan söz etmektedir. Clark and Marshall ise bu konu üzerinde ayrıntılı olarak durmuşlar ve tüm kamu görevlilerinin bu kapsamda olduğunu ifade etmişlerdir. **CLARK-MARSHALL**, A Treatise on the Law of Crimes. seventh editions. 1967 Illinois. s., 1032-1033

²⁶¹ **CLARK-MARSHALL**, s., 1032-1033.

²⁶² Federe devletler, rüşvet suçunun çeşitli biçimlerini düzenlemişlerdir. Hatta bu suçlar isim olarak rüşvet olarak nitelendirilmiş olsalar da bizim anladığımız anlamda rüşvet suçu değildirler. Zira suçun taraflarından hiç birisi memur (veya kamu görevlisi) değildir. Bunlar arasında ticari rüşvet, sportif rüşvet sayılabilir. Federal Alcohol Administration Act (Federal Alkol İdaresi Yasası)' la Federal bir ticari rüşvet suçu da ihdas edilmiştir. Bu yasaya göre, Federal Ticaret Komisyonu tarafından belirlenecek ölçütlere göre bu suçun oluşup oluşmadığına mahkemeler karar verecektir. Federal Ticaret Komisyonun yapmış olduğu tanıma göre, "Haksız rekabet içerisinde yer alan ve ahlaksız bir davranış olan 'ticari rüşvet', bir tacirin, ticari rakiplerinin ekonomik sınırlarını ele geçirerek veya çalışanlarından birisini yolsuz olarak ayartarak ya da müstakbel müşterileriyle yolsuz bir anlaşmaya vararak haksız rekabet etmesidir". **JONES**, s.,279; **CLARK-MARSHALL**, ss.,1037-1038.

yapmaması gereken bir işi etkilemek (yapmak veya yapmamak biçiminde olabilir.) amacıyla kamu görevlisine herhangi bir değerın önerilmesi, verilmesi ya da kamu görevlisi tarafından böyle bir amaçla herhangi bir değerin istenmesi veya alınması rüşvettir. Modern ceza yasaları rüşvet suçunu artık cürüm (felony) kategorisinde düzenlemektedirler²⁶³. Suçun unsurları bakımından Common Law ile modern ceza yasaları arasında önemli bir ayrılık bulunmamaktadır. Suçun unsurları, ana hatlarıyla şu şekilde belirtilebilir:

Herhangi bir değerin (something of value)²⁶⁴ bir kamu görevlisine²⁶⁵ teklif edilmesi, verilmesi veya kamu görevlisi tarafından istenmesi, alınması suçun maddi unsuru olmaktadır. Suçun manevi unsuru kasttır. Bu suç ancak kastla işlenebilir. Rüşvet alanın yani memurun kendisine temin edilen menfaat nedeniyle görevini kötüye kullandığını ya da kullanacağını bilmesi rüşvet alma suçunun gerçekleşmesi için yeterli görülmektedir. Failin yaptığı davranışın ne anlama geldiğini bilmesi ancak sonuçlarını gözardı etmesi gerekir²⁶⁶.

Common Law'da rüşvet suçunun oluşabilmesi için rüşvet verenin de alanın da karşılıklı olarak bu suçu işleme kastıyla hareket etmiş olmaları gerekiyordu. Başka bir deyişle bir rüşvet anlaşması (corrupt agreement) olmadan bu suç tamamlanmış olmuyor, yerine göre teşebbüs aşamasında kalıyordu. Ancak modern ceza yasaları rüşvet verme ve alma suçunu

²⁶³ İstisnaen halen common Law terminolojisini kullanan eyaletler vardır. Bu eyaletlerin yasalarında rüşvet ağır kabahat (high misdemeanor) olarak nitelendirilmektedir. Bunlardan birisi New Jersey Federe devletidir.bkz. **BOSSIUNI**, s., 407, 30 numaralı dipnot.

²⁶⁴ Amerikan hukukunda "herhangi bir değer" olarak ifade edilen unsur bizim hukumuzda genellikle sağlanan menfaat ya da yarar olarak ifade edilmektedir. Bu değer doğrudan doğruya para olabileceği gibi diğer ekonomik değeri olan herhangi bir şey olabilir. Menfaatin doğrudan kamu görevlisine sağlanması şart değildir; üçüncü kişilere sögelimi, memurun ailesinden birisine ya da yakınlarına sağlanması durumunda da bu suç oluşur. Bazı kanunlar, söz konusu değerin parasal bir değer olması halinde oluşan suça başka bir isim vermektedirler (graft). Bu durumda oluşan suç bizim anladığımız anlamda rüşvetten farklı olmayıp rüşvetin bir çeşidi olarak görülebilir. Bkz. **JONES**, s.,282.

²⁶⁵ Kamu görevlisi (public servant veya public officer) kavramı geniş kapsamlıdır. Tüm memurlar (officers), hizmetliler, danışmanlar, jüri üyeleri, milletvekilleri, senatörler ve sürekli ya da geçici olarak devlet adına faaliyette bulunmak üzere görevlendirilmiş olan herkes bu kapsama dahildir. **CLARK-MARSHALL**, s.,1034; **JONES**, s.,281.

²⁶⁶ **BOSSIUNI**, s., 408; **JONES**, s.,279.

birbirinden ayırmış ve tek yanlı bir kastın varlığı suçun oluştuğunun kabulü için yeter sayılmıştır. Rüşvet alanın kastının, rüşvet verenle bir ilişkisi kalmamıştır²⁶⁷.

Hem rüşvet alma ve hem de verme ile ilgili olarak son yıllarda ortaya çıkan bir çok olayda görüldüğü üzere gerek rüşveti verenin gerekse alanın kastı, bu konunun en hassas noktasını teşkil etmektedir. Hangi tür davranışlar rüşvet kapsamında değerlendirilecektir. Siyasilerin oy istemek amacıyla seçmene verdikleri sözler, yaptıkları vaatler rüşvet olarak kabul edilemez²⁶⁸. Bunun yanında yürütmenin yaptığı birtakım faaliyetler vardır ki bunlar belirli bir kesime açıkça parasal ekonomik destek ve yardımdır. Bu gibi faaliyetlerin ise her hangi bir menfaatin karşılığı olarak mı yapıldığı her somut olayda araştırılması gereken bir konu olmaktadır. Örneğin, süt üreticilerini desteklemek amacıyla süt fiyatlarının artmasını sağlayacak faaliyetler tek başına rüşvet olarak değerlendirilemez. Sorunun çözümü her iki olay arasındaki bağlantıdadır. Eski bir İngiliz yargıcının ifade ettiği gibi "şeytan insanın kalbinde olanı bilmez", fakat mahkeme bunu öğrenmeye çalışmalıdır. Gerçeğe ulaşmak için mahkeme, kişinin niyetini kastını araştırmak zorundadır. Başka bir çok suçta bunlar önemli olduğu gibi, rüşvet davalarında da failin niyeti, söz konusu davranışı ne amaçla yapmış olduğu büyük bir önem taşımaktadır²⁶⁹.

Rüşvet suçunu işlemiş olan bir başkanın görevden alınması konusunda hiçbir tartışma bulunmamaktadır. Ancak burada ortaya çıkan sorun. Başkanın böyle bir iddia ile karşı karşıya kalması durumunda, suçun olup oluşmadığına karar verebilmek için suça konu olan hareketin hangi niyetle yapılmış olduğunun, yani suçun manevi unsurunun Senato tarafından değerlendirilerek bir karara varılması gerektiğidir. Olayın en kritik noktası suçun ispatı noktasında düğümlenmektedir. İspat konusunda ise hangi ilkelerin uygulanacağını daha önce belirtmiş olduğumuz için yenilemeyeceğiz. Ancak şu kadarını belirtelim ki; burada da adi bir ceza yargılamasından farklı olarak Senato'nun oldukça geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmektedir.

²⁶⁷ BOSSIUNI, s., 408; CLARK-MARSHALL, s., 1035.

²⁶⁸ JONES, s.,281.

²⁶⁹ BLACK. s., 26-27.

C.Diğer Ağır Cürüm ve Kabahatler

Birleşik Devletler Anayasasında, Başkanın görevden alınmasını gerektiren yukarıda anlatılan nedenlerin dışında diğer bir neden olarak da "diğer ağır cürüm ve kabahatler" (high crimes²⁷⁰ and misdemeanors)²⁷¹ ifadesine yer verilmiştir. Bu ifadenin belirsiz ve geniş

²⁷⁰ "crime" deyiminin Türkçe karşılığı "suç" tur. Bu anlamda bu deyim kabahat anlamına gelen "misdemeanor"ı da kapsadığında kuşku yoktur. Ceza yasalarında ve ceza hukuku kitaplarında suçların cürüm-felony ve kabahat-misdemeanors olarak sınıflandırılması "classification of crimes" olarak ifade edilmektedir.(bkz.DRESSLER, s..2) Bu deyimlerin anlamı konusunda 1885 yılında verilmiş bir mahkeme kararına (Kentucky v. Dennison) gönderme yapan Simpson da konuyu aynı biçimde ele almaktadır.Bkz. SIMPSON, s., 48; Ancak aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi bu iki deyim yan yana kullanılmasının nedeni üzerine bir çok yorumlar yapılmıştır. Burada şu kadarını belirtelim ki bizdeki "cürüm" deyiminin Angla Saxon hukukundaki en uygun karşılığı "felony" olmakla beraber. "suç"la "kabahati" birbirinden ayrı şeylermiş gibi yan yana kullanmanın anlamsızlığına meydan vermemek için bu şekilde bir çeviriyi yeğledik. Gürbüz'ün çevirisi de bu şekildedir. Bkz. GÜRBÜZ, s., 32.

²⁷¹ Birleşik Devletler ceza hukukunda suçların sınıflandırılması bizim hukuk sistemimizde olduğundan farklıdır. Genellikle suçlar modern ceza yasalarında cürüm (felony) ve kabahat (misdemeanor) olarak iki ana ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu ayırımdan farklı bir sınıflandırma yalnızca NJ federe devletinde yapılan sınıflandırmadır. Orada suçlar ağır kabahatler (high misdemeanors) kabahatler (misdemeanors) olarak sınıflandırılmaktadır ki biz bu ayırıma baktığımızda ağır kabahatler deyimiyile cürümlerin kastedildiğini anlayabilir. İngiltere'de ise suçların üçlü bir tasnife tabi tutulmuş olduğunu görüyoruz. Cürüm ve kabahatler ayırımının yanında vatana ihanet suçu ayrı bir kategori olarak düzenlenmiştir. Bu suçun ayrı bir kategori olarak düzenlenmesinin nedeni, İngilterede vatana ihanet suçunun çok geniş kapsamlı oluşundandır. Krala ya da lorduna karşı sadakat yükümünü ihlal ettiği varsayılan bazı suçları işleyen kişinin kişisel sorumluluğunun ötesinde malvarlığıyla (bu sorumluluk, suçunun sahip olduğu parasal değerlerin yanında menkul ve gayrimenkul tüm malvarlığına, hatta sahip olduğu bir takım ünvan ve güvenceleri kapsayacak ölçüde genişti.) da sorumlu tutulduğu (forfeiture of his property) dönemlerde böyle bir ayırıma gereksinim duyulmuştu. 1870 yılında çıkarılan bir yasayla (bu yasa "Forfeitures Abolition Act" olarak anılmaktadır) modern ceza hukuklarında temel bir ilke olarak yer alan "ceza hukukunda kişisel sorumluluk ilkesi"nin kabul edilmesinden sonra böyle bir ayırım gereksiz olduğu, vatana ihanet suçunun da bugünkü haliyle cürümler arasında değerlendirilmesinin daha doğru olacağı doktrinde belirtilmektedir. Günümüzde de bu sorumluluk, sınırlı da olsa bazı durumlar için varlığını sürdürmektedir. Hukukumuzda mevcut olan suçta kullanılan eşyanın müsaderesinden ve bazı suçlarda (özellikle uyuşturucu kaçaklığı suçlarında) böyle bir sorumluluğun varlığından söz edebiliriz.

Birleşik Devletlerde cürüm ve kabahat ayırımı iki temele dayalı olarak yapılmaktadır. Bunlardan birincisi işlenen suçun cezası dikkate alınarak yapılan ayırımdır ki en yaygın ayırım bu olmaktadır. Buna göre işlenen

kapsamlı olmasının yanı sıra görünüşteki anlamının dışında başka bir manayı içerdiği Amerikan doktrininde bir çok hukukçu tarafından belirtilmektedir²⁷². Bu sistemin temelleri

suçun cezasının ölüm ya da bir yıldan fazla (genellikle bir yıl olanlar da bu kapsamda sayılmaktadır.) olması durumunda bu suç cürümdür (felony). Cezası bir yıla kadar olan suçlar ise kabahat (misdemeanor) sayılmaktadır. Diğer ayırım ise suçlunun cezasını çekeceği hapishanenin türüne göre yapılmaktadır. Eğer işlenen suç, cezası yerel bir hapishanede çekilen (incarceration in a local jail) türden ise bu suç kabahat (misdemeanor); federe devlet hapishanesinde çekilen (imprisonment in a state prison) türden ise suç cürüm (felony) olarak kabul edilmektedir. Suçun cezasının para cezası olması durumunda bu suç kabahat olduğu gibi; cezanın belirlenmesinde ise işlenen suçun cezasının üst sınırı dikkate alınmaktadır. Gerçekte bu iki ayırım arasında da net bir çizginin bulunduğundan söz etmek güçtür. Diyebiliriz ki cezası bir yıldan az olan suçluların cezaları genellikle yerel cezaevlerinde çekilmektedir. Dolayısıyla da her iki ayırım çoğu zaman birbiriyle kesişmektedir. Suçları, cürüm ve kabahat olarak ayırmanın çeşitli sonuçları vardır. Suçun kovuşturulmasından yargılanmasına oradan cezanın çektirilmesine ve başka bir çok farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin bir çok Federe devlette, bir cürümün kovuşturulması için Büyük Jüri iddianamesi gerekmektedir. Bir cürüm sanığının yargılama sırasında mahkemede hazır bulunması gerekirken, kabahat zanlısı için böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Cürümlerde tekerrürün kabul edilmesine karşın kabahatler için tekerrür söz konusu değildir. Ayrıca şartla salıverme ve denetimli salıverme gibi infaz hükümlerinin uygulanmasında cürümlerle kabahatler arasında farklı hükümlerin uygulanması söz konusu olmaktadır. Bu farklılık ceza usul ve ceza hukukunun alanları dışında da görülmektedir. Örneğin bazı eyaletlerde işlenen suçun cürüm olması memuriyetten mahrumiyet sonucunu doğurmaktadır. Cürüm işleyen kişi oy kullanma hakkını kaybedebileceği gibi jüride görev alamayabilir ya da savcılık ve avukatlık yapma hakkını kaybedebilir. Bir çok eyalette cürümden dolayı mahkumiyet boşanma nedeni olarak kabul edilmiştir. (Bazı eyaletlerde ise bu ayırım -özellikle kamu görevinden veya avukatlık yapmaktan mahrumiyet açısından- haysiyet kırıcı suçlar ["infamous crimes" ya da "crimes involving moral turpitude"] bakımından yapılmaktadır.); Bütün bu bilgiler için bkz. **LAFAVE**, Wayne R.-**SCOT**, Austin W., Substantive Criminal Law, Volume I. ST Paul Minn. 1986, ss.,41-44 (sayfa 41 ve 44'deki 1,2,22,23 ve 24 no'lu dipnotlar dahil); **DRESSLER**, ss.2-3: "forfeiture"nin Birleşik Devletler'deki özü geçmişi ve şimdiki durumu için bkz. **LIEBERMAN**, ss.,191-192; Gürbüz. "misdemeanor" sözcüğünün karşılığını "suç" olarak çevirmiştir. Biz yukarıda belirttiğimiz gerekçelerle bu sözcüğün karşılığının "kabahat" olarak çevrilmesinin orijinal anlamını daha iyi yansıttacağı düşüncesindeyiz. Bkz. **GÜRBÜZ**, s. 32: Nitekim Özçelik de maddenin (AY. m.11/Bl.4) çevirisini, "Başkan, cumhurbaşkanı yardımcısı ve Birleşik Devletler'in bütün mülki memurları vazifeye taalluk eden suçlardan itham ve vatana hıyanet, rüşvet almak vesair cürümler ve kabahatlerden dolayı mahkum olurlar..." biçiminde yapmıştır. Ancak maddenin orijinal metninde, görevle ilgili suç ayırımı yapılmamıştır. Çeviri için bkz. **ÖZÇELİK**, s., 250.

²⁷² **HOFFER-HULL**, s., 33; **BLACK**, s.,27; **BERGER**, s., 62: "High crimes and misdemeanors" ın anlamı üzerine bir değerlendirme yapan Posner, "high crimes" deyiminin ağır suçları ya da yüksek düzeyli kişilerin işledikleri

İngiliz hukukuna dayandığına göre, bu deyimın anlamını doğru saptayabilmek için bakılacak yer de yine İngiltere olacaktır²⁷³.

İngiltere'de impeachment, Avam Kamarası tarafından, Kralın bakanlarına (Kraliyet ailesine karşı değil) ve danışmanlarına karşı bir tehdit, bazen de keskin bir kılıç olarak kullanılmıştır. Herhangi bir parlamenter, kralın yüksek düzeyli bir bürokratını bu yöntemle suçlandırabiliyordu. Ağır cürüm ve kabahatler deyimini parlamento tarafından o kadar geniş yorumlanıyordu ki; her türlü yolsuzluk, parlamentonun haklarını sınırlandırmaya yönelik her türden davranış, yetkinin kötüye kullanılması (abuse of power) ya da kamu güvenini kötüye kullanma (abuse of public trust) suçlandırma için elverişli bir gerekçe olmaktadır.²⁷⁴ Bu suçların adi bir ceza kovuşturması ve yargılamasına konu olup olmamasının bir önemi yoktur; parlamentonun her bir yargılama için yarattığı suçlar (lex Parliamentaria)'dır. İngiliz impeachment pratiğinde, bu suçlar tam anlamıyla siyasal bir karaktere sahiptir²⁷⁵.

İngiliz impeachment pratiğinde bunun tipik örneklerini bulmak güç değildir. 1642 yılında Londra Belediye Başkanı Richard Gurney, Parlamentonun silah ve cephaneliklerin depolarda saklanmasına ilişkin emrine riayet etmediği için suçlandırılmıştır. 1701 yılında Orford Kontu, görevi savsaklamaktan, Suffolk Kontu, Kraldan değerinin çok altında altında mal satın aldığı için (bu durum rüşvet gibi değerlendirilmiştir.), Yüksek Yargıç Berkley ve yanında başka yüksek yargıçlar Krala, Parlamentonun onayı olmaksızın "Gemi Parası Vergisi-

suçları anlatmak için kullandığını, anayasayı hazırlayanların ise bunu yanında "high misdemeanors" deyimine yer vermekle bu kelimeye gerçek anlamı dışında başka bir anlam yüklemek istediklerini yani siyasal suçlandırma nedeni olabilecek suçları ceza yasalarında belirtilen adi suçlardan ayırmak istediklerini, aksini düşünmenin bizi Anayasayı hazırlayanların anlamsız bir ifadeyi anayasaya aldıkları sonucuna götüreceğini belirtmektedir.bkz. **POSNER**, s., 98: Bu konu üzerine aynı yönde görüş belirten Blackstone ve Simpson için bkz. **SIMPSON**, s., 48.

²⁷³ "High crimes and misdemeanors" ifadesi common law'da daha eski tarihlerden beri kullanılıyor olmakla birlikte, impeachment yargılamasında bu deyim ilk defa 1386 yılında Suffolk Kontunun yargılaması sırasında kullanılmıştır.bkz. **SIMPSON**, s., 86; **BERGER**, s., 59.

²⁷⁴ **HOFFER-HULL**, s., 3; Öyle ki Lordlar Kamarası üyeleri, Parlamento tarafından gerçekleştirilen impeachment yargılaması üzerine hiçbir sınırlamanın olmaması gerektiğine inanıyorlardı.bkz. **BERGER**, s.,52, 254 numaralı dipnot.

²⁷⁵ **BERGER**, s., 67; **RODINO**, s., 3.

Ship Money Taxes" alabileceğine dair görüş bildirdikleri için, Lord Somers ve Lord Halifax Kraldan değeri yüksek hediyeler kabul ettikleri için, Oxford ve Strafford Kontları Krala kötü öğütler verdikleri için Parlamento tarafından suçlandırmaya maruz bırakılmışlardır.²⁷⁶ Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. İngiltere'de Parlatentonun suçlandırma yetkisini sık sık kullanmasının altında yatan neden, özellikle XVI. ve XVII. yüzyıllarda Parlamento ile Kral arasındaki şiddetli mücadeledir. Kralın mutlak sorumsuzluğu ve dokunulmazlığından dolayı Krala karşı suçlandırma yetkisi kullanılmadığı için, onun yerine Kralın yürüttüğü siyasetten hoşnut olmayan Parlamento, bu yetkiyi Kraliyetin bakanlarına ve diğer yüksek düzeyli bürokratlarına karşı kullanıyordu.

Kısaca söylemek gerekirse, Birleşik Devletler anayasası hazırlandığı sırada, Anayasayı hazırlayanlar, bu kurumun İngiltere'deki uygulamasına hiç de yabancı değillerdi; tam aksine İngiliz kamu hukukunu çok iyi biliyorlardı.²⁷⁷ Onlar kurulacak yeni devlette, güçlü fakat sorumlu bir başkan (yürütme) istiyorlardı; sorumsuz bir kral değil. Anayasa hazırlık komisyonuna Massachusetts federe devletini temsilen katılan Elbridge Gerry'nin deyişiyile "iktidarın başı hiç bir zaman suç işlemez" kuralı tartışmalarda gündeme bile alınmayacaktı. Bunun yanında suçlandırma yetkisinin, Kongrenin diğer erklerle karşı kullanabileceği sınırsız bir yetki olmasını da istemiyorlardı²⁷⁸.

Anayasayı hazırlayanlar, "diğer ağır cürüm ve kabahatler" deyimini kabul ederlerken, İngiliz Kamu hukukunun birikimi onlara yol gösteriyordu. Bu ifadeyi bir common law deyimini olarak anayasaya dahil ediyordu. Deyim, common law'daki teknik ve sınırlı anlamıyla yorumlanacaktı²⁷⁹. Bu deyiminin anayasaya alınmasının amacını anlayabilmek ve dolayısıyla

²⁷⁶ **SIMPSON**, s.. 86 vd.; **BERGER**, s., 67 vd.

²⁷⁷ Rodino. Anayasayı hazırlayanların çok iyi eğitim almış kişiler olduklarını; ve komisyon üyelerinden en az dokuzunun İngiltere'de hukuk öğrenimi yapmış olduklarını belirtmektedir.bkz. **RODINO**, 9.

²⁷⁸ 1787 Yazının son günlerinde Philadelphia'da yapılan tartışmalar, yürütme yetkisini güçlü fakat dizginlenmiş ve aynı zamanda da Kongre'ye aşırı bağımlı olmayacak bir güç haline getirebilmek için bulunacak dengeleme formülü üzerine yoğunlaşmıştı. Bkz. **TASSEL-FINKELMAN**, s.. 5.

²⁷⁹ Bu yorum tarzı Berger'e aittir. Aslında bu görüş, Anayasa hazırlık komisyonu üyelerinden ve daha sonra da Yüksek Mahkeme başkanlığı ve üyeliği görevlerini yürütmüş olan James Wilson ve William Paterson tarafından da savunulmuştur. Berger, bu görüşünü desteklemek için Wilson ve Paterson'un görüşlerine atıf yapmanın

da kapsamını belirleyebilmek için madde üzerine Anayasa hazırlık komisyonundaki tartışmalar üzerinde durulması gerekecektir.

8 Eylül 1787, yani Anayasanın kabulünden sadece 9 gün önce komisyonun kabul ettiği Anayasa tasarısında Başkanın suçlandırılarak görevden alınması (impeachment) ile ilgili maddede görevden alma nedeni olarak " vatana ihanet ve rüşvet" yer almaktadır. O günkü metinde de impeachment yetkisi Kongre'ye verilmiş, ancak suçlandırmaya esas teşkil eden nedenler arasında "diğer ağır cürüm ve kabahatler" ifadesine yer verilmemiştir. Colonel George Mason hükmün neden "vatana ihanet ve rüşvet" ile sınırlı tutulduğu tartışmasını açtı. "Vatana ihanet" anayasada tanımlandığı sınırlar içerisinde bir çok ağır ve tehlikeli cürmü impeachment kapsamı dışında bırakıyordu. Ayrıca "rüşvet" ise çok daha spesifik ve dar anlamı olacağından yalnızca bu suça uygun hareketi ifade edebilirdi²⁸⁰.

Yargı organları dışında başkaca bir makamın cezalandırma yetkisini kullanamayacağı anlamına gelen "no bills of attainder" ifadesi İngiliz anayasasından olduğu gibi alınarak kabul edilmişti. Mr. Gerry maddeye "kötü yönetim" anlamına gelen "maladministration" ifadesinin eklenmesini önerdi. Buna karşılık Mr.Madison, bu kadar belirsiz bir terimin senatoya çok geniş bir yetki sağlayacağını belirterek karşı çıktı. Ayrıca Gouverneur Morris, dört yılda bir yapılan seçimlerin bu "kötü idareyi" önleyeceğini söyleyerek bu ifadenin yersiz olduğunu savunmuştur. Morris'e göre Başkan, yardımcılarının ve emrinde çalışan kişilerin katılımı olmadan suç işleyemezdi. Bu yüzden görevi ile ilgili olarak onu halkın yargısına bırakmak daha doğru olurdu. Morris'e yanıt Mason'dan gelmiştir: "Bir kimsenin hukukun üstünde olması gerekir mi? Her şeyden öte, bu kimse hukukun üstünde olursa engin adaleti kim

yanında ünlü Anayasa hukukçusu Leonard Levy'ye de gönderme yapmaktadır. **BERGER**, s., 71; Berger'in adı geçen yazarlara atıfları için bkz. **BERGER**, s., 77; Aksi yönde görüşler için ve Berger'in eliştirisi için (isim belirterek eleştiren bu yazarlardan yalnızca Posner dir.) bkz. **BLACK**, ss., 33-36; **HOFFER-HULL**, s., 117-118; **STORY**. Joseph. Commentaries on the Constitution of the United States, Fifth Edition, Boston 1891, s., 197; **POSNER**. s.. 99; Bu suçların kapsamının Anayasayı hazırlayanların iradelerine ters bile düşse common law'daki teknik anlamıyla sınırlandırmanın bu yargılamanın niteliğine uygun düşmeyeceği, anayasanın impeachment hükmünü yetersiz kılacağı konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi ise ilerde ilgili bölümlerde ele alınacaktır. Ayrıca bkz. **POSNER**, s., 98'deki 8 numaralı dipnot.

²⁸⁰ **RODINO**, s.,8-9; **TASSEL-FINKELMAN**, s., 5; **BLACK**,s., 28; **GERHARDT**, s.,105; **BERGER**, s.,76.

gerçekleştirecek? Ciddi bir suç işlendiğinde en az yardımcıları kadar bundan Başkan da sorumlu tutulmalıdır.”²⁸¹ Komisyonunda Mason'ın görüşü ağır basacaktır.

Daha sonra Colonel Mason, “kötü idare” ifadesini geri çekip, “diğer ağır cürüm ve kabahatler” ifadesini önerir. Anayasa hazırlık komisyonun çalışmaya başlamasından daha birkaç hafta önce Indiana valisi Warren Hastings, “ağır cürüm ve kabahat”ten dolayı suçlandırılmıştı. Mason, komisyonunda bunu örnek göstermiştir. Bu öneri kabul edilerek madde üzerinde tasarıya son şekli verilmiş oldu. Tasarı komisyonunda üç hayır oyuna karşılık sekiz evet oyuyla kabul edilmiştir. Bu tartışmalar yapılırken Mr. Morris görüşmeleri terketmiştir²⁸².

Hazırlık komisyonu, gizlilik içinde çalışmıştır. Fakat o günün belgeleri bize komisyon üyelerinin bu konu üzerinde fazlaca düşünmemiş olduklarını göstermektedir. Doktrinde “kötü idare” ifadesinin reddedilerek, yerine “diğer ağır cürüm ve kabahatler” ifadesinin getirilmiş olması eleştirilmiştir. Zira dönemin iyi hazırlanmış bazı federe devlet anayasaları “kötü yönetim” ifadesine yer vermiştir. Tartışmalara bakıldığında komisyon üyelerinin bu iki ifadenin birbirinden farklı olduğunu ve şimdiki ifadenin birincisine göre daha açık olacağını kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Onların amaçları büyük bir olasılıkla, “kötü yönetim” kapsamına dahil olabilecek bütün hareketlerin suçlandırma (impeachment) nedeni sayılmaması gerektiği doğrultusunda idi. Doktrindeki görüş ise, “diğer ağır cürüm ve kabahatler” ifadesinin “kötü yönetim” sayılabilecek bütün hareketleri kapsayıcı olduğu ve böylece daha karmaşık ve tehlikeli bir ifade olduğu yönündedir. Zira bu deyim, sözcük anlamıyla basit kabahatleri de kapsar görünümündedir. Bu ise kötü yönetim (aslında hukuka aykırı yönetim deyimini daha uygun görülebilir: maladministration)’e göre daha tehlikelidir.

Fakat bu ifadenin Anayasa’ya alınmasıyla Mason’un sorusuna da yanıt verilmiş olduğunda kuşku yoktur. Zira tasarıya bu ifade alınmadan önce vatana ihanet ve rüşvet dışında kalan pek çok ağır ve ciddi suç impeachment nedenleri dışında kalmaktaydı. Halbuki bu yeni biçimiyle madde onun isteklerine fazlasıyla cevap vermektedir. Black’in de belirttiği gibi, bu fazlalığın ne gibi sorunlara yol açabileceğini o da düşünmüş değildir²⁸³.

²⁸¹ RODINO, s., 7; SIMPSON, s., 43.

²⁸² BLACK, s., 30; RODINO, s., 7.

²⁸³ BLACK, s., 30.

8 Eylül 1787 günü komisyonda yapılan tartışmalarda üzerinde durulan bir kaç önemli noktaya temas edelim: Kötü yönetim ifadesine karşı çıkan Madison'un itiraz gerekçesi: "Eğer bu ifadeye yer verilirse başkan ancak senatoyu hoşnut tutabildiği sürece başkanlıkta kalabilir" şeklindeydi. Başka bir anlatımla başkanın kongreye göre yetersiz (inefficient) ya da kötü bir yönetim sergilemesi (maladministration), suç oluşturabilecek herhangi bir davranışta bulunmamış olmasına ya da belirgin bir hukuka aykırı hareketi olmamasına rağmen aynen İngiliz parlamenter sisteminde olduğu gibi, salt bir güvensizlik oyu (no confidence) başkanın görevden alınması için yeterli olacaktır. Evet 8 Eylül günü yapılan tartışma bu noktada olmuş ve devlet yönetiminde Başkanın iyi olmadığı yönündeki bir gerekçenin suçlandırma (impeachment) nedeni sayılamayacağı vurgulanmak istenmiştir. Bu yüzden kötü yönetim ifadesi muğlak bulunmuş ve yerine "diğer ağır cürüm ve kabahatler" ifadesi getirilmiştir. Ancak her somut olayda bunu bulup çıkarmak ve belirsizliği ortadan kaldırmak oldukça güçtür. Şurası açıktır ki, başkanın politikasından hoşnut olmayan Kongre bu durumu, görevden alma nedeni sayamayacaktır.²⁸⁴ Burada "high misdemeanors" (ağır kabahatler) deyimine yer verilmiş olması boşuna değildir. Anayasayı hazırlayanlar bu ifadeye yer vermek suretiyle suçlandırmaya elverişli, yani siyasal karakterli bir takım hareketleri bu kapasamda değerlendirmek istiyorlardı. Gerek Temsilciler Meclisi üyeleri gerekse senatörler bunun farkındadır. Amerikan siyaset tarihi bunun ispatıdır.²⁸⁵ Kongre'nin zaman zaman siyasal motivasyonlarla suçlandırma girişimleri olmuşsa da bunlar başarıya ulaşamamıştır.

D. Impeachment Nedeni Sayılan Suçlarla Diğer Adi Suçlar Arasındaki İlişki

Vatana ihanet ve rüşvet kim tarafından işlenmiş olursa olsun ciddi suçtur. Bu arada "diğer ağır cürüm ve kabahatler" ifadesi adi suçlar için bir sınırlama teşkil eder mi? Başkan, sıradan bir kimse için suç teşkil eden bir hareket yapmış olduğu için görevden alınması hukuka uygun mudur? Bu suç, çok hafif bir suç olsa bile görevden alma nedeni sayılabilir mi?

Bazıları için böyle yüzeysel ve biçimsel olarak Anayasanın ifadesine uygun düşecek bir yorumu kabul etmek kolay olacaktır. Öte yandan suç oluşturmamasına karşın ahlaka

²⁸⁴ SIMPSON. s. 17-18; BLACK. s., 30-31; TASSEL-FINKELMAN, s., 5-6.

²⁸⁵ BERGER. s. 74-75; BLACK, s., 30-31; TASSEL-FINKELMAN, s., 5-6.

aykırı, sefih bir davranış ya da yaşam biçimi başkanın görevden alınmasını gerektirecek bir neden olarak kabul edilemeyecek midir?²⁸⁶ Ulusal bütünlüğü²⁸⁷ ciddi şekilde tehdit eden bir davranış, ceza yasalarında tanımlanmış bir suç değilse başkan göreve devam mı edecektir? Sözelimi başkan, hangi koşullar altında olursa olsun katolik bir kişinin atamasını yapmayacağını duyursa ve bunu da ciddi olarak uygulamaya koysa, bu durum Anayasada belirtilen “federal görevli atamalarında hiç bir din ayırımına yer verilemez” hükmünü açıkça ihlal etmiş olsa da ceza yasalarında tanımlanmış her hangi bir suç kapsamına girmemektedir²⁸⁸.

Black'a göre bu kadar açık ve net bir yetkinin kötüye kullanılması olayının varlığı, Başkanın görevden alınması için yeterlidir; ceza yasalarının bu davranışı suç olarak düzenlemiş olup olmamasının bir önemi olamaz, olmamalıdır da. Zira doğrudan doğruya ulusal bütünlüğü tehlikeye atan böyle bir uygulamayı gerçekleştiren bir başkanın görevden alınamayacağından söz etmek, tamamen sağduyudan yoksun bir düşüncedir. Black şu örneği vererek bu görüşünü desteklemektedir: Bir bölgede (District of Columbia), hiç bir haklı ve hukuka uygun neden olmadığı halde insanları öldürmüş olan federal ajan ve polisleri, af yetkisini kullanarak affeden bir başkan da suç işlemiş olmaz. Anayasa'ya rağmen böyle bir suç da yasayla yaratılamaz. Böyle bir başkanı görevden uzaklaştırabilmek için yalnızca bir tek yöntemin, siyasal suçlandırma yönteminin olduğu gözden irak tutulmamalıdır. Burada Kongre “high crimes and misdemeanors (diğer ağır cürüm ve kabahatler)” deyimini yorumlayacaktır. Deyim teknik anlamıyla yorumlandığında, Kongre'nin Başkanı görevden uzaklaştırabilmesi

²⁸⁶ Charles Black. böyle sefih bir davranış için şu ilginç örneği vermektedir: Diyelim ki başkan dört kadınla evlenebilmek için Suudi Arabistan'a taşındı ve bugünkü modern iletişim olanaklarını kullanarak ülkeyi oradan yönetmeye başladı. Birleşik Devletler yasaları bakımından bu bir suç oluşturmamaktadır.bkz. **BLACK**, s., 35-36: Aynı örneği Black'ten Posner da alıntılanmıştır.bkz. **POSNER**, s., 99.

²⁸⁷ Örneğin ulusal güvenliği bilinçli olarak zayıflatan bir kişinin başkan olarak ülkeyi yönetmesi söz konusu olamaz. Bu yönde örnekler için bkz. **TRIBE**, s., 294.

²⁸⁸ Raoul Berger'in bu deyim kapsamını common law'daki teknik anlamıyla sınırlamakla bu önemli noktayı gözden kaçırdığını belirten Posner, “Birleşik Devletler Anayasasını hazırlayanların İngiliz pratiğini, içli dışlı oldukları Koloniler dönemi ve Federe devletlerin pratiğine tercih etmiş olmaları herhalde çok şaşırtıcı olurdu” demektedir.bkz. **POSNER**, s., 99 ve aynı sayfadaki 13 numaralı dipnot.

için, söz konusu davranışı suç kapsamına alması gerektiği düşünülebilir. Ancak hemen belirtelim ki; kişi güvenliğine ilişkin ve ceza hukukunda evrensel bir ilke olan *ex post facto law* (ceza yasalarının geçmişe yürütülmesi) geçirilemeyeceği ilkesi Amerikan Anayasası tarafından da kabul edilmiştir. Bu durumda da Kongre'nin söz konusu davranışı suç haline getirmesinin böyle bir başkanın görevden uzaklaştırılmasını sağlayamayacağı açıktır²⁸⁹.

Bütün bu uç örnekler, Anayasanın bu hükmünün yetersiz olduğunu bir açıdan göstermektedir. Rüşvet, adliye aleyhinde işlenen bazı suçlar (obstruction of justice), vergi sahtekarlığı vb gibi ağır suçlar bakımından ise bir problem yoktur. Bu suçları işleyen bir başkanın görevde kalamayacağı açıktır. Anayasa'nın mevcut hükmü açısından da bir sorun teşkil etmemektedir.

Yukarıdaki örneklerin bir açıdan Anayasa hükmünün yetersizliğini ortaya koyduğu söylenebilir. Şimdi olaya bir başka açıdan bakalım ve şu soruyu soralım; Başkan, mevcut ceza yasalarına göre suç sayılan bir davranışta bulunursa, işlediği suçun ağırlığı dikkate alınmaksızın görevden alınabilir mi? Anayasa hükmünün buna verdiği yanıt yüzeysel bir değerlendirme ile: "*evet alınabilir*" şeklinde olacaktır. Hükmün bu yönünü ortaya koyan şu örnek verilmiştir: Yardımcılarından birisini homo-sexual (eşcinsel) ilişkide bulunurken gören Başkanın, bu durumu derhal en yakın polis mercilerine bildirmemesi, "cürmü haber vermede zuhul" suçunu oluşturur. Otomobil kullanırken hız sınırını aşan bir başkan da suç işlemiş olur. Benzeri bir örnekte başkan, genç bir Beyaz Saray stajyerinin mariuhana kullandığını ve bu maddeden de üç mgr. bulundurduğunu öğrendiğinde, bu genç stajyere tedavi için bizzat kendisi yardım ediyor. Bu durumda Başkanın eyleminin adliye aleyhinde işlenen bir cürüm olan "adaletin engellenmesi" suçunu oluşturduğunda kuşku yoktur²⁹⁰.

Şu halde bütün bu örneklerde anlatılan durumlarda başkanın görevden alınabilmesi için gerekli koşullar Anayasa'nın ifadesine uygun olarak oluşmuştur ve bu hüküm lafzi olarak yorumlandığında başkanın görevden alınması gerekmektedir. Bunun ise kabul edilmesinin mümkün görülemeyeceği ifade edilmektedir²⁹¹. Anayasa hazırlık komisyonu üyesi James

²⁸⁹ POSNER, s., 99-100.

²⁹⁰ BLACK, s., 36; SIMPSON, s., 52.

²⁹¹ BLACK, s., 36; Benzeri örnekler ve Black'e açık atıf için bkz. TASSEL-FINKELMAN, s., 7.

Wilson'ın da belirttiği gibi bu suçlar siyasal karakterlerinin dışında düşünülmezler, bu yargılama sonunda verilen ceza nasıl ki tamamen siyasal nitelikte bir cezadır; bunun ötesine geçirilemez aynen öyle de impeachment nedeni sayılacak suçlar da kamu güvenini sarsacak önemli suçlar ya da davranışlar (çünkü burada suç deyimi teknik bir ceza hukuku teriminin ötesinde, yukarıda verdiğimiz suç ceza yasaları bağlamından suç oluşturmayan ancak bu özel yargılama bakımından görevden alma nedeni sayılması gereken hareketleri de kapsamaktadır) olabilir²⁹².

Aslında Amerikan impeachment pratiğine baktığımızda Kongre'nin, bu hükmü yorumlama işinde başarılı olduğunu, dengeli bir yol tuttuğunu söylemek mümkündür. Yakın geçmişte Başkan Clinton'ın yargılama mahkumiyetle sonuçlanmamış olması buna en güzel örnektir. Clinton'ın işlemiş olduğu suç, onun görevi sürdürmesi için gerekli olan kamu güvenini yok etmiş midir? Yargılamanın sonucu bu soruyu olumsuz yanıtlamayı gerektirir. Zira Clinton, bu yargılamanın sonunda işlediği suçtan beraat etmemiş; ancak işlemiş olduğu suç başkanlık görevine son verilmesini gerektirecek nitelikte-siyasal karakterli (political characters)- bulunmamıştır²⁹³. Bu görüşümüzü destekleyen ve tam aksi yönde Kongre pratiğinden verebileceğimiz bir başka örnek de yargıç John Pickering'in suçlandırılması ve bu yolla görevden uzaklaştırılmasıdır. Yargıç Pickering, ceza yasaları bağlamında suç sayılabilecek hiçbir davranışta bulunmamış olmasına karşın, onun alkolik ve derbeder yaşantısı Kongre tarafından görevden uzaklaştırma (impeachment) nedeni olarak kabul edilmiştir²⁹⁴.

²⁹² **BESCHLOSS**, s., 70; **RODINO**, s., 10.

²⁹³ Johnson döneminin adalet bakanı olan Nicholas Katzenbach'ın Clinton yargılamaında, 8 Aralık 1998 tarihinde Temsilciler Meclisi adalet komisyonunda savunma tanığı olarak dinlenmesi sırasında, Clinton'ın işlemiş olduğu suçun impeachment nedeni sayılamayacağını yargıç Story ve James Wilson'ın yukarıda sözünü ettiğimiz sözlerine atıf yaparak gerekçelendiği konuşma metni için bkz. **BESCHLOSS**, s., 69-71; Alexander Hamilton'ın aynı yöndeki görüşü için bkz. **RODINO**, s., 10.

²⁹⁴ **SIMPSON**, s., 192-194; **POSNER**, s., 99.

E.Diğer Ağır Cürüm ve Kabahatler İfadesinin Anayasa'nın Ruhuna Uygun Olarak Yorumlanması

1. Ceza Hukukundaki Kıyas Yasağının Anayasa Hukukunda Geçerli Olmaması

Anayasaya “*high misdemeanor*” deyimiyile birlikte “*other crime*” deyiminin alınması hukukçuları bu ifadelerin görünüşteki anlamlarıyla yorumlanmaması gerektiği konusunda birleştirmiştir²⁹⁵. Zira “*other crime*” deyimini teknik anlamıyla “*high misdemeanor*” deyimini de kapsamaktadır. “*crime*” ceza hukukundaki teknik anlamıyla “suç”un karşılığı olduğuna göre, anayasayı hazırlayanlar “*high misdemeanor*” ifadesine de anayasada bu deyimle yan yana yer verdiklerine göre teknik olarak suç sayılmayan ancak suçlandırma nedeni olabilecek bir takım davranışları öngörmüş olmaları gerekmektedir²⁹⁶.

Birçok anayasa hukukçusu konuyu Anayasanın özüne uygun olarak çözümlenebilmek için çok eski tarihlerden beri uygulanmakta olan *eiusdem generis*- örnekseme metodunun kullanılması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Buna göre, eğer bir hükümde bir grup spesifik sözcüğü genel bir ifade takip ediyorsa (burada “vatana ihanet ve rüşvet” spesifik olarak belirtilmiş ve ardından “diğer ağır cürüm ve kabahatler”ifadesine genel bir ifade olarak yer verilmiştir.) genel ifadenin içeriği özel ifadeden yararlanmak suretiyle bir örnekseme yapılarak doldurulması gerekir. Bu çeşit bir yorum kuralının her yerde uygulanmasının olanaksız olduğunu kabul eden Black²⁹⁷, bu hüküm açısından böyle bir yorumun Anayasanın özüne ve bu hükmün amacına uygun olduğunu belirtmekte ve maddede özel olarak belirtilen “vatana ihanet” ve “rüşvet” ifadelerinin “diğer ağır cürüm ve kabahatler” açısından bir sınırlama teşkil edeceğine²⁹⁸ değinmektedir.

²⁹⁵ Bu deyimlerin anlamları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. supra. ss., 105 vd. (270 ve 271 numaralı dipnotlar).

²⁹⁶ **SIMPSON**, s. 43; İngiltere’de de impeachment yargılamasının cezai anlamda “suç”larla sınırlı olmadığı yönündeki görüş için bkz. **STORY**, sec.800.

²⁹⁷ **BLACK**. s.. 36: Aynı kuralın uygulanmasının sorunu çözmeye yardımcı olacağını belirten Simpson, maalesef North Coroline hariç, Federe devletlerin anayasa hazırlık komisyonlarında da bu konu üzerinde durulmamış olduğu için konuyu aydınlatmanın güç olduğunu söylemektedir. **SIMPSON**, s., 43.

²⁹⁸ Anayasada geçen “high” deyiminin teknik bir ceza hukuku değil ancak siyasal karakterli suçları anlatmak için kullanılmış olabileceği yönündeki görüş için bkz. **GERHARDT**, s.. 105.

Şu halde impeachment yargılamasına konu olan hareketin ceza yasalarında tanımlanan bir suç oluşturup oluşturumamasına bakılmaksızın bu hareketin “vatana ihanet” ve rüşvet” suçlarında olduğu gibi ülke açısından ciddi bir tehlike oluşturacak nitelikte olması nazara alınacaktır. Her iki suçun konumuz bakımından arz ettiği özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz: 1- bunlar çok ağır suçlardır 2- ülke siyaseti ve devletin işleyişi bakımından tehlikeli biçimde yaralayıcıdır. 3- her ikisi de haysiyet kırıcıdır, iyi bir vatandaş olmaya engeldir; eğer bir davranış yukarıdaki özellikleri taşıyorsa bu fiili işleyen bir kişinin başkan olarak ülkeyi yönetmesi olanaksızdır, kanun kitaplarında ne yazdığının bir önemi de yoktur.²⁹⁹

Bu çeşit bir yorum metodu ile ilgili olarak yukarıdaki açıklamalar biraz soyut kalabilir ancak sorunun çözümü için bu metodun işe yarayabileceği söylenmektedir. Verilen şu örnekler konuyu daha da somutlaştırabilir:

Diyelim ki başkan vergi sistemini kullanarak siyasi rakiplerini çökertmeye çalışıyor ve bunu da hukuksal temellere dayandırarak gerçekleştiriyor. Cezai bakımdan bir suç oluşturmasa da böyle bir davranış içerisinde olan kişinin başkan olarak görevde kalmasının ülkeye vereceği zararın boyutunu hesaplamak güç olacaktır. Bir kere bu durum her şeyden önce insan onurunu yaralar. Bunu yapan kişi onurlu bir insan olarak görülemez. Açıkça yanlışdır; bu yanlışlığın türü ise *-eiusdem generis-* rüşvet ve vatana ihanet cürümleriyle aynıdır. Böyle bir davranışın *colore officii*³⁰⁰ olduğunda da kuşku yoktur.

Özellikle başkanlık görevini yürüttüğü için ciddi bir incelemeye maruz kalmayacağı beklentisiyle vergi yolsuzluğu yapan bir başkanın işlediği suç en az rüşvet kadar ciddi bir suçtur. Böyle bir suçun ise görevden almayı gerektirecek nitelikte olmasının yanında, bu suçun işlenmesinin doğrudan doğruya devlete olan güveni sarsacağı, dolayısıyla devleti zayıflatacağında kuşku yoktur. Zira bu suç, doğrudan doğruya *virtute officii*³⁰¹ bir suçtur.

Başkanın davranışı ceza kanunlarında tanımlanmış (kovuşturulabilir) bir suç oluşturuyorsa (ikinci örnekte olduğu gibi) burada sorun yoktur ve böyle bir hareket görevden almayı gerektirecek türdendir; eğer yukarıda verilen birinci örnekte olduğu gibi böyle bir

²⁹⁹ BLACK, s., 37; Aynı yönde görüşler için bkz. GERHARDT, s., 105-106

³⁰⁰ SIMPSON, s., 53; BLACK, s., 37.

³⁰¹ SIMPSON, s., 53.

hareket suç oluşturmuyorsa o zaman da "*eiusdem generis*" esası (aynı türden) kabul edilmeli ve yine görevden almayı gerektiren bir hareket sayılmalıdır. Çünkü siyasal ahlakın bozulmasına neden olan ve dolayısıyla da ülkenin ve toplumun geleceğini tehlikeye atan bir kişinin başkan olarak ülkeyi yönetmesi kabul edilemez³⁰². Dolayısıyla bu metot hem başkanın davranışının ceza yasaları kapsamında bir suç oluşturması durumunda hem de bu davranışın siyasal suçlandırma nedeni kabul edilecek bir önemde; fakat cezai bakımdan bir suç teşkil etmemesi halinde uygulanacaktır³⁰³.

Durumu bazı suçlar ve davranışlar bakımından somutlaştırırsak, şu suç ya da davranışlar (suç kapsamında değil fakat siyasal suçlandırma nedeni sayılacak önemde) başkanın görevden uzaklaştırılması için yeterli görülmektedir: Başkanın, vergi sistemini kullanarak muhaliflerini taciz etmesi³⁰⁴, başkana tahsis edilmiş fonlarda özgülleme amacının dışında tasarrufta bulunma³⁰⁵, Gerekli yetki alınmaksızın (Kongre'den) ülkeyi savaşa

³⁰² BLACK, s., 39.

³⁰³ Nebraska Federe Devleti Yüksek Mahkemesi tarafından 1893 yılında verilmiş olan bir kararda "...siyasal suçlandırma nedeni olan hareketlerin yalnızca kovuşturulabilir suçlar olması gerekir şeklindeki görüşü reddediyoruz,...öte yandan bu deyim (misdemeanor kastediliyor) her hangi bir hukuksal çerçevesi olmadığı, her somut olayda bu deyim anlamı belirlenir biçimindeki görüşü de reddediyoruz...Bizim görüşümüz o ki: kamu görevlisinin yapmış olduğu hareket Anayasaya veya yasalara göre suç oluşturuyorsa veya kovuşturulmamakla birlikte bu hareket yolsuz bir niyetle yapılmış bir görevi savsama ise ya da...siyasal suçlandırma nedeni olarak kabul edilmelidir." sonucuna vararak *eiusdem generis* kuralına uygun bir yol tutturmuştur. bkz. SIMPSON, s., 47.

³⁰⁴ Kanunların uygulanmasında, yürütmeye büyük ölçüde takdir yetkisi tanınmıştır. "Yerindelik" olarak ifade edebileceğimiz bu yetki, kamu yararının nerede olduğunu somut olarak belirlemenin başkaca bir merciye bırakılmasının olanaksız oluşundan dolayı yürütmeye tanınmıştır. Vergi yasalarının uygulanması bakımından da aynı takdir hakkı söz konusudur. Bu hakkın bir intikam ya da tehdit aracı olarak kullanılması genel anlamda görevi -yetkiyi kötüye kullanmanın (abuse of power) özel bir şekli oluşturur. Böyle bir yetki suistimali hiç kuşkusuz görevden alma nedeni olarak kabul edilmektedir. bkz. BLACK, s., 42.

³⁰⁵ Yürütmenin başı olarak Başkan, uygun yerlerde kullanılmak üzere tahsis edilen fonları, gereği gibi kullanmaz ve ekonomik programların çökmesine neden olursa ne olacaktır? Harcamaların yerleri (özüleme- tahsisat) hukuka uygun olarak kanunla belirlenmektedir. Bu programları uygulamak başkanın görevidir. Başkanın bu görevi yürütürken iyiniyetli olması gerekir. İyi niyetin göstergesi ise yalnızca biçimsel olarak hukuka uygunluk değildir. Oldukça kaygan bir zemin üzerinde olduğumuzu söyleyebiliriz. İyi niyet ve ikiyüzlülük bir arada olmayacak kavramlardır. Ancak böyle bir olayda yani ekonomik bazı programlarda yerindeliğin araştırılmasında

sokmak³⁰⁶, adaletin gerçekleşmesinin engellenmesi, kötü niyetli siyasal faaliyetlerde bulunmak³⁰⁷ vb gibi durumlarda genellikle esaslılık unsurunun varlığı kabul edilmekte ve bu davranışlar siyasal suçlandırma nedeni sayılmaktadır.

Burada değinilmesi gereken bir nokta daha vardır: Impeachment nedeni sayılan suçların siyasal bir karakter taşıması gerektiğinden sözedilmiştir. Bu suçlar, genellikle görevle ilgili suçlar olmaktadır. Ancak başkan, görevi ile hiç bir bağlantısı olmayan; tamamen özel bir nedenle ağır bir suç işlerse, sözgelimi kasten bir kimseyi öldürürse durum ne olacaktır? Hemen belirtelim ki anayasanın biçimsel yorumu açısından konuyu tartışmaya gerek yoktur. Bu suç, hiç kuşkusuz "diğer ağır cürüm ve kabahatler" içerisine girer. Bizim tartıştığımız nokta, anayasanın bu ifadesine verilecek anlam bakımından olmaktadır. Doktrinde böyle bir suçun siyasal suçlandırma nedeni sayılması gerektiği belirtilmektedir. Çünkü bu suç siyasal karakterli bir suç olmasa bile, başkanlık makamını yıpratır ve saygınlığını ortadan kaldırır.

bu iki kavramdan hangisinin bulunduğu tespiti oldukça zordur. Black'in dediği gibi burası gri bir zemindir. Renkleri ayırt etmek oldukça güçtür. Bu yüzden Black, fonların tasarrufu ile ilgili bir konunun görevden almayı gerektirecek nitelikte olmayacağı görüşündedir. Zira harcama ya da borçlanmaların hemen hepsi Kongre tarafından kesin rakamlarla belirlenmektedir. bkz. **BLACK**, s., 43; 1386 yılında Suffolk dükü Chancellor Michael de la Pole'ün, kendisine tahsis edilen fonlarda özgülenme amacının dışında tasarrufta bulunması, "diğer ağır cürüm ve kabahatler"den suçlandırılmasına neden olmuştur. Bkz. **BERGER**, s., 67.

³⁰⁶Acil bir durum ya da ülkeye karşı derhal vukubulacak bir tehdit söz konusu olmaksızın başkanın ülkeyi savaşa sokması açık bir görevden alma nedeni sayılmaktadır. Zira bu yetki Kongre'ye aittir. Teorik olarak durum bu olmakla birlikte aslında Amerikan uygulamalarına baktığımızda kazın ayağının başka olduğunu görürüz. Pigs Körfezi olayında başkan, Kongre'den yetki almaksızın askeri müdahale emri vermiş ve açık bir yetki aşımı olan bu durumdan dolayı hiç kimse siyasal suçlandırma (impeachment)'dan söz açmamıştır. Burada kasti bir yetki aşımı vardır. Belirli bir bölgeyle sınırlı bazı askeri operasyonlar için özellikle acil durumlarda başkanın bu yetkiye sahip olduğunu savunan Black, şu örneği vererek haklılığını ortaya koymaya çalışmaktadır: "Haifa Limanını işgal etmeye başlayan Suriye güçlerine karşı bizim Akdenizde bulunan kuvvetlerimize müdahale emri veren başkanın bu hareketi görevden almayı gerektirecek bir suç oluşturacak mı?". Kongreye ait bir yetkinin usulsuz olarak başkan tarafından kullanılması durumunda yine başkanın görevden alınması prosedüründe esaslı bir rol oynayan kongrenin konuyu çözümleneceği belirtilmektedir bkz. **BLACK**, s., 44-45.

³⁰⁷ Adaletin engellenmesi ve kötü niyetli siyasal faaliyetlerde bulunmak Başkan Clinton ve Başkan Nixon'ın suçlandırılmasına gerekçe gösterildiğinden bu suçlar ilerde ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Böyle bir suç işleyen kişinin başkan olarak ülkeyi yönetmesine izin vermek, ülkenin itibarını yalnızca halkın nazarında değil yabancı ülkelerin gözünde de azaltır, ortadan kaldırır. Bu durumun ülkeye vereceği zarar ise açıktır³⁰⁸.

Yukarıda da belirtildiği gibi, doktrinde "*high crimes and misdemeanors*" ifadesinin görünüşteki anlamı dışında bir anlam daha taşıdığı belirtilmektedir. Bu ifade ceza hukuku çerçevesinde yorumlandığında ceza kanunlarında bir hareketin karşılığında tayin ve tespit edilmiş suçlara ilişkin ceza yaptırımları karşımıza çıkar. (suç ve cezada kanunilik ilkesi, ceza hukukunda kıyas yasağı) ancak Anayasa hukukunda böyle bir yorum sınırlandırması yapılmasının Anayasa'nın özüne ters düşeceğini ve maddenin uygulanması bakımından yetersiz kalacağını, maddenin amacına aykırı olacağını ileri süren Black, kendilerini yönetmesi için başkan seçen insanlar daha fazlasını isterler demektedir.

2. Başkanın Cezai Sorumluluğunun Siyasal Suçlandırma Yargılaması (impeachment) Bağlamında İncelenmesi

Burada konu, çeşitli olasılıklar göz önüne alınarak incelenecektir. Birinci olasılıkta, yani başkanın hareketinin görevden alınmayı gerektirecek nitelikte olduğuna, yapılan Senato yargılaması sonucunda karar verilmiş ve başkan görevden alınmışsa burada da iki olasılığı dikkate almak gerekir. Bu hareket, ceza yasalarında tanımlanmamış bir hareket olabilir; yani bir suç kapsamında değildir: bu halde tartışılacak bir konu yoktur, başkanın bir ceza mahkemesi önünde yargılanarak cezalandırılması söz konusu olamaz. Eğer söz konusu hareket ceza kanunları kapsamında bir suç teşkil ediyorsa bu durumda görevden alınmış olan başkan herhangi bir kimse gibi suçla ilgili olarak görevli adi bir ceza mahkemesi önünde yargılanır. Mahkeme suçlu bulursa başkan, kendisine hiç bir ayrıcalık tanınmadan cezalandırılır. Bu yargılamanın bir ceza yargılaması olmadığını; bu yüzden siyasal suçlandırma nedeni olan suçlardan dolayı başkanın normal mahkemelerde yargılanmasının bir suçtan dolayı iki kez yargılanmama hakkının ihlali olmadığını burada yenileyelim³⁰⁹.

³⁰⁸ Konu ile ilgili olarak bkz. GERHARDT, s., 107-108.

³⁰⁹ Aynı yönde görüşler ve konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TRIBE, s., 296.

Başkanın görevi ve yetkisi dahilinde usulüne uygun olarak vermiş olduğu kararlardan ve yapmış olduğu davranışlardan dolayı hukuksal sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu yüzden başkana karşı bir hukuk davası açılması söz konusu değildir. Ancak bu kapsama dahil olmayan özel nitelikli davranışlarından ise her hangi bir yargı bağımsızlığı bulunmamaktadır.³¹⁰ Başkan dışındaki diğer yürütme görevlilerinin ise görevleri ve yetkileri dahilinde yapmış oldukları davranışlardan dolayı hukuk davalarına karşı sorumsuzlukları, bu davranışları iyi niyetle yapmış olmaları durumunda kabul edilmektedir³¹¹. Bir takım yargı kararlarına karşı ise başkana bağımsızlık tanınmamıştır. Örneğin mahkeme, başkana tanıklık için veya başka bir konuda ifadesine başvurmak için celp gönderebilir. Başkandan elinde tuttuğu belge ve bilgileri

³¹⁰ Anayasa hukukçusu Calvin A Massey, kitabının 1997 baskısında, başkanın görevi ile ilgili olmayan durumlardan dolayı hukuk davalarına karşı sorumlu olduğunu ancak böyle bir davanın Başkana görevdeyken açılıp açılmayacağını tartışmaya açık bırakmıştır. Kitabın 1999 baskısında ise kitabın baş tarafına bir ek yapmak suretiyle değişiklik olan bölümleri tashih etmiştir. Bu bölümde ise böyle bir sorumsuzluğun başkana tanınmamış olduğundan söz etmektedir ki kuşkusuz bu 1998 tarihli Clinton v. Jones davasından sonra Yüksek Mahkemenin bu konudaki görüşünün ortaya çıkmasıyla meydana gelen gelişmedir.bkz. **MASSEY**, s., 224-226 ve ek s., 1; Jones davası için bkz. **EMANUEL**, s., 130; Paula Jones, Başkan Clinton'a karşı tazminat davası açmıştır. Ancak bu davanın konusu başkanın göreve gelmeden önceki davranışlarıyla ilgilidir. Ancak mahkemenin yorumu başkanın görevdeyken fakat görevi ile ilgili olmayan özel nitelikli davranışlarından dolayı sorumlu tutulabileceğini ve bu konuda geçici de olsa bir dokunulmazlığın bulunmadığını (ki Başkan Clinton, davanın görev süresinin bitimine kadar ertelenmesi gerektiğini Yüksek Mahkemede savunmuştur) göstermiştir. Bu kararda mahkeme, olaya hukuksal olmaktan çok pratik bir gerekçeyle yaklaşmıştır. Mahkeme karar gerekçesinde, "Cumhuriyetin iki yüz yıldan fazla bir tarihinde sadece üç başkan, görevi ile ilgili olmayan davranışlarından ötürü hukuk davasına maruz kalmışlardır. Eğer geçmişi ölçü alırsak gelecekte de bunun sıklıkla olması pek muhtemel değildir..." biçiminde bir ifadeye yer vermiştir. Kısaca mahkeme, bu davalara gidip gelmek Başkanın başkanlık görevini gereği gibi yürütmesi aksatacak boyutlara ulaşmamaktadır gibi bir gerekçeden yola çıkmıştır ki bu karar, doktrinde ağır eleştirilere muhatap olacaktır. Örneğin Posner, Yüksek Mahkemeyi geçmişe bakarak gelecek hakkında kehanette bulunmakla fakat olayın hukuksal ve siyasal boyutlarını algılayamamakla eleştirmiştir. Örneğin bu davanın konusunun sex olması, davanın tarafının başkan olması durumunda kamu oyunun ilgisinin fazlalığı ve konunun mahkemede ayrıntılı olarak tartışılması ve de bütün bu tartışmaların ortasında başkanlık koltuğunda oturan kişinin bulunması bile başkanlık makamının saygınlığını azaltmak ve bu makamı ağır biçimde tahrip etmek için yeterlidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **POSNER**, s., 225-230.

isteyebilir³¹². Bu son durumda ise bu bilgi ve belgeleri başkan, açıklamaktan ya da mahkemeye vermekten kaçınabilir. Bu durum "executive privilege-devlet sırrı (yürütsel ayrıcalık)" başlığı altında incelenmiştir.

Bir diğer olasılık başkanın hareketinin suç oluşturmasına rağmen, bu suçun görevden almayı gerektirecek bir niteliğe (impeachable) sahip olmaması durumudur. Yapılan Senato yargılaması sonunda mahkumiyet (görevden azil) kararı verilmemiş olabilir.

Doktrinde, kovuşturmanın başkanın görev süresinin bitimine kadar ertelenmesi gerektiği belirtilmektedir. Zira basit ve adi bir suçtan dolayı, görevdeki bir başkanın, sıradan bir kişi olarak adi bir ceza mahkemesinde yargılanmasının doğru olmayacağı ve ertelemenin kaçınılmaz bir sonuç olduğu vurgulanmaktadır³¹³. Ayrıca kanunlarda kovuşturmayı askıya alan bazı özel düzenlemelerin (statute of limitations) zaten var olduğu, bunun yargılama usulleri ile ilgili basit bir sorun olduğu ve Kongre'nin çıkaracağı bir yasayla konunun tartışmaya meydan bırakmayacak biçimde halledilebileceği ifade edilmektedir.

F.Anayasada Özel Olarak Belirtilmiş Suçlar Dışında Kalan Bazı Suçlar

1. Kötüniyetli Siyasal Faaliyetlerde Bulunmak

Siyasi rakiplerini gözden düşürmek, yıpratmak ve böylece saf dışı bırakmak için bazı entrika ve hukuka aykırı eylemlerde bulunan ya da bu çeşit işlere bulaşmış olan bir başkanın görevde kalması, ülkenin geleceği için çok büyük bir tehlikedir. Muhaliflerinin bürolarını, gizli olarak yerleştirilmiş mikrofonlarla dinlemek, rakipleri hakkında çıkan asılsız haberleri destekleyici ve kışkırtıcı açıklamalar yapmak, seçmenlere rüşvet vererek siyasal yaşamı

³¹¹ **MASSEY**, s., 224; Başkanın hukuk davalarına karşı bağışıklığı konusunda Yüksek Mahkemenin vermiş olduğu Nixon v. Fitzgerald kararı için bkz. **GUNTHER-SULLIVAN**, s., 408 vd.

³¹² **MASSEY**, s., 223; **EMANUEL**, s., 129.

³¹³ Bu konuda anayasada bir hüküm bulunmamakla birlikte doktrinde, başkanlık görevinden ayrılıncaya kadar başkanın cezai dokunulmazlığının bulunduğu kabul edilmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir. Başkan dışında kalan diğer yürütme görevlilerinin ise böyle bir dokunulmazlığının olmadığı belirtilmektedir. Örneğin Başkan Yardımcısı Agnew, istifasından önce ceza kovuşturmasına maruz kalmış ve mahkum edilmiştir. Ancak bu konu üzerinde Yüksek Mahkemenin bir görüşü bulunmamaktadır.bkz. **TRIBE**, s., 268-269.

yolsuzlaştırmak gibi örnekler verilebilir³¹⁴. Kuşkusuz bu gibi durumlarda Kongre'ye büyük iş düşmektedir.

Ancak bütün bu olayların değerlendirilmesinde kanıt sorununu bir kenara bırakırsak³¹⁵ yukarıda sözünü ettiğimiz *eiusdem generis* kuralının uygulanmasına ek olarak *noscitur a sociis* ve *copulatio verborum acceptionem in eodem sensu*³¹⁶ metodunun uygulanması sorunun çözümünde bize yardımcı olacaktır. Bu çeşit örneksime kurallarının uygulanabilmesi için maddede geçen birtakım sözcüklerin açık olarak yorumlanamaması gerekir. Gerçekten de kamu görevini ve güvenini kötüye kullanarak siyaseti yozlaştıran bir başkanın yapmış olduğu davranışlar kovuşturulabilir nitelikte (siyasal suçlandırmaya elverişli:impeachable) suçlar olmayabilir. Böylece “*high misdemeanors*”un (ağır kabahatler deyiminin) kapsamı belirlenirken, bu deyim hüküm içerisinde birlikte kullanıldığı diğer örneklemeler-vatana ihanet ve rüşvet-dikkate alınacaktır. Benzeri biçimde, eğer biz “diğer ağır cürüm ve kabahatler”(other high crimes and misdemeanors) deyiminde “misdemeanor (kabahat)” ın

³¹⁴ Charles Black tarafından verilen bu örnek hiç kuşkusuz bu kitabın ilk baskısının yapıldığı dönemde Başkan Richard Nixon'ın suçlandırılma nedeni olan olaylarla ilgilidir. Black'in cumhuriyetçilere yakın olduğunu ileri süren Posner, Black'in, Başkan Nixon'ın suçlandırılması konusunda görüş bildirdiğini belirtmesi kanaatimce yerinde değildir. Başkanlık yetkisine dayanarak siyasal rakiplerinin bürolarını hukuka aykırı yollardan dinleten, hatta göz yuman bir kişinin ülkeyi yönetmeye devam etmesi siyasal yaşam ve ülkenin geleceği bakımından oldukça tehlikeli bir durumdur. Bu yüzden bu görüşlerin partizan bir nitelik taşıdığını ileri sürmek doğru olmasa gerekir.

³¹⁵ Zira bu sorun bu yargılamanın niteliği konusu incelenirken etraflıca incelenmiştir. Bkz. II. Bölüm.

³¹⁶ Burada kullandığımız latince deyimlerin bir karşılığını veremedik. Yararlandığımız kaynaklarda bu ifadelerin İngilizce karşılıkları da verilmemiştir. Ancak biz başka kaynaklardan yararlanmak suretiyle bir hukukçu için öğrenilmesinin çok faydalı olacağına inandığımız bu mantık kurallarını anlamaya ve öğrenmeye çalıştık. Burada, sözkonsu ibarelerin anlayabildiğimiz kadarıyla ne anlama geldiğini kısaca açıklamaya çalışacağız. *Noscitur a sociis*'in anlamı, bir hükümde yer alan anlamı açık olmayan bir sözcüğün manasının, o sözcükle birlikte kullanılmış olan diğer sözcüklerle birlikte değerlendirilerek belirlenmeye çalışılması, yani bir çeşit örneksime yönteminin kullanılmasıdır. Bir diğer ifade, *copulatio verborum acceptionem in eodem sensu* ise, *Noscitur a sociis* deyiminde çok farklı değildir. Burada, bir sözcüğün anlamı üzerinde bir yargıya varabilmek için birden fazla sözcük dikkate alınmaz; o sözcüğün anlamını tespitte sözcüğe en yakın olanı -ya da o sözcükle birlikte yalnız bir sözcüğün kullanılması halinde zorunlu olarak o sözcük- dikkate alınarak örneksime yöntemi uygulanabilmektedir. Bkz. Black's Law Dictionary, s., 1060 ve 336.

anlamını belirsiz olarak kabul edersek bu durumda da anlam "crimes (suçlar)" deyiminin bu ifadeyle mantıklı bir bütün oluşturması sağlanacak biçimde yorumlanacaktır. Yani hükümdeki çelişik durum, aynı hüküm içerisinde kullanılan anlamı belirsiz ya da hükmü çelişik duruma sokan ifadelerin anlamı açık olanlara kıyas edilerek ortadan kaldırılacaktır (*noscitur a sociis*). Yukarıda verilen örnekte başkanın siyasi rakiplerini çökertmek için onların bürolarını dinletmesi ve bu işi de devlet ajanlarını kullanarak yaptırmış olması kuşkusuz yetkisini kötüye kullandığının yeterli bir kanıtıdır. Bu hareketlerin kovuşturulabilir olup olmamasının bir önemi yoktur. Bu türden davranışlar siyasal sistemi yozlaştırmaya yöneliktir ve yukarıda belirtilen örnekseme kuralları çerçevesinde "high misdemeanors" kavramına dahil edilmelidir³¹⁷.

Amerikan Hukukunda iyiniyet konusunda objektif bir ölçütün kabul edilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Konumuzla ilgili olarak söyleyeceğimiz şey ise yapılan hareketin iyi niyetle yapılmış olduğunu söyleyebilmek için, bu hareketin makul bir kimse (a reasonable person) tarafından yapılabilecek bir hareket olması gerekir. Akıllı ve mantıklı bir kişi, fonları nerede kullanacağı konusunda bir seçim yapabilir; ancak hiçbir makul kişinin vergi sistemini partizan ve siyasal amaçlar doğrultusunda kullanabileceği düşünülemez. Her somut olayda böyle bir durumun varlığı, delillerle desteklenerek açıkça ortaya konmalıdır³¹⁸.

Şu halde akıllı ve mantıklı kişi ölçütü çok geniş eksenidir. Bu geniş dairede tasarruf edecek makam ise Temsilciler Meclisi ve Senato olmaktadır.

2. Adliye Aleyhinde İşlenen Bazı Suçlar

Bu suçu ayrı bir başlık altında incelememizin nedeni, Amerikan impeachment pratiği açısından taşıdığı önemden dolayıdır. Bir çok yargıca ek olarak Başkan Clinton'ın suçlandırılması da bu suçtan dolayı olmuştur. Bu bakımdan bu suçu ayrı bir başlık altında incelenmeye değer bulduk.

³¹⁷ Örnekseme metodunun uygulanması konusunda bkz. **SIMPSON**, s., 33 vd.

³¹⁸ **BLACK**, s., 45

Anayasa'nın lafzi yorumundan³¹⁹ hareket edildiğinde, teknik anlamda bir suç olduğu tartışmasız olan "adaletin gerçekleşmesinin engellemesi (obstruction of justice) açık bir siyasal suçlandırma nedenidir (impeachable offense). Adliye aleyhinde işlenen çeşitli suçlar bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu suçların işleniş biçimine ve ağırlığına bakılmaksızın hepsinin de siyasal suçlandırma nedeni olduğunu söylemek mümkün değildir. Nihayet Clinton'ın yargılanması ve sonucunda beraat etmesi, Senato pratiğine en çarpıcı bir örnektir. Yargılamada aklama³²⁰ nedeni, kanıt sorunuyla ilgili olmayıp suçun ağırlığı bakımından olmuştur; yani söz konusu aklama, Başkanın bu suçu işlemiş olduğu konusunda bir tereddüitten kaynaklanmamış; ancak işlenen suçun Başkanın görevden uzaklaştırılmasını

³¹⁹ Anayasanın gerek lafzi yorumu gerekse tarihsel yorumunun günümüzün koşullarına uymayacağını, bu konuda daha geniş bir yorum yapma hakkının hem Yüksek Mahkeme'ye hem de Senato'ya tanınması gerektiğini savunan hukukçular, doktrinde McGinnes tarafından ağır bir dille eleştirilmiştir. Bu yazarların eserlerinden alıntılar yapan McGinnes, serbest yorum metodunu savunanları eleştirmiş ve impeachment yargılamasının, bu hukukçuların yanlış, yanıltıcı görüşlerini toplumun öğrenmesi için önemli bir fırsat doğurduğunu ileri sürmüştür. Makalesinden kendisinin bir orjinalist (metne bağlı yorumcu) olduğu anlaşılan McGinnes'in görüşleri için bkz. **McGINNES**. John O., "Impeachable Defenses", Policy Reviw. Washington Jun/Jul 1999, Issue 95.

³²⁰ Burada kullandığımız "aklama" deyiminin klasik yargılama hukuku anlamında bir beraat olmadığı gözden ırak tutulmalıdır. Bununla birlikte bazı yazarlar, Clinton'ın aklanması sorununu hukuksal boyutun ötesinde düşünmekte. bu yargılamada Başkana atfedilen suçun, aslında milyonlarca Amerikalının yaşam tarzıyla uyum içerisinde olduğunu; bu yüzden de sorunun, siyasal ve kültürel bir sorun olarak ele alınması gerektiğini belirtmektedirler. Bkz. **GUSHEE**, David P., "Forgive and Remember". Christianity Today, Carol Stream Jan 10 2000, Vol. 44, Issue 1.

haklı kılacak bir düzeye ulaşmadığı sonucuna varılmıştır³²¹. Başka bir deyişle, işlenen suçlar esaslılık unsuru (substantiality) koşulunu gerçekleymemiştir³²².

Ancak hemen belirtelim ki, bir küçüğe ya da yakın bir arkadaşına yardım amacıyla, onların işledikleri bir kabahati açığa vurmeyen başkanın bu hareketinin suç oluşturmasına karşın, bu hareket görevden almayı gerektirecek nitelikte kabul edilmemektedir. Bu durum ne kamu yönetimini ilgilendirir-*virtute officii*- ne de siyasal sistemi yaralar. Yine bu hareket

³²¹ POSNER, s. 36-38; Harvard Profesörü ve Üçüncü Bolge Federal Mahkemesi eski başkanı olan A. Leon Higginbotham, her türlü yalan tanıklığın görevden alma nedeni sayılmayacağını belirten açıklaması ve bu görüşünü desteklemek için vermiş olduğu hız limitini aşan araç kullanması durumunda başkanın bunu doğrulayıcı tanıklıkta bulunmaması örneğini vermesi ve Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonunda açıklamış olduğu görüşleri için bkz. BESCHLOSS, s.,55; Görüşüne başvurulmak üzere çağrıldığı Temsilciler Meclisinde konuşan Harvard Hukuk fakültesi profesörlerinden Alan Dershowitz ise Başkan Clinton'ın işlemiş olduğu yalan yere tanıklık suçunun sıradan kişiler için takip bile edilmeyecek kadar sıradan bir nitelik taşıdığını sırf Başkan olduğu için bir kimsenin bu nedenle görevden uzaklaştırılmasının doğru olmayacağını belirtmiştir. Bkz. aynı eser, s., 59-60.

³²²Başkanın, kötü yönetim (maladministration) sayılabilecek tüm hareketleri görevden alma nedeni sayılmayacağı gibi işlemiş olduğu her suç da görevden alma nedeni olarak kabul edilemez. Bu hareketlerin aynı zamanda esaslı (önemli) olması gerekmektedir. Ancak burada karşımıza çözümü hayli güç bir problem çıkmaktadır. Esaslılıktan anlaşılması gereken, işlenen bir tek suçun bu niteliği taşıması mı yoksa suçların toplamının böyle bir niteliğe sahip olması mıdır? Her iki alternatif de tehlikelidir. İşlediği suçların hiçbirisi görevden almayı gerektirecek nitelikte sayılmayan bir başkan, bu küçük ve önemsiz kabahatlerin bir araya gelmesi durumunda görevden alınmalı mıdır? Öte yandan her biri görevden alma nedeni ölçütüne uyan ancak esaslılık unsuru bakımından eksik sayılabilecek bir dizi suçlar işleyen bir başkanın görevde kalması uygun olacak mıdır? Black'in de belirttiği gibi bu soruların cevabı her somut olayda aranacaktır. Ancak burada hukukun, bizi esaslılık unsurunun aranacağı yere kadar götüreceğini söyleyebiliriz. Hukuk bize esaslılığın ne olduğunu söyleyemez. Neyin esaslı olduğunu söyleyecek olan siyasal yargı, siyasal kanaattir. Burada kararı verecek olan organ Kongre olup; Kongre üyelerinin bu kararı verirken her türlü siyasal, partizan önyargı ve düşünceden arınmış olması bir dilek olarak karşımıza çıkmaktadır.(çünkü vekillerin jüri üyelerinin reddi gibi reddedilme olanağı bu yargılamada sözkonusu değildir.) Zira bu kararın bir temyizi olmadığı için kararı yargılayacak olan tek makam Amerikan kamuoyu olacaktır.bkz. BLACK, s., 48; Clinton'ın işlemiş olduğu "adaletin engellenmesi" suçu, bazı yazarlarca çok ciddi bir suç olarak değerlendirilmiştir. Bu davranışın, yargısal sistemi çöktürmeye yönelik olduğu savunulmuştur. Bkz. NORDLINGER, Jay, "The Comeback Kid Indeed", National Review, Feb. 2000, Vol. 52, Issue 2.

başkanın doğrudan kamu görevine ilişkin olmadığı gibi görevi ve yetkisi dışında fakat bu görev ve yetkinin gölgesinde işlenmiş bu suçta-*colore officii*- da meydana vermemektedir³²³.

Aslında bir çok olayda bu gibi durumlarda başkanın bazı kimseleri korumadaki başarısızlığı halk nazarında pek iyi karşılanmaz. Başkanın, bazen kendi personelini koruması bir dereceye kadar affedilebilir bir günahdır; hatta bazı durumlarda bu koruma beklenir. Burada önemli olan nokta, başkanın korumuş olduğu kişinin işlemiş olduğu suçun ciddiyetidir. Suçun ağırlığının belirlenmesinde, suçun kamu yönetimiyle ilgili olup olmaması ve özellikle de başkanın koruduğu kişinin, yetkili olduğu bir konuda görevini kötüye kullanarak bu suçu işlemiş olması durumu dikkate alınacaktır³²⁴.

G. Emri Altında Çalışan Kişilerin Hareketlerinden Dolayı Başkanın Sorumluluğu

Doğrudan emri altında çalışan kişilerin işledikleri görevden almayı gerektirecek nitelikteki suçlardan (impeachable offenses)dolayı başkanın sorumluluğu gündeme gelmektedir. Ancak emri altında çalışan her bir personelinin işlediği bu nitelikteki bir suçtan dolayı başkanın sorumlu tutulması hiç bir devlet başkanının uzun süre bu görevde kalamaması sonucunu doğuracaktır. Burada suçlanacak kişinin (high crimes and misdemeanors'dan) başkan olduğunu düşünmek gerekir.

Başkanın verdiği emirlerden, onayladığı belgelerden ve önerdiklerinden dolayı tamamen sorumsuz olduğunu söylemek de bir başka aşırılık olacaktır. Zira başkana tanınmış olan emri altında çalışanları görevden uzaklaştırma yetkisi, bu kişilerin davranışlarından dolayı onun bazı durumlarda sorumlu olabileceğini göstermektedir. Madison'ın da belirttiği gibi "Eğer başkan, bu kimseleri Birleşik Devletler'e karşı cürüm işlemeye sevk etmiş veya onların aşırılıklarını kontrol etme konusundaki denetim görevini ihmal etmişse, bu durum bir siyasal suçlandırma nedeni olabilir."³²⁵

³²³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **SIMPSON**, s., 49.

³²⁴ **BLACK**, s., 46

³²⁵ Anayasa hazırlık komisyonu çalışmalarına Massachusetts federe devletini temsilen katılan Elbridge Gerry, Madison'ın bu görüşüne itiraz etmiştir. Gerry'ye göre, başkan emri altında çalışanların yapmış oldukları eylemlerden dolayı sorumlu tutulamaz, çünkü bu kişilerin kendileri de siyasal suçlandırma kapsamındaki görevliler olup, fillerinin sorumluluğunu kendilerinin taşımaları gerekir. bu tartışmalar için bkz. **RODINO**, s., 11 vd.

Burada karşımıza çıkan mayınlı alan "ihmal" kavramıdır. Başkanın gözetim ve denetim görevindeki küçük bir ihmalinden dolayı "high crimes and misdemeanors (diğer ağır cürüm ve kabahatler)"den sorumlu tutulması pek de adil ve gerçekçi gözükmemektedir. Zira bütünüyle kusursuz olma meleklerle özgüdür.

Bu noktada genel hukuk kuralları konuyu çözümlenmede bize yardımcı olacaktır. Bir suçun oluşmasında ihmal çok büyükse ve de süreklilik göstermişse bu durum bir cürümü onaylamayla aynı anlama gelebilir. İşte böyle bir ihmal görevden alma nedeni sayılabilecektir. Bir çok olayda olduğu gibi her şey gerçek bir davada delillerin neyi gösterdiğine bağlıdır. Ancak delillerin seçiminde ve değerlendirilmesinde tutulacak yol bu olacaktır³²⁶.

Bununla birlikte başkanın, verdiği emirlere uyulup uyulmadığını ve aldığı kararların uygulanıp uygulanmadığını bizzat kendisinin takip etmesi gerektiği belirtilmektedir. Başkan, yürütme yetkisini icra ederken, yardımcılara ihtiyacı olabilir ve yardım alabilir; ancak bu yetkinin özünü ne başkan yardımcısına ne de birinci sekreterine bırakmaması gerekir³²⁷. Zira Anayasanın korunması ve uygulanmasından başkan sorumludur.

H. Başkanın Göreve Başlamadan Önce İşlemiş Olduğu Suçlardan Dolayı Sorumluluğu

Bir başka durum da başkanın, göreve gelmeden, yani başkan seçilmeden önce işlemiş olduğu suçlardan dolayı Senato'da suçlandırılıp suçlandırılmayacağı konusudur. Birleşik Devletler uygulamasından bu konu üzerine gösterebileceğimiz bir örnek bulunmamakla birlikte, konu doktrinde tartışılmış ve her iki yönde de görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler iki başlık altında toplanabilir:

Bir görüşe göre, göreve başlamadan önce başkanın işlemiş olduğu suçlardan dolayı sorumlu tutulması siyasal suçlandırma kurumunun amacıyla bağdaşmaz. Siyasal suçlandırma kurumunun amacı, federal görevlilerin görevdeyken işlemiş oldukları fiillerden dolayı artık bu göreve liyakatlerinin olmadığını belirlemek ve böylece bu kimseleri görevden uzaklaştırmaktır. Başkan seçilmeden önce sivil bir kişi iken yapmış olduğu davranışlardan dolayı başkanı

³²⁶ BLACK, s., 46-47

³²⁷ MORGENTHAU, Hans J., The Restoration of American Politics, Second Edition, Vol. III, Chicago 1962, s., 384.

sorumlu tutarak görevden uzaklaştırmak sivil insanları da siyasal suçlandırma kapsamına almak anlamına gelecektir ki; bu durumun ise Anayasayı hazırlayanların sivil insanları İngiltere'deki uygulamanın aksine siyasal suçlandırma kapsamı dışında tutma yönündeki açık iradeleriyle tam bir çelişki oluşturduğunda kuşku yoktur. Zaten şimdiye kadar Kongre'nin siyasal suçlandırma vakalarında siyasal suçlandırma nedenlerini görevdeyken (görevden önce işlenen suçları kapsamayan) işlenen suçlarla sınırlı tutmuş olması da bu tezi desteklemektedir³²⁸.

Doktrinde bu görüş eleştirilmiştir ve denilmiştir ki; Kongre'nin bu güne kadar, bir federal görevlinin şimdiki görevine atanmadan önce işlemiş olduğu suçlardan dolayı siyasal suçlandırma kararı vermemiş olması bundan sonra da veremeyeceği konusunda bir gerekçe olamaz. Zira Kongre, şimdiye kadar bu konu üzerine bir tartışmaya girerek sonuçta söz konusu bu davranışların siyasal suçlandırma kapsamı dışında tutulduğunu gösteren bir karar da vermiş değildir. Ayrıca impeachment yargılamasının işlemesi ne kadar güç ve hantal bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde, neden Kongre'nin bu yargılamayı görevdeyken işlenmiş olan suçlarla sınırlı tutmuş olduğu daha iyi anlaşılır. Dahası, sivil kişilerin siyasal suçlandırma nedeni sayılamayacak davranışları ile federal görevlilerin impeachment nedeni

³²⁸ Siyasal suçlandırma yargılamasına maruz kalmış ve bu yargılama sonunda mahkum edilerek görevden uzaklaştırılmış olan bölge mahkemesi yargıç Robert W. Archbald'ın avukatı tarafından savunulmuş olan bu görüşün, Birleşik Devletlerde kabul gördüğünü söyleyemeyiz. Archbald'ın avukatı yapmış olduğu savunmasında şöyle demiştir: "Bu gün Birleşik Devletler Başkanı olan kişi, çeşitli zamanlarda Başsavcılık (Solicitor General: Bizdeki Yargıtay Başsavcılığı makamına benzer bir kurumdur), Philippine Adaları valiliği, Bölge Mahkemesi yargıçlığı ve Savaş Sekreterliği görevlerinde bulunmuştur. Şimdi siz bu kişinin, söz konusu görevlerden birisini (Başkan seçilmeden önceki) yürütürken yapmış olduğu davranışlardan dolayı siyasal suçlandırma yargılamasına tabi tutulabileceğini söyleyebilir misiniz? Eğer söyleyebilirsiniz, Başkanın böyle bir davranıştan dolayı Temsilciler Meclisinin vereceği salt çoğunluk kararı ve Senatonun da üçte ikilik çoğunluğunun kararıyla görevden uzaklaştırılabileceğini kabul ediyorsunuz demektir." Archbald'ın Senato'daki yargılamasında, impeachment maddeleri hakkında verilen mahkumiyet ve aklama kararlarının hiç birinin görevden önce işlenmiş bir suç olup olmadığı yönünde bir tartışmaya bağlı olarak verilmemiş olduğunu belirten Simpson, bu yüzden bu yargılamanın konuyu aydınlatma açısından Kongre'nin pratiğine bir örnek oluşturmadığına işaret ederek bu nedenleri sıralamaktadır. Bkz. **SIMPSON**, s., 61; Archbald'ın yargılanması üzerine ayrıntılı bilgi için yine bkz. aynu eser, s., 211 vd; ayrıca bkz. **GERHARDT**, s., 108.

sayılabilecek hareketleri arasında net bir ayırım yapmak da mümkün değildir. Federal görevlilerin ya da başkanın görevden önce işlemiş oldukları suçlardan dolayı görevdeyken yargılanmaları sivil insanları siyasal suçlandırma kapsamına almakla aynı anlama gelmez. Çünkü bu kimseler göreve atanmakla ya da seçilmekle sivil olmaktan çıkmışlardır. Bu arada, haklarında siyasal suçlandırma yargılaması başlatılan kimselerin, yargılama tamamlanmadan önce istifa etmelerinin mahkumiyet kararı vermeye engel oluşturmadığı da bir gerçektir³²⁹.

Başkanın seçilmeden, federal görevlilerin ise göreve atanmadan önce işlemiş oldukları suçların da siyasal suçlandırma nedeni olabileceğini savunan yazarlar çeşitli sorunlar üzerinde durmuşlardır. Bunlardan birisi, seçimden önce ya da atamanın yapılmasından önce işlenmiş olan bir suçun, seçimin kaybedilmesine neden olabileceği ya da atamanın yapılmasına engel teşkil edeceği düşüncesiyle özellikle gizlenmiş olması halidir. Bu durum Corrupt Practices Act (Yolsuzlukla Mücadele Yasası) bağlamında değerlendirilmekte ve açık bir siyasal suçlandırma nedeni olarak kabul edilmektedir³³⁰. Ancak bu durumda bile sorun çok kolay çözümlenemeyecektir. Örneğin böyle bir davranışın yasal olarak seçilmeye ya da atanmaya engel bir hareket olmaması durumunda sorunu çözmek pek de kolay olmayacaktır. Zira böyle bir gizlemenin özellikle Başkanın suçlandırılması durumunda seçime olabilecek etkisini kestirmek çok güç görünmektedir. Görevdeyken işlenmesi durumunda açık bir siyasal suçlandırma nedeni sayılabilecek bir davranışın sivil yaşamdayken işlenmesi halinde geçmişte yapılmış bir hatanın geleceğe taşınırken değerlendirmenin hangi somut ölçütlerin ışığında yapılacağı hiç de açık bir konu değildir. Kongre, Yüksek Mahkeme yargıçlarından Hugo Black'in genç bir avukat iken Ku Klux Klan üyesi olduğunun medya tarafından ortaya çıkarılmasından sonra yargıç hakkında impeachment soruşturması başlatmış ancak bu olayı siyasal suçlandırma nedeni sayılabilecek önemde görmediği için impeachment kararı vermemiştir. Yargıç Black, radyoda bir konuşma yaparak gençliğinde çok kısa bir süre böyle bir üyeliğinin olduğunu itiraf etmiş ve konuyu halka açmayı hiçbir zaman düşünmemiş olduğunu söylemiştir. Gerhardt, yargıç Black hakkındaki impeachment suçlandırmasının Kongre tarafından reddedilmiş olmasının, bu gün KKK (Ku Klax Klun) üyesi

³²⁹ Bu tartışmalar için bkz. GERHARDT, s., 108 vd.

bir kişinin böyle bir göreve atanabileceği anlamına gelmediğini, tam aksine son yıllardaki gelişmelerin geniş halk kitlelerinin bu örgütten rahatsızlığını ortaya koyduğunu belirtmektedir³³¹.

Bir diğer sorun ise başkanın ya da federal görevlinin seçiminden ya da atanmasından önce yapmış oldukları davranışların biliniyor olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Simpson'a göre, seçimden ya da atanmadan önce işlenmiş olan suçun seçmenler ya da Senato tarafından tamamen biliniyor olması ve buna rağmen bir kişinin başkan seçilmesi veya herhangi bir göreve atanması halinde artık bu eski cürümün bir siyasal suçlandırma yapılmaması gerekir³³². Hatta işlenen suçun ciddiyeti bile önemsizdir. Önemli olan, işlenen suçun başkanın durumunda seçmenler, diğer federal görevlilerin durumlarında ise Senato tarafından tam olarak biliniyor olmasıdır³³³.

İ. Görevini Yerine Getirmesini Engelleyecek Fiziksel veya Ruhsal Nedenler Yüzünden Başkanın Görevden Uzaklaştırılması

Birleşik Devletler'in 1787 Anayasası, siyasal suçlandırma (impeachment) yönteminin dışında başkanı görevden uzaklaştırabilmek için başka bir yol öngörmemiştir. Gerek zihinsel gerekse fiziksel olarak görevini yerine getirmekten aciz duruma düşmüş bir başkanın yerini başkan yardımcısının alacağı Anayasada belirtilmiş olmasına rağmen, bu aciziyetin ölçütünün ne olacağı ve başkanın görevi yerine getiremeyecek halde olduğuna kimin karar vereceği sorusunun³³⁴ yanıtını Anayasada bulmak 1967 Şubatına kadar mümkün olmayacaktır.

³³⁰ SIMPSON. s. 61.

³³¹ GERHARDT, s., 109-110.

³³² SIMPSON. s. 61.

³³³ GERHARDT. s., 109.

³³⁴ Bu soruyu, Anayasa Hazırlık Komisyonuna Delaware federe devletini temsilen katılan John Dickinson sormuş ve yaklaşık iki yüzyıl boyunca tartışıldıktan sonra 10 Şubat 1967 tarihinde Anayasada yapılan 25. Değişiklikle çözüme kavuşturulmuştur. Dickinson'ın tartışmaları için bkz. FARRAND, Max, The Framing of the Constitution of the United States. New Haven 1913, s., 427.

Berger'in de belirttiği gibi, Anayasayı hazırlayanlar bu soruna bir çözüm bulma işini gelecek kuşaklara bırakacaklardır³³⁵.

Anayasa m.II/Bl.1-pr.6 şöyle demektedir: "Başkanın görevden uzaklaştırılması, ölümü veya istifası ya da makamının gereklerini yerine getirmek ve yetkilerini kullanmak konusunda her hangi bir nedenle yetersizliği durumunda bu ödev ve haklar Başkan Yardımcısına geçer.³³⁶ Kongre, Başkan ve Başkan Yardımcısının her ikisinin birden görevden uzaklaştırılması, ölümleri, istifaları veya acziyetleri durumunda, söz konusu acziyet ortadan kalkıncaya veya yeni Başkan seçilinceye kadar hangi görevlinin başkanlık görevini yürüteceğini bir yasayla düzenleyebilir"³³⁷. Bu hükümle Anayasa, Başkanın görevini yerine getiremeyecek duruma düşmesi halinde yerine Başkan Yardımcısının geçeceğini açıkça düzenlemiştir. Ancak Başkanın zihinsel bir zaafiyetinin söz konusu olması durumunda sorunun nasıl çözümleneceği konusunda bu hüküm eksik kalmıştır. Öyle ki bunamış ya da temyiz kudretini tamamen kaybetmiş bir Başkanın istifa etmemesi de pekala mümkündür. Şu halde impeachment bir çare olarak düşünülebilir mi? Bu soruya hayır diye yanıt vermek gerekir. Zira Anayasa, siyasal suçlandırma nedenlerini açıkça belirtmiştir. Bu nedenler ister siyasal suçlar olarak yorumlansın isterse cezai her türlü davranış bu kapsamda değerlendirilsin, temyiz kudreti olmayan bir kişinin davranışlarından dolayı sorumlu tutulması

³³⁵ BERGER, s., 182.

³³⁶ GÜRBÜZ, s. 30.

³³⁷ Bu ikinci kısmın çevirisi için Gürbüz'ün çevirisinden ayrıldık. Gürbüz'ün çevirisi şöyledir: "Kongre, hem başkanı hem yardımcısını bir yasayla görevden uzaklaştırırsa veya ölümleri, istifaları ya da yetkisizlikleri söz konusu olursa, bundan sonra başkanlık görevini yüklenecek kişiyi belirler ve bu kişi yetersizlikler ortadan kalkıncaya kadar veya yeni bir başkan seçilinceye kadar bu görevleri sürdürür." Maddenin orijinal metni ise şöyledir: "...and the Congress may by Law provide for the Case of Removal, Death, Resignation or Inability, both of the President and Vice President, declaring what Officer shall then act as President. and such Officer shall act accordingly, until the Disability be removed, or a President shall be elected." Kanaatimizce buradaki "for" kullanımı böyle bir yanılgıya sevketmiş olsa gerek. "for" kelimesinin metinde gözükmemesi böyle bir yanılgıya neden olabilir. Zira Kongre'nin Başkanı veya Başkan Yardımcısını bir yasayla görevden uzaklaştırması mümkün olmaz. Ayrıca Kongre'nin impeachment yöntemi dışında bir yöntemle Başkanı ya da Başkan yardımcısını görevden uzaklaştırması olanaklı değildir. Zaten buradaki "Case of Removal" deyimini de impeachment yöntemine işaret etmektedir. Bkz. GÜRBÜZ, s., 30; orijinal metin için bkz. LIEBERMAN, s., 575.

öncelikle hukukun genel ilkeleriyle bağdaşmayacağı içindir ki bunak bir Başkanı impeachment yöntemiyle görevden uzaklaştırmak mümkün olmayacaktır.

Anayasayı hazırlayanların eksik bıraktıkları bu alan 1967 yılında Anayasada yapılan değişiklikle çözümlenmiştir. Bu maddeye göre³³⁸ Başkanın görevden uzaklaştırılması, ölümü ya da istifası durumunda Başkan Yardımcısı başkan olacaktır (D.25, kısım 1). Her ne zaman Başkan Yardımcılığı makamında bir boşalma söz konusu olursa, Başkan Yardımcısı, Başkanın teklifi ve her iki Meclisin de salt çoğunluğunun onaylamasıyla atanır. Burada atama Başkan tarafından yapılmakta ancak bu atamanın geçerli hale gelmesi ise her iki Meclisin onay vermesiyle mümkün olmaktadır (kısım 2). Başkanın, görev ve yetkilerini yerine getirmekte yetersiz duruma düştüğünü Senato ve Temsilciler Meclisi Başkanlarına yazılı olarak bildirmesi halinde bu görev ve yetkiler, Başkan, bu görev ve yetkileri yerine getirmesini engelleyen nedenlerin ortadan kalktığını yazılı olarak yine Senato ve Temsilciler Meclisi Başkanlarına bildirinceye kadar Başkan Yardımcısı tarafından yürütülür (kısım 3).

Yürütme organının yüksek düzeyli görevlilerinin ya da Kongre'nin bir yasayla belirteceği başka bir organın yüksek düzeyli görevlilerinin çoğunluğunun, Başkanın görev ve yetkilerini ifa edemeyecek durumda olduğunu Senato'nun ve Temsilciler Meclisi'nin başkanlarına yazılı olarak bildirmeleri halinde Başkan Yardımcısı derhal bu yetki ve görevleri Başkan olarak üstlenir (kısım 4/pr.1).

Başkanın, görev ve yetkilerini engelleyen nedenin ortadan kalktığını Senato ve Temsilciler Meclisi Başkanlarına yazılı olarak bildirmesi halinde görevine yeniden döneceği belirtilmiştir. Bununla birlikte, 4. Kısımda belirtilen organların bu bildirimde dört gün içerisinde itiraz hakkı bulunmaktadır. Böyle bir itirazın varit olması halinde sorunu Kongre çözecektir. Bu amaçla Kongre, eğer toplantı döneminde değilse kırk sekiz saat içinde toplanmalıdır. Kongre eğer toplantı döneminde ise itirazın bildirilmesini takiben yirmi bir gün içinde, şayet toplantı döneminde değilse toplanması için gereken süreden itibaren yirmi bir gün içerisinde her iki Meclisin de üçte ikilik bir çoğunluğu ile Başkanın görevini yerine getiremeyecek durumda olduğuna karar verirse, Başkan Yardımcısı, Başkan sıfatıyla bu görevi yürütecektir; aksi durumda ise Başkan, görev ve sorumluluklarını yeniden üstlenecektir (kısım 4/pr.2).

III. IMPEACHMENT KARARLARI İÇİN BİR ÜST BAŞVURU YOLUNUN ARAŞTIRILMASI

Senato tarafından verilen impeachment kararı üzerine herhangi bir başvuru yolu var mıdır? Impeachment kararı, cezai anlamda bir mahkumiyet kararı değildir, ancak bu karar neticesinde kamu görevlisinin görevine son verilmekte ve bir daha da Birleşik Devletler'de herhangi bir kamu görevinden süresiz olarak yasaklı konuma getirilmektedir.

Kongre'nin siyasal bir organ olması dolayısıyla, vereceği kararların da politik bir renginin bulunması olasılığı, bu kararları yargısal denetime tabi tutmak gerektiği konusunda düşüncelerin savunulmasına yol açmıştır. Bu kararları, yargısal denetimin dışında tutmak yerinde görülebilir mi? Başka bir deyişle, impeachment kararları kesin bir nitelik taşır mı ya da bu kararlar herhangi bir makamının denetimine tabi tutulabilir mi³³⁹? Eğer bu kararların yargısal denetime tabi tutulması düşünüldüğünde, bu makamlar neresi olabilir?

³³⁸ Orijinal metin için bkz. **LIEBERMAN**, s., 584; maddenin Türkçe çevirisi için bkz. **GÜRBÜZ**, s., 44-45.

³³⁹ Türk hukukunda, cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı Meclis tarafından suçlandırılması ve Yüce Divana sevk edilmesi durumunda, Meclisin vermiş olduğu suçlandırma kararının cumhurbaşkanının görevden uzaklaştırılmasının kabulü açısından nasıl bir nitelik taşıması gerektiği konusunda doktrinde görüş birliğinin olmadığını görmekteyiz. Bu konuda Anayasanın açık bir hüküm koymamış olması her iki yönde de görüşlerin ortaya atılmasına neden olmuştur. Diğer yandan, Türk hukukunda, Anayasa Mahkemesi'nin önüne böyle bir olay gelmediği için konu üzerine Mahkeme'nin görüşünü öğrenme fırsatı da olmamıştır.

Doktrinde bir görüş, hiç kimsenin mahkum olmadan önce suçlu olarak kabul edilemeyeceğini dolayısıyla da cumhurbaşkanının konumunun, Yüce divanda yapılacak yargılamanın sonucuna göre belirleneceğini savunmaktadır. Bu görüş için bkz. **İÇEL-DONAY**, ss., 134-135; **GÖZLER**, s., 346; **MEMİŞ**, Emin, Türk Anayasa Gelişim Süreci-Anayasa Hukuku Notları, İstanbul 1998, ss., 330-333.

Bir diğer görüş ise, cumhurbaşkanının Yüce Divana sevk edilmesi durumunda cumhurbaşkanlığı makamında bir boşalmanın olduğunu kabul etmekte ve yenisi seçilinceye kadar TBMM Başkanının bu makama vekillik etmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu görüş için bkz. **DÖNMEZER-ERMAN**, s., 260; **TEZİÇ**, ss., 403-404; **ÖZBUDUN**, s., 291; **GÖZÜBÜYÜK**, A. Şeref, Anayasa Hukuku, Ankara 1987, s., 205;

Anayasanın 105. maddesinde öngörülen cumhurbaşkanını suçlandırma kararının (Yüce Divana sevk kararının) son soruşturmanın açılması kararı niteliğinde olduğu belirtilmektedir. Bu durumda, Meclisin söz konusu kararı almak için yapacağı işlemler de ön soruşturma niteliğinde kabul edilecektir. (Bkz. **ARTUK**, s., 155) Bu görüşün kabul edilmesi halinde ise, cumhurbaşkanının görevden uzaklaştırılmış olduğunun kabul edilebilmesi için Yüce Divanın kararını beklemek gerekecektir. Başka bir deyişle, Meclisin yapmış olduğu suçlandırma,

Bu konuda genellikle ortaya atılan iki olasılık üzerinde durabiliriz. Bunlardan birisi impeachment yargılaması sonucunda verilen mahkumiyet kararı üzerine Yüksek Mahkemeye başvuru hakkının olup olmadığıdır, ikincisi ise Yüksek Mahkeme'nin dışında kalan başka bir merciye başvuru hakkının bulunup bulunmadığıdır. Bu iki olasılığı ayrı ayrı inceleyelim.

A.Yüksek Mahkeme'ye Başvuru Hakkı

Temsilciler Meclisinin impeachment maddelerini oylayarak yargılamanın yapılması için bu maddeleri Senato'ya göndermesinin ardından Senato'nun, Başkanın suçlu ya da suçsuz olduğu yönündeki nihai kararını vermesi durumunda, iki olasılık ortaya çıkacaktır: Başkan ya görevde kalacak veya görevden uzaklaştırılacaktır. Bu uzaklaştırma Başkanın gelecekte de bu görevi almasına engel olabilecektir. Verilen kararın mahkumiyet olması durumunda bu karar kesin midir? Bu karara karşı başvurulabilecek herhangi bir merci var mıdır? Bu merci, Yüksek Mahkeme veya diğer yargı organları olabilir mi?

Konuyu hukuk tekniği açısından değerlendirmeden önce ortaya çıkabilecek olası durumları somutlaştırarak açıklamaya çalışalım:

Senato bu kararı vermeden önce, olayı bir mahkeme gibi ele almış ve gerekli tüm araştırmaları tamamlayarak her bir impeachment maddesi üzerinde ayrı ayrı tartışmıştır. Bu yargılamaya başlamadan önce tüm Senatörler özel olarak yemin etmişler ve yargılama boyunca Senato'ya Başyargıç başkanlık etmiştir. Senato'daki tartışmalarda, olayın hem maddi yönleri hem de hukuksal boyutları üzerinde durulmuştur³⁴⁰.

Şimdi görevden alınan Başkanın, Senato'nun verdiği karara karşı Yüksek Mahkemeye başvurduğunu varsayalım. Mahkeme, başvuruyu esastan inceleyip, Senato'nun vermiş olduğu kararı iptal eder ve Başkanı yeniden koltuğuna oturtmak isterse durum ne olacaktır?

Black, bu durumda Yüksek Mahkemenin, Anayasanın boşluğundan kaynaklanan bu mantıksız sonucu daha bir mantıksız hale sokmamak için bir çıkış yolu bulması gerektiğini

cumhurbaşkanının görevden uzaklaştırılmış olduğu anmanına gelmemektedir. Bu yorum, sözünü ettiğimiz birinci görüşü desteklemektedir.

³⁴⁰ TASSEL- FINKELMAN, s.,9.

belirtmektedir³⁴¹. Anayasa bu konuda bir hüküm sevketmemiştir. Dolayısıyla bu boşluğu konunun özüne ve ruhuna uygun olarak Yüksek Mahkeme dolduracaktır. Anayasada Yüksek Mahkemenin böyle bir başvuruyu kabul edip edemeyeceği açık olmamakla birlikte, doktrinde bu konu üzerine her iki yönde de görüşler iieri sürülmüştür. Yani siyasal suçlandırma kararlarına karşı Yüksek Mahkemenin denetim yetkisinin bulunduğunu savunanlar olduğu gibi böyle bir denetimin Anayasanın ruhuna (Black'e göre lafzi olarak da) aykırı olacağını savunanlar da olmuştur³⁴². İşin gerçeği, 1993 yılına gelinceye kadar da Yüksek Mahkemenin bu konuda nasıl bir karar vereceği tahmin edilememektedir³⁴³. Bu konuyu, önce doktrindeki görüşleri, sonra da Yüksek Mahkemenin görüşlerini aktararak açıklamaya çalışalım.

³⁴¹ Black, konu ile ilgili olarak yapmış olduğu incelemesinde, impeachment prosedürünün nasıl işlediğini özetledikten (İşlediği suç ya da davranışı, Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonunda araştırıldıktan sonra ciddi görülerek Meclis Genel Kurulunun oyuna sunulan, Komisyonun hazırlamış olduğu impeachment maddeleri Genel Kurulca Kabul edilen ve böylece yargılamanın gerçekleştirilmesi için Senatoy'a sevk edilen, üçte iki gibi bir Senato çoğunluğuyla suçlu bulunarak görevden uzaklaştırılan bir Başkanın, başka bir merciden elde edeceği bir kararla yeniden göreve dönmesinin Anayasa'nın ruhuna uygun düşmemesi bir yana sağduyulu bir insanın kabul edebileceği bir durum değildir, Charles L. Black'e göre) sonra özellikle Başkan hakkında verilen mahkumiyet ve dolayısıyla da görevden uzaklaştırma kararının Yüksek Mahkeme tarafından görüşüldükten sonra dörde karşı beş oyla Mahkemenin, başkanı tekrar görevine döndürmesi olasılığının meşruiyetini bu şekilde değerlendirmektedir. bkz. **BLACK**, s., 54-55.

³⁴² 1973 yılında Water-Gate skandalının patlak vermesiyle birlikte Başkan Nixon'ın Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılması, impeachment yargılamasını Amerikan kamuoyunun önüne getirmiştir. Bu dönemde impeachment yargılaması üzerine ayrıntılı eserlerin yayınlanması bir tesadüf müdür yoksa bilimadamlarının hem Kongre'ye hem de Yüksek Mahkemeye yardımcı olma çabaları mıdır bilinmez; ancak konumuzla ilgisi bakımından üzerinde durmaya değer bulduğumuz biri Harvard'ın (Raoul Berger) diğeri Yale'in (Charles L. Black) iki büyük anayasa hukukçusunun birbiriyle aksi yöndeki görüşlerini yakından incelemeyi uygun bulduk. Bu dönemde konu üzerine incelemeleri yayınlanan yazarların başlıcaları olarak şunları sayabiliriz: Eberling (1973), Simpson (1973), Berger (1973), Black (1974). İlk iki yazarın eserlerine bu incelememizin bir çok yerinde atıfta bulunduk. Burada biz son ikisinin görüşlerine ağırlık vereceğiz. Black'in görüşleri, 1993 yılında Yüksek Mahkeme tarafından benimsenen ve aynı zamanda da doktrinde hakim görüş olmuş; Berger'in görüşleri ise hem doktrinde hem de Yüksek Mahkeme yargıçları arasında azınlıkta kalmıştır.

³⁴³ Yüksek Mahkeme'nin bu konudaki temyiz yetkisi hakkında burada kısaca diyebiliriz ki; tarihsel süreç içerisinde Yüksek Mahkeme hiçbir zaman böyle bir yetkiye talip olmamış ve hiç kimse de 1993 yılına kadar Yüksek

1. Doktrindeki Görüşler

Öncelikle impeachment kararları üzerine yargısal denetimin olması gerektiğini savunan görüşler üzerinde duralım.

Doktrinde Berger, impeachment kararları üzerine Yüksek Mahkemenin denetim yetkisini kaldıran bir hükmün Anayasada bulunmadığını dolayısıyla da bu kararların da yargısal denetime tabi tutulmasının denge ve denetim (check and balance) sisteminin bir gereği olduğunu savunmuştur³⁴⁴.

Eğer Senato tarafından impeachment üzerine verilen mahkumiyet kararlarının nihai kararlar olduğu, yani yargısal denetiminin olmadığı kabul edilirse; bu durumda Kongre üyesi Gerald Ford'un ileri sürdüğü " hangi davranışların siyasal suçlandırma nedeni olduğuna Temsilciler Meclisi ve Senato karar verir"³⁴⁵ biçimindeki savının da aşırı bulunmaması gerekir. Zira anayasadaki siyasal suçlandırma kapsamını Kongre dilediği şekilde belirleyebilecektir. Kongrenin anayasada yer almayan bir nedene dayalı olarak yapacağı suçlandırmanın denetimi söz konusu olamayacaktır³⁴⁶.

Impeachment kararlarının da yargısal denetime tabi olması gerektiğini savunanlar için 1969 yılında Yüksek Mahkemenin vermiş olduğu Powell v. McCormack kararı bir dayanak noktası olmuştur. Bu kararda Yüksek Mahkeme, siyasal bir sorun-political question³⁴⁷-üzerine de karar verme yetkisinin bulunduğu karar verecektir. Yüksek Mahkemenin kararına konu olan olay şöyle gelişmiştir: Harlem'den milletvekili seçilerek Temsilciler Meclisine giren Adam

Mahkeme'den böyle bir istemde bulunmamıştır. Yargıç Walter Nixon Kongre tarafından suçlandırılarak mahkum edilmesinin ve dolayısıyla da görevden uzaklaştırılmasının ardından bu kararı haksız bulacak ve karara karşı Yüksek Mahkemeye başvuracaktır. Böylece konu Yüksek Mahkemenin önüne gelmiş ve bu konuda Mahkemenin görüşünü öğrenme fırsatı doğmuştur. Karar için bkz. **GUNTHER-SULLIVAN**, s.,54-60.

³⁴⁴ **BERGER**, s., 118.

³⁴⁵ Konu üzerinde, gerek siyasal suçlandırma yargılamasının niteliği incelenirken gerekse "diğer ağır cürüm ve kabahatler- other high crimes and misdemeanors" deyiminin kapsamı tartışılırken ayrıntılı olarak durulmuştur. Bkz. supra. ss., 77-119.

³⁴⁶ **BERGER**, s., 103.

³⁴⁷ Political question-siyasal sorun konusu üzerinde aşağıda ("Yüksek Mahkemenin Tutumu" başlığı altında) ayrıntılı olarak durulacaktır. Bkz. infra. ss., 144-155.

Clayton Powell, Meclisin fonlarında yolsuz tasarrufta bulunmakla ve Meclis Komisyonuna yanlış bilgi vermekle suçlanmış; Meclis tarafından milletvekili olabilme yeterliliğine sahip bulunmadığı gerekçesiyle Meclise alınmamıştır. Bunun üzerine Powell, kendisinin anayasada belirtilen nitelikleri (yaş, ikamet ve vatandaşlık koşullarını: m.1 Kısım 2) taşıdığını dolayısıyla da Meclisin kendisini kabul etmemesinin anayasa aykırı olduğunu savunmuştur. Meclis ise savunmasında, anayasanın 1/5 maddesinde yer alan "her meclis... kendi üyelerinin nitelikleri konusunda karar verir" hükmünün üyelik için hangi niteliklerin bulunması gerektiğine yalnızca Meclisin karar verebileceğini gösterdiğini belirterek sorunun yargısal bir denetimin konusu olamayacağını ileri sürmüştür.³⁴⁸ Yüksek Mahkeme, Powell'ın iddiasını haklı bulmuş ve Kongre'nin Anayasa m.1/2 deki nitelikleri üyenin taşıyıp taşımadığını belirleme yetkisinin bulunduğunu ancak Anayasada belirtilen bu koşullara bir eklemeye bulunamayacağına burada da zaten taraflar arasında, Powell'ın Anayasada üyelik için belirtilen koşullara sahip olduğu konusunda bir çekişmenin bulunmadığına; dolayısıyla Meclisin bu tasarrufunun Anayasaya aykırı olduğuna karar vermiştir³⁴⁹. Madem ki mahkeme, Kongrenin, Anayasa 1/5 hükmüne dayanarak üyelik koşullarını değerlendirirken yine Anayasanın m. 1/2(2) de belirtilen sınırların (yaş, ikamet ve vatandaşlık) dışına çıkamayacağına karar vermiştir, yani Kongre'nin böyle bir tasarrufunu denetlemiştir; aynı biçimde Mahkemenin, Kongrenin siyasal suçlandırma üzerine vermiş olduğu bir mahkumiyet kararını, Anayasa m. 11/4 de belirtilen sınırların (vatana ihanet, rüşvet , diğer ağır cürüm ve kabahatler) aşıp aşılmadığı konusunda denetlemesi gerekir³⁵⁰.

³⁴⁸ Aslında Temsilciler Meclisinin neden böyle bir yola tevessül etmiş olduğunu anlamak güç değildir: Zira Powell'ı üyelikle bağdaşmayan davranışlarından dolayı üyeliikten çıkarmak mümkünken Meclisin böyle bir yola başvurmasının altında her iki durumda da verilecek kararlar için gereken çoğunluğun aynı olmaması yatmaktadır. Seçilen milletvekilinin üyelik niteliklerini taşıyıp taşımadığına karar vermek için hazır bulunanların salt çoğunluğu yeterli olurken (m. 1-5/1), üyelikten çıkarma kararı verebilmek için üçte iki gibi bir nitelikli çoğunluk aranmaktadır (m. 1-5/2).

³⁴⁹ EMANUEL, s., 681; BERGER, s., 104-105; GERHARDT, s., 119.

³⁵⁰ Berger burada olayı somutlaştırmakta ve vatana ihanet örneğini vermektedir. Söz gelimi Kongrenin anayasada belirtilen tanıma aykırı biçimde bir davranışı vatana ihanet kapsamında değerlendirmesi durumunda bu açık anayasaya aykırılığın Yüksek Mahkemenin denetimi dışında bırakmak anayasanın kurduğu sistemle

Anayasanın kabulünden çok kısa bir süre öncesine kadar tasarıda, impeachment yargılamaları için yetkili makamın Yüksek Mahkeme olarak geçtiği, ancak tasarıya son şekli verilmeden önce bu yetkinin Yüksek Mahkemeden alınarak Senatoya verilmiş olmasının, Anayasayı hazırlayanlara göre bu yargılama için en uygun merciin Yüksek Mahkeme değil, Senato olduğu gerçeği üzerine dikkat çekilerek, bu yargılamanın Yüksek Mahkeme tarafından denetlenemeyeceğinin savunulmasının mümkün olmadığını belirten Berger, bu değişiklik için ileri sürülen gerekçelerin, Yüksek Mahkeme tarafından yapılacak yargılama sonrası bir denetim için geçerli olmadığını belirtmektedir. Örneğin "Başkan tarafından atanan yargıçların Başkanı yargılaması halinde tarafsız olamayacakları"³⁵¹ biçimindeki bir iddiaya karşı Berger, Her iki Meclis tarafından çıkarılan ve Başkan tarafından da onaylanan yasalara karşı mahkemelerce yapılacak Anayasaya aykırılık denetiminin aynı kişi tarafından hararetle savunulmasının bir çelişki olduğunu belirtmektedir. Zira Anayasayı hazırlayanlar yasama görevinin yalnızca Kongreye ait olduğunu belirttikleri halde; bu tasarrufların yargısal denetime tabi olacağını Anayasada açıkça öngörmemişlerdir. Bununla birlikte Yüksek Mahkemenin Anayasaya uygunluk denetimi yapması o dönemde dahi pek bir eleştiri almamıştır³⁵². Bu konuda asıl güvenilmesi güç olan makam mahkeme değil Kongre'dir, çünkü siyasal kutuplaşmanın -Andrew Johnson'ın yargılanmasında olduğu gibi- Kongrede meydana gelmesi olasılığı mahkemelere göre çok daha yüksektir. Mahkemeler ise bu konuda rüştünü ispat

bağdaşmayacaktır. Zira bu durumda Kongreye diğer erkler üzerinde sınırsız ve keyfi bir denetim yetkisi verilmiş olacaktır. bkz. **BERGER, S.**, 106.

³⁵¹ Bu görüş Hamilton tarafından federalist makalelerden birinde (federalist No:65) dile getirilmiştir.

³⁵² Yüksek Mahkeme, 1803 yılında Marbury v. Madison kararında, böyle bir denetim yetkisinin anayasanın, herşeyden önce hiyerarşik olarak tüm hukuk kurallarının üzerinde pozitif bir hukuk normu olmasından dolayı yargıçların doğrudan doğruya dikkate alabileceği esasından kaynaklandığını vurgulamış ve o günden itibaren yasaların anayasaya uygunluk denetimi mahkemelerce yapılmıştır. Bu denetim yetkisi üzerine birtakım eleştiriler yapılmışsa da bu görüşler azınlıkta kalmış, büyük çoğunluk anayasa uygunluk denetiminin demokratik bir hukuk devletindeki vazgeçilmez önemini savunmuşlardır. Bkz. **GUNTHER-SULLIVAN, s.**, 3 vd.

etmiş ve halkın güvenini kazanmıştır³⁵³. Bu yargılama için en güvenilir ve tarafsız kurum yine mahkeme olacaktır.

Impeachment kurumunun amacı büyük ölçüde yürütme organının yetkisini kötüye kullanılmasına ve baskılarına karşı bir dizginleme mekanizması kurmak olmakla birlikte; hiç kimse güçler ayrılığı sistemi içerisinde, bu kurumun yürütmeyi ve yargıyı yasamanın sınırsız ve keyfi yargısına teslim etmek anlamına geldiğini savunamaz. Anayasayı hazırlayanların sınırsız bir taktir yetkisine karşı çıktıkları da açıktır. Onların, İngiltere’de uygulanan “address”³⁵⁴ sistemini reddetmelerinin nedeni de bu karşı çıkıştan başka bir şey değildir. Zaten “kötü idare-maladministration” ifadesinin fazla soyut olacağından ötürü Başkanın ancak Senatoyu hoşnut tutabildiği sürece iktidarda kalması sonucunu doğurabileceği korkusuyla hazırlık komisyonunda reddedilerek yerine daha teknik bir terim olan “diğer ağır cürüm ve kabahatler-other high crimes and misdemeanors” deyiminin kabul edilmesi³⁵⁵ de Anayasayı hazırlayanların kongreye impeachment yargılaması için sınırsız bir yetki vermek istemedikleri görüşünü desteklemektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, siyasal suçlandırma kararlarını yargı denetiminin dışında tutmak, Kongre’ye hangi tür davranışların siyasal suçlandırma kapsamında olduğu konusunda sınırsız bir taktir hakkı tanımak anlamına gelecektir ki; Anayasayı hazırlayanların böyle bir sonucu istemedikleri açıktır³⁵⁶.

Berger’e göre, siyasal suçlandırma kararlarını yargısal denetimin dışında tutmak, Anayasanın beşinci değişikliği getirilen hükümlerle de bağdaşmamaktadır. Zira bu hükme göre “Hiç kimse... hukuki esas ve usullere uyulmadan (without due process of law³⁵⁷) yaşam,

³⁵³ BERGER, s., 113-114; Franklin Roosevelt, New Deal ekonomik programının Yüksek Mahkeme tarafından engellendiği dönemde Yüksek Mahkemenin bu engelini aşabilmek için üye sayısında artış yapmayı düşünmüş; ancak Roosevelt’in ekonomik programı halk tarafından onaylanmış olduğu halde bu isteği kamuoyunda tepkiyle karşılanmış ve Roosevelt’in bu düşüncesi akim kalmıştır.

³⁵⁴ Address sistemiyle ilgili bilgiler için bkz. infra. ss., 159 vd

³⁵⁵ Bu deyimlerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. supra. ss., 105-119 (özellikle 270,271 numaralı dipnotlar).

³⁵⁶ BERGER, s., 118-119.

³⁵⁷ Güran’ın çevirisine uygun olarak “due process of law” deyimini “hukuki usul ve esaslar” olarak çevirdik. Güran’ın da isabetle belirttiği gibi bu deyim karşılığını vermek ve hatta bir tanımlamasını yapmak neredeyse olanaklı değildir. Bu deyim, Magna Carta’ya kadar uzanan bir içtihadî birikimi ifade etmektedir. Zaten ABD Yüksek

hürriyet ve mülkiyet hakkından yoksun bırakılamaz.” Bireyleri devlet organlarının keyfi işlem ve eylemlerine karşı koruyacak merci ise yargıdır. Kısacası, due process’in özünde yargısal denetim vardır. Bir kimsenin kamu görevlisi olmakla Anayasanın “*due process of law*” güvencesinin dışında bırakılması kabul edilemez. “Yirmi dolarlık bir cezaya karşı bireyin haklarının korunması için yargısal denetimi kabul edip; bireyi görevden uzaklaştıran ve kalıcı olarak bir daha federal devlet içerisinde kamu görevi alamayacak bir duruma getiren anayasaya aykırı bir impeachment mahkumiyetini yargısal denetimin dışında bırakmak oldukça garip bir durumdur,” Berger’e göre³⁵⁸. Amerikan kamuoyunun, hem Anayasaya aykırılık denetiminde hem de diğer hukuksal konularda (federal) yargıya güveni tamdır³⁵⁹.

Impeachment yargılamasının yargı denetiminin dışında olduğunu savunanlar, bu görüşlerini desteklemek için şu gerekçeleri ileri sürmüşlerdir:

Mahkemeler önlerine gelen görevli ve yetkili oldukları davalarda ortaya çıkan Anayasa’ya aykırılık sorunları hakkında karar verirler³⁶⁰. Yüksek Mahkeme, bu durumda

Mahkemesi de bu deyimın bir tanımlamasını yapmamış, dava konusu olmuş her olayda bu kavramın esaslarını belirtmiştir. Kısaca belirtmek gerekirse bu due process of law devlet organlarının işlem ve eylemlerinin anayasaya, hukukun genel ilkelerine uygun olmasını sağlayan bu kurum olmaktadır. Elbette bu denetim yargı organları tarafından yapılacaktır. Bkz. GÜRAN, Sait, İfade Hürriyeti Üzerinde İdarenin Yetkileri, İstanbul 1969. s., 32-42; CORRY-ABRAHAM, s., 92.

³⁵⁸ BERGER, s., 120-121.

³⁵⁹ Berger, bu görüşünü desteklemek için Louis L. Jaffe’in bir makalesine atıf yapmıştır. Bu makalede, yargısal denetimin önemi üzerinde durulmuş; ancak impeachment yargılamalarının da yargısal denetime tabi olması gerektiği konusunda destekleyici bir düşünce göze çarpmamaktadır. Makale, birey haklarının kamu otoriteleri karşısında korunmasında yargısal denetimin önemine ve amerikan halkının yargıya olan güvenine işaret etmektedir. Bu makale için bkz. JAFFE, Louis L., “Standing to Secure Judicial Review: Public Actions”, 74 Harvard Law Review, Massachusetts 1961, s., 1265-1302.

³⁶⁰ Birleşik Devletler’de bir davanın dinlenebilirliği (mesmu olabilmesi) için içtihatlarla oluşturulmuş bir takım koşullar vardır. Bu koşulları kısaca şu şekilde özetleyebiliriz: davacı mahkemeden tavsiye niteliğinde karar isteyemez (advisory opinion),davacının davayı açmakta geçerli bir menfaati olması gerekir (standing), Dava açıldıktan sonra davacının dava dilekçesinde belirtmiş olduğu talep yerine getirilmişse dava yine düşer (mootness), talebin, hakkında karar verilebilecek bir somutlukta ve gerçeklikte olması gerekir(ripeness), Anayasanın 11. Değişikliği tarafından getirilen yasak kapsamında olmaması gerekir; yani bir davanın federal

Anayasa m. III dikkate alacaktır. Zira III. madde Yüksek Mahkemenin yetki alanını belirlemiştir.³⁶¹ Eğer Yüksek Mahkemenin impeachment yargılaması üzerine bir temyiz inceleme yetkisine Anayasa'da yer verilecek olsaydı, bu düzenleme için en uygun yer III. madde olacaktı. Buradaki itirazların çoğunluğu, Anayasa m. III/2'deki "Law"(hukuk) ve "Equity" (eşitlik) ifadelerinden kaynaklanmaktadır. Teknik olarak kullanılan bu deyimler, iki tip mahkeme öngörmektedir. Bunlardan birisi Yüksek Mahkeme, diğeri ise alt mahkemelerdir³⁶².

Anayasa'nın kabul edildiği dönemde impeachment yargılamaları ne 'Law' ne de 'Equity'ye atfedilmemiştir.³⁶³ Zira o dönemde İngiltere'de de impeachment yargılamaları yargısal bir denetimin kapsamı dışında kalıyordu. Bu çeşit bir yorum III. madde ile tam bir uyum içindedir. Çünkü adi yargılamadan farklı olarak impeachment yargılamasında jürinin yerinin olmadığı burada açıkça belirtilmiştir. Bu hüküm Anayasa'ya son şekli verilmeden önce, yani impeachment yargılamasının Yüksek Mahkemenin yetki kapsamından çıkarılarak yasama organlarına devredildiği dönemde eklenmiştir. Böylece konu, genel kural olan juri yargılamasının bir istisnasını oluşturmuş, tasarıya son şekli verilmeden önce bir adım daha ileri gidilerek impeachment yargılaması Yüksek Mahkeme'den alınmış ve bu görev yasama

mahkemelerce dinlenebilmesi için 11. Değişiklik kapsamındaki yasağa tabi olmaması gerekir (Anayasanın 11.değişikliği, bir federe devlete karşı, bir başka federe devletin vatandaşlarının ya da yabancı bir devletin vatandaş veya süljelerinin federal mahkemelerde dava açmasını yasaklamıştır.) ve son olarak da siyasal sorun olarak kabul edilecek meselelerden olmaması gerekir yani o konu üzerinde nihai karar verme yetkisinin siyasal organlara ait bir sorun olmaması gerekir ki; impeachment yargılamaları bu kabilden sayılmıştır (political question). Bkz. EMANUEL, s., 659-686.

³⁶¹ Bu maddede, Birleşik Devletlerin yargı yetkisinin Yüksek Mahkeme ve Kongre tarafından kurulacak alt mahkemelere ait olduğu belirtilmiştir. Maddenin Türkçesi için bkz. GÜRBÜZ, s., 32; orijinali için bkz. LIEBERMAN, s., 576.

³⁶² GERHARDT, s., 145; Gerçekte "Law" and "Equity" deyimleri İngiliz kamu hukukunun yarattığı iki tip mahkemeye işaret etmektedir. "Law" mahkemeleri, İngiliz geleneksel hukukuna (common law) göre karar veren genel mahkemelere verilen isimdir. Onüçüncü yüzyıldan itibaren ise geçmiş içtihatlarla göre karar veren Law mahkemelerine ek olarak kral tarafından yaratılan ve günün gereksinimlerini karşılamak amacıyla yönelik olarak kurulmuş mahkemeler için ise "Equity" deyimini kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. REINOW, Robert, Introduction to Government, Second Revised Edition, 1957 NY. ss., 510-513.

³⁶³ BLACK, s., 57.

organlarına verilmek suretiyle, bu yetkinin yargı organlarına bırakılması Anayasayı hazırlayanlar tarafından istenmemiştir. Eğer bu yargılamanın yerinin Yüksek Mahkeme olması, Anayasayı hazırlayanlar tarafından arzulanmış olsaydı, bu değişikliği son anda, son tasarıda yapma gereği duymazlardı. Aksine, bu değişiklik yapılmak suretiyle bu yetki Yüksek Mahkemeden alınmak istenmiştir³⁶⁴.

Konuya bir diğer açıdan, impeachment yargılamasına hakim olan usul prensipleri açısından yaklaşılacak olursa, bu yargılamanın Senato aşamasında, herhangi bir yargılamayla aynı sayılabilecek bir benzerliğe sahip olduğu görülecektir³⁶⁵. Anayasada geçen yargılama ifadesi (trial ve judicial), yargılamanın amacının adalet, tarafsızlık ve bağımsızlık gibi temel değerler olduğunu, kararın hukuka dayandırılması gerektiğini işaret etmektedir ki; bu durum bize herhangi bir mahkemede uygulanan ve esas alınan değerlerden farklı görünmemektedir³⁶⁶.

Senato'nun impeachment üzerine vermiş olduğu kararın nihai bir nitelik taşıması gerektiği, bütün bu nedenler bir arada düşünüldüğünde varılacak en mantıklı sonuç olacaktır. Anayasanın şu hükmü bu sonucu bir kez daha doğrulayacaktır: "Büyükelçilerin, konsolosların, bakanların ve federe devletlerden birisinin taraf olduğu davalarda Yüksek Mahkeme yetkilidir. Sözü edilen davaların dışında kalan diğer tüm davalarda, Yüksek Mahkeme, istisnalar saklı olmak kaydıyla temyiz mercii olarak hem hukuksal yönden hem de maddi vakıalara ilişkin olarak inceleme yetkisine sahip olup, bu yetki Kongre tarafından düzenlenir." (Madde III kısım 2/2) Maddede geçen "istisnalar"dan birisinin de impeachment yargılaması olduğu belirtilmiştir. Yüksek Mahkemenin, anayasada açıkça düzenlenen yetki alanı dışında kalan yargısal inceleme ve denetim yetkisinin Kongre tarafından düzenleneceğini belirten bu hükme dayanarak Kongre'nin bir yasayla Yüksek Mahkemenin, impeachment yargılaması üzerine olası bir inceleme girişimini her zaman engellemesinin mümkün olduğu da savunulmuştur³⁶⁷.

³⁶⁴ BLACK, s., 56.

³⁶⁵ Bu konudaki incelemelerimiz için bkz.supra. Bölüm II, s., 63 vd.

³⁶⁶ BLACK, s., 57.

³⁶⁷Nixon kararı üzerine yakın tarihli bir incelemede bu yönde savunulan görüşler için bkz.**CRUMP-GRESSMAN-DAY**, s.,44 vd. ; "Ayrıca Yüksek Mahkemenin temyiz yetkisiyle ilgili olarak Mahkeme'nin bütün bir tarihi nazara

2. Yüksek Mahkeme'nin Tutumu

Siyasal suçlandırma kararlarına karşı yargısal denetim yolu açık mıdır? Bu soruya ilişkin öğretilerdeki tartışmaları aktarmaya çalıştık. Konu hakkında Yüksek Mahkeme, görüşünü Nixon v. United States davasında açıklayacaktır. Davaya konu olan olaylar şöyle gelişmiştir:

alındığında görülecektir ki bu yetkinin yapısında, sözkonusu "istisnalar" her zaman mevcut olmuştur. Anayasa madde III'de açıkça belirtildiği üzere, Yüksek Mahkemenin hangi davalar üzerine temyiz mahkemesi olarak yetkili olduğuna Kongre karar vermektedir. Bu yetkinin istisnaları olduğunu yine aynı hüküm ifade etmiştir. Konuya uygulamadaki görünümüyle yaklaşırsak, Kongre tarafından çıkarılan bir yasaya dayanmayan herhangi bir karar üzerine Yüksek Mahkemenin temyiz incelemesi yapması olanaksızdır. Yüksek Mahkemeye temyiz için gelen her başvuru dosyası, Kongre'nin o başvuruya ilgili konuda temyiz inceleme yetkisini Yüksek Mahkemeye vermiş olduğu gösteren bir belgeyle başlamaktadır. Elbette Kongre, bu güne kadar bir Senato hükmü olan impeachment kararları üzerine temyiz inceleme yetkisini Yüksek Mahkeme'ye veren bir kanun çıkarmış değildir. Şu halde Kongre, böyle bir istisnayı açıkça tanımış değildir. Pek olası görülmemekle birlikte Yüksek Mahkeme'ye böyle bir kararın götürülmesi durumunda, Kongre'nin bir yasayla impeachment yargılamasına bir istisna getirerek konuyu Yüksek Mahkeme'nin gündeminden almasına Anayasaca bir engel gözükmemektedir." Hatta konunun Yüksek Mahkemenin gündemine gelmiş ve görüşülmesi durumunda bile çıkarılacak yasayla bir istisnanın tanınabileceğini ve bu yasanın Yüksek Mahkeme'de görülmekte olan davayı doğrudan etkileyeceği ifade edilmektedir. Bkz. **BLACK**, s., 57-58; ve bu iddiaları destekleyici yönde açıklamalar için bkz **GERHARDT**, s., 145-146; Kongre'nin bir yasayla Yüksek Mahkeme'nin olası bir inceleme yetkisini ortadan kaldırmabileceğini söylemek zordur. Zira Yüksek Mahkeme, geçmişte vermiş olduğu bazı kararlarında m. III kısım 2/2'de belirtilen davaların dışında kalan bazı davalarda da Anayasanın özünden kaynaklanan yargısal denetim yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir. Örneğin. Yüksek Mahkeme 1872 yılında U:S: v. Klein davasında vermiş olduğu kararda, Yüksek Mahkemenin temyiz inceleme yetkisini belirli bir alanda kaldıran bir yasayı iptal etmiştir. Klein adında bir kişinin, iç savaş sırasında mallarını federal askeri güçlere bırakanların, şayet hükümete sadık kalmışlarsa tazminat alacaklarını öngören bir federal yasaya dayanarak açmış olduğu davayı alt mahkemede kazanmasından sonra hükümet davayı Yüksek Mahkemeye götürmüş ve dava Yüksek Mahkemede görüşülürken Kongre, konuyu Yüksek Mahkemenin yetkisi dışında bırakan bir yasa çıkarmıştır. Ancak bu yasa, Yüksek Mahkeme tarafından federal yargının yetki alanına bir tecavüz sayılmış ve güçler ayrılığı ilkesi çerçevesinde anayasaya aykırı bulunmuştur. Bu gün Yüksek Mahkemenin hangi davalarda yetkili olduğu konusu 1988 yılında Kongre tarafından çıkarılan bir yasayla tamamen kendi takdirine bırakılmıştır. Zaten Yüksek Mahkeme de 14. Değişiklik ve due process of law ilkelerine dayalı olarak bazı konular üzerine asli yetkili olduğunu ve bu yetkilerin Kongre tarafından kısıtlanamayacağına karar vermiştir. Bu konularla ilgili olarak bkz. **GUNTHER-SULLIVAN**, s.,76-85; **EMANUEL**, s., 12-14.

Güney Mississippi Federal Bölge Mahkemesi Başkanı yargıç Walter L. Nixon, bir federal büyük jüri önünde yalan beyanda bulunmaktan hapse mahkum edilmiştir. Büyük jüri soruşturmasının nedeni ise Nixon'ın, oğlu kovuşturulan bir iş adamından kovuşturmayı oğlunun lehine çevirme karşılığında kabul ettiği bağışlar (hediyeler: gratuity) olmuştur. Yargıç Nixon hakkında verilen mahkumiyet kararı üzerine Temsilciler Meclisi harekete geçer ve Mayıs 1989 yılında yargıç aleyhinde üç impeachment maddesini oylayarak Senato'ya gönderir. Maddelerin Senato'ya sunulmasının ardından Senato, İçtüzüğü'nün XI. maddesinin uygulanmasını oylama neticesinde kararlaştırır. Söz konusu XI. madde, Senato Başkanı tarafından, delileri kabul etmek ve tanıkları dinlemek üzere yine senatörlerden oluşan bir komisyonun atanacağını öngörmektedir. Komisyon, dört gün süren duruşmalar (hearings) yapar ve bu duruşmaların sonunda, yargılamaya ilgili tutanaklarla birlikte çekişmesiz vakıaları belirten ve ayrıca çekişmeli vakıalara ilişkin delilleri özetleyen bir raporu Senato'ya sunar. Nixon ve Temsilciler Meclisi manager'leri, savunma ve iddialarını Senato önünde sözlü olarak son kez yenilerler. Bu tartışmalar da üç saat kadar sürmüştür. Nixon, savunmasını bizzat kendisi yapmış ve senatörler doğrudan kendisine çeşitli sorular yöneltmişlerdir. Daha sonra Senato oylamaya geçmiş ve ilk iki maddenin oylanması sonucunda Anayasaya göre mahkumiyet için gereken üçte ikilik çoğunluktan daha fazla bir çoğunlukla bu maddeler kabul edilmiştir. Bunun üzerine Senato başkanı, yargıç Nixon'ın görevden azledilmiş olduğunu belirten hükmü bildirmiştir. Bu karar üzerine Nixon, Senato İçtüzüğü'nün XI. maddesinin Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle önce Columbia Bölgesi District Mahkemesine başvurmuştur. Nixon'a göre Senato'nun bu yargılama için komisyonu görevlendirmesi Anayasanın "Impeachment yargılamaları, yalnızca Senato tarafından yapılır." hükmüne aykırıdır;³⁶⁸ çünkü kendi davasında yargılamayı komisyon yapmış, Senato komisyonun görüşlerini sadece onaylamıştır; böylece Senato'nun yargılamaya katılması engellenmiştir.

³⁶⁸ Nixon, savını anayasa m. 1/3-6 ya dayandırmıştır. Bu maddenin orijinalinde "The Senate shall have the sole Power to try all impeachments." ifadesi geçmektedir. Burada geçen "try-yargılama" Senatoya gönderme yapmaktadır. Senatodan anlaşılması gereken ise komisyon olamaz, Nixon'a göre Senato genel kurulu olabilir. Yargılama (try) deyimini ise yalnızca son bir oylamayı içermemektedir; aynı zamanda delillerin kabulü, tanıkların dinlenmesi de bu kapsamda düşünülmelidir. Bkz. BISKUPIC, 1991-1992, s., 182.

Olması gereken ise bu yargılamayı komisyonun değil, Senato'nun yapmasıdır.³⁶⁹ Bölge Mahkemesi impeachment kararlarının yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vererek davayı reddetmiş ve temyiz mahkemesi de bu hükmü onamıştır³⁷⁰.

Yerel mahkemelerden bir sonuç alamayan yargıç Nixon, Senato içtüzüğünün XI. maddesine dayanılarak yapılan impeachment yargılamalarının Anayasaya aykırı olduğu savı ile Yüksek Mahkemeye başvurmuştur. Mahkemenin kararı, Başyargıç Rehnquist tarafından açıklanmıştır. Karar oybirliği ile verilmiştir, ancak Başyargıçla birlikte beş yargıç ayrı bir gerekçe, iki yargıç başka ve bir yargıç da yine farklı bir gerekçe belirtmişlerdir. Ortak sonuç Nixon'ın iddiasının yerinde bulunmaması ve reddedilmesidir. Bununla birlikte ret gerekçelerinde ayrılık ortaya çıkmıştır. Adeta bu karar öğretilerdeki görüşlerin bir yansıması şeklinde ortaya çıkmıştır. Öncelikle çoğunluğun gerekçeleri üzerinde duralım:

Mahkeme öncelikle Baker v. Carr davasında kabul edilen siyasal sorun-political question kuralına³⁷¹ yollama yapmıştır. Buna göre eğer bir sorunun çözümü, anayasa

³⁶⁹ 1986 yılında Nevada Federal Bölge Mahkemesi yargıcı Harry T. Claiborn'un ve 1989 yılında da Florida Federal Bölge Mahkemesi yargıcı Alcee Hastings'in yargılanmalarında Senato aynı prosedürü uygulamıştır. Bkz. **KENNETH**, (1992-1993), s., 76.

³⁷⁰ **GUNTHER-SULLIVAN**, s., 55.

³⁷¹ Mahkemeler, "siyasal sorun"lar üzerine denetim yapamayacaklarını belirtmişlerdir. Yüksek Mahkemenin 1962 yılında Baker v. Carr davasında vermiş olduğu kararında political question- siyasal sorun kuralını ortaya atmıştır. Tennessee Federe Devlet Meclisi, altmış yıldır değişiklik yapmamıştır. Böylece nüfus oranlarındaki değişiklik dikkate alınmadığı için anayasaya aykırı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Zira anayasa seçim bölgelerinin oluşturulmasında nüfus oranlarının dikkate alınacağından söz etmektedir. Hemen belirtelim ki burada kullanılan "siyasal sorun" ifadesi yanıltıcıdır. Zira mahkeme siyasal içerikli bir çok konuda karar vermektedir. Aksinin düşünülmesi bile yargının fonksiyonunu neredeyse ortadan kaldıracak bir etki yaratacaktır. Bu kararın önemi "siyasal sorun"un ne olduğuna ilişkin birtakım ölçütlerin ortaya konmasıdır. Mahkemenin bu kararda belirlediği "siyasal sorun" ölçütlerini üç temel başlık altında toplamak mümkündür: Bir sorunun çözümünü veya bir işlevin yerine getirilmesini anayasanın açıkça başka bir erke vermiş olması. o konuda yargısal olarak belirlenebilecek bir ölçütün bulunmaması ve bir sorun üzerine ayrı erkler tarafından verilebilecek kararların ortaya çıkmasının engellenemeyecek olması. Mahkemenin kararında yer almamakla birlikte doktrinde bu standartlara bir başkası daha eklenmiştir. Bir ihtilaf üzerine mahkemeler tarafından verilecek yargı kararının istenmeyen sonuçlara neden olabileceği olması. Kanaatimizce bu nedene, 1993 yılında verilen Nixon kararında yer verilmiştir. Zira bu kararda

tarafından açıkça siyasal organlara bırakılmışsa ya da bu sorun mahkemeler tarafından çözülebilecek bir nitelik taşıyorsa ortada bir siyasal sorun-political question var demektir. Bununla birlikte mahkemeler önlerine gelen sorun hakkında ilk olarak sorunun siyasal bir sorun olup olmadığını ve hangi dereceye kadar anayasal olarak siyasal organlara ait olduğunu yorumlamak zorundadırlar. Aslında Baker kararında belirtilen "sorunun çözümünün anayasa tarafından açıkça siyasal organlara (Kongre ve Başkan=yürütme) bırakılması" ile "sorunun mahkemeler tarafından çözülebilecek nitelikten yoksun olması" arasında net bir ayırım yapmak olanaklı görünmemektedir. Sorunun özünde böyle bir nitelikten yoksunluğun bulunması, bu sorunun çözümünün Anayasa tarafından başka bir erke bırakılmış olduğunu kuvvetle desteklemektedir.

Mahkeme bu davada Anayasayı hazırlayanların Senato'ya bırakmış oldukları impeachment yetkisinin kapsamının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, kararında Anayasanın impeachment maddesini tekrar ettikten sonra³⁷² Nixon'ın iddialarına yer vermiştir. Nixon, öncelikle maddede geçen yargılama-try ifadesinin yargısal bir karakter taşıdığı iddiasından yola çıkarak bu ifadenin (try), oylama (vote), görüşme (review) ve kanaat

impeachment kararlarına karşı yargı yolunun açılmasının ülkenin siyasal yaşamına olabilecek etkileri üzerinde durulmuş ve pratik gerekçelere dayanılmıştır.

Baker davasının önemli ve ünlü olmasının başka bir nedeni de mahkemenin, benzeri bir konuda daha önce vermiş olduğu kararda belirttiği düşüncelerden dönmüş olmasıdır. Mahkeme, 1946 yılında Colegrove v. Green davasında, Anayasanın, seçim bölgelerinin oluşturulması konusunda (Temsilciler Meclisi seçimleri için) Kongreyi tam yetkili kılmış olduğunu ve bu sorunun tam anlamıyla bir "siyasal sorun" olduğu gerekçesiyle yargısal denetime tabi olamayacağına karar vermişti. Ancak Mahkeme Baker davasıyla her siyasal içerikli davanın bir "siyasal sorun" olarak kabul edilemeyeceğine dolayısıyla da anayasanın eşitlik ilkesini ihlal eden bir düzenlemenin yargısal denetimin dışına atılamayacağına karar vermiştir. Böylece mahkeme daha önceki görüşlerinden rücu etmiştir. Aslında Baker davasından sonra da Mahkeme bu görüşü sürdürmüştür. 1964 yılında, seçim bölgelerinin oluşturulması konusunda mahkemenin belirleyebileceği ve denetleyebileceği somut bir ölçütün-bir kişiye bir oy hakkı- bulunduğundan söz eden bir başka karar (Reynold v. Sims) daha vermiştir.bkz. **GUNTHER-SULLIVAN**, ss. 46-54: **EMANUEL**, ss.,679-686.

³⁷² Anayasa m. 1/3-6'da, bütün impeachment yargılamalarının yalnızca Senato tarafından yapılacağı, Senatörlerin yemin edecekleri, Başkanın yargılandığı bir davada Başyargıcın Senatoya başkanlık edeceği ve hazır bulunanların üçte ikisinin çoğunluk kararı olmaksızın hiç kimsenin mahkum edilemeyeceği belirtilmiştir.

açıklama (judge)'dan daha fazla şey ifade ettiğini; 1787 döneminde de bugün de bu deyim in duruşmaları, delilleri değerlendirmeyi, kabul etmeyi içerecek bir anlama sahip olduğunu; yoksa sadece hazır raporlara şöyle bir göz atma anlamına gelmediğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla da mahkemelerin, Senato'nun mahkumiyet kararı vermeden önce bu yargılamayı yapıp yapmadığını inceleme yetkisi olmalıdır, yargıç Nixon'a göre. Davacının iddialarına bu şekilde değindikten sonra mahkeme, gerekçeye geçmiştir³⁷³:

Anayasayı hazırlayanların, yargılama deyimini Senatonun impeachment yargılamalarında uygulayacağı usul kurallarını sınırlandırmak amacıyla kullandıklarını söylemek mümkün değildir. Ayrıca bu deyim, davacının kullandığından daha geniş bir anlam içermektedir. Anayasayı hazırlayanlar, bu yargılamada Senatonun üç açık usuli koşula uyması gerektiğinden söz etmişlerdir: Üyelerin yemin etmeleri, mahkumiyet için gereken üçte iki çoğunluk ve Başkanın yargılandığı davada Başyargıcın Senato'ya başkanlık etmesi. Bu koşullar o kadar belirgindir ki; Anayasayı hazırlayanların Senato'ya yargılama süreci bakımından başka bir yükümlülük getirmediikleri sonucuna varmak doğru olacaktır. Bunun yanında Anayasada geçen "*sole- yalnızca*" deyiminin³⁷⁴ Nixon'ın ileri sürdüğü gibi impeachment yargılamasının yalnızca Senato tarafından yapılması gerektiği, mahkemeler ve jüri tarafından yapılamayacağı anlamına gelmeyeceği; ayrıca bu yargılamaya başka bir kurumun müdahale edemeyeceği anlamını da kapsadığı çoğunluk görüşünde ifade edilmiştir.

Mahkeme ayrıca tarihsel yorum metodunu kullanmış, Anayasa Hazırlık Komisyonundaki tartışmalara dikkat çekmiş ve hazırlık komisyonundaki tartışmaların, Anayasayı hazırlayanların bu yargılama için en uygun kurumun hangisi olması gerektiği konusunda yeterince açık davrandıkları sonucuna varmıştır³⁷⁵. Hamilton'ın da belirttiği gibi

³⁷³ Kararın metni için bkz. **GUNTHER-SULLIVAN**, ss., 54-60; Karar hakkında doktrinde ayrıntılı bir inceleme için bkz. **GERHARDT**, ss., 118-146; "try" ifadesi üzerinde mahkemenin ileri sürmüş olduğu gerekçeler ve sözlük anlamları için bkz. **EPSTEIN**, Lee-**WALKER**, Thomas G., *Constitutional Law, A Changing America, Rights, Liberties and Justice*, Washington D.C. 1995, s., 18-19.

³⁷⁴ Maddenin hem orijinal metni hem de türkçe çevirisini daha önce verdiğimiz için burada yenilemiyoruz.

³⁷⁵ Doktrindeki görüşler üzerinde dururken bu tartışmaları Black'ten aktarmıştık.

“Bu yargılama için en fazla güvenilebilecek kurum Senato”ydu. Zira “üyeleri halkın temsilcileri”ydiler³⁷⁶.

Yargının ve Yüksek Mahkemenin, siyasal suçlandırma kararlarında herhangi bir rolünün olamayacağını teyit eden iki önemli neden daha bulunmaktadır. İlk olarak, Anayasayı hazırlayanlar, impeachment kapsamına girebilecek bir suçu işleyenler için siyasal suçlandırma ve adi ceza yargılaması olarak iki ayrı yargılama öngörmüşlerdir. Başka bir deyişle siyasal suçlandırma prosedürü ile adi ceza yargılamasını birbirinden kesin çizgilerle ayırmışlardır. Impeachment yargılamasında sanığa, görevden uzaklaştırma ve bir daha da Birleşik Devletler'in herhangi bir kurumunda görev alamamanın ötesinde bir ceza verilemez. Böylece Anayasayı hazırlayanlar, siyasal ve yargısal kanaatleri birbirinden ayırmak suretiyle bireylerin haklarını daha iyi korumak istemişlerdir. Bu yargılamaya, yargının müdahalesini istemek Anayasayı hazırlayanların iradesine aykırı olacaktır. Impeachment kararlarının yargısal denetime tabi tutulması, 1787 Amerikan Anayasasının kurmuş olduğu denetim ve denge (check and balance) sistemiyle de (Berger'in görüşünün aksine) bağdaşmaz. Siyasal suçlandırma kurumu, bu sistem içerisinde yargı üzerine yasama tarafından gerçekleştirilebilecek tek denetim mekanizması olmaktadır. Impeachment kurumunun dışında yargının başka bir erk tarafından denetlenebilmesi mümkün değildir. Şu halde Senaton'un yargıçlar hakkında verdiği siyasal suçlandırma ve görevden uzaklaştırma kararlarının yargısal denetimini sağlamak bu kurumun sözünü ettiğimiz işlevini ortadan kaldırabilecek, anayasanın kurmuş olduğu denetim ve denge sistemi yara alacaktır.³⁷⁷ Yargının, yasama işlemleri üzerindeki denetim faaliyeti hiçbir zaman bir yasama faaliyeti niteliğini alamaz; yalnızca yasamanın faaliyetlerine yönelik bir sınırlandırma ve denetim işlevini yerine getirmekten ibarettir³⁷⁸. Halbu ki impeachment kararları üzerine yargının vereceği karar, bir üst mahkemenin alt mahkemenin tasarrufu üzerinde yapacağı denetim yetkisine benzer ki bu, aynı erk içerisinde bir denetim mekanizmasının oluşturulmasıyla aynı kapıya çıkacak ve

³⁷⁶ Hamilton'ın görüşleri için bkz. federalist, No: 65; ayrıca bkz. **CRUMP-GRESSMAN-DAY**, s.,46.

³⁷⁷ **GUNTHER-SULLIVAN**, s., 57.

³⁷⁸ **KIMBROUGH**, s., 44.

yasamaya verilen bu yetki, yargının insiyatifine terkedilmiş olacağından dolayı amacından bütünüyle uzaklaşmış olacaktır.

Nixon, dava dilekçesinde, siyasal suçlandırma kararları üzerine yargısal denetimin gerekli olduğunu; çünkü bunun denetim ve denge sisteminin bir sonucu olarak yasamanın kararlarının da tamamen denetimsiz olamayacağına bir gereği olduğunu ileri sürmüştür. Zira yasamanın yetkisini kötüye kullanması mümkündür. Bu iddia da mahkeme tarafından reddedilmiştir. Mahkemeye göre anayasayı hazırlayanlar bunu da düşünmüşlerdir. Onlar böyle bir olasılığı dikkate alarak, Senatoryu denetleyecek ikili bir anayasal güvenlik sistemi yaratmışlardır. Birinci olarak siyasal suçlandırma yetkisi, iki meclis arasında bölünmüştür. İkinci olarak, mahkumiyet kararı verilebilmesi için üçte ikilik nitelikli çoğunluk koşulu getirilmiştir³⁷⁹.

Son olarak Mahkeme, kararında birtakım pratik sorunlar üzerinde durmuştur. Siyasal suçlandırma kararlarına karşı yargı yolunun açılması, özellikle Başkanın yargılandığı bir dava açısından değerlendirildiğinde ülkeyi aylarca belki de yıllarca sürececek bir kargaşaya sürükleyebilecektir. Ülke yönetiminde Başkan tek kişi olarak görev yapmaktadır ve bu görev boş bırakılamaz. Görevden alınan bir Başkanın bu karara karşı yargı yoluna başvurması durumunda, yargı bu konuda nihai bir karar verinceye kadar yerine geçen kişinin başkanlığının gücü önemli biçimde zayıflayacaktır. Zira mahkemenin vereceği kararın nasıl bir nitelik taşıması gerektiği de son derece belirsiz bir konudur. Mahkemenin verdiği karar Senatorya daha önceki yargılamayı yenilemesi için bir emir mi teşkil edecek veya bu karar görevden uzaklaştırılan Başkanın kendiliğinden göreve dönmesini mi sağlayacaktır; yoksa Mahkeme her olaya göre ayrı yönlerde kararlar verebilecek midir? Ayrıca bu süre zarfında Senatörlerin bir kısmı değişmiş olabilecek ve Senatonun bu yargılamayı yenilemesi durumunda farklı bir karar ortaya çıkabilecektir. Bu durumun ise ülkeyi ciddi bir kaos ve belirsizlik ortamına sürükleyebileceğinde kuşku yoktur. Yargıç Nixon'ın, siyasal suçlandırma kararlarının mahkemelerce denetlenebilecek tasarruflardan olduğuna Powell davasını gerekçe göstermiş olması (Berger'in olduğu gibi) yerinde değildir. Zira Powell v. McCormack kararında mahkeme, Anayasada açıkça belirtilmiş olan koşulların (Adayların yirmi beş yaşını

tamamlamış olmaları, en az yedi yıldır Birleşik Devletler vatandaşı olmaları ve seçime katıldıkları federe devlette ikamet ediyor olmaları) neler olduğunu belirleme yetkisine sahiptir. Zira bu koşullar anayasada açıkça belirtilmiş ve Kongreyi sınırlandırmıştır. Mahkeme bir adayın bu koşulları taşıyıp taşımadığı hakkında karar vermemiştir. Ancak Anayasanın impeachment hükmünden, Senato'nun yetkisinin sınırlandırılmış olduğuna dair belirlenebilir bir sonuca ulaşmak olanaklı gözükmemektedir. Kısacası Yüksek Mahkeme, siyasal suçlandırma kararlarına karşı yargısal denetimin mümkün olmadığına karar vermiştir³⁸⁰.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Nixon'ın istemini reddederek karara katılan ancak ayrı gerekçeler yazan yargıçların bu gerekçelerde ortaya koydukları görüşler, çoğunluk görüşüyle temel bazı ayrılıkların mahkeme üyeleri arasında var olduğunu göstermektedir. Bu açıdan bu görüşlerin incelenmesinin de konu açısından önemli olduğuna inanıyoruz. Bu görüşleri karardaki sıralamalarına göre şu şekilde inceleyebiliriz:

Yargıç Stevens, karara ayrı bir gerekçeyle katılmasına rağmen çoğunluk görüşünden ayrılmamıştır. Ancak çoğunluk görüşünü bazı noktalardan destekleyici düşüncelerini belirtmiştir. Yargıca göre anayasa hükmünün lafzına yönelik tartışmalar çok önemli değildir. Asıl önemli nokta Anayasayı hazırlayanların bu görevi yargıya değil yasamaya vermek istemiş olmalarıdır. Ayrıca tarihsel olarak da Senatonun bu görevi kötüye kullanmadığı bir gerçektir. Yargıç Samuel Chase olayında Senato, bu görevin gerektirdiği sorumluluk bilincine sahip olduğunu kanıtlamıştır.³⁸¹ Bu bakımdan yargıçlar White ve Souter tarafından ileri sürülen Senatonun bu yetkiyi aşırı derece kötüye kullanması olasılığının sadece neredeyse gerçekleşme olasılığı bulunmayan bir varsayım olarak değerlendiren yargıç Stevens, başyargıç Rehnquist tarafından açıklanan çoğunluk görüşüne katıldığını belirtmiştir³⁸².

Yargıç White, yargıç Blackmun ile birlikte ayrı bir gerekçe yazmışlardır. Yargıçların görüşleri somut olayda çoğunluk görüşü ile birleşmiş olmasına rağmen gerekçeleri dikkate

³⁷⁹ GUNTHER-SULLIVAN, s., 57; CRUMP-GRESSMAN-DAY, s.,46.

³⁸⁰ GUNTHER-SULLIVAN, s., 57; GERHARDT, s., 144-145; CRUMP-GRESSMAN-DAY, s.,47.

³⁸¹ Yargıç Stevens'in, Chase olayını örnek göstermesinin nedeni, bu olayın siyasal ve partizan etkileri en iyi yansıtan ve partizan etkilere en açık olay olmasıdır.

³⁸² GUNTHER-SULLIVAN, s., 58.

alındığında bu bir karşı oy yazısı olarak değerlendirilebilirler. Karara katılmışlar ve davacının savını reddetmişlerdir; çünkü Senato, sözkonusu yargılamada görevini gereği gibi yerine getirmiştir. Ancak siyasal suçlandırma kararlarının yargısal denetimin dışında olduğu görüşünü ise kabul etmemektedirler. Yargıçlar gerekçelerini üç temel noktaya dayandırmışlardır. Bu noktaları şu şekilde belirtebiliriz:

İlk olarak somut davada, müştekinin talebinin reddedilmesi konusunda çoğunluk görüşüyle aynı yönde düşündüklerini belirtmişlerdir. "Zira Senato impeachment yargılama usulünü belirleme konusunda oldukça geniş bir takdir yetkisine sahiptir; ayrıca Senato'nun sözkonusu bu takdir yetkisini kötüye kullanması ve makul yargıçlarca yapılacak bir yargılamadan farklı bir yargılama yapması neredeyse imkansızca yakın bir olasılıktır" yargıca göre.³⁸³ Tamamen pratik bir yaklaşımla konuya yaklaşıldığında bile impeachment kararlarına karşı yargısal denetim yolunun kapalı olduğunu savunmak mümkün olmayacaktır. Zira Anayasa, yargılama-try"dan söz etmektedir. Bu durumda Senatonun karar vermeden önce bu yargılamayı yapması gerekir. Örneğin, Temsilciler Meclisi tarafından oylanarak Senato'ya gönderilen impeachment maddelerini sanık hakkında her herhangi bir "yargılama" yapmadan doğrudan görüşmeye sunan ve sanık için sadece "kötü bir kişidir" (bad guy) gerekçesiyle mahkumiyet kararı veren bir Senato, Anayasanın öngördüğü bu "yargılama"yı yapmış, görevini gereği gibi yerine getirmiş sayılabilir mi? Çoğunluk görüşü hiç kuşkusuz bu sorunun yanıtını 'evet' olarak vermiştir, yargıca göre³⁸⁴.

Üzerinde durulması gereken ikinci önemli nokta ise "siyasal sorun" konusu olmaktadır. "*Siyasal sorun-political question*", Anayasanın bir konuyu siyasi erklere bırakmış olup olmadığı meselesi değildir. Anayasada siyasal sorun olarak belirtebileceğimiz sınırlı sayıda örnekler mevcuttur (vergi salma, vergi toplama, yabancı devletlerle ve federe devletler arası ve kızıldeğerilerle olan ticareti düzenleme gibi) ; ancak bu örneklerin yargısal denetimin dışında olduğu kabul edilmemiştir. Gerçekte buradaki sorun, sözkonusu yetkilerin nitelik ve kapsam bakımından kullanılmasını anayasanın siyasal erklere nihai olarak bırakmış olup olmadığı noktasında düğümlenmektedir. Anayasanın impeachment hükmünde yer alan "*sole-*

³⁸³ Karşı oy yazısı yargıç White tarafından yazılmış olup, yargıç Blackmun, yargıç White'a katılmıştır.

yalnızca" ifadesinin burada kullanılmasının amacı Temsilciler Meclisi ile Senato'nun bu yargılama sürecindeki rollerini belirlemektir. Dolayısıyla yargılamayı Senato'nun yapacağını- Temsilciler Meclisinin değil-altını çizmektir. Çoğunluk gerekçesinde, impeachment kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olduğuna dair tarihsel belgelere dayalı bir açıklama yer almamıştır. Çoğunluk görüşünün tam aksine tarihsel belgeler, ipeachment yetkisinin kötüye kullanılması olasılığı konusunda Anayasayı hazırlayanların büyük kaygılar taşıdıklarını göstermektedir. Impeachment konusundaki takdir yetkisinin kötüye kullanılması olasılığı, yargısal denetimin kabul edilmesini zorunlu kılmaktadır. Senato bu yargılamanın gerektirdiği asgari kurallara riayet etmişse, impeachment kurumu hiç kimseye hesap vermeyen yargıya karşı güvenli bir denetim mekanizması olarak hizmet edecektir³⁸⁵.

Pratik bir takım gerekçelere dayandırılarak savunulan çoğunluk görüşü de yine aynı gerekçelerle yerinde görülemez. Zira Anayasada belirtilen ölçütlere uyulmadan verilen bir impeachment kararı, ülkeyi bu kararların yargısal denetime tabi tutulmasından dolayı içine sokacağı kargaşa ve belirsizlik ortamından daha az bir kargaşa ortamına sürüklemeyiz.

Son olarak çoğunluk görüşünde belirtildiği üzere anayasanın impeachment hükmünde yer alan "yargılama" ifadesinin niteliğinin yargısal bir denetimin yapılabilmesini olanaklı kılacak bir belirlilik taşımadığı savı da dayanaktan yoksundur. Herhangi bir kavram sınıfı eğer yargı organları tarafından belirlenebiliyorsa, onun (kavramın) bir yargılama sürecine tabi olduğu kabul edilir, yargıçlara göre.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle yargıçlar White ve Blackmun, impeachment kararlarına karşı yargı yoluna başvurulamayacağı şeklindeki çoğunluk görüşüne karşı olduklarını belirtmişlerdir. Son olarak yargıç Souter'in görüşlerine yer vermek istiyoruz.

Yargıç Souter, aynı yargıçlar White ve Blackmun gibi bu davanın (Nixon tarafından açılan somut davanın) reddedilmesine katılmıştır. Ancak onun gerekçesi hem çoğunluk görüşünden hem de azınlık görüşünden ayrıdır. Yargıca göre, bir davanın yargısal olarak denetlemeyecek "siyasal sorun"lardan olup olmadığına mahkeme, her olay ve duruma göre, yani her bir dava için ayrı ayrı karar vermelidir. Böylece ihtiyatlı davranılmış ve ülkeyi asıl

³⁸⁴ GUNTHER-SULLIVAN, s., 58; CRUMP-GRESSMAN-DAY, s.,48.

kaosa sürükleyebilecek durumlardan kaçınılmış olur. Gerek delillerin değerlendirilmesi konusunda gerekse yargılama prosedürünün ne olacağı noktasında Senato'nun oldukça geniş bir takdir yetkisi olduğunda kuşku yoktur. Bu bakımdan bu konuların birer "siyasal sorun" teşkil edeceği ve yargının bu sorunlar üzerine bir denetiminin olamayacağı muteber görüşlerle de desteklenmiştir.

Ancak yine pek olağan olmasa da bir takım olasılıklar üzerinde durulması ve ihtiyatlı davranılması gerekmektedir. Sözelimi Senatonun, sadece yazı tura atar gibi sonuca varması veya "kötü bir kişidir" gibi bir kısa gerekçeyle mahkumiyet kararı vermesi durumunda kendisine verilen görevi yerine getirmedeği açıktır ve bunun ülkeye vereceği zarar öylesine büyüktür ki; böyle bir yerde yargısal denetim uygun bir çare olabilecektir³⁸⁶.

Bu görüşlerin kısaca bir değerlendirmesini yapmak gerekirse diyebiliriz ki doktrinde azınlıkta kalan Raoul Berger, kendi içerisinde tutarlı bir çizgi sergilemiştir. Zira Berger, Anayasanın siyasal suçlandırma nedenleri arasında saymış olduğu "diğer ağır cürüm ve kabahatler" deyiminin teknik bir anlamı olduğunu ve bu deyim *common law*'daki anlamı ile yorumlanması gerektiğini savunmuştur³⁸⁷. Senato'nun bu kapsamı başka türlü yorumlaması ya da genişletici bir yorum yapması mümkün değildir, Berger'e göre. Ancak Berger'in bu görüşlerinin impeachment yargılamasının niteliğiyle bağdaşmadığını, dolayısıyla da yerinde olmadığını burada yenilemekle yetinelim. Nihayet Yüksek Mahkemenin kararında (Nixon kararı) azınlıkta kalan yargıçların görüşlerinin de tutarlı gerekçelere sahip olduğunu söylemek çok güçtür. Belirtelim ki, yargıçlar White ve Blackmun tarafından savunulan görüşlerle yargıç Souter tarafından savunulan görüş arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Öncelikle ortak noktayı söylemek gerekirse, her iki görüş de Senato'nun bu yargılamada oldukça geniş bir takdir yetkisinin bulunduğunu kabul etmektedirler. Suçun görevden alınmayı gerektirecek bir nitelik taşıyıp taşımadığı, yargılama usullerinin nasıl olacağı vs gibi noktalarda Senatoyu sınırlandırmak Anayasaya aykırı olacaktır. Bir başka ortak nokta ise, Senato'nun bu yetkisini kötüye kullanma olasılığının neredeyse imkansız yakın görülmesidir. Ayrıldıkları temel nokta

³⁸⁵ GUNTHER-SULLIVAN, s., 59; CRUMP-GRESSMAN-DAY, s.,48-49.

³⁸⁶ CRUMP-GRESSMAN-DAY, s.,49; GUNTHER-SULLIVAN, s., 60.

³⁸⁷ Bkz.supra. II. Bölüm, "Diğer Ağır Cürüm ve Kabahatler" başlığı.

ise, White ve Blackmun'ın siyasal suçlandırma kararlarını yargısal denetimin dışında kalan "siyasal sorun" olarak kabul etmemeleridir. Bu kararların yargısal denetime tabi tutulması bir zorunluluktur. Yargıç Souter, bu noktada diğerlerinden ayrılmıştır. Souter'e göre, mahkemenin bu kararlar üzerine genelleme yapmış olması yerinde değildir. Doğrusu, her somut olayda söz konusu iddiaların bir "siyasal sorun" teşkil edip etmediğini değerlendirmektir. Kanaatimizce bu görüşler çelişkilidir. Zira bu yargıçlar Senato'nun bu yetkisini kötüye kullanma olasılığının pek bulunmadığını; onların da makul yargıçlar gibi karara varacaklarını belirtmişlerdir.

Kaldı ki azınlıkta kalan yargıçların ve öğretide de Berger'in iddalarını tarihsel belgelere dayalı olarak açıklamaya çalışmaları da mantıklı gözükmemektedir. Zira Berger'in de üzerinde durmadan geçemediği bir konu vardır ki; Anayasayı hazırlayanların, son ana kadar bu yargılama için yetkili merciin Yüksek Mahkeme olacağını belirtmiş olmalarına rağmen daha sonra yapılan tartışmaların sonucunda bu yargılama için en uygun merciin Senato olması gerektiğine karar vermiş olmalarıdır. Onların en büyük kaygıları, güçler ayrılığı sistemi içerisinde denge ve denetim prensibinin en önemli araçlarından biri olan impeachment yetkisinin kötüye kullanılması olasılığı olmuştur. Bu kurumun bir denetim sistemi olduğunu unutmamak gerekir. İşte bu yüzden bu yetkinin kullanılması öylesine hassas kurgulanmıştır ki tarihin tanıklığı ile en siyasal koşullarda dahi kötüye kullanılamamıştır³⁸⁸. Bu yetki, tasarının ilk halinde olduğu gibi Yüksek Mahkemede kalsa idi bu kararlara karşı bir başka kurumun temyiz incelemesini kabul etmek mümkün olacak mıydı? Hiç kuşkusuz bu sorunun yanıtı "hayır" olacaktır. Başkanın yargılandığı bir davada, Anayasayı hazırlayanlar daha sonra temyiz edilebileceğini düşündükleri bir kararın oluşumu için mi, hem de o sözkonusu temyiz merciinin başkanını kararı veren kurumun başına getirmişlerdir? Güçlerin birbirinden Montesquieu'nun öngörmüş olduğu biçimde ayrıldığı bir sistemde, niteliği gereği hiç kimseye karşı hesap vermeyen yargı (üyeleri yaşam boyu göreve atanan) üzerine tek bir denetim mekanizmasının varlığının siyasal suçlandırma kararlarına karşı yargı yolunun açılması ile ortadan kalkacağı;

³⁸⁸ Bu kötüye kullanılmayışın altında yatan en önemli neden, partiler arasındaki ideoloji farkının neredeyse yok denecek kadar belirsiz olmasıdır. Bu durum, yalnızca impeachment yargılamaları bakımından değil, aynı zamanda bir çok önemli ülke sorunlarının çözümlenmesinde partiler arası bir ittifakın oluşmasını da sağlamaktadır. Bkz. **STRACHEY**, John L., *American Soundings*, London 1929, s. 249.

en azından anlamını yitireceği düşünölebilecektir. Sistemin işleyiş usullerinin, bu yetkinin kötüye kullanılmasını engelleyebilmesinin yanında çok önemli bir unsur daha vardır ki; o da yasama organı üyelerinin halkın temsilcileri olmaları ve her seçim döneminde yaptıklarından dolayı halka hesap vermek zorunda oluşlarıdır³⁸⁹. Charles L. Black tarafından doktrinde, yargıçlar tarafından kararda belirtilen görüşler dikkate alındığında, Mahkemenin kararının ve çoğunluk görüşünün dayandığı gerekçelerin yerinde olduğu görölecektir. Yirminci yüzyılın başında aynı saptamaları James Bryce da yapmıştır. Bryce, büyük ölçüde siyasal unsurlar taşıyan impeachment yargılamasının, Yüksek Mahkeme yerine Senato tarafından yapılmasının daha yerinde olacağını; zira mahkemenin siyasal içerikli kararlar vermesinin, onun tarafsızlığını olumsuz yönde etkileyebilecek eleştirilere maruz bırakabileceğini belirtmiştir. Senato üyelerinin birçoğunun seçkin hukukçulardan oluşmasını da bu yargılama açısından olumlu bir etken olarak değerlendirmiştir, Bryce³⁹⁰.

B. Impeachment Üzerine Verilen Kararın Yüksek Mahkem'nin Dışında Başka Bir Yargı Yerince Denetlenebilmesi Tartışması

Burada, ortaya çıkabilecek ve çözümü konusunda Anayasa'nın açıklık getirmediği bir başka sorun, görevden alınan Başkanın bir başka merci önünde, örneğin Colombia Bölgesi Federal Mahkemesi önünde hakkında verilmiş olan impeachment kararına karşı, kararın haksız olduğu ve dolayısıyla da iptali yönünde bir hükmün kurulması amacıyla bir talepte bulunup bulunamayacağıdır³⁹¹.

Bölge mahkemesinin davayı esastan ele alıp, görevden alınan Başkanın talebini haklı bularak bu yönde karar vermesi halinde, eski Başkanın, geriye kalan görev süresini tamamlamak için Başkanlık koltuğuna oturması gündeme gelecektir. Anayasa madde III Yargı

³⁸⁹ Sözü nü ettiğimiz bu düşünce, doktrinde Finkelman-Tassel tarafından da savunulmuştur. Yazarlar Kongre üyelerinin, siyasal suçlandırma yargılamasındaki takdir yetkilerini suistimal etme olasılığına karşı, "Kongre'nin keyfi hareketlerine karşı en önemli denetim, demokratik süreç (seçimler) olacaktır." demektedirler. bkz. **FINKELMAN-TASSEL**, s. 10.

³⁹⁰ **BRYCE**, s., 112.

³⁹¹ Aslında Nixon, Yüksek Mahkemeye başvurmadan önce Colombia Bölgesi District Mahkemesine böyle bir taleple başvurmuş; ancak davası reddedildiği için bu karara karşı Yüksek Mahkemeye başvurmuştur.

Yetkisini şu şekilde belirtmektedir: (m.3 kısım 2) Madde hükmünden, "Anayasa ve Birleşik Devletler Yasaları çerçevesinde ortaya çıkan tüm davalara bakmakla yargı organlarının (mahkemelerin) yetkili olduğu" açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Denilebilir ki impeachment yargılamasının sonunda verilen karar da bir tazminat davasına konu olabilecektir. O halde mahkeme bu davaya neden bakmasın? Burada hemen bir parantez açıp, Kongre'nin kendi belirlediği yetki kapsamında hareket eden mahkemelerin önüne gelen davalarla ilgili olarak Anayasa'nın hükmüne dayanarak impeachment yargılaması sonunda verilen hükme bir istisna getirmesinin her zaman olanaklı olduğunu söyleyelim. Ancak konuya biçimsellikten uzak bir anlayışla baktığımızda, yukarıda Yüksek Mahkeme için açıklanan gerekçelerin bir çoğunun burada da aynen geçerli olduğunu görürüz. Zira Anayasa'yı hazırlayanların ve kabul edenlerin, alt derecedeki mahkemelere, impeachment kararları üzerine bir hüküm tesis etme hakkı vermeyi bir an için bile tasavvur etmiş olduklarını düşünmemiz olanaklı değildir. Bu yargılamaya atfedilen önemden ve yargılama prosedürünün düzenleniş biçiminden çıkarılacak mantıksal sonuç bu yönde olacaktır.³⁹² Senatonun bu görevi kötüye kullanması olasılığı üzerinde durarak, yargısal denetimin olması gerektiğini savunanlara verilen yanıtlardan yukarıda söz ettik; dolayısıyla Senatonun bu yetkiyi kötüye kullanmasını önlemek için Anayasayı hazırlayanlarca getirilen güvenceleri yenilemeyeceğiz.

Nixon davasında, Columbia Bölgesi Circuit Mahkemesi yargıcı Stephen Williams, bu olasılığı biraz abartılı ve fakat abartılı olduğu kadar da ironik bir dille şöyle ifade edecektir: "Şayet Senato üyeleri, sorumluluklarını okul çocuklarına veya Caligula'nın atını yerlerine senatör olarak ya da sorumluluklarını Ulusal Hayvanat bahçesindeki fillere bırakmaya hazır hale gelmişlerse, ülke öylesine bir dibe batmıştır ki; onu hiçbir mahkeme battığı bu derinlikten çekip kurtaramaz. Dahası, Senatörler, yargılamada mahkumiyet için gerekli üçte ikilik çoğunluk koşuluna uymadıkları takdirde, seçim sandığında nihai hükmü verecek olan halkın gazabına uğrayacaklardır. Yargısal denetimin yokluğunda, senatörler Anayasanın kendilerine verdiği sorumluluk bilincine tamamen sahip bir aktör olarak, Anayasayı hazırlayanların da düşünmüş oldukları gibi, bu yargılamadaki rollerini yerine getireceklerdir."³⁹³

³⁹² GERHARDT, s., 120; BLACK, s., 57; TASSEL- FINKELMAN, s.,9-10.

³⁹³ GERHARDT, s., 138.

Doktrinde, kararı yorumlayan Gerhardt, Kongre üzerindeki medya organlarının yakın denetimine dikkat çekmekte ve partiler üzerinde seçmenlerin her türlü basın yoluyla önemli bir denetim olanağına sahip olduğundan söz etmektedir³⁹⁴. Böyle bir ortamda ise Kongre'nin bu yetkisini bırakın ağır biçimde suistimal etme olasılığını, küçük suistimallerin bile olma olasılığının çok uzak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bir başka nokta ise bu yargılamaya mahkemelerin müdahalesine olanak verildiğinde aynı uzak olasılığın yargının da yetkisini suistimal etmesi bakımından gözönünde tutulması gerekecektir³⁹⁵.

Gerçekten de Kongre'nin bu yetkiyi kötüye kullanmasını engelleyecek mekanizmalar dokuz kişilik Yüksek Mahkeme bakımından mevcut değildir. Özellikle, Yüksek Mahkeme üyelerini Başkanın atadığı gözönünde tutulursa ve daha da önemlisi, yaşam boyu görevde kalmak üzere atanan yargıçların, bu yetkilerini kötüye kullanmaları halinde bunu engelleyebilecek hukuksal hiçbir denetim mekanizmasının geride kalmayıp, sanıyoruz ki mahkemeleri bu işten uzak tutmak için yeterli ve geçerli bir neden olacaktır.

Bir yargı kararına olan saygı ve itaat, herşeyden önce söz konusu merciin kendi yetki sınırları içinde hareket etmiş olmasına bağlıdır. Şu halde, Senato'nun vermiş olduğu impeachment kararına karşı Yüksek Mahkeme'ye bir itiraz ya da temyiz başvurusunun olanaksız olduğunu nazara alırsak, alt derecedeki bir mahkemenin böyle bir yetkiye sahip olduğunu düşünmek ne hukuksal açıdan ne de mantıksal olarak pek mümkün gözükmemektedir³⁹⁶.

³⁹⁴ Bizdeki Cumhuriyet Başsavcılığı görevine benzer bir görevi yürüten ancak bir yürütme görevlisi olan Solicitor General (bu makamın görevi, Yüksek Mahkeme'de olduğu kadar diğer mahkemelerde de Birleşik Devletler tarafından temsil edilir. Ayrıca Birleşik Devletler adına dava açıp açmamaya da yetkili merci Solicitor General makamı olmaktadır.) da mahkemenin kararı yönünde görüş bildirmiştir. Bkz. **BISKUPIC**, (1991-1992), s., 182.

³⁹⁵ **GERHARDT**, s., 138.

³⁹⁶ Berger dışındaki şu yazarlar siyasal suçlandırma kararlarına karşı Yüksek Mahkeme dahil hiç bir yere başvurulamayacağını zira bu yargılamanın siyasal nitelikli bir yargılama olduğu görüşünü savunmaktadırlar: **O'BRAIN**, Civil Rights and..., s., 116; Nixon kararı hakkında ayrıntılı bir inceleme için bkz. **GERHARDT**, s., 118-146; **BISKUPIC**, (1991-1992), s., 182; Karar üzerine kısa bir inceleme için bkz. **KENNETH**, (1992-1993) s., 75-76; **SWINDLER**, s., 78; **BLACK**, s., 57; **TASSEL- FINKELMAN**, s.,9; Bu yazarlar da Nixon davasındaki çoğunluk

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FEDERAL YARGIÇLARIN SİYASAL SUÇLANDIRILMASI

I. IMPEACHMENT HÜKMÜNÜN FEDERAL YARGIÇLAR HAKKINDA UYGULANMASI

Alexis de Tocqueville'nin de belirttiği gibi yeni kıtada demokrasinin ve temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasında, yargının ve dolayısıyla da yargıçların çok önemli bir fonksiyonu olmuş³⁹⁷ ve bugün de olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda yargıçların konumlarının çok büyük bir önem taşıdığını belirtmeye gerek yoktur. Burada yargı bağımsızlığı karşımıza anahtar kavram olarak çıkmaktadır. Yargı bağımsızlığı demokrasi kuramının en temel olgusu (concept) olarak ele alınmaktadır³⁹⁸. Kuvvetler ayrılığına karşı çıkan ulusların dahi yargının bağımsız olması gerektiğini savundukları belirtilmektedir³⁹⁹. Genellikle yargı bağımsızlığından söz edilirken, yargının yürütme karşısındaki bağımsızlığı vurgulanmakta; hatta bu durum, özgürlüklerin korunmasının en önemli güvencesi olarak görülmektedir⁴⁰⁰.

Ancak yargı bağımsızlığı, yargıçların mutlak anlamda sorumsuz olduklarını ve görevden uzaklaştırılmayacaklarını göstermediği gibi, yargının diğer erkler karşısında sınırlandırılmamış bir yetki alanına sahip olacağını da göstermez⁴⁰¹. Yargıçları disipline edecek yöntemin yargı bağımsızlığını nasıl etkileyeceği ve en uygun yöntemin

görüşünü geleneksel görüş olarak vermişlerdir: EMANUEL, s., 679-686.; EPSTEIN-WALKER, s., 19; KIMBROUGH, s., 44; MASSEY, s., 54 vd.

³⁹⁷ TOCQUEVILLE, ss., 66.67.

³⁹⁸ RODEE, Carlton C.- ANDERSON, Totton J., CHRISTOL, Carl Q., Introduction to Political Science. NY 1967. s., 127.

³⁹⁹ RANNES, Austin, The Governing of Men, Revised Edition, NY 1966, s., 496.

⁴⁰⁰ LASKI, Herald J., A Grammar of Politics, London 1925, s., 542; RODEE-ANDERSON-CHRISTOL, s., 129.

⁴⁰¹ RODEE-ANDERSON-CHRISTOL, s., 132; "Yargının kraidan ya da yürütmeden bağımsız olması iyi bir şeydir; ancak yargının. ulusun iradesinden bağımsız olması pek kötü bir şeydir (solecism)". Bu sözün sahibi Jefferson'ın görüşleri için bkz. DAHL, Robert A., Democracy in The United States- Promise and Performance, second edition, Chicago 1972, ss., 193 vd.

belirlenmesinde esas alınacak kriterler neler olacağı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD'de impeachment yönteminin yargıçlar hakkında uygulanması, bütün bu tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Bu anlamda impeachment kurumu da yasamanın yargı üzerindeki denetim mekanizmasını oluşturmakta; bir açıdan yargı bağımsızlığına hizmet ederken (exclusive-istisnai bir yol olarak kabul edilirse) bir başka açıdan (Bu kurumun yargısal denetime tabi olmaması durumunda) da yargıya müdahale olarak görülebilmektedir. Bizim burada dikkate alacağımız nokta federal yargı olacaktır. Federe devletlerin yargı sistemleri üzerine siyasal suçlandırma kurumunun işletilmesi sözkonusu değildir⁴⁰².

⁴⁰² Federal yapının bir sonucu olarak, Birleşik Devletler'de ikili bir yargı örgütlenmesi vardır. Bunlar öncelikle federal mahkemeler-federal courts ve federe devletlerin mahkemeleri-state courts olmak üzere ikiye ayrılırlar. Federal Devletin en tepesinde yer alan Yüksek Mahkeme-Supreme Court Anayasa tarafından kurulmuş tek mahkemedir. Diğer tüm mahkemeler ise Kongre tarafından Anayasanın verdiği yetkiye dayalı olarak (Article III/sec.1) kurulmuştur. Bunların en üst noktasında da Birleşik Devletler Temyiz Mahkemeleri-U.S. Court of Appeals yer almaktadır. Bu mahkemelerden Birleşik Devletler Yargı Bölgeleri Temyiz Mahkemeleri -ki bunların sayısı on üç adettir ve belirli bir konu üzerine değil bölgesel yetki üzerine örgütlenmişlerdir-birden fazla federe devlette bulunan U.S. District Mahkemelerince verilen kararlar üzerine temyiz yetkisine sahiptirler. Washington D.C. bölgesinin özel bir yönetimi olduğu için orada ayrıca bir tane bu mahkemeden kurulmuştur. Ayrıca belirli davalar için özel olarak yetkilendirilmiş mahkemeler de vardır. Bu davaların konuları ve dolayısıyla da bu mahkemelerin yetki sınırları Kongre tarafından yasayla belirlenmektedir. Bu mahkemeler, U.S. Court of Appeals olarak adlandırılmaktadır. Genellikle bu gün bu mahkemeler patent ve gümrükle ilgili belirli davalara bakan District Mahkemelerince verilen kararlar için temyiz makamı olmaktadır. Bu mahkemelerden de toplam on iki tane bulunmaktadır. Bu mahkemelere benzer olarak kurulmuş askeri mahkemeler de bulunmaktadır (Bu mahkemenin yargıçları asker olmayıp sivil yargıçlardır.). Birleşik Devletlerde bütün bu Yüksek Mahkemelerin alanlarına göre ilk derece mahkemesi olarak görev yapan toplam doksan dört adet federal mahkeme bulunmaktadır. İkinci Kategoride herbir federe devletin kendi mahkemeleri yer almaktadır. Federal Devletin yargı sisteminde olduğu gibi bir yüksek mahkeme-supreme court, Temyiz Mahkemesi-Court of Appeals (bu mahkemelerden elli eyaletin otuz dokuzunda vardır) ve genel yetkili state district mahkemeleri ve özel yetkili mahkemeler (çocuk mahkemeleri, aile mahkemeleri ve bazı düşük değerli uyuşmazlıklar için kurulmuş mahkemeler). Burada Federal Mahkemelerin, State Mahkemelerine(federe devletlerin mahkemelerine) göre özel yetkili mahkemeler olduğunu belirtelim.bkz. **EPSTEİN - WALKER**, s., 860-867; **HENSZEY**, Benjamin N.-**MYERS**,

Anayasa'daki "all civil officers of the United States- Birleşik Devletler'in tüm memurları"⁴⁰³ ifadesinin federal yargıçları da içine alıp almadığı doktrinde tartışma konusu olmakla birlikte, Amerikan uygulamasına baktığımızda impeachment yargılamasına maruz kalmış olan bir çok federal yargıç görmekteyiz.

Raoul Berger, Anayasa'yı hazırlayanların asıl amaçları Başkan ve yardımcılarını yani yürütme iktidarını dizginlemektir ve eğer onlar, bu mekanizmanın alt seviyedeki yargıçları yaptıkları yolsuzluktan dolayı görevden almak için uygulandığını öğrenselerdi herhalde çok şaşıracaktı demektir. Böylesine ağır bir silahın sıradan bir silah gibi kullanılmasının uygun olmadığını belirtmektedir⁴⁰⁴.

Bununla birlikte Berger, impeachment yargılamasının bu amaçla kullanılmaması gerektiğini önermediğini; ancak diğer görevden alma yöntemlerinin başarısız olduğu ya da yetersiz kaldığı durumlarda uygulanmasının doğru olacağını belirtmektedir⁴⁰⁵. Bu durumda Berger'in, impeachment hükmünün yargıçların görevden uzaklaştırılması için uygulanmasının alternatif bir yol olduğu düşüncesinde olduğunu belirtmek gerekir. Başka bir deyişle, bu kurum (impeachment), yargı erkinin yasama tarafından denetlenmesini sağlayan ek bir güvence mekanizması olarak görülmelidir.

Bir diğer görüş ise impeachment kurumunun, tıpkı başkanın ve başkan yardımcısının görevden alınabilmesi için alternatifsiz bir yol olduğu gibi federal yargıçların görevden alınabilmeleri için tek yol olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Impeachment yöntemiyle yargıçların görevden alınmasının istisnai(exclusive) bir yol olduğu iddiası üç temel nedene dayanmaktadır. Birincisi, Anayasa'nın impeachment'la ilgili açık hükmü diğer alternatif görevden alma yollarını kapatmaktadır. İkincisi, yargıçların sadece Kongre ya da yürütmeye karşı değil aynı zamanda diğer yargıçlara karşı da mutlak olarak

Barry L.-PHLAN, Reed T., Introduction To Basic Legal Principles, Iowa 1994, s., 19; Ayrıca bkz. BLACK, Charles L., The People and The Court, U.S.A, 1960, ss., 3-4

⁴⁰³ "all civil officers" kavramı, "kamu görevlisi" anlamında kullanılmakta, Kongre üyeleri ise bu kapsamın dışında tutulmaktadır. Geniş bilgi için bkz. supra. ss. 43-47; Anayasa maddesi (AY. m. II/Bl.4) için bkz, LIEBERMAN, s., 574.

⁴⁰⁴ BERGER; s., 122.

bağımsız olmaları gerektir. Üçüncüsü ise Anayasa'nın III. maddesinde düzenlenen, iyi hal üzere bulunan yargıçların, impeachment durumu dışında görevden alınamayacaklarına ilişkin güvencedir⁴⁰⁶. Bu iddialar, aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

A. Anayasa'nın "İyi Hal" hükmü ile impeachment hükmü arasındaki ilişki

Anayasa'ya göre yargıçlar, iyi hal üzere buldukları sürece *-during good behavior-* yaşam boyu görevde kalırlar(m.III/BI.1). Bu hüküm göreve atanan federal yargıçların yaşam boyu görevde kalma koşulunu belirlemiştir. Ancak diğer taraftan, Anayasanın impeachment'la ilgili hükmü ise, "...Birleşik Devletler'in tüm memurlarının vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatlerden dolayı suçlandırılıp, mahkum edilmelerin durumunda görevden..."(m.II/BI.4) alınacaklarını belirtmektedir. Anayasa yargıçların iyi hal üzere buldukları sürece görevde kalacaklarını belirtirken, bir başka hükümde ise bu koşulu vatana ihanet... biçiminde belirtmiştir. Bu durumda federal yargıçları görevden uzaklaştırmak için kullanılacak anayasal ölçüt ne olacaktır? Bu bölümde bu soruya verilen yanıtlar üzerinde durulacaktır.

Anayasa'nın bu iki maddesi arasındaki çelişik durum, Amerikan uygulama ve doktrininde önemli tartışmalara neden olmuştur. Bu iki maddenin uzlaştırılması gerçekten çok zordur. Acaba bir yargıç, impeachment hükmünün öngördüğü ölçüte uymayan fakat bu arada Anayasanın "iyi hal" hükmünü ihlal eden bir davranışından dolayı impeachment dışında başka bir yolla görevden alınabilir ya da cezalandırılabilir mi? ⁴⁰⁷ Bu konuda ortaya atılan görüşleri iki temel başlık altında inceleyebiliriz.

Birinci görüşe göre; ki bu görüş Chandler davasında karşı oy yazısı yazan Yüksek Mahkeme yargıçı Douglas tarafından da savunulmuştur, Anayasanın impeachment'la ilgili hükmü (maddell/4) ölçütü koymuştur. Bu ölçüt "vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve

⁴⁰⁵ BERGER; s., 122, 3 numaralı dipnot.

⁴⁰⁶ BERGER, s., 123.

⁴⁰⁷GERHARDT, s., 83

kabahatler”dir. Bu madde sınırlandırıcı olarak yorumlanmalı ve impeachment dışında başka bir yöntemle federal yargıçların görevden alınması söz konusu olmamalıdır⁴⁰⁸.

Bu görüşe göre, Anayasanın *good behavior-iyi hal* hükmü yalnızca federal yargıçların görev sürelerini belirtmek için getirilmiş bir hüküm olup anayasanın impeachment cümlesinden bağımsız olarak düşünülemez. Başkan, Başkan Yardımcısı ve diğer federal görevlilerde olduğu gibi yargıçların da görevden uzaklaştırılabilmeleri için bakılacak yer impeachment cümlesidir ve bu hükmün getirmiş olduğu ölçüt de “vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatler”dir. Genellikle yargıçlar için farklı bir ölçüt olması gerektiğini belirtenler, yargıçların yaşam boyu görevde kalmak üzere atanmış oldukları noktasından yola çıkmaktadırlar ki bu yanlıştır. Yapılacak bir anayasa değişikliği ile yargıçların görev sürelerinin yaş ya da belirli bir süre ile sınırlandırıldığını düşünelim, bu durumda yargıcın yapmış olduğu görevin niteliğinde hiçbir değişiklik olmayacaktır. Şu halde böyle bir değişikliğin yapılması yargıcın görevden uzaklaştırılması için benimsenecek standartta bir değişiklik yapmak için yeterli bir gerekçe olacak mıdır? Dolayısıyla bu görüşte olanlara göre, yargıçlar da diğer federal görevliler gibi yalnızca impeachment maddesinin getirmiş olduğu ölçüte göre görevden uzaklaştırılacaktır; yargıçları ayrı bir usule tabi tutmak için mantıklı bir neden olmadığı gibi tarihsel bir gösterge de bulunmamaktadır⁴⁰⁹.

⁴⁰⁸ BERGER; s., 124 vd; GERHARDT, s., 83 vd;

⁴⁰⁹ SIMPSON, ss., 53-54; Ancak hemen belirtelim ki bu günkü Başyargıç Rehnquist, bu görüşte değildir. 09/04/1996 tarihinde, Washington College Hukuk Fakültesinin kuruluşunun yüzüncü yılı nedeniyle düzenlenen panelde sunmuş olduğu bildiriye “Anayasa’nın III maddesi federal yargıçların görevde kalma haklarını iyi hal koşuluna bağlı olarak güvence altına almıştır ve yargıçlara sağlanan ödentilerden herhangi bir kesinti yapılmasını yasaklamıştır. Ancak Anayasa’nın bu iki hükmü⁴⁰⁹ yargı bağımsızlığı konusundaki bütün sorunları çözümlenmiş değildir... Anayasa’nın I. Maddesi yargıçlar da dahil olmak üzere federal görevlilerin Temsilciler Meclisi tarafından ‘ağır cürüm ve kabahatlerden’ dolayı suçlandırılabilceğini, ve eğer suçlandırılan kişi Senato’da mahkum edilirse görevden uzaklaştırılacağını düzenlemiştir. ‘High crimes and misdemeanors- ağır cürüm ve kabahatler’ deyimini bir yargıcı, yalnızca ceza yasalarına göre suç sayılan bir davranışından dolayı değil; aynı zamanda suç oluşturmamakla birlikte yargıç sıfatıyla bağdaşmayacak pek çirkin bir davranışından ötürü görevden uzaklaştırmak için yeterince geniş ve muğlak bir ifadedir.” Burada yargıç Rehnquist, bu deyimden geniş yorumlanması taraftarıdır. Yani bu deyim anayasanın “*good behaviour-iyi hal veya davranış*” deyimiyse

Bu görüş eleştirilmiş ve bu görüşe itibar edilirse ortaya çok ciddi sorunların çıkacağı ileri sürülmüştür. Bu görüşü eleştirenler şu soruyu sormaktadırlar: Impeachment cümlesi sınırlandırıcı olarak yorumlanır ve de “diğer ağır cürüm ve kabahatler” ifadesi “iyi hal” koşulunu ihlal eden tüm davranışları içermeyecek biçimde algılanırsa, iyi hal koşulunu yerine getirmeyen yargıçlar için Anayasanın açık hükmü (madde III) karşısında bu yargıçları görevden uzaklaştırmak için alternatif bir yol var mıdır, varsa bu yol ne olacaktır?

1970 yılında Michigan senatörü Gerold R. Ford, Yüksek Mahkeme yargıç William O. Douglas’ın görevden alınmasını farklı bir gerekçeye dayalı olarak isteyecektir. O, yargıçlar için aranacak impeachment ölçütü ile diğer federal görevliler için aranacak ölçüt arasında bir ayırım yapılması gerektiğini savunacaktır.

Senatör Gerald, bu görüşünü şu şöyle dile getirmişti: “Benim kanaatim, Anayasa m.II de sözü edilen ,özel olarak belirtilen suçlardan biri ya da genel suçlar (vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatler) seçilmiş kişiler Başkan, Başkan yardımcısı ve görev süreleri ne olursa olsun Birleşik Devletler’in atanmış tüm federal görevlilerinin görevden uzaklaştırılabilmeleri için aranması gereken görevden alma koşuludur. Ancak, yargı erkinin üyelerinin söz konusu olduğu durumda, federal yargıçlar ve Yüksek Mahkeme üyeleri, ben inanıyorum ki Anayasa madde III. düzenleme ile, yani *iyi hal üzere bulunma koşulu-during good behavior* ibaresiyle impeachment maddesinde belirtilen koşula ek olarak daha katı bir ölçüte tabi tutulmuşlardır”⁴¹⁰.

Gerçekten de yalnızca yargıçlar Birleşik Devletler’de yaşam boyu görevde kalmak üzere atanmaktadırlar. Başkan, Başkan Yardımcısı ve diğer federal görevliler ise belirli sürelerle bu görevlere atanmış kişilerdir. Elbette, Anayasayı hazırlayanların yargıçların bu görevlerini iyi hal üzere buldukları sürece yürüteceklerini düzenlemiş olmaları boşuna olamaz⁴¹¹. Bu açıdan bu kavram üzerinde durmakta yarar görmekteyiz.

bağdaştırılarak yorumlanmalıdır yargıca göre9 Nisan 1996 tarihli bu bildirin tam metni için bkz. <http://supct.law.cornell.edu/supct/justices/rehnau96.htm>

⁴¹⁰ TASSEL, Emily V.-FENKELMAN, Paul, Impeachable Offenses: A Documentary History From 1787 to the Present, Washington D.C., 1999, s.,8.

⁴¹¹ BERGER, ss.,126-127

"Good behavior (İyi hal ya da davranış) kavramı, Amerikan Anayasasına İngiltere'den gelmiştir. Bu kavramın kökü çok eskilere, Kral III.Edvard dönemine kadar uzanmaktadır. İngiltere'de yargıçlar, ya doğrudan kralın emriyle veya Parlamento'nun Kraldan böyle bir talepte bulunmasıyla ya da tamamen Parlamento tarafından gerçekleştirilen impeachment yöntemiyle görevden alınabiliyordu⁴¹². İster kamusal alanda isterse özel alanda olsun kral tarafından bahşedilen tüm görev ve ünvanlar yaşam boyu geçerliydi. Bunların sona ermesi iki şekilde olurdu: ya kişinin ölümü veya iyi hal koşulunun ihlal edilmesiyle.⁴¹³ 1693 yılında Başyargıç Holt bu ifadeyi kullanmıştır.(o güne kadar kullanılmakta olan "*an estate for life determinable upon misbehavior*" ifadesini "*during good behavior*" olarak açıklamıştır ki bu iki ifade arasında aslında bir farklılık olmayıp biri diğerinin olumsuz anlatımı olarak açıklanabilir.) Anayasa Hazırlık Komisyonunda, Hamilton tarafından *good behaivour* kavramı önerilmiş ve kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere kavram olduğu gibi İngiltere'den alınmıştır⁴¹⁴.

Yargıçlara verilen yaşam boyu görevde kalma güvencesi, *iyi hal*le bağdaşmayan bir kötü davranışla (misbehaviour) ortadan kalktığında, bu durum yargıcın görevden alınmasını sağlayacak bir mekanizmanın varlığını zorunlu kılar. Aksi takdirde bu hüküm hiçbir anlam taşımayacaktır.

Yargı erki içerisinde böyle bir görevden alma yolu alt düzeydeki yargıçlar için İngiltere'de uygulanmaktaydı. İngiltere'de bu yöntem, sulh yargıcına karşılık gelen "recorder"ler dışında kalan yargıçlar için uygulanmamıştır Bu yöntemin (scire facias) uygulanmamasına neden olarak da on yedinci asra kadar kralın bir yargıcı görevden almak için hukuksal bir süreci takip etme zorunluluğunun olmadığı, tamamen keyfi nedenlerle de olsa yargıcın görevine son verebileceği gösterilmektedir⁴¹⁵.

⁴¹² GERHARDT, s.,85.

⁴¹³ BERGER , s.,127;Özellikle, Stuart hanedanının egemen olduğu 17. yüzyıl boyunca, İngiltere'de Kral karşısında yargıçların zayıflığı İngiliz kamu hukukunda önemli bir yara olmuştu. Bkz., GERHARDT, s.,85.

⁴¹⁴ BERGER; s., 127

⁴¹⁵ SIMPSON, s.,54; Berger, bu yolun federal yargıçların eşiti sayılabilecek yargıçlar için uygulanmamış olduğunu belirtmektedir. Bkz. BERGER; ss., 127-128.

Ancak 1628 yılında, Exchequer baş baronu Sir John Walter'ın Kral tarafından görevden alınmak istenmesi durumu, Kralın yargıçları keyfi olarak görevden alıp alamayacağı sorununu gündeme getirmişti. Parlamento'da kral aleyhine kışkırtıcı bir konuşma yapan bir parlamenterin yargılanmasında Sir Walter'in vermiş olduğu karardan Kral I.Charles memnun olmamış ve Sir Walter'in istifasını istemişti. Bunun üzerine Walter, bu isteği geri çevirmiş ve kendisinin iyi hal üzere bulunduğu sürece görevi yürüteceğini, usulüne uygun olarak gerçekleştirilecek bir kovuşturma (*scire facias*) olmadan bu görevi bırakmayacağını bildirmişti. Walter akıllıca davranmış ve adli bir yargılanmayı, siyasiler özellikle de Kral I.Charles'ın bakanları için o günlerde ateşten bir gömlek olan Impeachment yargılamasına yeğlemiştir.

1672 yılında Kral II.Charles babasının yolundan giderek Kraliyet Yüksek Mahkemesi yargıcı John Archer'in istifasını istemiş, ancak bu istem yargıç Archer tarafından *scire facias* gerekçe gösterilerek reddedilmişti⁴¹⁶.

İngiltere'de *scire facias* yönteminin kuramsal olarak yürürlükte olup olmadığı hukukçular arasında tartışma konusu olmakla birlikte 1701 tarihli Act of Settlement'ten bu yana bu yolun hiç kullanılmamış olduğu belirtilmektedir. Bunun yerine impeachment yöntemi kullanılmaktadır⁴¹⁷.

⁴¹⁶ **BERGER**; s., 129; 1692 yılında yargıç Serjeant Levinz'in yargılanmasında, Başyargıç Holt ve mahkeme üyeleri vermiş oldukları kararda Walter ve Archer kararlarına gönderme yapmışlar ve "yargıçlar olarak bulunduğumuz yer öylesine sağlamdır ki ancak kanunsuz bir davranış –misbehavior-üzerine bu yerden uzaklaştırılabiliriz" demişlerdir. Burada kullanılan "misbehaviour" deyimini "good behaviour- iyi hal" deyiminin karşıtıdır. Kanunsuz ya da hukuka aykırı davranış olarak çevirebileceğimiz bu deyim, alalade bir aykırılığı değil aynı zamanda bilerek bu uygunsuz hareketi yapmayı ifade eder.Bu tartışmalar için bkz. **SIMPSON**,s., 54; ayrıca Bkz. **Black's Law Dictionary**, misbehaviour; **TUĞLACI**. Pars, ABC Kitabevi, İstanbul, 1996, İngilizce-Türkçe İktisadi-Ticari-Hukuki Terimler Sözlüğü, bu sözlükte misbehaviour'un karşılığı kanunsuz hareket olarak verilmiştir. **Oxford Dictionary**, sözlükte ise kelimenin karşılığı "improperly behaviour" yani "uygunsuz davranış" olarak verilmiştir.

⁴¹⁷ **BERGER**; s., 129'daki dipnotlar.

Birleşik Devletler Anayasasını hazırlayanlar bu *common law* terimini (good behavior) Anayasaya aldıklarında, onların bu terimi İngiltere'de anlaşıldığından farklı biçimde algıladıklarını gösteren herhangi bir emare bulunmamaktadır⁴¹⁸.

27 Ağustos 1787 yılında, Delaware federe devletinden John Dickensen, yargıçların Senato ve Temsilciler Meclisinin teklifi üzerine Başkan tarafından görevden alınabilmesini önerdi. Dickensen'in önerisi İngiltere'deki '*address*' sisteminin⁴¹⁹ aynısıydı. Bu sistemde ne yasama ne de yürütme görevden alma başvurusunda belirli bir nedenle sınırlı değildi. Kısa bir tartışmanın ardından yapılan oylamada, bu öneri yalnızca bir oya karşı yedi oyla reddedilmişti⁴²⁰.

Madison'ın Virginia Hazırlık Komisyonun'da söylediği gibi "teknik bir sözcüğün kullanıldığı durumda o sözcükle ilgili olayların ve deneyimlerin de sözcükle birlikte kullanıldığıнын kabulü gerekir".⁴²¹ Buradan varılan sonuç olarak, eğer *iyi hal* deyimi, kötü davranışı yargılayabilmek için *scire facias* yöntemi olmaksızın etkisiz duruma düşüyorsa Anayasa'yı hazırlayanların bu yöntemi dışarıda tutmuş olduklarını söylemek çok zor olacaktır. Virginia Komisyonunun etkili bir üyesi olan Başyargıç Marshall, Dotmouth College davasında, "Madde üzerinde anlaşıldığında bu özel yöntemin (*scire facias*) komisyondakilerin kafalarında olmadığını söylemek güçtür...dahasını söylemek gerekirse, eğer bu terim önerilmiş olsaydı onu dışlamak için dil çok daha belirsizleşmiş olacaktı"⁴²².

Kolonistler bağımsızlık bildirgesinde açıklandığı biçimiyle yargıçların Kralın keyfi tutumuna karşı zayıf bir konumda bulunmasından rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir. Gerçekte

⁴¹⁸ BERGER; s., 129

⁴¹⁹ "Address" sistemini impeachment yönteminden ayıran iki temel özellik vardır: İlk olarak, "address" sisteminde yürütmenin başındaki kişinin bir yargıcın görevden uzaklaştırılmasını yasamadan talep etmesi gerekir. İkinci olarak bu yöntemle yasamanın sözkonusu yargıcı görevden uzaklaştırması için aranılacak oy çokluğu adi çoğunluk olmaktadır. Bkz. SCHULZ, Ernst B., Essential of Government, NJ 1958, s., 460.

⁴²⁰ GERHARDT. s.,85; Gouverneur Morris, John Rutledge ve Edmund Randolp, yargı bağımsızlığını ihlal edeceği gerekçesiyle bu öneriye açıkça karşı çıkmışlardı.

⁴²¹ Bu ifadeye John Marshall, yargıç Edmund Pendleton ve Edmund Randolp da katılmışlardır. Bkz. BERGER; s., 131.

⁴²² Aktaran BERGER; s., 131.

bir çok koloni Act of Settlement'te yer alan "during good behaviour" deyimine imrendiklerini belirtmişlerdir.⁴²³

Anayasa madem ki yargıçların görevlerini "iyi hal üzere buldukları sürece" sürdürebileceklerini belirtmiş ve bir sınırlandırma getirmiştir, öyleyse Anayasa'yı hazırlayanların, kötü bir davranış içerisinde bulunan ve böylece görevde kalma koşulunu ihlal eden bir yargıcın görevini sürdürmesini istemiş olmaları olası değildir. Bu görüşü savunan Berger, *common law*'dan öğrendiklerimiz ve sağduyumuz bizi bu sonuca götürür demektedir. Berger'in görüşünün aksine Anayasa'daki "diğer ağır cürüm ve kabahatler" deyimini "kötü davranış"ı içine almayan ağır suçlarla Başkan için olduğu gibi yargıçlar için de sınırlandırılırsa, ya başka görevden alma yolları bulunacaktır veya Anayasayı hazırlayanların uygunsuz davranış içerisinde bulunan yargıçların göreve devam etmelerini istemiş oldukları sonucuna varılacaktır⁴²⁴.

Impeachment yönteminin yargıçların görevine son vermek için Anayasa'nın izin verdiği tek yol (exclusive)⁴²⁵ olduğu kabul edildiğinde de sorunlar bitmeyecektir. Görevden

⁴²³ Act of Settlement'a kadar yani 1700 yılına kadar İngiltere'de yargıçlar Kral tarafından görevden uzaklaştırılabiliyorlardı. Yargıçlar aynı zamanda "address" sistemiyle parlamento tarafından da görevden uzaklaştırılabilmekteydiler. 1700 yılından itibaren ise Kral'ın bu yetkisi kısıtlanmıştır. Kral III. George zamanında 1760 yılında çıkarılan bir yasayla Kralın bu yetkisi tamamen ortadan kaldırılmış ve yargıçların görevden uzaklaştırılmalarında "during good behavior" koşulu getirilmiştir. Bkz. **SIMPSON**, s.,54 vd.

⁴²⁴ **BERGER**; s., 132; 1936 yılı Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu başkanı Hatton Sumners, iyi hal koşulunu ihlal eden yargıçların yine yargıç kararıyla görevden alınıp alınamayacağı tartışmasında "Anayasa'da ölü hiçbir sözcük yoktur. Anayasa'daki her sözcük uygulanmak üzere etkin hale getirilmelidir." demiştir. Benzeri ifadelere Marbury v. Madison kararında da yer verilmiştir.

⁴²⁵ Hamilton ve yandaşları tarafından "expressio unius exclusio est alterius: The mention of one person is the exclusion of another-Bir hükümde bir kişiden sözedilmesi, başka birisinin dışarıda tutulması anlamına gelir." biçiminde ifade edilen bu görüş hararetle savunulmuştur. bkz. **BERGER**,s.,137 Hamilton'a göre "Yargıçların sorumluluk sınırları impeachment hükmü kapsamında değerlendirilmelidir... Yargı bağımsızlığının gerekleriyle uyulaabilecek tek hüküm de budur; ve bu, yargıçlarımız bakımından Anayasamızdaki tek hükümdür."bkz. Federalist No 79 (Federalist makaleler için bugün artı bir adres vermeye bile gerek kalmamıştır; internette herhangi bir arama motorundan, "federalist papers" yazmak yeterli olmaktadır.); ayrıca latince ibarenin anlamı için bkz. **Black's Law Dictionary**, s.,581.

alma kararını verecek makam, Senato bu kararı hangi ölçüte göre verecektir; Anayasa'nın impeachment le ilgili maddesinde düzenlenen "diğer ağır cürüm ve kabahatler" deyimine göre mi, yoksa yargıçların "iyi hal üzere buldukları sürece görevde kalacakları"nı belirten hükme göre mi? Yargıçların görevden alınmasında iyi hal ölçütünün kabul edilmesi durumunda, bir yargıcın görevden alınabilmesi için "diğer ağır cürüm ve kabahatler'den birini işlemiş olması zorunlu değildir. Senato, yargıcın özel yaşamına ve kişiliğine ilişkin bir takım etkenleri Anayasa'nın iyi hal koşulunun ihlal edildiği gerekçesiyle görevden alma nedeni yapabilecektir. Dolayısıyla da yargıçların görevden alınmaları, "diğer ağır cürüm ve kabahatler" le sınırlı olmayıp genişletilmiş olacaktır⁴²⁶.

Gerhardt, böyle bir yorum tarzının Anayasa'nın ruhuna ve tarihsel gelişimine uygun olmayacağını ileri sürmektedir. Bir kere Anayasa'yı hazırlayanlar "iyi hal" deyimine yer vermek suretiyle, sınırsız bir dönem için atanan federal yargıçların Senato'nun vereceği impeachment kararıyla sona ereceğini, yani federal yargıçların da görevden alınabileceğini belirtmek istemişlerdir. Bu anlamda bu deyim, federal yargıçların görev sürelerini belirleyen teknik bir terim olmaktadır. ⁴²⁷Zaten *Common law*'da da bu terim yaşam boyu görevde kalmanın bir

⁴²⁶ Kongre üyelerinden David Stone, yargı sisteminin yeniden organize edilmesi için çıkarılan yasanın (the Act for a New Organization of the Judiciary System) iptali ile ilgili olarak 13 Ocak 1802 yılında Mecliste yapılan tartışmalarda şu sözleri söylemiştir: "Yargıçlar kuşkusuz, impeachment kararı ve buna bağlı bir mahkumiyet sonucunda görevden uzaklaştırılmalıdır; fakat bu, yargıçların impeachment dışında başka bir yöntemle görevden uzaklaştırılmayacakları anlamına gelmez. Onlar, iyi hal üzere buldukları sürece (during good behaviour) bu görevi sürdürürler ve vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatler nedeniyle verilecek bir impeachment kararıyla görevden uzaklaştırılırlar". Stone,özetle bu konuşmasında, madem ki Anayasa, impeachment nedenlerini vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatler'le sınırlandırmıştır ve yine Anayasa yargıçların "during good behaviour" koşuluyla görevi sürdüreceklerini belirtmektedir; bu koşulu ortadan kaldıracak olan tüm "misbehaviour"lar ise Anayasanın impeachment maddesinde sözü edilen suçlar kapsamında değildir; öyleyse sistem içerisinde bu yargıçları görevden uzaklaştırmak için impeachment dışında başka bir yöntemin olması ve kabul edilmesi kaçınılmaz olacaktır görüşünü savunmuştur. Yani o, alternatif bir görevden alma mekanizmasının olması gerektiğinin anayasanın getirmiş olduğu sistemden varılacak zorunlu sonuç olduğu görüşündedir. Bkz. **CONGRESSIONAL QUARTERLY**, 7th Cong., s., Washington DC, 1851, 72 vd.

⁴²⁷ **GERHARDT**, s., 84.

koşulu olarak ortaya atılmıştı. Bu deyimın karşıtı olarak "misbehaviour" deyimini kullanılmış ve yaşam boyu görevde kalma süresi *misbehaviour* la sınırlandırılmıştı⁴²⁸.

İkinci olarak, Anayasa hazırlık komisyonunda federal yargıçların yaşam boyu göreve atanacaklarının kabul edilmiş olması tesadüfi bir durum olmayıp, yargı bağımsızlığının vazgeçilmez bir unsuru olarak değerlendirilmelidir. Komisyon üyeleri, Koloniler döneminde Kralın isteklerini yerine getirmeyen yargıçların görevden uzaklaştırılmaları ve bu yargıçların çok azının inandığı gibi hareket ettiği gerçeğini gözden ırak tutmuş olamazlar. Bu nedenle Anayasa'yı hazırlayanlar, bu problemi çözmek ve yargı erkinin yeni oluşan ulusal devlet sistemi içerisindeki yerini belirlemek için yargıçların görev sürelerini ve ücret gibi diğer özlük haklarını teminat altına almışlardır. Onlar ayrıca, bu teminatın yargıçların kararlarını özgürce verebilmeleri için vazgeçilmez olduğunu görmüşlerdir⁴²⁹. Koloniler döneminde yargıçların bağımsız olmamasının yarattığı sıkıntılardan haberdardılar. Aslında İngiltere'de yargıçların bağımsızlığını savunan İngilizler, Kolonilerde bunu istemiyorlardı. İngiliz Ticaret Kurulu, bunu şu şekilde açıkça ifade etmiştir: "Kolonilerde bağımsız bir yargıya izin verilmesi, bu kolonilerin ana vatana bağımlı olarak kalmasını sağlayacak siyaseti olumsuz yönde etkilemektedir"⁴³⁰.

Alexander Hamilton, yasamanın aşırılıklarına ve çoğunluğun zorbalaşmasına karşı durabilecek bir kale olması için, federal yargının özel bir konuma gereksinimi olduğunu açıklamıştır. Bu yüzden Anayasa koyucular federal mahkemeleri, gerek Başkan gerekse Kongrenin bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal eden hareketlerine karşı bir koruma mekanizması olarak düşünmüşlerdir⁴³¹.

⁴²⁸ BERGER; s. 126

⁴²⁹ GERHARDT, s., 84.

⁴³⁰ Bu sözleri Milton, M., KLEIN, 'dan aktaran: MARY, Q., Prelude to Revolution in New York: Jury Trails and Judicial Tenure. s., 439. NY, 1960. Ayrıca bkz. GERHARDT, s., 142.

⁴³¹ GERHARDT, s., 84; Gerhardt, hiçbir zaman, ne anayasanın hazırlanması sırasında ne de daha sonraki dönemlerde, denetim ve denge (check and balance) sistemi içerisinde yargının görevinin diğer erklerden gelecek aşırılıklara karşı bireyleri korumak olduğu konusunda bir tereddüt olmadığını belirtmektedir. Bu itibarla Alexander Hamilton, impeachment hükmünün yargıçların görevden uzaklaştırılmalarında ve cezalandırılmalarında tek yol olarak kabul edilmesinin yargı bağımsızlığının gereği gibi teminat altına alınabilmesi için zorunlu olduğunu ifade

Bu bağlamda, Anayasayı hazırlayanlar, federal yargıçların görevden alınması konusunda siyasal eğilimli kararların önüne geçebilmek amacıyla o gün için yedi federe devletin anayasasında yer alan geniş anlamli deyimlere bu deyimleri belirsiz bularak⁴³² yer vermemiş ve daha dar anlamli olarak kabul ettikleri "diğer ağır cürüm ve kabahatler" ifadesine yer vermişlerdir⁴³³.

Buraya kadar açıklamaya çalıştığım görüşleri özetlemek gerekirse; Anayasa'yı hazırlayanlar ve onaylayanlar, impeachment'ı federal yargıçların görevden alınabilmesi için tek yol olarak düşünmüşlerdir. Anayasayı hazırlayanların, içinde buldukları zor koşullar ve yaptıkları olağanüstü işi bir an önce sonuçlandırma istek ve çabaları dikkate alındığında, yargıçların görevden nasıl uzaklaştırılacağı sorunun kafalarında çok da büyük bir yer etmediği de belirtilmektedir.⁴³⁴Onların, yargıçların impeachment'ın yanında yargı erki içerisinde örgütlenmiş bir başka yöntemle de görevden alınabileceğini düşünmüş olduklarına dair ne Anayasada ne de diğer tarihsel belgelerde bir kanıt vardır. İşin gerçeği, bu belirsizlik Anayasa koyucuların böyle bir mekanizmayı önlemek isteyip istememiş olmaları noktasında da geçerliliğini sürdürmektedir⁴³⁵.

Anayasanın yargıçlar hakkında *scire facias* bir görevden alma mekanizmasından söz etmemiş olması böyle bir kurumun oluşturulmasına engel teşkil etmemektedir. Başyargıç Marshall'ın da ifade etmiş olduğu gibi, "Bütün erklerin bütün alt kurumlarını ayrıntılı biçimde düzenleyen, ve bu kurumların icra edecekleri tüm görevleri içeren bir anayasa sözü uzun

etmektedir. Bu görüş daha sonra yüksek mahkeme yargıçları Black ve Douglas tarafından da savunulacaktır. Konu ilerde Chandler davası incelenirken ele alınacaktır. Bkz. **BERGER**, ss., 137-138.

⁴³² Madison'ın maladministration hakkındaki görüşü..ilerde ele alınacaktır; Charles Black aksi kanaattedir, fakat Black değerlendirmesinde, anayasayı hazırlayanların niyetinin görevden alma nedenlerini sınırlamak olduğunu kabul etmektedir; dolayısıyla bu anlamda bir ayrılık sözkonusu değildir. Black'in görüşleri için bkz. **BLACK**, ss., 27-31.

⁴³³ Bu deyimlerin anlamı ve kapsamı konusunda bkz. II. Bölüm; Ayrıca bkz. **GERHARDT**, s., 84.

⁴³⁴ **BERGER**, s., 146.

⁴³⁵ **GERHARDT**, s., 84.

uzadıya uzatmış olan bir yasaya benzer ve çok nadiren insan akli tarafından ihata edilebilir⁴³⁶.

Bir diğer görüşe göre, Anayasa yasama organına yargıçların görevden alınması konusunda tek bir yol göstermiştir, o da impeachment yoludur. Bu yolun ne kadar yavaş işleyen, hantal bir karar mekanizmasına sahip olduğunu elbette ki Anayasayı hazırlayanlar da anlayabilecek konumdaydılar. Yukarıda da söz edildiği gibi, bunun yanında Anayasa'nın kongre'ye ve Başkana yargıçların disipline edilmeleri konusunda uygun ve daha etkili yolları üstü kapalı olarak bırakmış olduğu da ileri sürülmektedir⁴³⁷.

Yirminci asrın ortalarına gelindiğinde, federal yargıçların görevden alınması konusunda Anayasanın impeachment hükmünün yetersizliğini ve bu sistemin işleyişindeki hantallığı ortadan kaldırmak amacıyla Temsilciler Meclisi tarafından bir adım atılmış ancak Senato'da kabul görmediği için yasalaşamamıştır. Federal yargıçların görev sürelerini belirli bir dönemle sınırlamak amacıyla yapılan Anayasa değişikliği girişimleri de başarılı olamamıştır⁴³⁸.

22 Ekim 1941 yılında, yüz yirmi iki ret oyuna karşılık yüz yirmi dört kabul oyuyla Temsilciler Meclisi'nden geçirilen fakat Senato'da reddedilen tasarıda özetle şunlara yer verilmişti:

Birincisi, yürütme ve yasama erklerinin, Yüksek Mahkeme yargıçlarını impeachment (iyi hal koşuluna dayalı olarak) dışında başka bir yolla görevden uzaklaştırmak ya da görev sürelerini sınırlandırmak için hiçbir yetkisi bulunmayacaktır. İkinci olarak, Impeachment dışında başka bir yöntemin uygulanabilmesi Anayasa değişikliği ile olanaklı kılınabilir. Son olarak Kongre, iyi hal koşulunu ihlal eden federal yargıçların, yargı erki içerisinde oluşturulacak bir mekanizma ile görevden alınmalarını sağlayacak yasal düzenlemeyi yapabilecektir. Anayasanın iyi hal cümlesi o güne kadar Yüksek Mahkeme tarafından yorumlanmamış olduğuna göre, bu cümlenin değişen ihtiyaçlara göre çağdaş bir yorumunun Kongre tarafından yapılması ve böylece yargısal görevden alma mekanizmasının alt yapısının

⁴³⁶ BERGER, ss., 144-145 ve bkz. 108 nolu dipnot.

⁴³⁷ GERHARDT, s., 85.

⁴³⁸ CONGRESSIONAL QUARTERLY, s, 7.

hazırlanması gerekecektir.⁴³⁹ Bu tasarının Senato'da reddedilmesinin temelinde, yasamanın, yaşam boyu göreve atanan Yüksek Mahkeme yargıçlarını görevden alma yetkisini bırakmaya yanaşmaması ve böylece de güçler ayrılığı sistemi içerisinde checks and balances prensibini yasama aleyhine zayıflatmak istemeyişi yatmaktadır.

Aslında bu tartışmalar genellikle iki temel üzerinden yapılmaktadır: Bunlardan birincisi güçler ayrılığı teorisi, diğeri de yargısal işlevin niteliğinden kaynaklanan yargı bağımsızlığı sorunudur. Bu konuda Yüksek Mahkemenin kararlarında üzerinde durduğu nokta güçler ayrılığı kuramı olmaktadır. Yüksek mahkeme bir kararında, 'Kongre'nin, yürütme erki içerisinde görev yapan kişileri impeachment dışında başka bir yolla görevden alabileceğini kabul etmek, yasamaya yürütme üzerinde aşırı bir egemenlik kurma olanağını verecektir' diyecektir.⁴⁴⁰ Peter Shane "Kongre'nin siyasal açıdan, yürütme ile yargıya göre daha fazla ilişki içerisinde olduğu dikkate alındığında, Yüksek Mahkeme'nin yargıçları görevden alma konusunda Kongre'ye, yürütme içerisindeki görevlileri görevden almak için sahip olduğu yetkiden daha fazlasını vereceğini düşünmek olanaklı değildir⁴⁴¹" demektedir.⁴⁴²

İçtihatlarıyla Amerikan uygulamasına yön veren Yüksek Mahkeme'nin dayandığı güçler ayrılığı kuramı doktrinde de kabul gören görüş olmuştur. Bu görüş çerçevesinde, Anayasa'yı hazırlayanların öncelikle güçler ayrılığını benimsedikleri ve böylece yasamanın başka bir erk içerisinde yer alan yargıçlar üzerinde herhangi bir baskı kurmasına sıcak bakmadıkları, ancak impeachment yöntemiyle yargıçların görevden alınmasını istisnai bir yol olarak kabul ettikleri⁴⁴³; bu yöntemin de bireyleri, yargıçların şiddet ve baskılarına (bu şekilde

⁴³⁹ CONGRESSIONAL QUARTERLY, s. 7.

⁴⁴⁰ Söz konusu karar Bowsher v. Synar, 478 U.S. 714 (1986) kararıdır. Kararla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. EMANUEL, s. 125 vd.

⁴⁴¹ Burada Shane, bu sonuca varmak için ne yargı bağımsızlığına ne de güçler ayrılığı kuramına dayanmıştır. O, erkler arasındaki ilişkiden, yani yürütme ile yasama arasındaki siyasal ilişkiden yola çıkmıştır.

⁴⁴² Aktaran SIMPSON, s., 59.

⁴⁴³ Gerçekten de Anayasanın impeachment hükmünün görevden alma konusunda bir açıklık getirmemiş olması bir çok mantıksal soruyu da beraberinde getirmiştir. Bu sessiz kalış, yürütme bakımından olumlu (başka bir yöntemle de görevden alınabileceğine izin verilmiş olduğu) bir biçimde algılanmakla birlikte, yargı bakımından da aynı sonuca varılabilmesi pek kolay olmayacaktır. Bu sorunların neler olabileceği konusunda özü bir bilgi için

davranabilecek yargıçlar için) karşı bir koruma çaresi olarak düşündükleri sonucuna varılacaktır.⁴⁴⁴

B. Yargı Eksenli Bir Disiplin ve Görevden Alma Mekanizmasının Anayasallığı Tartışması

Amerikan hukuk tarihi içerisinde yargıçları cezalandırmak veya görevden almak için ihdas edilmiş dört ayrı kurum vardır. Bunlardan birincisi, 1790 tarihli Rüşvet Yasasıdır-the Bribery Act of 1790-; bu yasayla, rüşvet suçundan mahkum olan bir yargıç, başkaca hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden görevden uzaklaşmış sayılıyordu. İkinci yol, Yürütme görevlileri ya da federal yargıçların, impeachment yoluyla görevden alınmalarından önce haklarında yapılan kovuşturmalar veya verilen mahkumiyet kararlarıydı. Üçüncüsü, kaynağını "yargı örgütünün federal mahkemeleri denetleme konusunda asli bir yetkisi vardır" diyen görüşten alan, Yargı Kurulu'dur (Judicial Council). Son olarak bu konuda,1980 tarihli Yargı Görevlilerinin Maluliyeti Hakkında Kanun'dan- the Judicial Disability Act of 1980- söz edebiliriz⁴⁴⁵.

Buraya kadar açıklananlardan anlaşılacağı üzere, federal yargıçlar hakkında, yargı eksenli bir denetim ve görevden alma yönteminin Anayasa'ca açıkça yasaklanmamış olması, bu yöntemin anayasallığı konusunda esnek ve işlevsel bir yorum metodunun benimsenmesini kolaylaştırmıştır. Impeachment yöntemiyle görevden alınacak bir federal görevlinin impeachment yargılamasından önce ya da sonra cezai bir kovuşturmaya tabi tutulması gerektiğine ilişkin ne anayasadan çıkarılabilecek kesin bir sonuç ne de hazırlayanlara atfedilebilecek net bir görüş vardır. Common Law'da scire facias yönteminin, yani yargıçlar hakkında yargı eksenli bir disiplin mekanizmasının varlığı kabul edilse bile, yargı yetkisini düzenleyen III.maddeden Anayasa'yı hazırlayanların bu yöntemi düşünmüş oldukları

bkz. PYLE, Christopher H.-PIOUS Richard M., The President, Congress and the Constitution, New York 1984, ss.. 198-200.

⁴⁴⁴ Dolayısıyla federal yargıçların Kongre ya da Başkan tarafından impeachment dışında başka bir yöntemle görevden alınabileceğini öğütleyen tüm görüşler, siyasal kanadı yargı erki karşısında egemen kılacak ve böylece de güçler ayrılığı kuramının en temel ilkeleri ihlal edilmiş olacaktır. Bkz. GERHARDT, s., 86.

⁴⁴⁵ GERHARDT, s., 87.

sonucuna varmak da çok kolay olmayacaktır.⁴⁴⁶ Bu konuda genellikle Birinci Kongre'nin çıkarmış olduğu The Bribery Act'ın Anayasayı hazırlayanların niyetlerinin belirlenmesinde yardımcı olacağı belirtilmektedir.

Başkan da dahil olmak üzere federal görevlilerin impeachment öncesi kovuşturulmasını öngören iki ayrı sistem vardır. Bunlardan birincisi Independent Counsel Act-Bağımsız Savcı Atanmasına ilişkin Yasadır; yasa kapsamında Başkan ve yürütmenin diğer yüksek düzeydeki belirli görevlileri bu yasaya göre atanacak bağımsız bir savcı tarafından impeachment öncesi soruşturulabilecektir⁴⁴⁷. Diğer yöntem ise Watergate skandalından bu yana uygulanmakta olan, Adalet Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuş bir kurum-Public Integrity Section of the Justice Department- tarafından federal yargıçların kovuşturulmasını sağlayan bir yöntem olmaktadır⁴⁴⁸.

1. Federal yargıçların Cezai Bakımdan Kovuşturulması

Federal yargıçların impeachment öncesi cezai kovuşturmasına karşı çıkanlar Anayasa'nın m.1/3 cümle 7'deki ifadesine dayanmaktadır. Maddeye göre⁴⁴⁹ "impeachment davalarında verilecek kararlar, görevden uzaklaştırmanın ve Birleşik Devletler içerisinde onursal ya da ücretli bir göreve yeniden hak kazanabilmeyi engellemenin ötesine götürülemez; ancak bununla birlikte mahkum olan taraf, yasalar çerçevesinde kovuşturmaya, yargılanmaya, mahkumiyete ve cezalandırılmaya maruz kalabilir." Bu görüşe göre,* Anayasa'da yer alan "mahkum olan taraf"(the party convicted) deyimini cezai sorumluluğa

⁴⁴⁶ GERHARDT, s., 87; Birleşik Devletler'in Birinci Kongre'sinde yapılan tartışmalar da Anayasa'yı hazırlayanlar arasında bu konuda bir uzlaşının olmadığını bize göstermektedir. Alexander Hamilton, Eibridge Gerry ve taraftarları. impeachment öncesi yargı görevlilerinin kovuşturulmalarının yargı bağımsızlığını yaralayacağını savunurlar. Madison ve Theodore Sedgwick'in görüşünün ağırlık kazandığını söyleyebiliriz. Bkz. BERGER, s., 140.

⁴⁴⁷ BESCHLOSS, s. Xiii; Bu konu I. Bölümde, III.Başlık altında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

⁴⁴⁸GERHARDT, s., 87.

⁴⁴⁹ Maddenin orijinal metni şöyledir: "Judgement in cases of impeachment shall not extend further than to removal from office, and disqualification to hold and enjoy any office of honor, trust or profit under the United States: but the party convicted nevertheless be liable and subject to indictment, trial, judgement and punishment, according to law".bkz. LIEBERMAN, s., 572.

yapılan özel bir göndermedir ve kendisinden önce kullanılmış olan "impeachment davaları"(cases of impeachment) deyimine gönderme yaparak, federal görevliler hakkında cezai bir kovuşturmanın yapılabilmesi için impeachment yargılamasının ardından verilmiş bir mahkumiyet kararının olması gerektiğini ima etmektedir. Yüzeysel bir yorumla, maddenin sadece federal yargıçları kapsamadığı, aynı zamanda diğer impeachment kapsamındaki federal görevlileri de içine aldığı sonucuna varılacaktır⁴⁵⁰. Bu görüş, bizzat kendisi Anayasa hazırlık komisyonunda bulunan Elbridge Gerry ve daha bir çok hukukçu tarafından savunulmuştur⁴⁵¹.

⁴⁵⁰Birleşik Devletlerde Başkanın siyasal sorumluluğunun bulunmaması, Başkanın cezai sorumsuzluğunu ya da hukuk davalarına karşı mutlak anlamda sorumsuz olduğunu göstermez. Anayasa, Başkanın sorumsuzluğu konusunda bir şey söylemiş değildir. Ancak Yüksek Mahkeme, konuyla ilgili olarak önüne gelen davalarda sınırlı bir sorumsuzluk alanı yaratmıştır. Buna göre başkan görevi ile ilgili olarak yapmış olduğu işlemlerden dolayı mutlak olarak sorumsuzdur. Bu bir siyasal sorumsuzluktur. Fakat görevi ile ilgili olmayan davranışlarından ise tam olarak sorumludur. Bu konuda en son tarihli bir uygulama olan Paula Jones davasında, Arkansas'tan Paula, Başkan Clinton aleyhine yerel mahkemede bir hukuk davası açmıştı. Bu davada Başkan Clinton, görev süresinin sonuna kadar davanın geri bırakılmasını talep etmişti. Yerel Mahkeme bu isteme uygun olarak Başkanın görevdeyken hukuk davaları için de yargılanmadan bağışık tutulmasının gerekli olduğuna karar vermişti. Yerel mahkeme yargıcı, karar gerekçesinde yasama meclisi üyelerinin böyle bir bağışıklığının bulunduğunu aynı biçimde güçler ayrılığı kuramının bir gereği olarak başkanın da böyle bir hakka sahip olmasının zorunlu olduğunu belirtecektir. Ancak bu karar Birleşik Devletler'in sekiz nolu Bölge(Circuit) Mahkemesi tarafından bozulmuştur. Mahkeme bozma gerekçesinde, Başkanın sorumsuzluğunun ve yargı bağışıklığının görevi ile ilgili davranışlarla sınırlı olduğunu, görevi dışında kalan davranışlarından dolayı böyle bir bağışıklığın tanınamayacağına karar vermiştir. Mahkemeye göre böyle bir bağışıklığın başkana verilmesindeki amaç görevini yaparken üzerinde herhangi bir baskı ve tehdit hissetmemesinin sağlanmasıdır. Bkz. **EMANUEL**, s., 130; Başkanın cezai kovuşturmalara karşı ise hiçbir bağışıklığının olmadığı belirtilmektedir. Bu konuda Yüksek Mahkemenin bir uygulaması da bulunmamaktadır. Ancak doktrinde, bu kovuşturmaların başkanın görevden ayrılmasına kadar bekletilmesinin uygun olacağı görüşü hakimdir. Başkan dışında kalan diğer görevliler için ise böyle bir ayrıcalık sözkonusu değildir. Örneğin başkan yardımcılarında Agnew, grand juri kovuşturmasına maruz kalmış ve impeachment öncesi (Agnew istifa etmeden önce) yargılanarak mahkum edilmiştir. Yüksek Mahkemenin ise bu konu üzerine herhangi bir karar vermiş değildir. Bkz. **MASSEY**, Calvin R., Constitutional Law. Law Course Outline, USA,1999, s., 224-225; **EMANUEL**, s., 131.

⁴⁵¹ Bu görüş, anayasayı hazırlayanlardan Madison, Abraham Baldwin ve Elias Boudinot tarafından reddedilmiştir. "Favoritizm" olarak diye adlandırılan bu düşünüye göre impeachment, başkanın koruduğu bir yürütme görevlisini

Böyle bir yorum tarzının Anayasayla uyum içinde olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu görüşe katılmayanlar şu sorunlar üstünde durmaktadırlar. Birincisi, yürürlükteki Anayasanın kullandığı ifadeden, federal görevliler hakkında cezai kovuşturma yapılmadan önce impeachment yargılaması sonunda verilmiş bir mahkumiyetin varlığını bir zorunluluk değil beklenti olarak da anlamak mümkündür. Bu durumda söz konusu yargılamalardan hangisinin önce başlatılması gerektiği anayasal bir sorun oluşturacak ve bir federal görevli aynı anda her iki yargılamaya da maruz kalabilecektir. İkincisi, 1790 tarihli rüşvet yasası, yargıçlar hakkında impeachment öncesi cezai kovuşturmayı kabul etmiş ve bunun sonuçlarını da düzenlemiş bulunuyordu. Bu yasayı çıkaranlar, Anayasayı hazırlayanlarla aynı dönemin insanlarıdır. Dolayısıyla yasa, Anayasayı hazırlayanların konuya nasıl yaklaştıkları konusunda önemli bir fikir vermektedir. Üçüncüsü, böyle bir yorum tarzı bir takım garip ve çelişik sonuçların doğmasına neden olabilecektir. Şöyle ki impeachment yargılamasına maruz kalan ve Senato'nun, aslında bir ceza yargılamasında mahkumiyete esas alınabilecek maddi gerçeklikleri(facts) yetersiz bularak akladığı bir federal yargıç hakkında cezai kovuşturma yapılamayacaktır. İkinci bölümde ayrıntılı olarak incelediğimiz gibi, Senato'da yapılan impeachment yargılamasının ceza yargılamasına benzeyen bir çok yönleri bulunmakla birlikte, nitelik bakımından bir ceza yargılaması değildir; ayrıca Senato, bu yargılama boyunca ceza yargılamasına hakim olan ilkelerle bağlı da değildir⁴⁵².

Son olarak, bu görüş impeachment yargılamasıyla ceza yargılamasını özdeşleştirmek suretiyle bu iki kurumun tarihsel anlayışı ile tamamen ters düşecektir. Anayasayı hazırlayanlar, impeachment ve ceza yargılamasını aynı sonuca hizmet eden iki kurum olarak düşünmemişlerdir. Yedinci cümlemin ilk yarısı, Anayasayı hazırlayanların niyetlerinin Amerikan sistemini, impeachment yargılamasında ceza mahkumiyetine izin veren İngiliz uygulamasından ayırmak istediklerinin açık bir göstergesidir. Cümlemin ikinci yarısı ise, cezai

başkana rağmen yasamanın görevden alma yetkisidir. Berger'e göre bu bir "supplemental security"-ek güvence-idi ve exclusive bir yol olmayıp güçler ayrılığı ilkelerinin parlamento lehine tanınmış bir ayrıcasıdır. Bkz. **BERGER**, ss., 140-141; **GERHARDT**, s., 88.

⁴⁵² **EMANUEL**, s., 28; **GERHARDT**, s., 88; **BLACK**,s.,15; Bununla birlikte Kuzey Carolina Federe Devletinin anayasasında Impeachment yargılamasının bir ceza yargılaması olduğu belirtilmiştir. **BERGER**, s., 145.

kovuşturmaları impeachment yargılamasının dışında tutmak suretiyle bu iki kurumu birbirinden ayırmıştır ancak madde federal görevliyi ceza yargılamasından bağışık tutmuş da değildir⁴⁵³.

Impeachment yargılamasının cezai niteliğinin ağır bastığını belirten Berger, bu görüşünü Anayasa'nın kullandığı deyimlere⁴⁵⁴ dayandırmaktadır.

Öte yandan haklarında impeachment kararı verilmeden, federal yargıçların kovuşturulmasının ve mahkum edilmesinin kabulü başka bir önemli sorunun oluşması için açık kapı bırakacaktır. Zira yapılan kovuşturma ve yargılamanın ardından mahkum edilen bir yargıç, Anayasanın sağladığı yaşam boyu görevde kalma ve kesintisiz ödenek garantisinin gereği, resmi olarak (ancak impeachment yoluyla) görevden alınıncaya kadar maaşını almaya devam edecektir⁴⁵⁵.

2. Konunun Amerikan Uygulamasındaki Gelişimi

Birleşik Devletler federal temyiz mahkemeleri, federal yargıçların kovuşturulabilmeleri için impeachment kararının ön koşul olduğu savı ile açılan üç ayrı davada verdikleri kararlarda, bu iddiayı yerinde bulmayarak reddetmişlerdir. Davalılar savunmalarında, Anayasa m.1/3 paragraf 7 nin yargıçların impeachment kararı olmaksızın kovuşturulmasını ve mahkum edilmesini yasakladığını çünkü bu maddede yargıçları görevden almak için impeachment'ın yegane yol olduğunun açıkça belirtildiğini ileri sürmüşlerdi. Dolayısıyla da impeachment öncesi yapılacak tüm kovuşturmalar açıkça Anayasa'yı ihlal oluyordu⁴⁵⁶.

⁴⁵³ GERHARDT, s., 88;

⁴⁵⁴ ABD anayasası m II. Bölüm 4 "conviction of treason, bribery , or other high crimes and misdemeanors" ifadesine yer vermiştir. Bu ifade, "vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır cürüm ve kabahatlerden mahkumiyet" anlamına gelmektedir ki; Berger'e göre bu suçlardan dolayı bir mahkumiyet kararının verilmesi bir ceza usul sürecini zorunlu kılar. Bu konudaki tartışmalar için bkz bu tez bölüm II; ayrıca bkz. BERGER, s., 78; Ayrıca US v. Wilson davasında Mahkeme, "suç-offence" deyimini "cürüm-crime" ya da "kabahatler-misdemeanors"i deyimler; ki bu da ceza hukuku alanına girer" demiştir.

⁴⁵⁵ Bkz. RAWLE, s.,217-218; GERHARDT, s., 88; BERGER, ss.,193-194.

⁴⁵⁶ TASSEL - FINKELMAN, s.,168; GERHARDT, s., 88

United States v. Isaacs davasında davalı, yargıçlar hakkında impeachment öncesi yapılan bir kovuşturmanın ve verilen bir mahkumiyet kararının impeachment yöntemiyle verilen bir mahkumiyet ve dolayısıyla da görevden uzaklaştırma kararıyla aynı etkiye sahip, eşdeğer olduğu savunmasını yapmıştı⁴⁵⁷.

Yargıç Otto Kerner'in, görevine başlamadan önceki işlediği bir fiilden dolayı hakkında yapılan ceza kovuşturmasının durdurulması talebiyle yaptığı başvuruyu reddeden Birleşik Devletlerin Yedi Nolu Mahkemesi verdiği kararında "Görevde kalma güvencesi, suç işlemek için bir izin olmadığı gibi; göreve gelmeden önce işlenmiş olan suçlar için de bir af kurumu değildir." ifadesine yer vermiştir. Mahkeme ayrıca, yargı görevlilerinin impeachment dışında başka bir yolla cezalandırılmasının yargı bağımsızlığını zedeleyeceği iddiasını reddetmiş ve yargıç hakkındaki cezai kovuşturmanın Kongre yerine mahkemede yürütülmesinin yargı bağımsızlığına daha çok hizmet edeceğine işaret etmiştir.

Daha yakın tarihli bir davada Birleşik Devletler'in Dokuz Nolu Mahkemesi, yargıç Claiborne'nun, impeachment öncesi hakkında verilen mahkumiyet kararının Anayasa'ya aykırı olduğu çünkü Anayasa'nın yargıçların impeachment dışında başka bir yöntemle görevden alınmasını yasaklayan hükmünün ihlal edildiği iddiasını reddetmiştir. Claiborn, iddiasını üç temele dayandırmıştı. Birincisi, Anayasa madde 1/3 cümle yedideki "mahkum olan taraf" deyimini bir federal yargıcın yaşam boyu atandığı görevinden ancak impeachment yoluyla alınabileceğini ve ancak bundan sonra cezai bir kovuşturmaya maruz kalabileceğini göstermektedir ki; aksi durumun kabulü Anayasada kullanılmış olan geçmiş zaman kipini(convicted) anlamsız hale getirir⁴⁵⁸ biçimindeki savıdır.

Claiborn'un ikinci iddiası, yargıçların cezai kovuşturulmaları onların bağımsızlığını yaralayacak önemli bir tehdit ve korkutma aracı olacaktır. Claiborn'a göre yargıç, böyle bir kovuşturma sonunda aklanmış bile olsa bu kovuşturma başlı başına bir tehdit olarak yürütmenin yargıçlar üzerinde baskı kurabilmesi için yeterli olacaktır. Yargıçları siyasal

⁴⁵⁷ GERHARDT, s., 89.

⁴⁵⁸ TASSEL - FINKELMAN, s.,7-168; Bu iddianın Anayasa'yı hazırlayanların konuya yaklaşımlarıyla çeliştiğinden söz etmiştik, zira onlar, impeachment süreciyle cezai bir kovuşturma ve yargılama süreci arasında bir öncelik belirtmemişlerdir. GERHARDT, s., 89.

erklerin etkisine açık bırakmak, yargı bağımsızlığını yaralayacaktır. Federal savcılarının yargıçlar hakkındaki kovuşturma yetkilerini idareyle karşı karşıya gelmiş yargıçlar üzerinde baskı kurmak ve onları yıldırım için kullandıkları iyi bilinen bir gerçektir, Claiborn'a göre.⁴⁵⁹

Bu iddia, doktrinde Philip Kurland tarafından desteklenmiş ve savunulmuştur. Kurland, yargıya ve yargıçlara güvenilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Ona göre alternatif görevden alma mekanizmasının savunuculuğunu yapanlar göreve atanan federal yargıçların nitelikleri ve kişisel sadakatleri konusunda senatörlerin bilgi sahibi oldukları gerçeğini göz ardı etmektedirler. Impeachment dışında başka bir görevden alma mekanizmasının, Kongre'nin iş yükü göz önüne alındığında bir gereksinim olduğu şeklindeki iddiaya da Kurland, "Bütün bunlar bir bardak suda koparılan fırtınadır" diyerek yanıt vermiştir. "Zira Anayasanın kabulünden bu yana geçen 182 yılda⁴⁶⁰ yalnızca dokuz yargıç impeachment yargılamasına maruz kalmış ve bunlardan yalnızca dört tanesi yargılama sonucunda mahkum edilerek görevden alınmıştır" diyecektir Kurland⁴⁶¹.

Doktrinde⁴⁶² Claiborn'nun iddiası ve Kurland'ın bu yöndeki görüşü eleştirilmiş ve, yargı işlevinin gereği gibi yürütülmesiyle ilgili tek değer yargı bağımsızlığı değildir denilmiştir. Anayasa'yı hazırlayanlar aynı zamanda yargısal işleyişteki bütünlüğü sağlamayı da hedeflemişlerdir. Gerçekte, federal yargıçların impeachment öncesi kovuşturulmasının anayasallığı tartışmasıyla karşı karşıya kalan federal mahkemeler, daha yüksek bir anayasal

⁴⁵⁹ TASSEL - FINKELMAN, s., 168; GERHARDT, s., 89

⁴⁶⁰ Makalenin yazıldığı tarih için bu sayılar geçerlidir.

⁴⁶¹ KURLAND, Philip, "The Constitution and the Tenure of Federal Judges: Some Notes From History", Chi. L. Rev. 1969, ss., 665 vd.; Kurland, aynı makalede Kongre üyesi Celler'in görüşlerine katıldığını ve anayasa m. I/sec.2/6 hükmünün "The Senate shall have the *sole power* to try all impeachment." Senato'ya impeachment yargılamaları için tek yetkili merci tayin etmiş olduğundan federal yargıçları yargılayabilmek için başka bir yolun da Anayasa tarafından yasaklanmış olduğunu belirtmektedir.

⁴⁶² Özellikle Berger, "Evet Anayasa'nın kabulünden bu yana geçen 182 yılda yalnızca dokuz federal yargıç impeachment yargılamasına maruz kalmıştır; ancak bu bize öykünün tümünü anlatmaz. On yedi federal yargıç daha soruşturma aşamasında görevden çekilmiştir (istifa etmiştir). Soruşturma tehdidi ile karşı karşıya kalan ve istifa edenlerin ise sayılarından hiç söz edilmemektedir." Berger, devamla haklarında ciddi yolsuz suçlaması olup Temsilciler Meclisi tarafından hiçbir soruşturma başlatılmamış yargıçların isimlerini vermektedir. Kurland'ın eleştirisi için bkz. BERGER, s., 166 ve s., 165 nolu dipnot; ayrıca bkz. Aynı yer Madison'ın açıklamaları.

değer olan “hiç kimsenin hukukun üstünde olmadığı” ilkesi karşısında yargıçları hukukun üstünde tutmanın yersizliği üzerinde durmuşlardır. Başka bir deyişle bu mahkemeler, yargıçların impeachment öncesi cezai kovuşturmadan bağışık tutulmasının yargıya vereceği zararın, aksi durumun kabulünün yargı bağımsızlığına vereceği zarara oranla daha önemli olduğuna kanaat getirmişlerdir⁴⁶³.

Claiborn'un üçüncü ve son iddiası, bir federal yargıcın henüz görevdeyken cezai bir kovuşturma sonucunda mahkum edilerek hapse gönderilmesi yargıcı görevden uzaklaştırmakla aynı kapiya çıkacaktır. Claiborn, “kendisinin impeachment öncesi cezai kovuşturularak hapsedilmesinin, Anayasa'nın yargıçların güvenliğini sağlamak amacıyla öngördüğü süreci(impeachment süreci) görmezlikten gelmek olduğunu ve bu durumunun yargıçları bir yürütme görevlisi olan Adalet Bakanının (Attorney General) gözetimine terketmek anlamına geleceğini ve, dolayısıyla da devletin iki erki arasında anayasal bir çatışkı yaratacağı”nı ileri sürmüştür. Anayasa'ya göre bir federal yargıç, yasama organı tarafından impeachment yöntemiyle görevden alınmadığı sürece görevine devam edecektir. Attorney General'ın bir federal yargıcın bu şekilde görevine son vermesi, güçler ayrılığının temel ilkelerini ihlal etmektedir. Son olarak Claiborn, “bir yargıcı de facto (fiili) olarak görevden almak anlamına gelen cezai kovuşturma ve hapis kesin olarak yasaklanmalıdır”⁴⁶⁴ diyecektir.

Dokuz Nolu Mahkeme, yargıç Claiborn'un bu iddiasını ilginç bir gerekçeyle reddetmiştir. Federal yargıçların yalnızca impeachment yöntemiyle görevden alınabileceğini kabul eden mahkeme, Yedi Nolu Mahkeme'nin Isaac davasında verdiği karara yollama yaparak, “nasıl ki senatörler hakkında yapılan yargısal kovuşturma ve verilen mahkumiyet kararı senatörün görevden alındığı anlamına gelmez ya da bu karar Senato'yu o senatörü görevden almaya zorlayamazsa, aynı biçimde federal yargıçlar hakkında verilen mahkumiyet kararı da kendiliğinden yargıcın görevini sona erdirmiş olmayacağı” sonucuna varacaktır⁴⁶⁵.

Claiborn kararını eleştiren bir kısım yazarlar, mahkemenin yalnızca mahkumiyetten sözettğini, bu mahkumiyet kararının, sonunda fiili olarak görevi sürdürmeyi olanaksız kılan

⁴⁶³ GERHARDT, s., 89

⁴⁶⁴ TASSEL - FINKELMAN, s.,7-169; GERHARDT, s., 90.

⁴⁶⁵TASSEL - FINKELMAN, s.,169.

infazından yani hapisten söz etmediğini dolayısıyla da impeachment kararından önce bir federal yargıcın mahkumiyet kararının infaz edilmesinin anayasal olup olmadığını tartışmadığını belirtmektedirler. Kararı eleştirenler, yargı bağımsızlığını güvenceye alan üçüncü madde çerçevesinde cezai kovuşturma ve mahkumiyet bakımından yargıların ayrıcalıklı olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre bu bakımdan senatörler yargılara benzemezler çünkü senatörler yargı bağımsızlığı güvencesine sahip değildirler, Anayasa yargılara bu konuda özel bir güvence vermiştir⁴⁶⁶. Bu görüşte olan bazı yazarlar da federal yargıları görevden uzaklaştırmak için impeachment kurumunun alternatiflerini yaratmaya çalışmak yerine bu kurumun revize edilerek daha etkin bir hale getirilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Bu hukukçuların başında gelen Preble Stolz, impeachment yargılaması sürecinin çok kötü bir üne sahip olduğunu belirttikten sonra, impeachment hantal ve işlemesi oldukça güç bir bu kurumdur diyenlere karşı çıkmakta ve "alternatif metodlar aramak yerine bu kurumun çağdaşlaştırılarak günümüzün gereksinimlerine yanıt verebilecek bir hale getirilmelidir; zira bu alternatif metodların anayasaya aykırı bulunma riski çok yüksektir." demektedir. Stolz, impeachment prosedürünü etkin ve çağdaş bir hale getirebilmek için şunları önermektedir:

-Temsilciler Meclisi adına gerekli soruşturma ve araştırmaları yapmak ve Meclise rapor vermek amacıyla tarafsız bir meclis yargı komisyonunun oluşturulması.

-Bu komisyona bağlı olarak çalışacak, profesyonel ve sürekli bir personelin bulundurulması.

-Senato adına tanıkları dinleyecek ve delilleri değerlendirecek master⁴⁶⁷ ya da master'lerin çalıştırılması. Bu master'ler hem maddi gerçeklikler açısından hem hukuksal bakımlardan vardıkları sonuçları Senato'ya sunacaklardır.

⁴⁶⁶ GERHARDT, s. 90.

⁴⁶⁷ Master, bir yargılamada yargıç adına yasanın kendilerine verdiği belirli yetkileri kullanarak yargıca yardımcı olan kişilerdir. Bu kişiler, yargıcın verdiği görevleri yerine getirirler. Bu görevler genellikle tanık dinlemek, delilleri araştırıp inceledikten sonra bunları yargıca bir rapor halinde sunmaktır. Bunlar birdeki yargıtay tetkik hakimlerine benzerler. Ancak Birleşik Devletler'de federal mahkemelerde master atanması kural değil istisnadır. Bir federal yargıç bir magistrate'yi master olarak atayabilmektedir. Bununla birlikte bir çok federe devlet yasası

Stolz'a göre, böyle bir düzenleme, her hangi bir anayasallık problemiyle karşılaşmayacaktır⁴⁶⁸.

Claiborn kararını eleştirenler de eleştirilmiştir. Bu görüş Anayasa'nın ne mevcut hükümleriyle ne de tarihsel yorumuyla bağdaşmaktadır. İlk olarak, yargıçlar yargı bağımsızlığı güvencesine sahip oldukları gibi senatörler de görevleriyle ilgili davranış ve konuşmalarından ötürü yargı bağımsızlığına sahiptirler. Doğrusu, ne yargı bağımsızlığı güvencesi ne de senatörlere tanınan konuşma ve tartışmalardan dolayı yargı bağımsızlığı güvencesi, yargıçları ve senatörleri her türlü cezai kovuşturmadan bağışık kılmaktadır(anayasa m. 1/Bl.6). Claiborn kararını eleştirenler, impeachment yoluyla görevden alınmaya kadar yargıçların cezai kovuşturmalara karşı özel bir bağışıklıklarının olması gerektiğini ileri sürmektedirler ki bu sav anayasal bir destekten yoksun kalmaktadır. Yargı bağımsızlığı güvencesi yargıçları yalnızca yargıç olarak korur. Yargıçlar ceza kanunlarını yorumlama yetkisine sahip olabilirler; ancak bu konuları onlara ceza yasalarına itaat etmeme hakkını vermez⁴⁶⁹.

İkinci olarak, mahkumiyet kararının infazı yani hapis, görevden almayla eş anlamlı değildir. Kuşkusuz cezanın hapis yoluyla infazı, bir federal yargıcın görevi yürütmesini engelleyecektir, ancak bu durum bir yargıcın impeachment yoluyla görevden alınmasıyla aynı sonuçları doğurmaz. Mahkum edilen yargıcın cezasının infazına başlansa bile, yargıç derecesini, ünvanını, emeklilik haklarını, diğer maddi getirilerini ve daha da önemlisi cezasını çektikten sonra yeniden görevine tam bir yetkiyle dönerek dava ve ihtilaflar hakkında karar verme hakkını korur. 1789 dönemine ilişkin belgeler, Anayasayı hazırlayanların cezai sorumlulukla, görevden almayı eş tutmadıklarını göstermektedir. Stephan Burbank'ın işaret ettiği gibi, "Anayasayı hazırlayanlar görevden uzaklaştırma (removal) deyimiyle biçimsel olarak bir görevin sonlandırılmasını ya da görev süresinin bitimini anlatmak istiyorlardı. Evet onlar yargı bağımsızlığını önemsiyorlardı ve kuşkusuz bugün Anayasa, 1787 döneminde

mahkemelere master atama konusunda tam bir takdir hakkı tanımış durumdadır.bkz. **Black's Law Dictionary** "master" ifadesi.

⁴⁶⁸ STOLZ, Preble, "Removal of Federal Judges-New Alternatives to an Old Problem: Chandler v. Judicial Council of the Tenth Circuit", UCLA L. Review, 1966, s. 1385.

⁴⁶⁹ GERHARDT, s., 91.

öngörülmeleyen ya da öngürülemez durumlar dikkate alınarak çağdaş ve dinamik olarak yorumlanmalıdır. Bunun yanında, cezai kovuşturmanın yargı bağımsızlığına karşı bir tehdit oluşturması, Anayasa'yı hazırlayanların bilgisi dışında bir konu değildir. Onlar bu tehdidi ortadan kaldırmayı bilerek istememişlerdir"⁴⁷⁰.

C. 1790 Tarihli Rüşvet Yasasının-Bribery Act- Anayasallığı Tartışması

Birleşik Devletler'in birinci kongresi, hapsedildikleri halde maaş ve diğer özlük haklarını koruyacak olan federal yargıçların durumlarını açıklığa kavuşturmak amacıyla 1790 tarihli rüşvet yasasını çıkarmıştır. Bu yasaya göre, rüşvet suçundan mahkum olan bir yargıç kendiliğinden görevden el çekmiş sayılacaktır. Bu yasanın Anayasa'ya aykırı olup olmadığı tartışması yıllarca Amerikalı hukukçuları meşgul edecektir. Öncelikle bu yasanın hiçbir zaman uygulama alanı bulmadığını söyleyelim. Dahası, ne yasayı hazırlayanların saiklerini ortaya koyacak tarihsel belgeler vardır ne de Birinci Kongre'nin bu yasayı çıkarmak suretiyle özellikle çözmeyi düşünmüş olabileceği sorun hakkında bir bilgi vardır⁴⁷¹.

Bununla birlikte, Birinci Kongre'nin bu girişiminin Anayasa'nın impeachment hükmünün yorumlanmasında aydınlatıcı bir rol oynayabileceği belirtilmektedir. İlk olarak Kongre, impeachment nedeni olarak Anayasada özellikle belirtilmiş suçlardan biri olan rüşvetle işe başlayarak, bu suçları sınıflandırmak suretiyle impeachment prosedürünü açıklığa kavuşturmayı hedeflemiş olabilir. Başka bir anlatımla, bu yasa, rüşvet suçundan mahkum olan bir federal yargıcın, sırf bu mahkumiyetten dolayı görevden alınması gerektiği konusundaki niyetinin bir yansıması olabilir. Nitekim Berger, "Anayasanın yorumlanması konusunda bir hükmün ne anlama geldiğini en iyi Birinci Kongre'nin bilebileceğini belirtmektedir. Ne var ki bu yasaya dayalı olarak, Anayasada görevden alma nedeni olarak belirtilen başka bir suçtan. örneğin rüşvetin yanında özel olarak sayılmış vatana ihanet suçundan dolayı bir federal yargıcın görevden alınması söz konusu olamaz⁴⁷².

⁴⁷⁰ Aktaran GERHARDT, s., 91.

⁴⁷¹ BERGER, s.,150.

⁴⁷² BERGER, s.,150; GERHARDT, s., 93.

İkinci bir olasılık da Birinci Kongre'nin, federal yargıçların lehine olacağı düşüncesiyle, impeachment konusundaki yetkilerinin bir kısmını ceza jürilerine bırakmak istemiş olmalarıdır. Anayasa'yı hazırlayanların impeachment yargılamasıyla ceza yargılaması arasındaki farkı ortaya koyma bakımından çok büyük güçlük çektikleri bir gerçektir. Anayasa'yı hazırlayanların bir kısmının da içinde olduğu Birinci Kongre bu yasayı çıkararak, impeachment yargılamasında güvenliği sağlayan üçte iki karar yeter sayısı koşulunu dikkate almakla birlikte; yargı bağımsızlığı açısından ceza yargılamasının daha güvenli olduğuna inanmış olabilir. Normal olarak bir ceza yargılamasında sanığın sahip olduğu bir takım haklar impeachment yargılamasında mevcut değildir⁴⁷³.

Son bir olasılık da Birinci Kongre'nin, yasal düzenleme yoluyla böyle bir yetki devrini Anayasa'ya uygun bulmuş olmasıdır; böylece Kongre, yargıçların ceza yargılamasından bağımsız olmadıkları düşüncesinden hareket etmiş olacaktır. Böyle bir düşünce tarzı yargı bağımsızlığına zarar vermeyecektir; çünkü yasa, yargısal faaliyetin esası ile doğrudan ilgili değildir. Yasa, ceza yasasının özel bir hükmünü ihlal eden hareket üzerine odaklanmıştır. Bir federal yargıcın anayasal görevi bu çeşit bir hareketle ilgili olamaz. Başka bir deyişle Birinci Kongre, bu yasanın yargı bağımsızlığına karşı bir tehdit olduğu görüşünde değildir. Çünkü yasa, federal yargıcın anayasal yükümlülüklerini yerine getirmek için yapmış olduğu bir hareketle ilgili olarak cezalandırılmasını öngörmediği gibi yargıcın anayasal görevlerini yerine getirmesini hiçbir biçimde sınırlandırmamaktadır⁴⁷⁴.

1790 tarihli Rüşvet Yasası'na karşı yapılan iki temel itiraz üzerinde durulmaya değer. Water Dellinger'in de belirttiği gibi Bribery Act'in anayasallığı, benzeri biçimde Başkan ve Başkan Yardımcısının işlemiş oldukları impeachment maddesi kapsamındaki bir suçtan dolayı mahkum olmaları durumunda kendiliğinden görevden çekilmiş sayılacaklarını düzenleyen bir yasanın Anayasa karşısındaki konumu ve meşruiyeti ile karşılaştırılarak değerlendirilmelidir. Başkan, Başkan Yardımcısı ve federal yargıçları cezalandırmak(disiplin açısından) ve görevden almak için, Anayasanın impeachment dışında başka bir yol bırakmadığı noktasından hareketle Dellinger, Bribery Act benzeri bir yasanın, Başkan ve Başkan

⁴⁷³ GERHARDT, s., 93.

Yardımcısı hakkında da uygulanabilirliğinin kabul edilmesinin Anayasanın kurmuş olduğu sisteme tamamen aykırı olacağını; Anayasanın impeachment yargılamasında üçte iki gibi bir karar yeter sayısı öngörmek suretiyle güçler arasında kurmuş olduğu dengenin yürütme ve yargı aleyhine aşırı derecede bozulacağını çünkü böyle bir yasayı çıkarmak suretiyle, görevden alma kararı verebilmek için gerekli olan üçte ikilik çoğunluk kararının saf dışı bırakılacağını ve böylece Anayasanın impeachment hükmünün dolanılmış olacağını ileri sürmektedir. Aynı durumun federal yargıçlar bakımından da geçerli olduğu, zira böyle bir yasanın çıkarılmasının yargı bağımsızlığını yaralamasının yanında federal görevliyi görevden alıp almama konusundaki Kongre'nin takdir hakkını ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir.⁴⁷⁵

Bu görüş eleştirilmiştir ve denilmiştir ki, impeachment yalnızca siyasal eksenli bir görevden alma mekanizmasıdır, yani siyasal erk, bir federal görevliyi yalnızca impeachment yöntemiyle görevden alabilir. Bunun yanında, Anayasanın III. maddesinde korunmuş olan değerler(yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi) ihlal edilmediği sürece yargı eksenli bir görevden alma mekanizmasının kabul edilmesinin Anayasaya aykırı hiçbir yönü yoktur. 1790 tarihli Rüşvet Yasası makul olarak değerlendirildiğinde görülecektir ki, yasanın kurmuş olduğu sistem federal bölge ve circuit mahkemesi yargıçlarının aleyhine değildir; tam aksine yasanın kurmuş olduğu sistemde yargıç güvencesi, impeachment yargılamasına kıyasla daha iyi korunmuştur. Yasanın öngördüğü disiplin mekanizması içerisinde yargıç, yargı erki içerisinde oluşturulan bir kurum tarafından yargılanmakta ve cezalandırılmaktadır. Bu durumun ise güçler ayrılığı dengesini yargıçlar aleyhine bozduğunu söylemek doğru olmayacaktır⁴⁷⁶.

Ancak bu görüşü savunanlar dahi yasanın Yüksek Mahkeme yargıçları hakkında uygulanmasını kabul etmemektedirler. Yürütmenin başındaki Başkan ve Başkan Yardımcısı gibi Yüksek Mahkeme yargıçları da içinde buldukları erkin zirvesinde yer almaktadırlar.

⁴⁷⁴ BERGER, s..150; GERHARDT, s., 93.

⁴⁷⁵ GERHARDT, s.. 94. Berger, İngiltere'de 1700 tarihli Act of Settlement'in Yargıçların kral tarafından görevden alınmalarını getirmiş olduğu address sistemiyle sınırlandırmış olduğunu, ancak bu sınırlandırmanın İngiltere'de yalnızca kral tarafından kullanılacak yetki bakımından geçerli olduğu yoksa başka görevden alma mekanizmalarının oluşturulmasına engel olduğu şeklinde yorumlanmadığını belirtmektedir. bkz. BERGER, s.,150.

Başkan ve Başkan Yardımcısının konumu Anayasa tarafından özel olarak düzenlenmiş ve yürütme erkinin tepesindeki bu iki önemli kişiye Anayasa, diğer erklerle bire bir (vis-a-vis) ilişkileri düzenleme görevini yüklemiştir. Çıkarılacak Bribery Act benzeri bir yasayla bu kişilerin kendiliğinden görevden el çektirilebileceğini kabul etmek Anayasayı ve öngördüğü bütün sistemi görmezlikten gelmek demektir. Benzeri biçimde yasanın, yargının zirvesindeki Yüksek Mahkeme yargıçlarını kapsayacak biçimde uygulanması güçler arasındaki dengeyi tehlikeye sokacaktır⁴⁷⁷.

Bribery Act'a yöneltilen ikinci itiraz da, Anayasanın, federal yargıçlar hakkında verilecek mahkumiyet ve görevden alma kararı için özel bir güvence olarak öngörmüş olduğu üçte ikilik Senato çoğunluğunun bu yasa ile işlemez hale getirileceğidir. Zira yasanın çıkarılabilmesi için her iki meclisin salt çoğunluğunun kararı yeterli olacaktır. Başka bir deyişle bu yasanın Anayasaya uygun sayılması, Kongre'ye, Senato'nun üçte birinin uygun görmediği bir mahkumiyet kararının verilememesi dolayısıyla federal yargıçların haklarının Anayasa tarafından güvenceye alındığı impeachment prosedürünü etkisiz duruma getirme yetkisini tanıyacaktır⁴⁷⁸.

Bu ikinci itiraza karşı iki olasılık göz önüne alınarak yanıt verilmiştir. İlk olarak, anayasa tarafından öngörülen üçte iki çoğunluk yalnızca, bir yasama organı olan Senato'yu, impeachment yargılaması sonucunda vereceği görevden alma kararı bakımından sınırlandırmak amacıyla getirilmiş bir hüküm olarak değerlendirilebilir. Bribery Act gibi alternatif bir disiplin ve görevden alma mekanizması öngören bir yasa, yine anayasal bir mekanizma olan jüri tarafından gerçekleştirilen ceza yargılaması sistemine dayalı olarak Anayasanın korumuş olduğu değerleri ihlal etmeyecek ve Anayasaya uygun olduğu kabul edilecektir. İkinci olarak, Birinci Kongre'nin görüşü doğrultusunda rüşvet suçundan mahkum olan bir federal yargıcın kendiliğinden görevden alınmayı hak ettiği kabul edilirse, yasa bu haliyle kesin görevden alma kararı için Senato'daki gerekli üçte ikilik çoğunluğu ortadan

⁴⁷⁶ GERHARDT, s., 94.

⁴⁷⁷ STORY, s.,226; karşılaştır Story'nin görüşü ile: "Yasanın amacı parlamentonun alternatif disiplin mekanizmaları yaratmasını engellemek değildi..."; karşılaştır Berger'in görüşünü, bkz. BERGER, s.,151.

⁴⁷⁸ GERHARDT, s., 95.

kaldırmayacak ancak Kongre'ye impeachment yargılamasını başlatmak ve verilecek karar bakımından yol gösterici olacaktır. Bu itibarla da yasa, Anayasanın bu dar yorumuyla dahi ters düşmüş olmayacaktır⁴⁷⁹.

Yasa ile ilgili tartışmalar özetle bu noktalar üzerine yoğunlaşmakla birlikte sonuç olarak denilebilir ki Birinci Kongre'nin yasadaki ne anladığı konusunda net bir bilgi bulunmadığı gibi bu yasa hiçbir zaman uygulanmış da değildir. Gelecekte de Kongre'nin, anayasallığı çok su götürür olan ve federal yargıçların görevden alınmaları konusunda anayasa tarafından öngörülen impeachment yolunu etkisiz hale getirecek benzeri bir yasayı çıkaracağı pek olası görülmemektedir⁴⁸⁰.

D. "Erkler Kendi Üyelerini Kendileri Görevden Alsın" Görüşünün Yüksek Mahkeme'nin Yürütme Görevlileri ile İlgili Olarak Vermiş Olduğu Bazı Kararlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Üç erk arasında kendi üyelerini görevden alma ve disipline etme yetkisi bakımından en az yetkiye sahip olan yargı erki olmaktadır. Anayasa, Kongre'ye kendi üyelerini üyelikle bağdaşmayan bir hareketten (disorderly Conduct) dolayı görevden uzaklaştırma yetkisini açıkça tanımıştır⁴⁸¹. İmpeachment'ın yürütme içerisindeki federal görevlilerin görevden uzaklaştırılmaları bakımından da geçerli bir yöntem olduğunu anayasa düzenlemiş olmakla birlikte, bu görevlilerin impeachment dışında başka bir yöntemle görevden alınabilecekleri konusunda kayda değer bir tartışmanın çıkmamış olduğunu söyleyebiliriz. Yürütme erki içerisinde yer alan federal görevlilerin Başkan tarafından görevden alınabileceği konusunda bir tereddüt olmamakla birlikte bu yetkinin belirli bir nedenle, -örneğin "good causa" gibi- kongre tarafından sınırlandırılabilip sınırlandırılmayacağı konusunda tartışma çıkmıştır. Bu tartışmaların odaklandığı bazı kararlar üzerinde durmaya değer.

⁴⁷⁹ GERHARDT, s., 95; BERGER, ss.,150-151.

⁴⁸⁰ GERHARDT, s., 95.

⁴⁸¹ ABD Anayasasının m.1/5 "Her meclis, içtüzüğünü kendisi yapabilir, üyelerini uygunsuz davranışları nedeniyle cezalandırabilir, ve üçte iki çoğunlukla bir üyeyi ihraç edebilir." Hükmüne yer vermek suretiyle yasamanın kendi üyelerini görevden uzaklaştıracağını hükme bağlamıştır. Bkz GÜRBÜZ, s.,25.

Myers v. United States ve Humphrey's Executor v. United States davalarında Yüksek Mahkeme, Başkanın yürütme içerisinde yer alan ve görevleri yasaları ve bu doğrultuda Başkanın emirlerini yerine getirmek olan federal görevlileri atama yetkisinin doğal bir uzantısı olarak, bu kişileri görevden alma yetkisinin de bulunduğu, bu görevlilerin aynı zamanda impeachment yargılaması kapsamında olmasının bu yoruma aykırı olmadığına karar vermiştir. Yüksek Mahkeme, bu kararlarında ayrıca, Başkan tarafından atanmayan bazı özel konumlu yürütme görevlilerinin kendilerini atayan makamlarca görevden alınabileceğini, bu gibi görevlilerin hangi yöntemlerle görevden alınacağını belirlemede Kongre'nin yetkili olduğuna değinmiştir. Kongre, bu yetkisini gerekli yasal düzenlemeleri yapmak suretiyle kullanacaktır⁴⁸².

⁴⁸² Mahkeme raporlarına göre Yüksek Mahkeme tarafından verilmiş olan kararlar arasında en kapsamlısı (hacim olarak) olarak nitelendirilen 1926 tarihli Myers v. United States kararı aynı zamanda yürütme yetkisinin en geniş yorumlandığı karar olarak kabul edilmektedir. Kongre, 1926 yılında çıkarmış olduğu bir yasayla, Senato'nun onayıyla başkan tarafından atanan belirli düzeydeki posta işletme müdürlerinin başkan tarafından görevden alınabilmesi için Senatonun onayının gerekeceğini hükme bağlamıştı. Yasa anayasaya aykırılık iddiasıyla yüksek Mahkemenin önüne gelmiştir. Yüksek Mahkeme, üçe karşı altı oyla vermiş olduğu kararında, "görevden alma yetkisi, başkanın haiz bulunduğu atama yetkisinin doğal bir uzantısıdır." Sonucuna vararak yasanın anayasaya aykırı olduğuna karar vermiş ve iptal etmiştir. O günkü Başyargıç Taft. karar gerekçesini Birinci Kongredeki tartışmalara dayandırmıştır.(1789 yılında başkanlık sekreterinin görevden alınması-secretary of state-söz konusu olduğunda, bir bakanı görevden alma yetkisinin, atama yetkisinin doğal bir uzantısı olduğu yönündeki görüş meclisteki tartışmalarda egemen olmuştu.) Taft, ayrıca; başkanın görevden alma yetkisinin Kongre tarafından kısıtlanmasının, eğer yasama ile yürütme arasında siyasal ayrılık varsa başkanın görevini gereği gibi yerine getirmesini engelleyeceğini iddia etmiştir. Bu kararda yargıçlardan da söz edilmiş ve güçler ayrılığı ilkesinden yola çıkarak Mahkeme, yargı erki içerisinde görev yapan yargıçların yaşam boyu görevde kalmak üzere atandıklarını ve dolayısıyla da başkan tarafından atanmalarına rağmen görevden alınmalarının söz konusu olamayacağını altını çizmiştir. Karara karşı oy yazan yargıç Brandeis, bu günkü uygulama(Başkanın görevden alma yetkisini kısıtlayan yasadaki söz ediyor) ile geçmişteki uygulama arasında karşıtlık görmediğini, hükümet görevlilerinin haklarının korunmasının yanında yürütmenin keyfi uygulamalarının önüne set çekebilmek için bu yetkinin kongre tarafından sınırlandırılabilirliğinin kabul edilmesinin check and balance sisteminin bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Ancak bu karar doktrinde ciddi şekilde eleştirmiştir. Bu kararın üzerinden on yıl bile geçmeden başkanın görevden alma yetkisi ile ilgili olarak bir başka karar verilmiş ve bu kez başkanın görevden alma yetkisi sınırlandırılmıştır. Bu kararın verildiği gün Beyaz Sarayda "Black Monday"(Kara Pazartesi) olarak anılacak ve

Kongre'nin ve Başkanın, kendi üyelerini ve ilgili oldukları bölümlerde çalışan personelini görevden uzaklaştırma konusunda sahip oldukları yetkiler, bize yargının da kendi üyeleri için böyle bir yetkiye sahip olup olmadığı sorunun çözümünde uygun bir karşılaştırma olanağı sağlamaktadır. Biz burada, Kongre üyelerinin impeachment yargılamasının kapsamı dışında kaldığını yenilemekle yetinelim. Madem ki Kongre üyeleri impeachment yargılamasından muaftırlar ve Kongre kendi üyelerini "üyelikle bağdaşmayan davranışlardan (disorderly conduct) dolayı üyelikten çıkarma yetkisine sahiptir; bu durum bize yargının da kendi üyelerini görevden alabileceği konusunda bire bir bir karşılaştırma olanağını sağlamaz.

daha sonra doktrinde de bu deyim yerleşecektir. 1935 yılında Yüksek Mahkeme, *Humphrey's Executor v. United States* davasında vermiş olduğu kararında özetle, bir görevinin tam anlamıyla yürütme görevlisi sayılmasıyla, yarı yargısal-quasi judicial- görevli veya yarı yasama-quasi legislative- görevlisi sayılması durumu arasında bir ayırım yapmış ve tam anlamıyla yürütme görevlisi sayılmayan görevlilerin atanmasında olduğu gibi görevden alınmalarında da Başkanın yetkilerinin Kongre tarafından kısıtlanabileceğine ve hatta tümüyle kaldırılabilmesine karar vermiştir. Ancak tam olarak yürütme görevlisi sayılan görevliler hakkında başkanın görevden alma yetkisinin kısıtlanamayacağı yönündeki bu karar 1988 yılına kadar etkisini sürdürmüştür. Bu kararı siyasal bakımdan değerlendiren Swindler, üyelerden *Holms* ve *Brandies*'nin bu yönde çıkabilecek bir karara karşı oy yazacaklarının beklendiğini; ancak yargıç *McReynolds*'in karara karşı oluşunun Taft'ın doktrinin egemen olduğu mahkemede bir çatlak daha açtığını söylemektedir. Nitekim Taft, ölünceye kadar mahkemenin görüşünde bir değişiklik olmamış, ne zaman ki Taft ölmüş, mahkeme *Humphrey's Executor v. U.S.* kararıyla(1935) Başkanın yetkilerini sınırlandırmıştır. Tabi bunda bir Wall Street hukukçusu olan *H.F. Stone*'un 1930 yılında Yüksek Mahkeme üyeliğine atanmasının rolü üzerinde de durulmaktadır. Taft, 1928 yılında kardeşi *Horace*'a yazmış olduğu mektupta *Stone*'un yargıç *Holmes* ve *Brandies*'in şakşakçısı olduğunu belirtmektedir. Dönemin önde gelen hukukçuları, bu kararı "başkan ve Kongre arasındaki savaşı körükleyici bir katalizör olarak nitelendirmişlerdir. **SWINDLER**, William F, *Court and Constitution in 20th Century, The New Legality 1932-1968*. NY 1970, s., 230. *Morrison v. Olson* kararı aşağıda incelenecektir. Bu kararlar ve yorumları için bkz. **HALL**, Kermit L., *The Oxford Guide To...*, 206-207; **EMANUEL**, s., 121vd; **MASSEY**, ss.,201-202; **GUNTHER-SULLIVAN**, s., 390 vd.; Yargıç *Scalia*'nın *Morrison* kararındaki karşı oy yazısı için bkz.**CUSHMAN**, s., 331-332; **SWINDLER**, William F, *Court and Constitution in 20th Century: The Modern Interpretation*, forth edition, New York 1974, s., 43-44; **STONE, SEIDMAN, SUNSTEIN & TUSHNET**, *Constitutional Law, 3th Edition, USA 1996*, ss., 443-469.

Anayasa, siyasal organlara üyelerinin görevden uzaklaştırılmaları konusunda yalnızca bir yol, "üyelikten çıkarma" yolunu tanımıştır (AY. m. I/Bl. 5-pr.1)⁴⁸³

İkinci olarak, eğer Anayasayı hazırlayanlar, bir erk içerisinde eşit ya da benzeri bir görevi yürüten görevlilerin birbirlerini görevden uzaklaştırabilmelerini öngörmek isteselerdi, bunu Kongre üyelerinin durumunda olduğu gibi açıkça belirtirlerdi. Madem ki anayasa, yargıya kendi üyelerini görevden alma noktasında böyle bir yetki tanımamıştır; öyleyse aksinin düşünülmesi Anayasaya aykırı olacaktır⁴⁸⁴.

Yürütme erki içerisinde Başkanın, emrinde çalışanları görevden alma yetkisine sahip olması ise ayrı bir durumdur. Zira bu kişiler ne anayasal anlamda ne de yaptıkları işin niteliği bağlamında başkana eşit bir konumda değillerdir ve federal hükümet içerisinde Başkana yardımcı olarak onun verdiği emirleri uygulayan kişilerdir. Dolayısıyla, Anayasa tarafından tüm üyeleri aynı biçimde ve aynı yetkilere sahip olarak görevlendirilmiş bir organın kendi üyelerini görevden alabileceği konusunda Anayasanın böyle bir yetkiden açıkça söz etmesi gerekirdi. Kısacası kongreye böyle bir yetkinin verilmiş olması, öylesine olağandışı ve ayırık bir durumdur ki; Anayasayı hazırlayanlar bunu açıkça belirtme gereğini duymuşlardır⁴⁸⁵.

Üçüncü olarak, yargıçların statüleri başkan ve kongre üyelerinden farklı olduğu gibi, yürütme ve yasama erkleri içerisinde görev yapan diğer kamu personelinden de ayrıdır. Çünkü yalnızca federal yargıçlar yaşam boyu görevde kalmak üzere atanırlar⁴⁸⁶. Yalnızca

⁴⁸³BERGER, ss.,148-149

⁴⁸⁴GERHARDT, s.96

⁴⁸⁵GERHARDT, s.96

⁴⁸⁶ Yargıçların yaşam boyu görevde kalmak üzere atanmış olmaları kanaatimizce böyle bir farklılığın kabulü için yeterli bir gerekçe değildir. Nitekim, daha önce de belirttiğimiz gibi, federal yargıçların görev sürelerini belirli bir yaşla sınırlandıran bir anayasa değişikliğine gidildiğinde yargısal görevin niteliğinde bir değişme olmayacaktır. Bu gün birçok ülkede yargıçların görev sürelerinin belirli bir yaşla sınırlı olduğu bir gerçektir. Dahası bugün Birleşik Devletlerde de federe devletlerin yargıçları için süresiz bir görev anlayışı yoktur. Birleşik Devletlerde Kongre'nin 1869 yılında federal yargıçların emeklilikleriyle ilgili olarak bir yasa girişimi olmuştu. Ancak bu bir tasarıdan öteye geçememişti. Bu tasarıya göre yetmiş yaşını doldurmuş olan bir yargıç ya kendi isteği ile emekli olacak veya emekli olmak istemeyen yargıca bir yardımcı yargıç tayin edilecekti. Başkan Roosevelt, "federal sistem içerisinde görev yapan emekliliği gelmiş bir çok yargıç ekonomik koşulların zorlamasıyla kendilerini göreve devam etmek zorunda hissetmektedirler ve bunlar görevlerini bir ayakları mezarda yerine getiriyorlar" demiştir. 1930'lu yıllarda

yaşam boyu göreve atanmış olmak, impeachment dışında başka bir yolla yargıçların görevden alınamayacaklarına yeterli bir gerekçe olarak kabul edilemez; ancak bununla birlikte bu derin farklılık, federal yargıçların diğer kamu personelinden ayrı bir muameleye tabi tutulacakları konusunda bize bir fikir vermektedir. Halk tarafından seçilen kişilerle yaşam boyu göreve atanan yargıçlara görevden alma konusunda aynı yöntemlerin uygulanıp uygulanamayacağı aslında Anayasaca çözüme muhtaç bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁸⁷.

Yüksek Mahkeme 1988 yılında vermiş olduğu bir kararla (Morrison v. Olson⁴⁸⁸ kararı) başkanın, yürütme içerisinde görev yapan ve tam anlamıyla yürütme görevlisi (purely

Roosvelt'le yüksek mahkeme arasındaki mücadeleler çok iyi bilinen bir gerçektir. O yıllarda Yüksek Mahkeme vermiş olduğu kararlarla hükümetin ekonomik alanda yapmak istediği bir takım yeniliklerin önünü tıkamaktadır. Başkan Roosevelt Yüksek Mahkeme'nin yaşlı üyelerini emekli etmek veya Mahkemeye yeni üyeler atamak için çıkarılacak bir yasayla Mahkeme'nin üye sayısını artırmak için çeşitli girişimlerde bulunmuş ancak kamuoyundan gelen tepkiler yüzünden bunda başarılı olamamıştır. Ancak Roosevelt'in bu konuya yaklaşımını açıkça ortaya koyan şu sözlerini burada alıntılamaı uygun görüyoruz: "Çağın karmaşık gerekleri, aynen iş hayatındaki ve hükümetin yürütme kanadındaki ihtiyaçlar için olduğu gibi mahkemeler için de sürekli taze kan verilmesini gerektirmektedir. Fiziksel veya akli zaafiyetler, insanları ortaya çıkan bu karmaşık olguları ve değişen koşulları tahkik ve tetkik etmekten alıkoyar. Ortaya çıkan yeni gerçeklikler, eskimiş gözlüklerden süzülüp giderek bulanık bir hal almaya başlarlar-geçmişte örneğini gördüğümüz gibi- Eski kuşağın yaşlanmış insanları, yeni neslin ihtiyaçlarını geçmişte olduğu gibi, hiç değişmemiş; hep aynı devam etmekte diye algılarlar: Keşfetmekten ya da bu günü ve yarını sorgulamaktan ve incelemekten vazgeçmişlerdir...Anayasa'nın yaşam boyu görevde kalma güvencesi verdiği yargıçlara bu hak onları verecekleri kararlarda bağımsız kılmak ve bu kararlara gölge düşürecek etkilerden korumak için verilmiştir; yoksa durağan bir yargı yaratmak için değil. Sürekli ve düzenli olarak taze kan vermek mahkemelere hayat verecektir ve sürekli değişim halinde olan dünyanın olgu ve gereksinimleri ışığında gerekli adalet anlayışının benimsenmesi ve uygulanması için daha iyi donatılmasını sağlayacaktır." Bkz. **SWINDLER**, William F., 1932-1968, ss. 64-65; Başkan Roosevelt'in, Yüksek Mahkeme ile giriştiği mücadele konusunda ayrıca bkz. **COHEN-VARAT**, Constitutional Law, 10th Edition, USA 1997, ss., 184-191.

⁴⁸⁷ GERHARDT, ss., 96-97

⁴⁸⁸ Karara yargıç Kennedy katılmamış ve karar yediye karşı bir muhalefete verilmiştir. Karara yargıç Scalia, karşı oy yazmıştır. Scalia karşı oy yazısında gerekçesini güçler ayrılığı kuramına dayandırmış ve anayasanın yürütme görevini başkana vermiş olduğunu Başkanın yürütme ile ilgili görevlerinin başka bir erk tarafından bu denli

executive) sayılan bazı alt düzey kamu görevlilerini (inferior officer) görevden alma konusundaki mutlak yetkisinin Kongre tarafından sınırlandırılabilceğini kabul etmiştir. Bu kararda, yargı görevlilerine de dolaylı olarak gönderme yapılmıştır. Çünkü bu kararla Başkanın görevden alma yetkisi kabine sekreterleri gibi üst düzey yürütme görevlileri (principal officers) ile sınırlandırılmıştır. Bu kararında Mahkeme, bu sınırlandırmanın da sınırını belirlemiştir. Sınırlandırmanın sınırı, Yüksek mahkeme tarafından "bu sınırlandırma, başkanın anayasal görevini gereği gibi yerine getirmesini engelleyecek nitelikte olmamalıdır" şeklinde belirlenmiştir⁴⁸⁹.

Morrison kararı göstermektedir ki, yürütme erki içerisinde görev yapan ve Anayasanın impeachment yargılaması kapsamında gösterdiği federal görevlilerin Başkan tarafından görevden uzaklaştırılabilmesinin gerekçesi federal yargıçlar bakımından geçerli değildir. Başkanın, bu görevlileri görevden uzaklaştırma yetkisine sahip olmasının esprisi, dürüstlük ve adalet ilkeleri doğrultusunda yasaların tam bir birlik ve uyum içerisinde uygulanmasını sağlamak ve temel hak ve özgürlüklerin korunmasını temin etmektir. Aksine federal yargının, her yargıcın anayasal görevini -yürütme içerisindeki federal görevlilerde olduğu gibi- yürütmesini sağlamak için böyle bir görevden uzaklaştırma yetkisine gereksinimi yoktur. Yargı kararları, yasaların yanlış yorum ve uygulamalarına karşı koruyucu bir önlemdir. Yargı bağımsızlığı bir yargıcın görevini yerine getirirken olayın siyasi yerindeliğini değil hukuksal olup olmadığını dikkate almasını sağlarken, aynı bağımsızlığın yürütme içerisinde yer alan bir

kısıtlanmasının zaten başkanın anayasal görevini gereği gibi yürütmesine engel teşkil edeceğini vurgulamıştır. bkz. **CUSHMAN**, ss., 328-334.

⁴⁸⁹ **EMANUEL**, s.124; Bu kararla başkanın yüksek düzey yürütme görevlileri dışında kalan görevlileri görevden alma yetkisinin Kongre tarafından sınırlandırılabilceği mahkemece kabul edilmiştir; ancak bu görevlilerin kimler olduğu konusundaki boşluk da Birleşik Devletler hukukunda doldurulmuş değildir. Kabine sekreterlerinin principal officer kavramına girdiğinde kuşku yoktur. Bunun yanında Yüksek mahkeme, Bağımsız savcının alt düzey yürütme görevlisi olduğuna bu davada karar vermiştir. Bu konuda genel bir kural belirleninceye kadar bundan sonrası için her somut olayda Yüksek Mahkemenin karar vermesi beklenecektir. **MASSEY**, ss., 200-201; **CUSHMAN**, ss., 317-319.

görevli için de olması gerektiği söylenemez. Bu kişilerin görevi, Başkanın izlediği politikalar doğrultusunda yasaları uygulamaktır⁴⁹⁰.

Başkanın, yürütme erki içerisinde görev yapan kamu personelini görevden alma yetkisi, bu kişilerin aynı zamanda Başkan tarafından yönlendirilmelerini ve denetlenmesini sağlayacaktır. Yargıçların, yine yargıçlar tarafından görevden alınması durumunda ise Anayasa m. III. de düzenlenmiş olan yargı yetkisinin yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi tehlikesi ortaya çıkmaktadır⁴⁹¹.

Güçler ayrılığı kuramının kabul edilmiş olduğu bir sistemde, federal yargının kendi üyelerini görevden almasına izin verilmesinde ortaya çıkan asıl sıkıntı, impeachment da dahil olmak üzere Anayasanın görevden alma yetkisini güçler arasında dağıtmış olması nedeniyle, böyle bir yöntemin benimsenmesinin Anayasanın kurmuş olduğu sisteme tamamen yabancı ve yeni bir yaklaşım olduğu görüşünden kaynaklanmaktadır⁴⁹². Tarih içerisinde bu çeşit uygulamalar, Kongre tarafından, çok nadir olarak da bizzat yargı tarafından gerçekleştirilmiştir⁴⁹³.

Aksi görüşlerin varlığını tekrar burada belirterek, ağırlıklı görüş olarak diyebiliriz ki: gerek kongre tarafından yapılacak düzenlemeler gerekse bu düzenlemeler doğrultusunda yargı tarafından oluşturulacak kurumlar, yargı bağımsızlığı ve güvencesini sağlamak amacıyla

⁴⁹⁰ Morrison kararına ağır eleştiriler yönelten Posner, Kararın formalist olduğunu belirterek "ironiye bakın ki bu karara karşı oy yazan Scalia Mahkemeye formalist bir yön veren kişidir" demektedir. Posner'in eleştirileri Independent Counsel Act-Bağımsız Savcı Atanmasına İlişkin Yasa-ı iptal etmeyen mahkemenin bu kararla siyasal sistemin içerisinde Bağımsız Savcı anomalisinin kalmasına izin vermiş olduğunu, yasanın bir gün Başkan'a karşı uygulanabileceği gerçeğinin mahkeme tarafından görülememiş olduğunu belirtmektedir. Bkz. **POSNER**, s., 220-225; Ayrıca bkz. **GERHARDT**, s.97.

⁴⁹¹ **GERHARDT**, s.97.

⁴⁹² Ancak hemen belirtelim ki bu yetki, gerek yasamanın kendi üyelerini görevden alabilmesi bakımından gerekse başkanın yürütme içerisinde görev yapan federal görevlileri görevden alabilmesi açısından yargı dışında kalan diğer iki erke tanınmıştır. Yasamayla ilgili olarak Anayasa açık bir düzenleme getirmiştir; ancak yürütmeyle ilgili bir düzenleme anayasada mevcut değildir. Bu bağlamda yargı eksentli bir denetim ve disiplin mekanizmasının sırf anayasada açıkça düzenlenmemiş olduğu gerekçesiyle reddedilmesi bizce de çok anlamlı görünmemektedir. Bkz. **MASSEY**, ss., 224-225.

⁴⁹³ **GERHARDT**, s.97

Anayasa tarafından federal yargıçlara verilmiş olan yaşam boyu göreve atanma ve kesintisiz ödenek gibi bir takım hakları zedelememek koşuluyla Anayasaya uygun olarak görülebilir⁴⁹⁴.

E. Federal Yargıçların Kongre Tarafından Oluşturulan Yargı Kurulları Tarafından Denetlenmesi ve Disipline Edilmesi ve Bu Bağlamda 1980 Tarihli “Yargı Görevlilerinin Maluliyeti Hakkında Yasa”nın Anayasallığı Tartışması

Kongre'nin, yargıçları denetlemek, disipline etmek ve zaman zaman da onları görevden uzaklaştırmak için çeşitli girişimleri olmuştur. Bütün bu girişimler, yargı içerisinde ortaya çıkan problemleri çözmek ve yargıçlarla ilgili idari sorunları halletmek üzere Kongre tarafından kurulmuş ve yine yargıçlardan oluşan bir kurul tarafından gerçekleştirilmektedir⁴⁹⁵.

Yirminci yüzyılın başlarına gelindiğinde, Amerikalı bazı hukukçular yargının işleyişindeki aksaklıkları gidermek ve yargısal işleyişi uyumlu hale getirmek için yargı reformu önermişlerdir. Bu reformların temelinde yargıçların idari bakımdan denetim ve disiplinlerini temin edecek kurumların oluşturulması düşünceleri⁴⁹⁶ yatmaktadır. Ne var ki federal yargının dışında kalan federe devlet mahkemeleri için bu girişimler 1970'li yılları bekleyecektir⁴⁹⁷.

Ancak federal yargının idari denetim ve disiplinin sağlanması için ilk girişim 1922 yılında yapılmış ve bu amaçla Judicial Conference of the United States⁴⁹⁸ kurulmuştur. Bu

⁴⁹⁴ GERHARDT, s.97

⁴⁹⁵ Kongre'in bu çabalarının yalnızca yargıçların denetlenmesi ve disipline edilmesiyle sınırlı olduğunu söylemek güçtür. Kongre'in yargıya müdahale etmek istemesinin altında sistem içerisinde yargının etkisini azaltma niyeti de yatmaktadır. Özellikle 1930'lu yıllarda Başkan Roosevelt döneminde Yüksek Mahkeme'yle Başkan arasındaki mücadeleler iyi bilinmektedir. Black, yargıya yönelik bu türlü budama hareketlerinin daha ilk yıllardan itibaren başladığını ve bu gün de devam etmekte olduğundan söz etmektedir. Gelecekte de bu saldırıların (ki o öyle nitelendirmektedir) süreceğini söylemektedir. Eğer bu saldırılar tam anlamıyla başarılı olsaydı bu gün Amerikan yargı sistemi önemli yaralar almış olacaktı Black'a göre. Bkz. BLACK, The people...s., 183 vd: GOTTON. s. 744

⁴⁹⁶ Dönemin tanınmış hukukçularından Roscoe Pound tarafından önerilmiştir. Bkz. WEST'S ENCYCLOPEDIA OF AMERICAN LAW. s., 279.

⁴⁹⁷ LIEBERMAN. s., 112.

⁴⁹⁸ 1920'lerde Başyargıç ve aynı zamanda bir hukuk profesörü olan William H. Taft bu kurulun oluşturulması gerektiği üzerinde durmuş ve onun da çabalarıyla Kongre tarafından 837 sayılı yasa ile 1922 yılında bu kurum

kurulun başkanlığını Başyargıç yapmaktadır. Kurul, Federal Temyiz Mahkemelerinin Başkanları, Birleşik Devletler Uluslararası Ticaret Mahkemesi Başkanı ve on üç circuit mahkemesinden birer üyeden oluşmuştur⁴⁹⁹.

Kurulun iki önemli görevi vardır. Yargının işleyişini iyileştirmek ve hızlandırmak amacıyla yapılacak reformlar⁵⁰⁰ için gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak ve bunun için komisyonlar kurmak; bu araştırmaların sonuçlarından Kongre'yi bilgilendirmek⁵⁰¹.

Bir diğer görevi; ki bizi burada ilgilendiren asıl budur, bölgesel yargı kurullarının (Judicial Councils) federal yargıçlar hakkında vermiş oldukları disiplin kararlarının itiraz mercii olmasıdır. Bu kurulların federal yargıçlar üzerine verdikleri disiplin kararlarının Anayasayla

oluşturulmuştur. Daha sonra 1948 ve en son da 1988 tarihli yasalarla kurulun görevleriyle ilgili değişiklikler yapılmış ve kurul daha etkin bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Bkz. **WEST'S ENCYCLOPEDIA OF AMERICAN LAW**, s., 279; Ayrıca bkz. **CARP**, Robert A.-**STIDHAM**, Ronald, *Judicial Process in America*, Washington D.C. 1990.

⁴⁹⁹ Kurulun Başyargıç tarafından yılda en az bir kez toplantıya çağırılması gerekmektedir; ancak 1949'dan bu yana Kurul ilk baharda ve son baharda olmak üzere yılda iki kez mutlak olarak toplanmaktadır. Bu kurulda yargıç olmayan kimse bulunmamaktadır ancak kurulun, belirli bir konu üzerine inceleme ve araştırma yapmak üzere oluşturduğu komisyonlarda şimdiye kadar iki yüz kırk sekiz federal yargıç dışında bir çok hukukçu öğretim üyesi avukat ve federe devletlerin yüksek mahkeme üye ve başkanları hizmet etmiştir. bkz. **PATRICIA**, G., *Barnes, Desk Reference on American Courts*, Washington D.C. 1999, s., 33.

⁵⁰⁰ Bu kurula yardımcı olmak üzere Kongre tarafından 1967 yılında yaratılmış olan bir başka kurum da "Federal Judicial Center"dır. Bu kurulun kuruluş amacı daha çok hukukçu yetiştirme ve eğitim olmaktadır. Özellikle mukayeseli hukuk çalışmalarının yapılabilmesi için gerekli kaynakları ayırmak ve yurt dışına eğitim amaçlı hukukçu göndermek bu kurumun görevidir. Bu kurulun üyeleri Başyargıç ve Judicial Conference tarafından seçilmektedir. **PATRICIA**, s., 34; **LIEBERMAN**, s.,85.

⁵⁰¹ Kurulun çalışmalarına yardımcı olmak üzere Kongre tarafından bir yasayla yaratılmış olan bir başka kurum da "Administrative office of the United States Courts"tır. Judicial Conference ayrıca bu kurulun denetim ve idaresini de yapmaktadır. Bu kurulun başkanlığını da Başyargıç yapmaktadır. bkz. **LIEBERMAN**, ss.,85-86 ve 112; **PATRICIA**, s.,33; ayrıca 1988 yılında yapılan değişikliğe göre başyargıcın istemesi durumunda, Attorney General'in federal mahkemeleri ilgilendiren bir konu hakkında kurula rapor vermesi gerekmektedir. Bu rapor, yine bu yasaya göre, Birleşik Devletler'in taraf olduğu bir davaya ilişkin ise Kurulun ayrı bir oturumla görüşülmesi gerekmektedir. bkz. **ENCYCLOPEDIA**, s., 280-281.

bağdaşıp bağdaşmayacağı konusunda ileri sürülen görüşleri ve Yüksek Mahkeme'nin konuya yaklaşımını inceleyelim.

Bu kurulların anayasaya olup olmadığı tartışmalıdır. İlk olarak, bu kurulun dava dosyalarını incelemesi ve yargıçların mesleki yeterliliklerini idari bir konu olarak denetlemesi anayasaya uygun mudur? İkincisi kurulun, federal yargıçlar hakkında, yargıç sıfatıyla bağdaşmayan belirli bir davranıştan (judicial misconduct) dolayı soruşturma başlatabilmesi, disiplin cezası uygulayabilmesi veya yargıcın impeachment yoluyla görevden uzaklaştırılması için kongreye öneri götürmesi anayasaya uygun mudur⁵⁰²?

Yukarıda da söylediğimiz gibi, bu soruların yanıtı her görüş açısından farklı olarak verilmektedir. Bu görüşleri ve gerekçelerini burada tekrar etmeyeceğiz. Ancak burada, birleşik Devletler uygulaması bakımından çok önemli bir yere sahip olan Chandler davasının üzerinde duracağız.

1. Chandler Davası ve Amerikan uygulamasındaki Önemi

Yargının, kendi üyelerini denetlemesi ve disiplin cezası uygulayabilmesi ile ilgili olarak başlatılan tartışmalar yüksek Mahkeme'nin önüne Chandler v. Judicial Council of the Tenth Circuit davası ile gelmiştir⁵⁰³. Onuncu Bölge Yargı Kurulu (the Judicial Council of the Tenth Circuit), 1948 tarihli yasaya dayanarak, Oklohoma Batı Bölgesi Başyargıcı Stephen Chandler hakkında soruşturma başlatmış ve görevlerini yerine getirmekte yetersiz kaldığı sonucuna vararak, Chandler'in görev yaptığı mahkemede derdest davalar üzerine herhangi bir işlem yapmamasına, Chandler'in bakmakta olduğu davaların diğer bölge mahkemeleri yargıçlarına dağıtılmasına ve yeni bir karara kadar o mahkemeye dava gönderilmemesine karar vermiştir. Chandler, bu karara Yüksek Mahkeme'de itiraz etmiş; ancak Yüksek Mahkeme vermiş olduğu kararda, Kurul tarafından verilen kararın tamamen geçici bir ara karar niteliğinde olduğunu, 10. Kurulun ivedilik gerektiren idari konularda karar verme yetkisine sahip bulunduğunu gerekçe göstererek Chandler'in itirazını reddetmiştir. 10. Kurul yaptığı görüşme sonunda, yargıç Chandler'in bakmakta olduğu bazı davalara devam edebileceğine karar vermiştir. Bu

⁵⁰² GERHARDT, s.98

⁵⁰³ bkz. BERGER, s124'deki 11 nolu dipnot.

karar üzerine yargıç Chandler yeniden Yüksek Mahkeme'ye başvuracaktır. Bu başvuru üzerine Yüksek Mahkeme, Yargıcın bakabileceği davaların tamamından alıkonulmamış olduğunu, bu davalara bakmaya devam edebileceğini; dolayısıyla da kurulun vermiş olduğu kararın bozmayı gerektirmediğine karar verecektir⁵⁰⁴.

Karara karşı oy yazan yargıçlar, Black ve Douglas, karşı oy yazılarında, Anayasa'nın Kongre'ye bir federal yargıcın göreve uygun olup olmadığının denetiminde, yargıcın görevinden geçici olarak bile olsa mahrum edilmesi durumunda impeachment'la sınırlı bir yetkiyi tanıdığı olduğunu belirtmişlerdir. Yargıç Black ve Douglas, tam bir yargı bağımsızlığının sağlanabilmesi için, her bir federal yargıcın kovuşturulabilmesi ve görevden uzaklaştırılabilmesi için impeachment yargılamasının istisnai ve tek bir yol olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğunu ileri sürmüşler; ancak bu savlarına fazlaca bir destek bulamamışlardır⁵⁰⁵.

Karara muhalefet eden yargıçlar, yargı kurullarına yargıçların denetimi ve disipline edilmeleri konusunda verilen geniş yetkilerle Anayasanın yargıçların görevden alınmaları konusunda impeachment yargılamasını tek yol olarak bırakmış olmasının bağdaşmasının mümkün olmayacağını ileri sürmektedirler. Kuşkusuz yargı kurulları, bir yargıcın hastalanması ya da görevine devam etmesini engelleyen başka bir nedenden dolayı, o yargıca düşen dosya yükünü azaltabilirler ve başka mahkemelere dağıtabilirler. Gerek İngiltere'de gerekse Birleşik Devletler'de, *Common Law*'a göre, Yargıçlar denetimlerinde bulunan mahkemelerin yargıçları hakkında idari kararlar verebilmekteydiler. Ancak Anayasayı hazırlayanların böyle bir niyetleri olup olmadığı konusunda bir şey söylemek pek de mümkün değildir. Burada mantıksal olarak varılacak sonuç, bir yargıcın görevine devam etmesini engelleyecek ya da yavaşlatacak dış bir engel, hangi bir sağlık nedeni, örneğin yargıcın kalp krizi geçirmesi durumunda, mahkemenin bağlı bulunduğu yargı kurulu, yargıcın bakmakta olduğu dava dosyalarını başka bir mahkemeye en azından geçici olarak verebilmesidir. Chandler olayında da benzeri bir durum olduğu kabul edilmiş ve Yargıç Chandler'ın biriken dosyalarını sonuçlandırmaktaki acziyetinden dolayı Yargı Kurulu harekete geçmiş ve bu dosyaları başka

⁵⁰⁴ GERHARDT, s.98

mahkemelere göndermiştir⁵⁰⁶. Nitekim Başkanın da hastalık vb durumlardan dolayı görevi yerine getiremeyecek duruma düşmesi halinde Anayasa, yerine açıkça Başkan Yardımcısının geçeceği söz etmektedir. Bu durum bir impeachment nedeni olarak görülmemiş ve ayrıca düzenlenmiştir⁵⁰⁷.

1790 tarihli Bribery Act'la Chandler davası arasında yakın bir ilişki olmakla birlikte büyük bir farklılık da vardır. Her iki durumda da tartışılan nokta, bir federal yargıcın resmi olarak görevden alınmasıdır. Bribery Act, yukarıda da açıkladığımız gibi rüşvet suçundan mahkum olan bir yargıcın kendiliğinden görevden el çekmiş sayılacağını düzenlemekteydi⁵⁰⁸. Chandler davasında verilen kararda ise böyle bir durum söz konusu değildir. Burada bir yargıcın geçici olarak fiilen göreve devam edememesi söz konusu olmaktadır⁵⁰⁹. Yargıcın dava ve uyuşmazlıklar hakkında karar verme yetkisini sürekli biçimde kaybetmesi ve maaş ve emeklilik gibi özlük haklarından yoksun bırakılması ancak impeachment yargılaması sonunda verilecek bir kararla resmi olarak görevden uzaklaştırılmasıyla mümkündür.

Hastalık ya da iş yükünden dolayı dosyaların başka mahkemelere gönderilmesi geçici bir durumdur ve yargıcın impeachment yargılaması sonunda verilen mahkumiyet ve görevden uzaklaştırma kararından tamamen farklıdır. Yargı kurullarının vereceği hiçbir idari karar yargıcı ünvanından ve özlük haklarından yoksun bırakmayacağı gibi onu yargısal görevinden kalıcı bir şekilde uzaklaştıramaz. Bununla birlikte Chandler davasında olduğu gibi kurul tarafından verilecek idari kararların yol açacağı sonuçlar bakımından impeachment kararıyla yargıcın görevden uzaklaştırılması durumu arasında açık ve kesin bir sınır çizmenin zorluğu da ifade edilmektedir. Burada görünen sınırın bu kurulların vereceği kararların yargıcı özlük

⁵⁰⁵GERHARDT, s.98; BERGER, s.,124.

⁵⁰⁶GERHARDT, s.99.

⁵⁰⁷ Konu II. Bölümde ele alınmıştır.

⁵⁰⁸BERGER, s.,150.

⁵⁰⁹ Nitekim 1980 yılında Kongre bu alanda ciddi düzenlemeler yapmış ve federal yargıçlar hakkındaki şikayetleri incelemek ve değerlendirmek üzere bir Başyargıcın başkanlığında bir sürekli bir komisyon kurulmasına karar vermiştir.bkz. GOTTON, Martha V., Congress and The Nation: A Review of Government and Politics. Congressional Quarterly 1977-1980, Washington D.C. 1981, vol.5, s.,744.

haklarından yoksun bırakamayacağını ve yargısal görevinden ancak geçici olarak uzak tutabileceğini söylemekle yetinelim⁵¹⁰.

Anayasayı hazırlayanlar yargı bağımsızlığının sağlanabilmesi için yargının diğer erkler karşısında bağımsız olması gerektiği üzerinde durmuşlar; ancak yargıçların birbirlerine karşı da bağımsız olmalarının yargı bağımsızlığının tam olarak sağlanabilmesi için aynı derecede önem taşıdığına değinmemişlerdir. Bir görüşe göre yargı kurullarının yargıçlar üzerinde böyle bir idari tasarruf yetkisinin bulunması, yargı bağımsızlığını belki ortadan kaldırmaz, ama kesinlikle zedeler; zira yargıçlar kendilerini sürekli bir görevden alınma ya da en azından geçici olarak da olsa yargısal yetkisinden yoksun bırakılma tehdidi altında hissederler. Bu durum ise bir yargıcın sağlıklı olarak karar vermesine engeldir.

Temyiz mahkemelerinin bir alt derece mahkemesinin kararlarını denetlemesinin ise yargı kurulunun bir mahkeme yargıcının göreve liyakati olup olmadığına karar vermesi durumundan tamamen farklı olduğu belirtilmektedir. Temyiz mahkemesinin yaptığı iş, yasalar çerçevesinde bir mahkemenin kararının yerinde olup olmadığına denetimdir. Fakat bir üst mahkemeye ya da kurula bir yargıcı görevden alma yetkisinin tanınması kaçınılmaz biçimde bir alt derece mahkemesi yargıcını, kişisel ve mesleki açılardan değerlendirme ve mesleğe uygun bulmama olanağını verir. Bu görüş azınlıkta kalmıştır. Çoğunluk ise yargı kurullarının sahip oldukları idari denetleme ve düzenleme yetkilerinin yargı bağımsızlığına zarar vermeyeceği görüşündedir⁵¹¹.

Sonuç olarak, Chandler olayında Tenth Circuit Yargı Kurulu tarafından yapılan idari işlem ve verilen karar, siyasal bir uyuşmazlık ya da kişisel bir kin ve nefretin sonucunda verilmiş değildir; bölgede görev yapan diğer yargıçlara da böyle bir disiplin cezasının bu nedenlerle verilebileceğine dair hiçbir sinyal göndermemektedir; bu yüzden bu karar Anayasaya uygundur. Kurulun davranışı, yeri geldiğinde, yargıyı hızlandırmak ve

⁵¹⁰ GERHARDT, s.99; 1801 yılında çıkarılan bir yasayla görevlerini hastalık vs gibi nedenlerle gereği gibi yerine getiremeyen yargıçların yerine bölge mahkemesi-circuit court-yargıçları tarafından yeni bir yargıç atanacağı hükme bağlanmıştı. Ancak bu yasa fazla yaşayamamış, 1802 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.bkz.BERGER, s.,183.

⁵¹¹ GERHARDT, s.99.

etkinleştirmek için mahkemelerin iş yüklerinin azaltılabileceğini ve zorunlu bazı önlemlerin, yargıçlar istemeseler bile alınabileceğini göstermiştir⁵¹².

2. 1980 Tarihli Yargı Görevlilerinin Maluliyeti Hakkında Yasa-The Judicial Disability Act of 1980

Chandler davasında yargı kurulunun yapmış olduğu işlemin dayanağı olan 1948 tarihli yasa, yargı kurullarına, hastalık veya yargıcın olağandışı yavaş çalışması gibi konulara ilişkin olarak yargıç hakkında idari işlem yapma yetkisini tanımaktaydı.

1980 tarihli The Judicial Councils Reform and Judicial Conduct and Disability Act'la Kongre, yargı kurullarının yetkisini genişletmiş ve bu kurullara, federal bölge ve circuit yargıçları hakkında yargısal görevlerini de kapsayacak biçimde soruşturma açma ve bu soruşturmanın sonunda, yargıcı görevden uzaklaştırma dışında uygun gördüğü disiplin cezasını verme yetkisini tanımıştır⁵¹³.

Yasaya göre bir federal yargıç hakkında herhangi bir şikayet dilekçesi alındığında (bu dilekçe yargıcın görev yaptığı yerdeki temyiz mahkemesine verilir) bu şikayetin soruşturmaya değer olup olmadığı özel bir komisyon tarafından incelenir, daha sonra eğer komisyon şikayeti ciddi bulursa konuyu yargı kuruluna iletir ve bu kurul, gerekli soruşturmayı yaptıktan sonra yargıç hakkında görevden uzaklaştırma cezası dışında, uyarı, kınama ve geçici olarak görevden uzaklaştırma kararı verebilir ve yargıcın bakmakta olduğu dosyaları başka bir mahkemeye gönderebilir⁵¹⁴.

Yargı kurulu, yaptığı soruşturma ve incelemenin sonucunda yargıcın işlemiş olduğu suçun veya yapmış olduğu hareketin görevden alınmasını gerektirecek önemde görürse dosyayı, görevi yaptığı inceleme ve soruşturmanın sonucunda konuyu Temsilciler Meclisi'ne

⁵¹² Berger, yargı bağımsızlığının mutlak bir değer olarak algılanmasının yaşamın gerçeklerine uymadığını söylemektedir. Anayasa'yı hazırlayanların da mutlakçı (absolutist) olma eğilimlerini belirten berger terklerin bağımsızlıklarının sınırları olması gerektiğini; bu bağlamda yargının da bu sınırlamalara tabi olduğunu ve dolayısıyla da yargıçların da hukukun üstünde görülemeyeceğini vurgulayan bir çok hukukçu ve siyaset adamının sözlerinden alıntılar yaparak açıklamaktadır. bkz. BERGER, s., 192 ve aynı sayfadaki dipnotlar.

⁵¹³ GOTTON, s.,744.

⁵¹⁴ GOTTON, s.,744.

rapor etmek olan Birleşik Devletler Yargı Konseyi'ne (Judicial Conference of the United States) gönderir⁵¹⁵.

Bu yasanın anayasaya aykırı olup olmadığı tartışması gündeme gelmiştir. Ancak bugün bu tartışmaların giderek azaldığını söyleyebiliriz. Bu gün artık yargıçlar hakkında yargı eksenli bir disiplin mekanizmasının bulunmasının gerektiğine inanç artmıştır. Bu yasanın güçler ayrılığı kuramı bakımından da bir değerlendirmeye tabi tutulamayacağı belirtilmektedir. Dahası yasa federal yargıçların impeachment dışında başka bir yöntemle görevden alınmasını da öngörmüş değildir. Anayasa ise yargı eksenli bir disiplin mekanizmasını yasaklamamış; bu yargıçların iyi hal koşuluyla –during good behaviour- yaşam boyu görevde kalmak üzere atanacaklarından, bu koşulun ortadan kalkması durumunda, Birleşik Devletlerin federal görevlileri olarak impeachment yöntemiyle görevden alınabileceklerinden söz etmiş; fakat bu yargıçların impeachment nedeni kabul edilebilecek önemde olmayan uygunsuz davranışlarından(judicial misconduct: yargıç sıfatıyla bağdaşmayan davranış) dolayı yine yargı içerisinde disipline edilmeleri konusunda da bir yasaklama getirmiş değildir. Anayasayı hazırlayanların, *scire facias* yargı eksenli bir görevden alma yöntemini reddedip etmedikleri konusundaki bilgi eksikliği, Anayasanın her iki yönde yorumlanmasına açık kapı bırakmış ve bu ikircikli durum Kongre'yi, yargı eksekli bir disiplin ve görevden alma kurumu oluşturma konusunda kuşkuya ve kararsızlığa sevk etmiştir⁵¹⁶.

Bu gün, yasanın anayasallığı tartışması yapılırken pratik gerekler ve yasanın işlevsel yönleri üzerinde durulmaktadır. Günümüzde, kamu personeliinde aranan nitelikler, bu niteliklerin denetlenmesindeki güçlükler, yargının giderek artan gereksinimlerine ve genişleyen kadrosuna karşı yasamanın denetim olanağının azalması ve yargı ile ilgili etik ve ahlaki düşüncelerden kaynaklanan kamusal duyarlılık, yargı eksenli bir denetim ve disiplin mekanizmasının olması gerektiği yönündeki, "işlevsel çözümlenme"(functional analysis)⁵¹⁷

⁵¹⁵GOTTON, s..745; GERHARDT, s. 100.

⁵¹⁶ GERHARDT, s. 101.

⁵¹⁷ Sosyoloji ve antropoloji bilimlerinde sıkça başvurulan bu yorum metodunun siyaset bilimine de girmesi çok eskiye dayanmamaktadır. Bu yöntemin siyaset biliminde kullanılması yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra olmuştur. Fonksiyonel analiz yönteminin üç çeşidinin bulunduğu belirtilmektedir. Bunlardan birincisi eclectic

olarak ifade edilen bu görüşü geçmişte olduğundan daha güçlü kılmaktadır. İşlevsel çözümlene ya da fonksiyonel analiz diyebileceğimiz bu görüş Kongre'ye, Yüksek Mahkemenin kararlarında, erkler arasında dengeyi kurabilmek için kullandığı bir ölçüt olan "dengeleme testi"(balancing test) sınırları içerisinde yargı eksenli bir disiplin ve denetim mekanizması oluşturma yetkisini tanımaktadır⁵¹⁸.

Bu test ışığında Kongre tarafından oluşturulacak yargısal denetim kurumu (judicial self-regulation) yargının anayasal işlevini gereği gibi yerine getirmesine her hangi bir zarar vermemesi gerektiği gibi aynı zamanda da yargısal bütünlüğün (judicial integrity: ya da yargısal uyum) sağlanması gibi Kongre tarafından korunması gereken bazı değerleri de tehlikeye atmaması gerekmektedir. Böylece bu yasanın anayasallığı iki temele bağlı

functionalism-seçimli fonksiyonel analiz, diğeri empirical functionalism-ampirik (deneysel) fonksiyonel analiz ve sonucusu da structural functional analysis- yapısal fonksiyonel analizdir. Seçimli fonksiyonel analiz yönteminde analiz edilecek kurum, ideoloji, siyasi parti ya da grupların toplum içerisinde yapmış oldukları işlevleri dikkate alınarak bir sonuca ulaşılmaktadır. Öyle ki, sözkonusu kurumun, birbirlerine eşit işlevlerinin toplum içerisinde görmüş olduğu fonksiyona katkısı ve ölçüsü doğrultusunda bir inceleme yapılmaktadır. Bu yöntemin, fonksiyonel analiz yöntemleri arasında en yaygını ancak en az geliştirilmiş çeşidi olduğu belirtilmektedir. Ampirik fonksiyonalizm yöntemi ise, seçimli analiz yönteminin tersine, birbirine eşit sayılan işlevlerin arasından bir seçim yapılmasıyla değil, bu işlevler arasından en etkin olanı üzerinde bir değerlendirme yapılması esası doğrultusunda yapılan bir değerlendirmedir. Her toplumda bireylerin karşılanması gereken talepleri arasında bir derecelendirme sözkonusudur. Ampirik analize göre, bu talepleri karşıladığı ölçüde fonksiyonlar icra edilirler. Üçüncü bir fonksiyonel analiz yöntemi ise, yapısal fonksiyonel analiz olarak anılan yöntemdir. Bu yöntemle analiz edilecek sistemin bütünü dikkate alınmaktadır. Sistem bir bütün olarak görülmekte ve bu sisteminin işleyişini ve sürmesini sağlayan fonksiyon belirlenmektedir. Böylece bu yöntemi savunanlar, bilimsel bir siyasal sistem kuramı yaratmak istemektedirler. Ampirik analiz yönteminin, yapısal analiz yöntemine göre daha az aşırı bir yol olduğu belirtilmekte ve siyaset bilimi için fonksiyonel araştırma yöntemlerini zenginleştirdiği ifade edilmektedir. Bu konuda bkz. **FLANIGAN**. William-**FOGELMAN**, Edwin, Functional Analysis, in: **CHARLESWOOD**. James C.. Contemporary Political Analysis. NY-London 1967, ss., 72-85; **ISAAC**. Alan C., Scope and Methods of Political Science- An Introduction to The Methodology of Political Inquiry, forth edition. California 1985. ss., 273-287; **HAYES**, Louis D.-**HEDLUND**. Ronald D.. The Conduct of Political Inquiry- Behavioral Political Analysis, New Jersey 1970, ss., 248-255.

⁵¹⁸ Bu testin esasları konusunda bkz. **LIEBERMAN**. s.,63-64; **GUNTHER-SULLIVAN**,s., 1031 vd.;Ayrıca Türkçe olarak ayrıntılı bir çalışma için bkz. **GÜRAN**, s.,96 vd.

bulunmaktadır: Birincisi, Her bir federal yargıcı da göz önüne alarak, yasanın ve oluşturacağı kurumun yargı bağımsızlığı için ciddi bir tehdit oluşturup oluşturmadığına, ikincisi ise, yargı erkini diğer erkler aleyhine güçlendirip güçlendirmedicine bakılacaktır. Bu ikinci esas yukarda belirttiğimiz gibi balancing test çerçevesinde değerlendirilecektir⁵¹⁹.

Yasaya yöneltilen önemli bir eleştiri de, yasanın, yargıçların birbirlerinin mesleki ve kişisel yeterliliklerini olası değerlendirme tehlikesi, bir yargılamada tarafların haklarının tam olarak korunabilmesi için yargıcın hiçbir etkiye maruz kalmaksızın karar verebilme yeteneğini olumsuz etkileyeceğidir. Bu görüşün iki nedenden dolayı yersiz olduğu belirtilmiştir. İlk olarak, yasanın kurula vermiş olduğu bir yargıcı geçici olarak görevden uzaklaştırma yetkisi, işlevsel bakımdan Anayasayı hazırlayanların görevden uzaklaştırmadan anladıklarıyla aynı anlama gelmemektedir⁵²⁰.

Yasayı eleştirenler, "görevden uzaklaştırma" deyiminin lafzi yorumundan hareketle, fonksiyonel çözümlene yöntemini kullanarak bir yargıcı her ne biçimde olursa olsun görevini yerine getirmekten alıkoymanın Anayasanın impeachment maddesini dolanmak anlamına geleceğini, Anayasaya göre bir federal yargıcı görevden uzaklaştırmanın ancak impeachment yargılaması sonucunda verilecek bir kararla mümkün olabileceğini vurgulamaktadırlar⁵²¹. Bu eleştiriye karşı, lafzi yorum yöntemi, ihlal edilmemiş bir takım anayasal değerleri dikkate alırken işlevsel yorum metodu ise bu değerlere karşı mevcut ve potansiyel bir tehdit oluşturan hükümet uygulamalarının dengelenmesine yardım etmektedir şeklinde yanıt verilmektedir. Lafzi yorum yapanlar, Anayasayı hazırlayanların, impeachment dışında herhangi bir yargısal disiplin ve görevden uzaklaştırma mekanizması öngörmemek suretiyle yargı bağımsızlığı değerini en yüksek noktaya ulaştırmak istediklerini belirtmektedirler.

⁵¹⁹ GERHARDT, s. 101.

⁵²⁰ BERGER, s., 186.

⁵²¹ Philip Kurland, Anayasanın impeachment hükümünün çok açık olduğunu, bu madde karşısında alternatif bir görevden alma mekanizmasını uygulamaya koyan bir yasanın anayasal olamayacağını belirtmektedir. Ancak bu görüş, Birleşik Devletlerde azınlıktadır. Baskın görüş ise alternatif bir disiplin mekanizmasının (elbette ki yargıçlardan oluşacak bir kurulun bu görevi yürütmesi koşuluyla) pratik gereklere uygun olduğu gibi yargı bağımsızlığına da daha çok hizmet edeceği yönündedir. Bkz. KURLAND, s., 132. ; BERGER, s., 192deki dipnotlar.

Bu eleştiriye karşı yasayı savunanlar, yasanın impeachment kapsamındaki bir suçtan dolayı yargıcın kovuşturularak görevine son verilmesini öngören bir düzenleme getirmediğini, yasanın impeachment kapsamına girmeyen fakat yargıcılık mesleği ile de bağdaşmayan davranışlardan dolayı federal yargıçlara uygulanacak disiplin cezalarını ve bu denetim ve cezalandırma sürecinin nasıl işleyeceğini düzenlemiş olduğunu, dolayısıyla da Anayasanın yalnızca impeachment kapsamına giren suçlardan dolayı bir yargıcın görevden alınabileceğini öngörmüş olmasının böyle bir düzenlemeyi yapmaya engel teşkil etmeyeceğini, Kongre'nin zaten yasada görevden uzaklaştırma cezasını hariç tutarak Anayasanın impeachment maddesini bu amaçla dikkate almış olduğunu ileri sürmektedirler⁵²².

Yasaya yöneltilen bir diğer eleştiri de, yasanın, baş yargıçlara ve yargı kurullarına vermiş olduğu diğer federal yargıçları denetleme ve gerektiğinde cezalandırma yetkisinin yargı bağımsızlığını yaralayacak biçimde kullanılması olasılığının bulunmasıdır. Zira yargı bağımsızlığı, yargıçların yalnızca yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsızlığı anlamına gelmez; aynı zamanda yargıçların diğer yargıçlara ve yargı içerisindeki kurumlara karşı da bağımsız olmaları anlamına gelir⁵²³. Bu görüşte olanlar, ayrıca bu yetkilerin Kongre tarafından sağlanmak istenen yargı bütünlüğünün korunmasında bu yetkileri elinde tutan yargıçlara ne kadar güvenilebileceği üzerinde durmaktadırlar. Bu yazarlara göre yargıçları denetlemek ve gerektiğinde görevden almak yasama organına Anayasa tarafından verilmiş bir yetki olduğu kadar bir görevdir de.

Şu halde yasaya iki yönlü bir eleştiri getirilmiş olmaktadır. Birinci tehlike yargı bağımsızlığına yönelik olup, federal yargıçlar yargısal görevlerini yerine getirirken kendilerini tam olarak bağımsız hissetmelidirler. Anayasa, bu durumu sağlamak için yargıçların cezalandırılmalarını işlemesi oldukça zor olan bir prosedüre (impeachment) bağlı kılmıştır. Bu yasanın getirmiş olduğu disiplin ve cezalandırma sistemi içerisinde yargıçların kendilerini bağımsız hissetmeleri mümkün olmayacaktır. İkinci tehlike ise Kongre tarafından tüm ülkede sağlanması gereken adalet ve yargı bütünlüğüne (judicial integrity) yöneliktir. Yargı kurullarının bir takım yargıçlara karşı yumuşak bir tavır takınmaları ve böylece bu yargıçların

⁵²² GERHARDT, s. 101.

işlemiş oldukları suçların cezasız kalması söz konusu olabilecektir. Bütün bu eleştirilere karşı denilmiştir ki, bu yasaya dayalı olarak ortaya çıkan uygulamaya bakıldığında yargıya yönelen bütün bu tehdit ve tehlikeler aslında birer varsayım olmaktan öteye geçememiştir.

Söz konusu ikinci tehlikeye gelince, bir kere görevden alınmayı gerektiren bir suç işlemiş olan yargıç hakkında yargı kurulunun Kongre'yi haberdar etmemesi her hangi bir tehlike yaratmaz; çünkü bu yasa olmadan yargıçlar ve diğer federal görevliler hakkında Kongre'ye ihbar ve şikayetler nasıl ulaşıyor idiyse, bu yasa yürürlükteyken de aynı şikayet ve ihbarlar Kongre'ye ulaşabilir ve Kongre, her hangi bir yargı kurulu raporu olmamasına rağmen ilgili federal görevli hakkında impeachment için harekete geçebilir⁵²⁴.

Yani bu yasa, Kongre'nin impeachment yargılamasına her hangi bir kısıtlama getirmiş değildir. Ayrıca Anayasa, impeachment soruşturması ve yargılaması boyunca bütün araştırma ve incelemeleri Temsilciler Meclisi'nin tek başına yapacağı yönünde bir kayıt da getirmiş değildir. Bu yasa, Independent Counsel Act gibi impeachment yargılaması için bir ön koşul getirmemiş sadece bir ön hazırlık ve rapor mekanizması oluşturmuştur⁵²⁵. Simpson'ın belirttiği gibi yargı bağımsızlığından vazgeçilemez; ancak bu durum, ruhsal olarak, ahlaken veya anayasal olarak bu mesleğe yakışmayan kişileri yargıç olarak görevde tutmayı da zorunlu kılamaz⁵²⁶.

⁵²³ GLICK, Henry R., Courts in American Politics-Readings and Introductory Essays. New York 1990, s.. 29.

⁵²⁴ GOTTON, s.,745; GERHARDT, s. 102.

⁵²⁵ GERHARDT, s. 102; Independent Counsel Act konusunda bkz. Birinci Bölüm III. Başlık

⁵²⁶ SIMPSON, s.. 73.

SONUÇ

İnsan beyninden doğmuş bir rejimin kaynağını oluşturan 1787 ABD Anayasasının en çarpıcı yönü, iktidarı sınırlandırmak için onu adeta parçalara ayırmasının yanında, parçaların da birleşmesini önleyecek birçok enstrümanı yaratmış olmasıdır. Bu enstrümanlar arasında, federalizm olarak anılan bölünmüşlüğü, insan beyninden doğanlar arasında değil de, pratik olguların zorlamasından ortaya çıkanlar arasında kabul etsek de; güçler ayrılığı sistemini ve bu sistemin hem hakemi hem de müfettişi konumundaki denetim ve denge (check and balance) ilkelerini Anayasayı hazırlayanların kurguladığını söylemek yanlış olmaz. Anayasayı hazırlayanların, anayasal kurumların birçoğunu icat etmiş olduklarını söylemek tarihi inkar etmek olursa da, yeni bir sistem yaratmış oldukları tarihsel bir gerçektir.

Tarih boyunca iktidarı sınırlandırmak için, onu bölmek gerektiği konusunda birçok fikir ileri sürülmüşse de hiçbiri, iktidarın sınırlandırılmadığı yerde özgürlüğün de olamayacağını belirten Montesquieu'nunki kadar berrak olmamıştır. Yabancı bir egemene karşı sivil itaatsizlik kadar bile etkinliği olmayan, Hobbes'un doğal yasalarla yalancıkdan bağladığı iktidar düşüncesinin Amerikan Anayasasını hazırlayanlara ne kadar uzak olduğunun kanıtı yine 1787 Anayasasının kendisidir.

İktidara güvenmeyen, iktidarla bireyin menfaatlerinin sürekli çatışacağına inanan Amerikalılar, iktidarın yetkilerini kötüye kullanmasını engellemek için önce onu yasama, yürütme ve yargı erkleri olarak bölmüşler sonra da bu erkleri, birbirlerine karşı birer denetim ve sınırlandırma aracı yapmışlardır. İşte bu bölünmüşlük, bireyin haklarının en önemli güvencelerinden birisi olmuştur.

Anayasada, erklerin birbirlerini nasıl denetleyecekleri ve dengenin nasıl sağlanacağı konusunda temel enstrümanlar belirtilmiştir. Bu denetim mekanizmaları içerisinde impeachment-siyasal suçlandırma kurumu, Anayasanın ruhundan çıkarılan anayasa yargısından daha eski bir denetim mekanizmasıdır. Anayasa yargısının kökü -pratik olarak- 1803 yılına dayanırken, siyasal suçlandırma kurumunun kökü on dördüncü yüzyılın dahi gerilerine gitmektedir. Bu nedenle de bu kurum 1787 Anayasasının ilk metninde açıkça düzenlenmişti.

İngiltere'de ilk önceleri, Kralın siyasal iktidarını sınırlandırmak için bir araç olarak kullanılan impeachment, daha sonraları yasamanın elinde yürütme ve yargının yolsuzluklarına karşı etkin bir denetim mekanizması haline dönüşmüştür. İngiliz impeachment pratiğinde mevcut olan, yasamanın sınırsız denebilecek suçlandırma olanakları ve suçlandırma sonucunda uygulanabilecek ceza türleri, Amerikan Anayasasını hazırlayanlarca benimsenmemiştir. On yedinci yüzyılda impeachment, bu yetki olmadan zayıf ve etkisiz kalabilecek Parlamento tarafından, yetkisini kötüye kullanan veya yolsuzluk yapan yürütmenin ve yargının yüksek düzeyli görevlilerine (Kral hariç) karşı son derece tehditkar bir silah olarak kullanılmıştır. On sekizinci yüz yılda Amerikan kolonilerinde de bu kurum, Anavatanda olduğu gibi kullanılmıştır.

Amerikan anayasal sisteminde, güçler ayrılığını ve erkler arası denge ve eşitlik prensibinin impeachment yetkisinin tanınmasıyla yasama lehine bozulmuş olduğu söylenebilir. Ancak burada hemen belirtelim ki, iktidarın sınırlandırılması ve kurumların işlemlerinin mutlaka başka bir kurum tarafından denetlenmesinin önemli bir istisnasını da siyasal suçlandırma kurumu oluşturmaktadır. Zira siyasal suçlandırma kararlarına karşı yargı yolu kapatılmıştır. Impeachment kararlarının yargısal denetime kapalı olduğunun Anayasada açıkça belli edilmemiş olmasına rağmen bu kararın Yüksek Mahkeme tarafından verilmiş olması, bizi Amerikalılarda Kongreye güvenin esas olduğu sonucuna götürür.

İngilterede, parlamenter rejimin ve bu rejiminin en önemli unsurlarından biri olan siyasal sorumluluk ilkesinin ortaya çıkmasında, siyasal suçlandırma kurumunun etkisi büyüktür. Gerçekten de on dokuzuncu yüzyıla kadar, bir cezai sorumluluk mekanizması olan impeachment, bu yüzyıldan itibaren yerini siyasal sorumluluk mekanizmasına bırakmıştır. İngiltere'de gerçekleşen bu dönüşümün, Amerika'da gerçekleşmemesinin en başta gelen nedenleri şöyle açıklanabilir:

İlk olarak, Amerikan Anayasasının hazırlandığı ve kabul edildiği dönemde İngiltere'de henüz parlamenter rejim oluşum aşamasındaydı ve impeachment bir siyasal sorumluluk mekanizması değildi.

İkinci olarak, Amerikalılar bu kurumu her şeyden önce yürütmenin iktidarını sınırlandırmak, böylece kötüye kullanmasının önlemine almak ve reçetesini hazırlamak için

benimsemişlerdi. Yürütme iktidarını, başkan temsil ediyordu ve hazırlanan Anayasada başkanın kongreye karşı değil, halka karşı siyasal sorumluluğunun bulunduğu kabul edilmişti. Dolayısıyla da kongrenin, başkanın yetkilerini kötüye kullanma olasılığına karşı impeachment elinde bulunduracağı en önemli silah olacaktı.

Parlamentar rejimin beşiği olan İngiltere’de, yürütmenin başı olan Kralın ne siyasal ne de cezai hiçbir sorumluluğu bulunmamaktaydı. Halbuki Amerikalılar, sorumsuz bir kral değil, sorumlu bir başkan istemişlerdi. Başkan da herkes gibi bir insandı ve hatalarının bedelini ödemesi gerekirdi; böylece de impeachment kurumunun kabul edilmesi, cumhuriyet rejimi için bir gereksinimdi. Bu açıdan da siyasal suçlandırma kurumu, başkanın seçim sandığı dışında görevden uzaklaştırılmamasının bir istisnasını oluşturmaktadır.

Parlamentar monarşilerde, mutlak sorumsuzluk ilkesinin gereği olarak devlet başkanlarının, kongreye karşı bir cezai sorumluluk mekanizmasının oluşturulması ihtiyacını bertaraf etmiştir; ancak bu rejimi kabul eden cumhuriyetlerde ise durum bu kadar açık ve net değildir. Parlamentar cumhuriyetlerde de cumhurbaşkanlarının parlamento karşısında siyasal açıdan sorumsuz oldukları kabul edilmişse de, monarşilerde olduğu gibi bir cezai sorumsuzluk prensibi kabul edilmemiştir. Başka bir anlatımla, ABD rejimindeki siyasal suçlandırma kurumu ile parlamenter cumhuriyetlerdeki cumhurbaşkanının cezai sorumluluk müessesesi arasında bir ilişki kurulabilecektir. Bu ilişki, parlamenter cumhuriyetlerde cumhurbaşkanlarının cezai sorumluluğunun kapsamı ile ABD’de başkanın cezai sorumluluğunun kapsamı arasında kurulabilir.

ABD rejiminde başkan, yürütmenin başıdır ve icraatlarının tek sorumlusudur. Siyasal açıdan halka karşı sorumlu olduğu gibi cezai bakımdan da Kongre’ye karşı sorumludur. Başkanının kongreye karşı siyasal sorumluluğunun bulunmaması, ABD rejiminde, kuvvetler ayrılığının doğal bir sonucu olarak görülmektedir. Başkanlık rejimi ile parlamenter rejim arasında yapılan karşılaştırmalarda ise, bu durum iki rejim arasındaki önemli ayrılıklardan biri olarak değerlendirilmektedir. Parlamentar rejimde, yürütmenin yetkili kanadı olan kabinenin, yasamaya karşı siyasal sorumluluğu vardır ve hükümetin görevden uzaklaştırılması için cezai sorumluluk mekanizmasının uygulanmasına gerek yoktur. Yasama organı, hükümeti bir

güvensizliği oyuyla görevden uzaklaştırabilir. Klasik parlamenter rejimde, devlet başkanı ise yürütmenin sorumsuz, aynı zamanda da yetkisiz kanadını oluşturmaktadır.

ABD Anayasası, vatana ihanet suçunun tanımını dar kapsamlı olarak yapmıştır. Bu yüzden de Başkanın sorumluluğunun vatana ihanetle sınırlı tutulması, bir cumhuriyet rejimi ile bağdaşmazdı. Bu sorumluluk alanı, Kongre'ye geniş bir takdir yetkisi verecek ölçüde geniş tutulmuştur. Sorumluluğun kapsamı, cezai sorumluluk sınırlarını zorlamaktadır. Anayasada kullanılan ifade, teknik ceza hukuku kavramları olmakla birlikte, doktrinde -ve az sayıda da olsa impeachment pratiğinde- sorumluluğun kapsamı ceza hukukunun ötesine geçirilmiştir. Fakat bu durum ABD'de impeachment kurumunun bir siyasal sorumluluk mekanizmasına dönüştüğü anlamına gelmeyecek kadar da siyasal yerindeliğin dışında kalmıştır.

Impeachment-siyasal suçlandırma kurumunun tarihsel kökleri dikkate alındığında. kurum üzerinde Anglo-Saxon kültürünün etkileri açıkça görülmektedir. Kurum İngiltere'de uygulandığı biçimiyle, İngiliz Parlamentosu için, iktidar ve özgürlük mücadelesinin en etkin araçlarından birisi konumundaydı. Parlamento, ülkenin en yüksek mahkemesi sıfatıyla, ülkede yaşayan herkesi yargılama hakkına sahipti. Tocqueville'nin de belirttiği gibi, suçluyu cezalandıran, toplumun gerçek efendisiydi. İngiltere'de rejim işlemeye başlayana (19. Yüzyıla) kadar, Parlamento bu yetkiyi elden bırakmak istememiştir.

Amerikalılar ise, kuvvetler ayrılığına büyük önem verdikleri için, yasama, yürütme ve yargı arasında hem fonksiyonel olarak hem de kurumsal olarak ayırım yapmışlardır. Bu sistemde, yasamanın yargı işlevi görmesine -Anyanın hazırlandığı dönemde İngiltere'de olduğunun aksine, izin verilmemiştir. Eğer impeachment kurumu, Amerikan Anayasasının hazırlandığı dönemde İngiltere'de uygulandığı biçimiyle kabul edilseydi, yasamanın yargı işlevi yapması sözkonusu olacaktı ki; bu durum da kuvvetler ayrılığı kuramı ile bağdaşmayacaktı. Amerikan Anayasasında kabul edilen sistemde, yasamanın bir ceza mahkemesi gibi, suçlandırılan kimseyi mahkum etmesine olanak yoktur. Anayasa açıkça. impeachment yargılamalarında verilecek mahkumiyet kararlarının görevden uzaklaştırmanın (ve bir daha da Birleşik Devletler'de kamu görevi alamamasının) ötesine götürülemeyeceğini düzenleyerek, yasama işlevini yargıdan ayırmıştır. Bu açıdan impeachment yargılamalarını bir ceza yargılaması olarak kabul etmek çok zorlayıcı bir yorum olacaktır. Impeachment kararı,

organik açıdan kuşkusuz bir yasama işlevi, maddi açıdan bir yargılama işlevi; ancak verilen kararın adı bir ceza mahkemesi kararından sözünü ettiğimiz farklı sonuçları dolayısıyla sui generis (nevi şahsına münhasır) bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle de İngiltere'de uygulandığı biçimiyle impeachment kurumunun, yasamaya yargısal bir işlevi yerine getirme ve bu anlamda yargının yetki alanına müdahale etme olanağını veren bir kurum olduğu sonucuna varılabilecek; ancak ABD'de kabul edilen biçimiyle aynı sonuca varılamayacaktır.

ABD Anayasasını hazırlayanlar tarafından, impeachment-siyasal suçlandırma kurumu, İngiliz siyaset ve hukuk geleneğinin etkisiyle, yasamanın diğer erkler üzerinde önemli bir denetim mekanizması olarak kabul edilmiştir. Zira kurum, sadece başkan için değil; Birleşik Devletler'in tüm kamu görevlileri (Kongre üyeleri dışında) hakkında bir denetim işlevine sahiptir.

Özellikle yargı görevlilerinin, impeachment kapsamında düşünülmüş olması, kurumun İngiliz sisteminin etkisinde kabul edilmiş olmasının bir sonucudur. Yaşam boyu görevde kalmak üzere atanan federal yargıçlara karşı -boşalan yerlere başkan tarafından yapılacak atamalar dışında- ne yasama ne de yürütme tarafından hiçbir şekilde (impeachment yöntemi dışında) müdahale edilememektedir. Şu halde impeachment, istisnai bir yöntem olmaktadır.

Kongre, en güvenilir kurum olarak kabul edildiği için bu yetki, Kongre'ye verilmiştir. Kongre üyeleri halkın temsilcileridirler ve her seçim döneminde, yaptıklarının hesabını halka vermek zorundadırlar. Yargının, Kraldan ya da yürütmeden bağımsız olması çok iyi bir şeydir; ancak yargının, ulusun iradesinden bağımsız olması son derece kötüdür. Federal yargıçların ise halka hesap vermek gibi bir sorumlulukları bulunmamaktadır. Bu nedenle de yargının yetkisini kötüye kullanma olasılığına karşı, impeachment sistemin sigortası sayılmıştır. Bu denetimin başkana verilmesi ise son derece tehlikelidir; çünkü yargı bağımsızlığı denildiğinde, öncelikle yargının yürütmeye karşı bağımsız olması anlaşılmaktadır. Ayrıca başkan, tek kişidir ve yetkisini kötüye kullanma riski Kongreye nazaran çok daha yüksektir. Kongre'nin çift meclisten oluşması, impeachment yetkisinin iki meclis arasında paylaştırılmış olması ve ikinci meclisin (Senato'nun) oluşum biçimi ve mahkumiyet kararı verilebilmesi için nitelikli çoğunluk koşulunun aranması, Kongre'nin bu yetkisini kötüye kullanma olanağını oldukça zayıflatmıştır.

Son olarak, jüri sistemi gibi impeachment-siyasal suçlandırma kurumunun da Anglo-Saxon sistemine özgü bir kurum olduğu söylenebilir. Impeachment yargılamasında, birinci meclisin yapmış olduğu işlemin büyük jürininkiyle (grand jury), ikinci meclisin yapmış olduğu işlemin ise mahkemedeki jürininki ile özdeşleştirilmesi ve ikinci meclisin bir mahkeme gibi yargılama yapması sistemin, Anglo-Saxon hukukuna özgü bir nitelik taşıdığını göstermektedir. İngiltere'de on dokuzuncu yüzyıldan itibaren parlamenter rejimin işlemeye başlamasıyla birlikte bu kurum, yerini siyasal sorumluluk mekanizmasına, bir diğer yönden (cezai yönden) de yargı makamlarına bırakmıştır. Gerçekte parlamenter rejimde, impeachment kurumuna ihtiyaç yoktur. Impeachment kurumunun işlemesi zor ve hantal bir yapıya sahip olduğu Amerikan doktrininde de ifade edilmektedir. Kurum, İngiltere'de Parlatentonun iktidar mücadelesinin bir ürünüdür. Rejimin yerleşmesiyle birlikte bu kuruma ihtiyaç kalmamıştır. Bugün ABD rejiminde bu kurumun yargıçlar hakkında uygulanması ise Anayasanın, yargıçların yaşam boyu görevde kalmak üzere atandıklarını belirtmiş olmasına rağmen, nasıl görevden uzaklaştırılacakları konusunda bir şey söylememiş olmasından dolayı yargı eksenli bir disiplin ve görevden uzaklaştırma mekanizmasının Anayasaya aykırı olacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda somut olaylara baktığımızda ise, Kongre'nin yargıçlar hakkında vermiş olduğu siyasal suçlandırma kararlarının, daha çok bir formaliteyi yerine getirmekten ibaret olduğunu, asil kararın ise yargı eksenli kurumlar tarafından verildiğini görmekteyiz. Başkanın görevden uzaklaştırılması bakımından ise kurum önemini korumaktadır. Aslında başkan dışındaki yürütme görevlileri için herhangi bir yargı bağıışıklığı kabul edilmemiş (bu görevliler için herhangi bir dokunulmazlık zırhı sözkonusu değildir) olduğundan ötürü, kurumun yalnızca başkanın görevden uzaklaştırılması bakımından büyük önem taşıdığını söylemek gerekir. Zira başkanın herhangi bir ceza mahkemesinde yargılanabilmesi, impeachment yöntemiyle görevden uzaklaştırılmasından sonra mümkün olmaktadır. Bütün bu nedenlerle, bugün için, impeachment-siyasal suçlandırma kurumunun, ABD başkanlık rejimine özgü olduğu söylenebilir. Kısaca söylemek gerekirse, impeachment kurumunun klasik parlamenter rejim içerisinde yeri ve uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- AKAD, Mehmet :** Genel Kamu Hukuku, Genişletilmiş 2.Baskı, İstanbul 1997.
- AKBAY, Muvaffak:** Umumi Amme Hukuku Dersleri, Ankara 1948.
- AKBULUT, İlhan:** Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması, İstanbul 1993 .
- ALDIKAÇTI, Orhan:** Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Devlet Başkanlığı, İstanbul 1960.
- ALDIKAÇTI, Orhan:** Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası, 3.Baskı, İstanbul 1978.
- ALEX, Simpson:** A Treatise on Federal Impeachments, Reprint Edition, Philedelphia 1973.
- ANDREWS, James D.:** American Law: A Commentary on The Jurisprudence Constitution and Laws of The USA, Second Edition, Chicago 1908.
- ARRON, Deborah, L.:** Running From The Law, Ten Speed Press, Berkeley, California 1991.
- ARSEL, İlhan:** Anayasa Hukukunun Umumi Esasları, Ankara 1955.
- ARTUK, Emin :** "Ceza Hukuku Kurallarının Kişi Bakımından Uygulama Alanı", in: Ceza Hukuku El Kitabı, 1. Bası, İstanbul 1989.
- BALTA, Tahsin B.:** İdare Hukuku I- Genel Konular, Ankara 1972.
- BARBRI Bar Review:** Harcourt Brace Legal and Professional Publications, USA 1998.
- BATUR, Işık F.:** "Amerikan Devriminde İnsan Haklarının Anayasal Gelişimi", (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 1993.
- BERGER, Raoul:** Impeachments: The Constitutional Problems, Massachusetts 1973.

- BINNING, William C. & ESTERLY, Larry E. & SRACIC, Paul A.**, Encyclopedia of American Parties, USA 1999.
- BESCHLOSS, Michael R.**: The Impeachment and Trail of President Clinton, Random House, New York 1999.
- BISHOP, Joel P.**: Commentaries on The Criminal Law, Seventh Edition, Volume II, Boston 1977.
- BISKUPIC, Joan**: The Supreme Court Year Book 1990-1991, Washington D.C. 1992.
- BISKUPIC, Joan**: The Supreme Court Year Book 1991-1992, Washington D.C. 1993.
- BISKUPIC, J. & WITT, Elder**: Guide to The United States Supreme Court, Washington D.C. 1997.
- BLACK, Charles L.**: A Handbook Yale University Press, New Haven and London 1998.
- BLACK, Charles L.**: The People and The Court: Judicial Review in a Democracy, The Macmillan Company Press, New York 1960.
- BLAKE, Nelson M.**: A History and American Life and Thought, New York 1963.
- BOORSTIN, Daniel J.**: The Americans-The National Experience, New York 1965.
- BOSSIOUNY, Cherif M.**: Substantive Criminal Law, Chicago 1978.
- BRYCE, James**: American Commonwealth, New Edition, Volume I, N.Y. 1926.
- BUSCEMI, Peter**: "Conspiracy: Statutory Reform Since the Model Penal Code", 75 Columbia Law Rev. 1112, 1975.

- BUSCEMI, Peter:** "Developments in the Law-Criminal Conspiracy" 72 Harv. Law. Rev.920, 1959.
- CALMES, Jackie:** "Why Congress Hews to The Party Lines on Impeachment", Wall St. J., Dec. 16, 1998.
- CAMBOR, Kate :** "Having Your Cake", The American Prospect, Princeton Jul/Aug 1999, Issue 45.
- CANNON, Carl M. :** "Judging Clinton", National Journal, Washington Jan 1, 2000, Vol. 32, Issue 1.
- CARP, Robert A.-STIDHAM, Ronald :** Judicial Process in America, Washington D.C. 1990.
- CHARLSWORTH, James J. :** Contemporary Political Analysis, London 1967.
- CLARK&MARSHALL:** A Treatise on The Law of Crimes, Seventh Edition, Illinois 1967.
- COHEN-VARAT:** Constitutional Law, 10th Edition, USA 1997.
- COMMAGER, Henry S.:** Baederker's United States, New York 1971.
- CONGRESSIONAL Quarterly:** Historic Documents, 1973-1974, Washington D.C. 1974.
- CONGRESSIONAL Quarterly:** The Trial of Andrew Johnson, Volume I-II New York 1970.
- CONOT, Robert:** American Odyssey, New York 1974.
- CORRY, J.A-ABRAHAM, Henry J.:** Elements of Democratic Government, Third Edition, New York 1958.
- CORTNER, Richard C.& LYTLE, Clifford M.:** Modern Constitutional Law: Commentary and Case Studies, New York 1971.
- CROVITS, Gordon&REBKIN, Jeremy A.:** The Federal Presedency: Legal Constraints on The Executive Branch, Washington D.C. 1989.

- CROZAT, Charles:** Amme Hukuku Dersleri, İstanbul 1949, s.,42.
- CRUMP, David&GRESSMAN, Eugene& DAY David S.:** Cases and Materials on Constitutional Law, Third Edition, New York 1998.
- CURRIE, David P.:** The Constitution in Congress: The Federalist Period 1789-1801, Chicago 1997.
- CUSHMAN, Robert F.- CONIAK, Suzan P.:** Cases in Civil Liberties, Fifth Edition, New Jersey 1989.
- ÇAM, Esat:** Devlet Sistemleri, İstanbul 1982.
- DAHL, Robert A. :** Pluralist Democracy in The United States, Chicago 1967.
- DAHL, Robert A. :** Democracy in The United States, -Promise and Performance, Second Edition, Chicago 1972.
- DIX, George E.&SHARLOT, Michael M.:** Criminal Law: Cases and Materials, Forth Edition, St. Paul, Minn. 1996.
- DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir:** Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku-Genel Kısım, 11.Bası, İstanbul 1994, C. I.
- DRESSLER, Joshua:** Understanding Criminal Law, Second Edition, Reprint, New York 1999.
- DRUGMAN, Mason :** Community and Purpose in America-An Analysis of American Political Theory, NY 1971.
- EBERLING, Earnest J.:** Congressional Investigations, New York 1973.
- EMANUEL, Steven L.:** Constitutional Law, 17th Edition, Larchmont, New York 1999.
- EMANUEL, Steven L.:** Criminal Law. 3th Edition, NY 1992.
- EPSTEIN, Lee&WALKER, Thomas G.:** Constitutional Law, A Changing America, Rights, Liberties and Justice, Washington D.C. 1995.

- ERDOĞAN, Mustafa:** Anayasal Demokrasi, 3. Baskı, Ankara 1999.
- EREM, Faruk:** Hürmanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, III.Baskı, Ankara 1985, C. III.
- FARBER, Daniel A., SHERRY, Suzanna:** A History of The American Constitution, St. Paul, Minn. 1990.
- FARRAND, Max:** The Framing of The Constitution of The United States, New Haven 1913.
- FEINBERG, Barry&KASRILS, Ronald:** Bertrand Russels's America 1869-1945, New York 1973.
- FRANK, Jeromy :** Courts on Trial- Myth and Reality in American Justice, New York 1963
- GERHARDT, Michael J.:** The Federal Impeachment Process: A Constitutional Historical Analysis, Princeton, New Jersey 1996.
- GLICK, Henry R. :** Courts in American Poiitics-Readings and Introductory Essays, New York 1990
- GOLDSTEIN, Abraham S.:** "Conspiracy to Defraud the United States", 68 Yale Law Journey, 159.
- GORDON, Strathearn :** Our Parliament, Revised and Enlarged Edition, London 1964, s., 33.
- GOTTON, Martha V.:** Congress and the Nation: A Review of Government and Politics, Congressional Quarterly 1977-1980, Volume V, Washington D.C. 1981.
- GÖREN, Zafer:** Anayasa Hukukuna Giriş, II. Baskı, İzmir 1999.
- GÖZE, Ayferi:** Siyasal Düşünceler Tarihi, İstanbul 1996.
- GÖZLER, Kemal:** Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Bursa 2000.

- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref:** Anayasa Hukuku, Ankara 1987.
- GREEN, Mc Lughlin C.:** Washington: Village and Capitol 1800-1878, Princeton, New Jersey 1962.
- GRIFFITH, Ernest S., Valeo, Francis R.:** Congress: Its Contemporary Role, New York 1975.
- GRIMES, Pendleton A. :** American Political Thought, Revised Editon, NY 1960.
- GROB, Gersald N.&BACK, Robert N.:** American Ideas-Source Readings in The Intellectual History of The United States, Volume I-II, Macmillan London. 1969.
- GUNTHER, Gerald&KATHLEEN, Sullivan:** Constitutional Law, Thirteenth Edition, The Foundation Press, New York 1997.
- GUSHEE, David P.:** "Forgive and Remember", Christianity Today, Carol Stream Jan 10, 2000, Vol. 44, Issue 1.
- GÜRAN, Sait:** İfade Hürriyeti Üzerinde İdarenin Yetkileri, İstanbul 1969.
- GÜRBÜZ, Yaşar:** Anayasalar, İstanbul 1981.
- GÜRBÜZ, Yaşar:** Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler, İstanbul 1987.
- HALL, Kermit L.:** The Oxford Guide To United States Supreme Court Decisions, Oxford University Press, USA 1999.
- HANDLIN, Oscar:** American Principles and Issues: The National Purpose, New York 961.
- HAYES, Louis D.- HEDLUND, Ronald D. :** The Conduct of Political Inquiry-Behavioral Political Analysis, New Jersey 1970.
- HENSZEY, Benjamin N.- MYERS, Barry L.-PHLAN, Reed T.:** Introduction To Basic Legal Principles, Iowa 1994.
- HART, Henry M.&SACKS, Albert M.:** The Legal Process: Basic Problems in The Making and Application of The Law, New York 1994.

- HOFFER, P.C.&HULL, N.E.H.:** Impeachment in America 1635-1805, New Haven 1984.
- İÇEL, Kayhan-DONAY, Süheyl:** Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku-Genel Kısım, 1. Kitap, 3. Bası, İstanbul 1999.
- ISAAK, Alan C. :** Scope and Methods of Political Science-An Introduction to The Methodolgy of Political Inquiry, Fourth Edition, California 1985.
- JAFFE, Louis L.:** "Standing to Secure Judicial Review: Public Actions", 74 Harvard Law Review, Massachusetts 1961.
- JENKS, Edward :** The State and The Nation, London 1928.
- JOHNSON, Philip E.:** "The Unnecassary Crime of Conspiracy", 68 Cal. Law Rev. 1137, 1973.
- JONES, David A.:** Crime and Criminal Responsibility, Chicago 1978.
- JOST, Kenneth:** The Supreme Court Year Book 1992-1993, Washington D.C. 1994.
- JOST, Kenneth:** The Supreme Court Year Book 1993-1994, Washington D.C. 1994.
- KAPANİ, Münci:** Kamu Hürriyetleri, 7. Bası, Ankara 1993.
- KIMBROUGH, Robert T.:** Summary of American Law, Sanfransisco, California 1974.
- KOBN, Hans:** American Nationalism-An Interpretative Essay, New York 1957.
- KOÇAK, Mustafa:** 1982 Anayasasına Göre Siyasi Partilerin Hukuki Statüsü (Basılmamış doktora tezi), İstanbul 1993.
- KUBALI, H. Nail:** Anayasa Hukuku Dersleri-Genel Esaslar ve Siyasi Rejimler, İstanbul 1971.
- KURLAND, Philip:** "The Constitution and the Tenure of Federal Judges: Some Notes From History", Chi. L. Rev 1969.

- LA FAVE, Wayne R.&SCOT, Austin W.:** Substantive Criminal Law, Volume I, St.
- LASKI, Harold J. :** A Grammar of Politics, London 1925.
- LEACOCK, Stephen :** Elements of Political Science, New and Enlarged Edition, Boston 1921.
- LIEBERMAN, Jethro K.:** A Practical Companion to The Constitution, University of California Press, Berkeley, Losangeles 1999.
- LIPSET, Seymour M.:** The First New Nation-The United States in Historical and Comperative Perspective, New York 1963.
- LIPSON, Leslie :** The Great Issues of Politics, Second Edition, NJ 1960.
- LIVELY, Donald E.:** Landmark Supreme Court Cases: A Reference Guide, USA 1999.
- MANCHESTER, William:** The Glory and The Dream: A Narrative History of America, Second Printing, Boston-Toronto 1973.
- MARY, Q.:** Prelude to Revolution in New York: Jury Trails and Judicial Tenure, s.,439, NY, 1960.
- MASON, Alpheus T.:** Free Government in the Making: Readings in American Political Thought, New York 1949, s., 259.
- MASSEY, Calvin M.:** Constitutional Law: Law Course Outlines, USA. 1999.
- MAY, J. Wilder:** Law of Cirimes, Colarado 1985.
- MEMİŞ, Emin:** Türk Anayasa Gelişim Süreci-Anayasa Hukuku Notları, İstanbul 1998.
- MORGENTHAU, Hans J. :** The Restoration of American Politics, Vol. III, Second Edition, Chicago 1962.
- NALBANT, Atilla:** Üniter Devlet-Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye, İstanbul 1997.

- NEUMANN, Franz :** The Democratic and The Authoritarian State, Illinois 1957.
- NORDLINGER, Jay:** "The Comeback Kid Indeed", National Review, New York, Feb. 2000, Vol.52, Issue2.
- OATES, Stephan B.:** Portrait of America, Volume I, Houghton Muffin Company, USA 1973.
- O'BRAIN, David M.:** Constitutional Law: Civil Liberties, Second Edition, Volume II, New York 1995.
- OKANDAN, Recai G.:** "İngiltere'de ve Şimali Amerika'da Devletin Pozitif İnkişafı", İHFD., C. 19, S., 1-4.
- ORLOSKY, Richard J.:** Criminal Law: An Indictment, Chicago 1977.
- ÖZBUDUN, Ergun:** Siyasal Partiler, Ankara 1973.
- ÖZBUDUN, Ergun :** Türk Anayasa Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1995.
- ÖZÇELİK, Selçuk:** Anayasa Hukuku 1-Umumi Esaslar, İstanbul 1984.
- ÖZEK, Çetin:** Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler, İstanbul 1967.
- PACHTER, Marc:** Abroad in America-Visitors to The Nation 1776-1914, Washington D.C. 1976.
- PARKERS, Henry B.:** The American Experience, Second Edition, New York 1955.
- PATRICIA, G., Barnes:** Desk Reference on American Courts, Washington D.C. 1999.
- PELTASON, J.W.:** Corvin and Peltason's Understanding The Constitution, Fifth Edition, New York 1984.
- POSNER A., Richard:** An Affair of State, Harvard University Press, 1999, USA.
- PYLE, Christopher H. & PIOUS, Richard M.:** The President, Congress and The Constitution, New York 1984.

- RANNES**, Austin : The Governing of Men, Revised Edition, NY 1967.
- RAWLE**, William: A View of the Constitution of the United States, Philadelphia 1829.
- REINOW**, Robert : Introduction to Government, Second Revised Edition NY 1957.
- ROCHE**, John P.-**STEDMAN**, Murray S. : The Dynamics of Democratic Government, NY 1954
- RODEE**, Carlton C.-**ANDERSON**, Totton J.:
CHRISTOL, Carl Q. Introduction to Political Science, NY 1967.
- RODINO**, Peter W.: High Crimes And Misdemeanors: Selected Materials On Impeachment, New York 1973.
- ROZELL**, Mark J.-**WILCOX**, Clyde: "The Clinton Scandal in Retrospect", Political Science&Politics, Issue 3, Volume 32, Washington September 1999.
- SCHLESINGER**, Artur, M.: The Politics of Hope, Second Printing, Boston 1962.
- SCHULZ**, Ernst B. : Essentials of Government, N.J. 1958.
- SEIDMAN**, **SUNSTEIN&TUSHNET**: Constitutional Law, 3th Edition, USA 1996.
- SIEGFRIED**, Andre: America Comes to Age: A French Analysis (translated from the French: **HEMMING H**, Doris), New York 1968.
- SIMPSON**, Alex: A Treatise on Federal Impeachments, Reprint Edition, Philadelphia 1973.
- SKIDMORE**, Max J. : American Political Thought, NY 1978.
- STEARNS**, Herald E.: Civilization in the United States, USA 1968.
- STIMSON**, Frederic, J.: American Statute Law, Boston 1886.
- STOLZ**, Preble: "Removal of Federal Judges-New Alternatives to an old problem: Chandler Judicial Council of the Tenth Circuit", UCLA L. Review, 1966.

- STORY, Joseph:** Commentaries on the Constitution of the United States, Vol. I, fifth edition, Boston 1891.
- STRACHEY, John St. Leo:** American Soundings, London 1929.
- SWANFEDT, Andrew:** Crossword Puzzle Dictionary, 3th Edition, New York, 1834.
- SWINDLER, William F.:** Court and Constitution in the 20th Century: The Modern Interpretation, Forth Edition, New York 1974.
- SWINDLER, William F.:** Court and Constitution in the 20th Century: The New Legality 1932-1968. NY 1970.
- SWINDLER, William F.:** Court and Constitution in the 20th Century: The Old Legality 1889-1932, New York 1969.
- TASSEL, Emily&FINKELMAN, Paul:** Impeachable Offenses: A Documentary History From 1787 to the Present, Congressional Quarterly, Washington D.C. 1999.
- TASWELL-LANGMAID:** English Constitutional History, 9th Edition, London 1929.
- TEZİÇ, Erdoğan:** "Cumhurbaşkanının Sorumluluğu", Tarih Zafer Tunaya'ya Armağan, İstanbul Barosu Yayını, İstanbul 1992.
- TEZİÇ, Erdoğan:** Anayasa Hukuku, 3. bası, İstanbul 1996.
- TOMKOVICZ, James J.:** Criminal Procedure, A Division of Aspen Publishers, New York 1997.
- TRIBE, Henry :** Amerikan Constitutional Law, Second Edition, USA 1988.
- TUĞLACI, Pars, :** İngilizce- Türkçe, Ticari, Hukuki Terimler Sözlüğü, Dördüncü Bası, İstanbul 1996.
- TURHAN, Mehmet:** Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası, Diyarbakır 1989.

- TUSHNET, Mark:** "The New Constitutional Order and The Chastening of Constitutional Aspirations", 113 Harvard L. Review 29, November 1999.
- UYGUN, Oktay:** Federal Devlet-Temel İlkeler, Kurumlar ve Uygulama, İstanbul 1996.
- VERNON, Manfred C.:** Devlet Sistemleri (çev. Mümtaz Soysal), Ankara 1961.
- VICTOR, Kirk :** "Longing for the Days of Impeachment", National Journal, Washington, Nov. 13, 1999, Vol. 31, Issue 46.
- WALKER, Timothy:** Walker's American Law, Second Edition, Boston 1905.
- WALLS, Kenneth M.&WESTON, Paul B.:** Criminal Law, California 1978.
- WALSH, Richard:** The Mind and Sprit of Early America-Sources in American History, New York 1969.
- WEBER, Ronald:** America in Change, London1972.
- WEINREB, Lloyd L.:** Criminal Law-Cases, Comment, Questions, fifth edition, New York.
- WESTON, Corinne C. :** English Constitutional Theory and the House of Lords, New York 1965.
- WEST'S ENCYCLOPEDIA OF AMERICAN LAW:** Volume II-VI, St. Paul Minn. 1998.
- WHALK, John J.-DRAGNICH, Alex N.:** Government and Politics-An Introduction to Political Science, Second Edition, NY 1971.
- WHITTINGTON, Keith E. :** "Not-So-Grand Inquests", Reason, Los Angeles, Jan. 2000. Vol. 31, Issue 8.
- WILDERMAY, John:** Law of Crimes, Colarado 1985.

WINTER, Ralph K.:

Watergate and the Law, Washington
D.C., 1974.

WIRT, William:

The Life of Patrick Henry, New York
1835.

ZABUNOĞLU, Yahya:

Devlet Kudretinin Sınırlanması (Doktora
Tezi), Ankara 1963.

